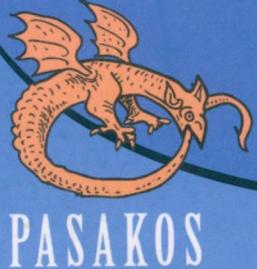

ITALŲ PASAKOS

Karaliaus sakalas

PASAULIO

Alma littera

PASAULIO PASAKOS

I T A L Ū P A S A K O S

Karaliaus sakalas

Iš rusų kalbos vertė
DALIA MONTVILIENĖ

Illustravo
IRMINA DŪDĒNIENĖ

Alma littera

VILNIUS / 2008

UDK 850-93
Ka389

Versta iš:
ТРИ АПЕЛЬСИНА
М., „Детская литература“, 1963

ISSN 1822-6434
ISBN 978-9955-38-114-3

© Vertimas į lietuvių kalbą,
Dalia Montvilienė, 2008
© Iliustracijos, Irmina Dūdėnienė, 2008
© Leidykla „Alma littera“, 2008

MASARAS TEISINGASIS

G YVENO KADAISE KARALIUS. Turėjo jis ožką, ériuką, aviną ir žalą stačiaragę karvę. Karalius labai didžiavosi savo banda. Ožka, ériukas, avinas ir stačiaragė karvė ganydavosi karaliaus sode, ir kas rytą karalius pats juos šerdavo.

Viskas būtų buvę gerai, jei ne rūmų damos. Pamačiusios karvę, jos spiegste spiegdavo, o ériuką taip bučiuodavo ir gniaužydavo, kad tasai nuo šitokių mylavimų pradėjo menkti.

Nežinojo karalius, ką bedaryti. Tada vyriausasis ministras patarė bandą išginti į kalnų ganyklą.

– Gal ir neblogai būtų, – sutiko karalius. – Bet iš kur imsime tokį piemenį, kuriuo pasitikėčiau labiau negu savo ministrais? Jūs man visada prieš akis, o piemuo dieną naktį po kalnus bastosi.

Émė ministrai ieškoti patikimo žmogaus. I visus kraštus išsiuntinėjo pasiuntinius. Ieškojo toli, o rado arti: prie pat miesto sienos gyveno žmogus, už kurį doresnio pasaulyje dar néra buvę. Né karto per visą gyvenimą tasai žmogus nebuvo sumelavęs, jis sakydavo tik teisybę. Tad žmonės jį ir praminė Masaru Teisinguoju.

Pasišaukė jį karalius ir patikėjo jam mylimuosius savo gyvulius.

– Kiekvieną šeštadienį, – pasakė jis piemeniui, – tu privalai ateiti į rūmus ir papasakoti, kaip klojas mano gyvulėiams.

Taip ir būdavo. Kiekvieną šeštadienį Masaras Teisingasis nusileisdavo nuo kalnų, ateidavo į karaliaus menes, nusiimda-vo savo veltinę skrybėlę ir žemai lenkdavosi.

– Sveiki, jūsų karališkoji didenybe!

J
T
A
L
U
P
A
S
A
K
O
S

- Sveikas, Masarai Teisingasis! Kaip gyvuoja mano ožkelė?
- Ožkelė daili kaip roželė.
- Na, o mano ériukas?
- Laksto kaip išdykės vaikiukas.
- Pasakok greičiau apie avinéli!
- Avinélis baltutis kaip ramunéle.
- O mano mylima karvuté?
- Ji tai visiškai sveikutė!

Karalius maloningu linkčiodavo galvą, ir Masaras Teisingasis vėl grįždavo prie bandos.

Anksčiau karalius neturėdavo su kuo palyginti savo ministrų. O dabar jis labai dažnai pastebėdavo, kad ministrai, žiūrėk, ima ir sumeluoja. Todėl karalius buvo nepatenkintas savo ministrais, o tie, žinoma, nemėgo karaliaus piemens. Ir šit kartą vyriausiasis ministras pasakė karaliui:

- Nejaugi manote, jūsų didenybe, kad Masaras Teisingasis visada sako teisybę? Tokių žmonių pasaulyje nesti.
- Na jau ne! - sušuko karalius. - Aš lažinuosi iš jo galvos, kad jis niekada nesumeluos.
- O aš guldau savo galvą, - įsikarščiavęs suriko vyriausiasis ministras, - kad jis jau ateinantį šeštadienį jus apgaus!
- Gerai, - tarė karalius, - jeigu piemuo apgaus, liepsiu nukirsti galvą jam, o jeigu ne, budelis nukirs galvą tau.

Ministras prikando liežuvį, bet jau buvo per vėlu. Ėmė jis galvoti, kaip čia privertus Masarą Teisingajį pasakyti neteisybę. Bet kuo ilgiau suko galvą, tuo labiau nieko negalėjo sugalvoti. Iki šeštadienio beliko trys dienos, ir ministras pajuto, kad jo galva ne taip jau tvirtai laikosi ant pečių.

Ketvirtadienio rytą ministro pati paklausė vyra:

- Kas atsitiko, kodėl tu toks susirūpinęs?
- Duok man ramybę, – burbtelėjo vyras. – To dar betrūko, kad tarčiausi su pačia valstybiniais reikalais.

Bet jeigu jau moterį pagaus smalsumas, ji nenurims, kol iškvos viską, kas jai reikalinga. Nepraėjo nė valanda, o vyriausasis ministras jau pasipasakojo savo pačiai, kaip jis susiginčijęs su karalium.

- Tik tiek?! – nusistebėjo pati. – Nesirūpink, aš padarysiu taip, kad tavo galva nenukentės.

Ir ji ėmė dabintis. Apsivilko atlašinę suknią su mezginiais, ant kaklo užsisiegė perlų vérinį, rankas apsimautė apyrankėmis, pirštus – žiedais. Paskui sėdo į karietą ir išdardėjo į kalnus. Privažiavo kalnų ganyklą, žiūri – Masaras Teisingasis gano karaliaus bandą.

Išlipo ji iš karietas ir pamojavo jam nérinių nosinaite. Pirmuo net išsižiojo – dar niekada nebuvo matęs tokios išsipusčiusios ir gražios ponios.

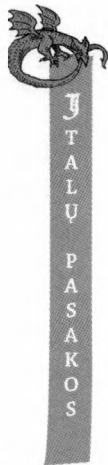
- Ak, kaip čia gera, – švelnių švelniausiu balseliu pragydo ministro pati, – taip gera, kad, rodos, iš džiaugsmo visą pasaulį išbučiuočiau.

– Tai pabučiuokite mane, jūsų šviesybe. Už vieną jūsų pabučiavimą duociau, ko tik pageidautumėte.

- Duok šitą ožkelę. Seniai norėjau tokią turėti.
- Ė, – tarė Masaras Teisingasis, – ožkelės kaip tyčia negaliu!

Prašykite ko nors kito.

- Na, tada ériuką.
- Imkim ir susitarkim, jūsų grožybe, – tarė Masaras Teisingasis, – aš jums atiduosiu viską, išskyrus ožką, ériuką, aviną ir žalają karvę. Gyvuliai ne mano, – vadinasi, néra ko apie tai né kalbėti.

– Na tai kas! Ar maža kalnuose stačių skardžių ir gilių tarpeklių, – émė ji įkalbinéti ministro pati. – Ériukas visada gali paslysti.

– Bet juk jis nepaslydo, – atkrito suglumės Masaras.

– Tačiau šeimininkui taip pasakyti tu gali. O aš už tai ne tik tave pabučiuosiu, bet ir atiduosiu visus savo žiedus.

Masaras papurtė galvą.

Veltui ponia maustė žiedus, apyrankes, tiesė jam sages, sagtis, o galiausiai net perlų vérinį. Piemuo į tuos blizgučius nė žiūrėti nenorėjo. Įtūžusi ponia sėdo į karietą ir nudulkėjo atgal.

Sugrįžusi namo, ji pasakė vyru:

– Na ir užsispyrėlis tasai piemuo.

Ministras griebési už galvos ir sudejavo.

– Nesirūpink dėl savo galvos, – ramino ji pati. – Dar ne viskas prarasta. Tu pats gerai žinai: jeigu aš ko užsigeisiu – pasieksiu savo.

Kitą rytą vyriausiojo ministro pati apsitaisė skarmalais ir nubėgo į kalnų ganyklą.

– Varge, o varge! – émė ji rypuoti, pamačiusi piemenį.

– Kas tau, geroji moteriške? – su užuojauta paklausė Masaras Teisingasis.

– Miršta mano vienintelis sūnus, mano baltasis dobilėlis. Daktaras saké, kad jam reikia ištisus metus rytą ir vakarą gerti šviežią pieną. O aš tokia vargšé, kad galiu iki soties jam duoti tik vandens.

Ir ji dar garsiau pravirko.

Dabar Masaro Teisingojo širdis nebeišlaiké.

– Tebūnie taip, atiduosiu tau karaliaus numylėtinę – žalają karvę.

– Dėkui, piemenėli! – sušuko moteriškė. – Ir paklausyk mano patarimo, pasakyk karaliui...

– Nesirūpink, – atsiliepė piemuo. – Aš pats sugalvosi, ką pasakyti karaliui.

Grįžusi namo, ministro pati paskelbė vyru:

– Padaryta. Tavo galva dabar tvirtai ant pečių laikosi. O šit už kvailo piemens galvą niekas ir soldo neduos.

– Bet protingiausia tavo galva, brangioji žmonele, jai ir tiktų būti ministro galva, – pasakė vyriausasis ministras, bučiuodamas pačią. – Tuoj aš nuvesiu karvę į rūmus, ir pažiūrėsim, ką rytoj karaliui pasakys piemuo.

O tuo metu Masaras Teisingasis sédėjo ant akmens ir galvojo, ką jis rytoj pasakys karaliui. Paémé Masaras savo lazdą, įsmigė į žemę, užmetė ant jos apsiaustą, o ant viršaus užmaukšlino veltinę savo skrybėlę. Paskui jis lazdai žemai nusilenkė:

– Sveiki, jūsų didenybe!

Ir pats už karalių atsakė:

– Sveikas, Masarai Teisingasis. Kaip gyvuoja mano ožkelė?

– Ožkelė daili kaip roželė.

– Na, o mano ériukas?

– Laksto kaip išdykės vaikiukas.

– Pasakok greičiau apie avinélį!

– Avinélis baltutis kaip ramunėlė.

– O mano mylima karvutė?

– Karvutė... Karvutė... Ė, jau pasakysiu jums, jūsų karališkoji didenybe, karvutė nukrito... nukrito, sakau, karvutė nuo aukšto skardžio... Ne, taip negerai.

Masaras Teisingasis ištraukė iš žemės lazdą ir įsmeigė ją kitur. Paskui paéjėjo tris žingsnius ir vėl pradėjo iš pradžių.

– Sveiki, jūsų karališkoji didenybe!

Kol nereikėjo kalbėti apie karvę, éjo sklandžiai. Bet vos pie-muo pats save paklausé karališku balsu:

- O mano mylima karvuté? – jo liežuvis émė painiotis.
- Vilkai... ją suédé vilkai... Ne, ir vél negerai.

Jis dar kartą paémė lazdą ir įbedé ją trečioj vietoj. Bet ir tai nepadéjo. Žodžiai nesiklosté nei taip, nei kitaip.

Galų gale Masaras Teisingasis nutrauké nuo lazdos apsiaus-tą, stipriai susisupo į jį, atsigulé ir užmigo.

O kai atsimerké, jau buvo išaušės šeštadienio rytas, ir rei-kéjo keliauti pas karalių. Éjo jis greitai, bet iki vidudienio dar né pusės kelio nenuéjo. Ir tik dėl to, kad prieš kiekvieną medį stoviniavo, žemai lankstési ir kalbėjosi su karalium. Bet iš tos šnekos nieko neišeidavo, ir Masaras traukdavo prie kito medžio. Ir úmai prie dvidešimtojo medžio piemuo sugalvojo nuostabų atsakymą. Iškart pralinksméjës, jis taip pasileido bëgti nuo kalno, kad akmenukai, kuriuos užkliudydavo ko-jomis, nespédavo jo pasivyti.

Tuo tarpu dvariškių apsuptas karalius jau seniai lauké pie-mens. Šit Masaras Teisingasis iéjo į rūmus, nusiémé veltinę skrybélę, nusilenké ir taré:

- Sveiki, jūsų karališkoji didenybe!
- Sveikas, Masarai Teisingasis. Kaip gyvuoja mano ožkelé?
- Ožkelé daili kaip roželé.
- Na, o mano ériukas?
- Laksto kaip išdykës vaikiukas.
- Pasakok greičiau apie avinéli!
- Avinélis baltutis kaip ramunéle.
- O mano mylima karvuté? – paklausé karalius ir mirktelejo vyriausiajam ministriui.

Dabar piemuo ir pasaké, ką buvo sugalvojës beeidamas:

– Ak jūsų karališkoji didenybe, nebeturite jūs karvutės. Bauskite mane ar pasigailėkite, bet aš ją atidaviau vienai moteriškei. Išgirdau vargšės bėdas, na ir nusprendžiau, kad jai karvė reikalingesnė negu jums. Ir tai gryna tiesa.

Karalius ėmė ploti, o paskui ji ir visi dvariškiai. Neplojo tik vyriausasis ministras. Juk jis pralošė savo paties galvą, o dėl to sunku džiaugtis.

Karalius viską piemeniui papasakojo ir baigdamas pridūrė:

– Už tai, kad nepabūgai karaliaus pykčio, gali prašyti karališko atpildo.

– Ką gi, – atsakė Masaras, – paprašysiu. Telieka vyriausiojo ministro galva kur buvus, ant pečių.

– Teks palikti, jeigu jau tau pažadėjau, – sutiko karalius. – Bet paaiškink man, kodėl tu ji užtari.

– Labai paprastai, – tarė piemuo. – Štai jau daug metų, kai žmonės mane praminė Masaru Teisinguoju. Bet lengva sakyti tiesą, jeigu nereikia meluoti. Taip ir nežinojau, ar esu pramintas teisingai, ar ne. O dabar, tavo vyriausiojo ministro dėka, gerai žinau, kad aš ir iš tiesų esu Masaras Teisingasis.

KRENO EŽERO FĖJOS DOVANOS

NIJOLIO KALNUOSE, kur taip retai lyja, kur nuo kaitros akmenys dūléja, o suskeldėjusi žemė padidaro kieta kaip akmuo, prie šlaitų buvo lipte prilipusios nedidelio kaimo trobelės. Žmonės tame kaime gyveno skurdžiai, nors ir daug dirbo. Jeigu jie būtų šitaip triūsė kur nors slėnyje, gal būtų gyvenę švilpaudami. Ir vis dėlto net šita nederlinga žemė šiaip taip juos maitino.

Bet štai kartą Nijolio kalnuose prasidėjo sunkūs metai. Jeigu ant žemės ir krisdavo koks lašas, tai būdavo tik prakaitas, tekės beviltiško darbo nukamuotų žmonių veidais. O lietaus visą vasarą taip ir nebuvo. Žmonės pradėjo badauti. Labiausiai badą kentė senas valstietis, kuris turėjo dvylika sūnų, o né maišo miltų.

Kartą jis tarė:

- Sunku man su jumis skirtis, vaikai, bet dar sunkiau matyti, kaip jūs badaujate. Keliaukite ieškoti laimės į kitus kraštus.
- Gerai, – atsakė vienuolika sūnų, – tik jauniausiasis brolis Frančeskas tegu lieka su tavim. Mūsų kojos stiprios, greitai eisime, kur jis, šlubis, spės su mumis.

Tada tévas pasakė:

- Jūs augaloti bernaičiai ir kojos jūsų sveikos, va tik proto mažoka turite. Frančeskas ir augumo menko, ir raišas, bet jo galva ir širdis auksinės. Kol jis bus su jumis, man dėl jūsų rūpintis nereiks. Saugokite Frančeską, ir jūsų pačių kailis bus sveikas.

Vyresnieji sūnūs neišdriso tévui prieštarauti. Nusilenké visi dvylika gimtiesiems namams ir iškeliaavo.

Éjo jie dieną, antrą, trečią. Šlubasis Frančeskas niekaip negalėjo su broliais spēti ir klibikščiavo toli užpakaly. Pasivyda-

vo jis brolius, tik jiems sustojus pailséti. Bet būdavo taip: vos Frančeskas ligi jų atklibikščiuoja, broliai, jau pailséjė, sukyla ir eina toliau. Frančeskas vėl šlubčioja iš paskos. Visai vargšas nusikamavo, vos nekrenta iš nuovargio.

Trečią dieną vyresnysis brolis sako:

– Kurių galų mums tokia našta? Eime greičiau. Tada Frančeskas mūsų nepavys.

Taip jie ir padarė. Niekur nebesustojo, nė karto atgal neatsigrežė.

Priėjo broliai jūrą ir pamatė pririštą valtį. Vienas sako:

– Gal lipame į tą valtį ir plaukiame į Sardiniją? Žmonės pasaikoja, kad ten turtinges kraštas, pinigai patys į kišenę byra.

– Gerai, plaukiame į Sardiniją, – sutiko kiti.

Žiūri broliai – valtyje vietas tik dešimčiai, vienuoliktas netilps.

– Padarykime taip, – tarė vyriausiasis brolis Andželas, – tegu vienas iš jūsų, na, kad ir tu, Lorencai, palaukia čia, ant kranto. Aš paskui grįšiu tavęs paimti.

– Tai jau ne! – suriko Lorencas. – Ne toks aš kvailys: lauksiu, mat, kol jūs sugrįšit. Pats likis.

– Taigi, taigi! – atsakė Andželas. – Pasiliksi, ir jūs atsikratyse manęs kaip Frančesco...

Ir jis šoko į valtį. Kiti broliai, stumdydamiesi ir bardamiesi, visi sulipo paskui jį. Jie atsistumė nuo kranto ir nuplaukė.

Tuo metu ēmė pūsti vėjas, suginė debesis ir įsiūbavo jūrą. Neklauso vairo perkrauta valtis, tyška į ją bangų keteros. Paskui atsirito didžiulė banga, trenkė valtį į uolas ir sudaužė į šipilius. Visi broliai nuskendo vienas paskui kitą.

O šlubasis Frančeskas skubėjo, kaip bejmanydamas. Šit jis nuklibikščiavo ligi Kreно ežero. Apsidairė – žolė minkšta, me-

džiai ūksmingi, ežero vanduo šaltutėlis ir skaidrus. Malonesnės vietas poilsiu nerasi. Tačiau brolių niekur nematyti.

Dabar Frančeskas suprato, kad broliai jį pametė, ir karčiai pravirko.

– Ak broliai, broliai, kodėl jūs taip padarėte! Man, raišam, bloga be jūsų, bet ir jums be manęs nebus geriau. Jei turėčiau sveikas kojas, nebūtų atsitikusi tokia bėda!

Paverkė Frančeskas ir užmigo.

Vos tik jis užmigo, iš už medžio pasirodė Kreно ežero féja. Ji viską girdėjo nuo pirmo iki paskutinio žodžio.

Féja prisiartino prie miegančio jaunikaičio ir stebuklinga savo lazdele palietė jo nesveikąją koją. Palietė, vėl pasislėpė už storo medžio ir laukia.

Ilgai miegojo nusikamavęs Frančeskas, bet pagaliau pabudo.

Pašoko jis ir pats savim netiki: tai bent stebuklas! Abiem kojom tvirtai stovi ant žemės, tartum niekada ir nebuvo raišas! Jei nori – bék, jei nori – šok!

– Kas per stebuklingas daktaras mane išgydė! Aš mielai eičiau jo ieškoti nors į pasaulio kraštą, kad tik galėčiau jam padėkoti! – sušuko Frančeskas.

Féja émė ir pasirodė jam. Frančeskas net užsimerkė – tokia ji buvo graži. Kasos tartum iš saulės spindulių supintos, akys mėlynos kaip ežero vanduo, o skruostai rausvi, lyg erškėtrožės žiedeliai.

– Kodėl gi tu man nedékoji? – šypsodamas paklausė féja. – Tau né žingsnio nereikia žengti.

Bet jaunikaitis tartum žado neteko.

– Klausyk, Frančeskai. Aš esu Kreno ežero féja. Tu man patikai, ir aš nusprendžiau išpildyti tris tavo norus. Vienas jau išpildytas – skaudama tavo koja išgijo. Liko dar du. Sakyk, ko trokšti.

Frančeskas atsakė:

– Tu išpildei ne vieną, o du mano norus. Dar būdamas mažas ir klausydamasis pasakų, visada troškau pamatyti fėją. Štai ir pamačiau.

– Na, tuomet tau vis tiek dar lieka vienas noras, – nusijuokė fėja.

– Ką gi, – pasakė Frančeskas. – Jeigu jau man pasirodė pasakų fėja, tai ir mano noras bus kaip iš pasakos: man patiktu turėti stebuklingą maišą ir stebuklingą kuoką. Ko tik aš panorésiu, tegul bematant atsiduria maiše, ką tik paliepsi, tegu kuoka ir padaro.

Fėja mostelėjo lazdele. Ir – bump! – maišas su kuoka nukrito prie Frančesko kojų.

Frančeskas apsidžiaugė, o fėja jam tarė:

– Žmogus su tokiu maišu ir tokia kuoka gali padaryti daug pikto arba daug gero. Žiūrėk, Frančeskai, kad man netektu dėl savo dovanos gailėtis.

Ir fėja dingo.

O Frančeskas prisirišo maišą prie juostos, kuoką pasikišo po pažasčia ir patraukė kelionėn. Bet pirmiausia jis kaip reikiant užkando, mat, buvo alkanas, be to, negalėjo iškesti, neišmėginięs fėjos dovanos. Maišas pasirodė esąs lygiai toks, koks ir turi būti stebuklingasis maišas. Frančeskas tik įsakinėjo, o maišas, nė akimirkos negaišdamas, vaišino jį ir kepta kurapka, ir avies sūriu, ir karštu ragaišiu, ir buteliu auksaspalvio vyno. Na, o kuokos Frančeskas nė nebandė. Jeigu pirmoji dovana gera, – vadinasi, ir antroji neblogesnė.

Linksmai žingsniuoja Frančeskas, dainą po dainos traukia.

Po pusiaudienio Frančeskas pamatė miške sukrypusių lūšnelę. Ant slenksčio sédėjo berniukas ir verkė.

Frančeskas sugalvojo jį pralinksminti.

– Ei bičiuli! – šūktelėjo jis. – Matyt, ašaras lieti – tavo amatas. Po kiek imi už tuziną sūrių lašų?

– Man juokai ne galvoj, gerbiamasis, – atsakė berniukas.

– O kas tau atsitiko?

– Mano tévas – medkirtys, – émė pasakoti berniukas, – ir vienas visą šeimą maitina. Šiandien jis iškrito iš medžio ir išsisuko ranką. Aš nubégau į miestą daktaro, bet tas né šnekéti su manim nepanoréjo. Juk daktaras žino, kad nuo išdžiūvusio medžio nenuskinsi apelsino, o iš vargšo nepralobsi.

– Na, visa tai niekai! – tarė Frančeskas. – Aš padésiu tavo tévui.

– Nejaugi jūs daktaras? – sušuko berniukas.

– O kuo aš čia détas? – nustebi Frančeskas. – Tau reikia daktaro? Bematant jis bus čia. Kuo tas daktaras vardu?

– Pankracijus.

– Puiku! – šūktelėjo Frančeskas ir sudavė per maišą. – Ei daktare Pankracijau, – maišan!

Nespėjo berniukas né ašaros nubraukti, o jau ore kažkas suūžė. Tai iš miesto maišan lékė storasis daktaras. Bumpt! Ir daktaras maiše. Oho, kokia tai buvo sunkenybė – Frančeskas taip ir sulinko dvilinkas. Gerai dar, kad jis susiprato atrišti maišą nuo juostos. Daktaras žnektelėjo ant žemės ir sukliko:

– Aš – garsusis mokytasis daktaras Ignacijus Pankracijus ir neleisiu visokiems driskiams ipsisiniéti mano oriai asmenybei. Jeigu pasakiau, kad neisiu pas medkirtj, vadinas, neisiu.

– O jums ir eiti niekur neberekia, – nusijuoké Frančeskas, – jūs jau čia. Belieka tik gydyti ligonį.

– Negydysiu, – spyriojosi iš maišo daktaras.

Y
T
A
L
U
P
A
S
A
K
O
S

– Matau, – pyktelėjo Frančeskas, – kad daktaras Ignacijus Pankracijus pats sunkiai serga, o jo liga – užsispyrimas ir goudulys. Reikia iš pradžiu jį pagydyti. Ei kuoka, imkis darbo!

Kuokos nereikėjo dukart prašyti. Ji šoko karšti minkštą daktaro nugarą.

– Aš jau sveikas! – suriko daktaras. – Kur ligonis? Veskite mane pas ligonį.

Kol daktaras atitaisinėjo medkirčiui išsuktą ranką, Frančeskas liepė maišui parūpinti maisto geram mėnesiui. Sukrovė jis viską prie slenksčio ir nužingsniavo toliau.

Po kiek laiko Frančeskas atejo į miestą.

Jau artinosi vakaras, ir Frančeskas pirmiausia susirado viešbutį. Viešbučio šeimininkė padavė jam vakarienę, o paskui sako:

– Oi sūneli, sūneli, gaila man netekti tokio gero gyventojo. Tačiau paklausyk mano patarimo: pernakvok, tačiau rytą kuo anksčiau išeik iš miesto.

– Ar tik ne maras mieste siaučia? – paklausė Frančeskas.

– Maras – ne maras, bet ir ne geriau už marą, – ėmė aiškinti šneki šeimininkė. – Prieš tris mėnesius pas mus apsistojo kažkoks svetimšalis, – kad jis kur nusprogtų! Visus jaunikaičius išdyokino. Ir kaip tu manai, kokiu būdu? Kauleliais žaisdamas. Dabar jie žaidžia nuo ryto ligi vakaro ir nuo vakaro ligi ryto. O kas jam visiškai prasilošia, tas jau ir namo nebegrižta. Dvylika jaunikaičių, kuklių ir paklusnių kaip avinélių, dingo, tartum skradžiai žemę prasmego. Ir nieko apie juos nebegirdėti.

– Ačiū, geroji moteriške, už perspėjimą, – tarė Frančeskas, o pats sau pagalvojo: „É, atrodo, šitame mieste atsiras darbo maišui ir kuokai!“

Aštuntą valandą ryto Frančeskas paprašė maišą, kad tasai jam duotų puošnius drabužius ir šimtą tūkstančių auksinių skudų. Dešimtą valandą jau visas miestas kalbėjo, kad atvykės princas Santo Frančeskas, plačiai pagarsėjęs savo kilmingumu ir turtais. O vidudienį į Frančesko kambario duris pasibeldė žmogus, apsivilkęs ilgu apsiaustu ir užsimaukšlinęs skrybėlę su plunksnomis.

– Sinjore Santo Frančeskai, – pasakė jis, – aš gyvenu šitame mieste dar tik trys mėnesiai, bet jau spėjau susipažinti su geriausiais jaunikaičiais. Laikysiu didele garbe, jeigu ir jūs mane aplankysite. Aš girdėjau, kad puikiai žaidžiate kauleliais. Dabar galėsite parodyti savo sugebėjimus.

– Tiesą sakant, – tarė Frančeskas, – aš net nežinau, kaip reikia kaulelius laikyti. Bet, norėdamas susipažinti su tokiu maloniu sinjoru, esu pasiruošęs žaisti nuo ryto ligi vakaro. Kai mokytojas toks patyręs, aš, žinoma, greitai žengsiu į priekį.

Svečias buvo labai patenkintas. Jis émė taip uoliai lankstytis, kad užsimiršęs iškišo iš po apsiausto dešinę koją. Ir ką gi Frančeskas pamaté? Gal manote, batelį su kokarda? Kur ten! Jis pamaté juodą gauruotą kanopą.

„Oho ho! – pagalvojo Frančeskas. – Pasirodo, pats ponas kipšas teikési mane aplankyti. Ir gerai, čia jis atkās dantį.“

Tos pat dienos vakarą sinjoras Santo Frančeskas žaidė kauleliais su sinjoru kipšu. Jis greitai pramoko žaisti ir pralošė dvidešimt tūkstančių skudų.

Antrą dieną Frančeskas išmoko dar geriau žaisti ir pralošė trisdešimt tūkstančių skudų.

Na, o trečiąjį vakarą jis jau žaidė tobulai ir todėl pralošė penkiasdešimt tūkstančių skudų.

J
T
A
L
U
P
A
S
A
K
O
S

Dabar kipšas nusprendė, kad jaunikaičio kišenės jau visiškai tuščios.

– Mielasis sinjore Santo Frančeskai, – tarė jis meilikaudamas. – Labai apgailestauju, kad mano pamokos taip brangiai kainavo. Bet aš galiu jums padėti. Grąžinsiu pusę jūsų praloštujų pinigų, kad galėtumėte atsilošti.

– O jeigu neatsilošiu? – paklausė Frančeskas.

– O jeigu neatsilošite, vadinasi, priklausysite man su plaukais ir taukais, su siela ir kitokiais niekais.

– Ak tu, kipše raguotasis! – sušuko Frančeskas. – Dabar žinau, kur dingo dvylika geriausių šio miesto jaunikaičių! Na, marš į mano maišą!

Dar nespėjus kipšui nė atsikvošeti, maiše atsidūrė jo galva, o kanopos sumataravo ore. Po akimirksnio dingo maiše ir kanopos.

Tada Frančeskas tarė:

– Tas linksmasinis sinjoras mėgsta juokus kręsti. Pajuokauki-me ir mes. Ei kuoka, sušok vieną kitą smagų šokį.

Kuoka émė pilti tarantelą. Ir Frančeskas pripažino, kad ji puikiai šoka. Užtat kipšui kuokos šokis visai nepatiko.

– Sinjore Frančeskai, aš jums atiduosiu pusę praloštujų pinigų! – klyké kipšas. – Ne, grąžinsiu jums visus, kiek pralošėte. Na, gerai, atiduosiu visus pinigus, kiek tik esu išlošės šitame mieste!

Tuo tarpu kuoka baigė tarantelą ir pradėjo šauniai trenkti linksmą kaimiečių šokį treskoną.

Kipšas émė prašyti:

– Maldauju paties Liuciferio vardu, liepkite jai nustoti! Pasakykite galų gale, ko jūs iš manęs norite?

– Atsipūsk truputį, – paliepė Frančeskas kuokai. – Taigi klausykis, kipše. Pirmiausia išleisk dvylika jaunikaičių, ku-

riuos nutempei į pragarą. Paskui prasmek pats, kad tavo nė kvapo žemėje neliktų.

– Viskas bus padaryta, – suriko kipšas, – tik išleisk mane iš maišo!

Frančeskas atrišo maišą, ir kipšas iššoko iš jo kaip verdančiu vandeniu nuplikyta katė. Jis treptelėjo kanopa, pasišokėjo ir su trenksmu prasmego skardžiai žemę. O iš po žemės pasirodė dvylika jaunikaičių.

– Na, – tarė jiems Frančeskas, – gal sužaisime kauleliais?

– Ką jūs, ką jūs! – vienu balsu suriko visi dvylika. – Dabar į tą velnišką žaidimą nė žiūrėti nebenorime.

– Na ir puiku! – pagyrė jaunikaičius Frančeskas. – Daugiausia išlošia tas, kuris visai nelošia. Šekit po tūkstantį skudų ir békite tėvų pradžiuginti. Jūsų belaukdami, jie akis išverkė.

Jaunikaičiai padékojo savo išgelbėtojui ir nuéjo į namus.

O Frančeskas maišą prisirišo prie juostos, kuoką pasikišo po pažasčia ir išėjo iš miesto.

Kur tik Frančeskas sustodavo, visur maišui ir kuokai atsi-rasdavo darbo. Juk visur buvo nuskriaustujų, kuriems reikėjo padėti, ir skriaudėjų, kuriuos verta pamokyt.

Italijoj kelių nesuskaičiuosi, daug jų išvaikščiojo Frančeskas, bet vis dėlto kojos jį atvedė į gimtajį kaimą.

Čia Frančeskas sužinojo, kad badas Nijolio kalnuose dar padidėjės. Frančeskas nusprendė padėti savo kaimynams. Jis atidarė smuklę. Tai buvo nuostabi smuklė – valgyti ten galėjai ligi soties, o užmokesčio niekas nereikalavo. Visą laiką kuoka gulėjo be darbo, užtat maišas vos spėdavo suktis!

– Ei viščiuk su iešmu, greičiau į maišą! Ei trys ragaišio ke-palėliai, – į maišą! Ei buteli vyno, – į maišą! – vis šaukdavo ir šaukdavo smuklės šeimininkas.

Tokie dalykai smuklėje déjos trejus metus, kol Nijolio kalnuose siautėjo badas. Galų gale žemei pabodo dykai būti, ir ketvirtaisiais metais ji apdovanojo žmones gausiu derlium.

Kiekvienuose namuose émė kvepëti kepta duona, kamarų lentynas nuklojo apvalainiai sūriai, kiemuose pradéjo bliauti avys. O smuklés durys vis tiek neužsidarydavo.

– É, – taré Frančeskas, – metas mano maišui pailséti. Užtenka jam būti viréju. Jei penésiu sočius, vadinasi, penésiu juos ne duona, o tinginiu.

Ir jis uždaré smuklę.

Po kiek laiko Frančeską ištiko nelaimė. Senas jo tévas susirgo ir netrukus miré.

Pasiilgo Frančeskas savo brolių. Nors jie kažkada ir buvo pametę jį vieną pakeléj, bet Frančeskas seniai nustojo ant jų pykti, – juk vis déltu tikri broliai.

Ir štai vieną vakarą jis taré:

– Andželai, mano vyriausias broli! Nenoriu tavęs įžeisti, bet kitaip mudu nepasimatysime. Eikš į mano maišą.

Beregint maišas pasunkéjo. Frančeskas pažvelgë į jį ir lošteléjo. Maiše guléjo tik pusiau sudūléję kaulai. Suprato Frančeskas, kad Andželo seniai nebéra gyvo.

– Džovani, brolau mano, – pašauké jis antrajį broli.

Vél maiše atsirado tik kaulai.

Ir taip visus vienuolika kartų. Frančeskas sužinojo likęs vienas kaip pirštas pasaulyje. Tada jis taré:

– Ką gi, mano ištikimieji pagalbininkai – maiše ir kuoka, keliaukime, kur akys veda, kur kojos neša. Kam aš padarysiu gera, tas mane broliu ir pavadins.

Iš kaimo į kaimą éjo Frančeskas, tai kalnų takeliais, tai vieškeliai, ir visai be takų, be kelių. Ir plačiai apie jį sklido garsas.

Išgirdė, kad Frančeskas nebetoli, iš baimės naktimis tirtėdavo pikti valdininkai, godūs palūkininkai, klastingi vienuoliai. Užtat džiaugėsi nelaimės ištiktieji ar kieno nors nuskriaustieji. Ir iš tikro jie vadino Frančeską broliu.

Slinko metai. Ir štai atėjo laikas, kai žmonės, kreipdamiesi į Frančeską, émė vadinti jį nebe broliu, o tévu. O dar po dešimties metų visi jį pradéjo vadinti seneliu. Frančesko plaukai pabalo, nugara sulinko, veidą išvagojo raukšlés. Bet jisai vis klajojo ir klajojo po Italiją su ištikimais savo pagalbininkais – maišu ir kuoka.

Kartą vakarop Frančeskas, sunkiai alsuodamas, kopé į kalną. Staiga už nugaros jis išgirdo kažkieno žingsnius. Frančeskas atsigréžė ir pamatė, kad jí tuoj tuoj pasivys Giltinė. Ji dar sunkiau šniokštavo negu Frančeskas, nes buvo labai sena. Tokia sena, kaip pasaulis. Be to, dar ji stumé plaušine apdengtą karutį.

Giltinė prikúprino prie Frančesko ir tarė:

– Galų gale tame pasivijau! Visai nusikamavau. Ar aš kokia mergiščia, kad paskui tame šimtais kelių bégiočiau! Kiek kurpių suavėjau, tik pažiūrék...

Ir Giltinė pakélė plaušinę. Iš tikrųjų – karutuje buvo suversta krūva suplyšusių, prakiurusiu kurpių.

Pamatė Frančeskas, kokius kraustulius tampo sené, ir nusisypsojo.

Giltinė vėl émė murméti:

– Gera tau vaikščioti be mantos, o aš negaliu mesti karučio, kol tame pasivysi. Na, Frančeskai, daug tu kelių išvaikščiojai, dabar ruoškis į pačią paskutinę, tolimiausią kelionę.

– Ką gi, – atsakė Frančeskas, – ne veltui patarlė sako: dukart žmogaus niekas neatsiklausia, – kai ateina laikas gimti ir kai

ateina laikas mirti. Bet, matai, man pirmiau reikia su kai kuo atsisveikinti.

Nusijuokė Giltinė, tartum neteptas ratas sugirgždėjo.

– Ė, broliuk, tu, rodos, deriesi, o aš to nemégstu.

Ir Giltinė ištiesė į Frančeską kaulėtas rankas. Bet Frančeskas spėjo surikti:

– Giltine, į maišą!

Ak, ir subarškėjo kaulai, Giltinei verčiantis į maišą!

Frančeskas užsimetė maišą ant nugaros ir patraukė, kur norėjo. Jis keliavo Kreno ežero link.

Šit atėjo jis prie Kreno ežero, išleido iš maišo Giltinę ir tarė jai:

– Gaila man tavęs, senele! Matyt, tau kaulus gelia ne mažiau kaip man. Žolė čia minkšta, sėskis ir pailsék, kol aš baigsiu savo reikalus.

Giltinė buvo taip išsigandusi, kad neišdrīso Frančeskui prieštarauti. Ji pasitraukė į šalį ir pūkšdama atsisėdo po medžiu.

O Frančeskas priėjo prie kranto ir sušuko:

– Kreno ežero fėja, pasiodyk man dar kartą!

Ir fėja pasirodė. Ji buvo tokia pat graži ir jauna, kaip prieš daugelį metų, kai buvo jaunas ir patsai Frančeskas.

– Tu mane pašaukei, ir aš atejau, – pasakė ji maloniu balsu.

– Aš noriu papasakoti, ką padariau su tavo dovanomis...

– Nereikia, – pertraukė fėja Frančeską. – Juk aš matau tavo veidą, gero žmogaus veidą. Tavo lūpos šviečia geraširdiška šypsena, o raukšlės kaktoje byloja apie išmintį. Džiaugiuosi, kad tavimi neapsivyliau.

– Dariau, ką galėjau, – atsakė Frančeskas. – Bet atėjo metas tau grąžinti tavasias dovanas. Matai, ten, prie medžio, manęs jau laukia Giltinė.

– Gerai, kad apie tai pagalvojai, – pagyrė ji fėja. – Juk net stebuklingas maišas ir stebuklinga kuoka patys vieni nieko negali; ką nors padaryti gali tik žmogus, kuris juos turi. Pakliūtų jie blogam žmogui – ir blogų darbų nesuskaičiuotum. Bet fėjos savo dovanų neatsiima. Užkurk laužą ir sudegink maišą su kuoka. Sudie, Frančeskai!

Fėja pabučiavo senuką ir dingo, tartum tirpte ištirpo.

Frančeskas pririnko žagarą, užkûrė didelį laužą ir įmetė į ugnį Kreno ežero fėjos dovanas. Paskui pasislinko arčiau laužo, norėdamas sušilti nužvarbusias rankas, ir giliai susimastė.

– Metas, Frančeskai, – tyliai pašaukė ji Giltinė.

Frančeskas né nekrustelėjo. Dėl senatvės jis blogai begirdėjo. Tada Giltinė priėjo iš užpakalio ir palietė ranka jo petį.

Tuo metu užgiedojo gaidys. Aušo nauja diena. Bet Frančeskas jos nebeišvydo.

PADRĖS BONIFAČO SAGTYS

R ESATE KĄ NORS GIRDĘJĘ apie mūsų kungią, – padrė Bonifačą? Nejaugi negirdėjote? Kaip čia gali būti!

Mūsų Korsikoje visi, – ir maži, ir dideli, – pažsta padrę Bonifačą, žino, koks jis protinges, koks mokytas, koks lipšnus.

O apie gerą jo širdį galima pasakoti nuo ryto ligi vakaro. Vos mūsų padrė sužinos, kad kam nors atsitiko nelaimė, nė aki-mirkos nesudvejos, būtinai padės nelaimingajam. Ne pinigais, aišku, ne, padrė Bonifačas labiau už viską pasaulyje nemégsta atrišinėti savo kapšelio. Užtat jis kiekvienam randa protingą patarimą, dievobaimingą pamokymą. Pro elgetą padrė Bonifačas niekada nepraeis, nepratarės malonaus žodžio. Jeigu reiks, atsikels vidurnaktį ir bet kokiu oru kėblins per kalnus palydėti ligonio į aną pasaulį ir, žinoma, paskui už tai gauti porą florinų.

Tik vieną visai mažutę silpnybėlę ir teturejo mūsų padrė Bonifačas. Jis be galio mėgo savo sagtis. Taip, taip, nesistebékite, dvi puikias sidabrines sagtis, kurios visuomet būdavo prisiūtos prie jo batų. Batams susidėvėjus, jis prisiūdavo savo bran-genybę prie naujos poros. Sutanos kišenėje nešiodavosi milo skiautelę, kad galėtų pašveisti mégstamąsias sagtis, vos tik jos apdulkės ar apsitaškys purvais. Ir todėl padrės Bonifačo sagtys visada taip blizgėdavo, kad net pažiūrėti būdavo miela.

Dėl šių sagčių viskas ir įvyko.

Matote, Skambaronus... Beje, jeigu jau jūs nieko nesate girdėjė apie padrę Bonifačą, tai apie Skambaronų, žinoma, nė supratimo neturite. Tuo labiau kad jo ir vardas buvo ne Skambaronus.

Teks ir čia viską pasakoti iš pradžių.

Skambaronus – tai tiesiog sena kurpė. O čia Korsikoje taip pramenami tie, kurie nieko neturi, tik nuavėtas, nuplyšusias kurpes. Skambaronus, apie kurį mes pasakojame, tiesa, turėjo žmoną ir krūvą vaiką, bet juk tuo sotus nebūsi...

Štai tasai Skambaronus ir pasigviešė padrés Bonifačo sagčių, kurios padrei buvo už akį brangesnės.

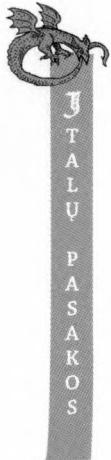
Ir kaip tam dykūnui Skambaronui sąžinės užteko! Juk mūsų padré jam tiek daug gero yra padaręs. Antai, užpraeitą žiemą padvèsé Skambaronaus mulas. Be galio kantriai padré Bonifačas įkalbinėjo jį nepasiduoti nuodėmingai nevilčiai, paklusti likimui ir nemurmėti. Ir manote, kad tai padėjo? Né kiek.

Būtumėt pasiklausę, kaip prapliupdavo keiktis Skambaronus, tampydamas žagarus ant savo nugaros vietoj mulo. O prisėsdamas atsipūsti, jis svarstydavo, kad sidabrinės garbingojo pamokslininko sagtys vertos ne mažiau, kaip geras mulas. Tačiau padré Bonifačas neskubėjo Skambaronaus šeimynos labui skirtis su savo sagtimis. Ir Skambaronus nusprendė, kad tuo pasirūpinti reikia jam pačiam.

Ką daryti? Gal pavogti sagtis? Bet Skambaronus visai nesiruošė dėl kažkokiu sagčių kol gyvas vaikščioti su negryna sąžine. Reikia taip jas įsigyti, kad nė vienas žmogus, net pats padré, negalėtų Skambaronaus pavadinti vagimi.

Ilgai jis suko galvą ir pagaliau sugalvojo.

Vieną ankstų rytą, kai visi dori žmonės dar saldžiai miegojo, Skambaronus ēmė daužyti kumščiais padrés Bonifačo namo duris. Išgirdusi beldžiant, išbėgo užsimiegojusi tarnaitė. Pamačiusi Skambaroną, tarnaitė jį išplūdo ir buvo benorinti užtrenkti duris prieš jo nosį, bet kur ten! Skambaronus pakélé tokį triukšmą, kad padré, ramiai sau pūtęs į akį, nubudo ir liepė jį įleisti.

– Padre Bonifačai, – prašneko Skambaronus, vos peržengės miegamojo slenkstį, – aš nieku gyvu nebūčiau drisės taip anksti jus trukdyti, bet man prisisapnavo nuostabus sapnas, ir aš kuo greičiausiai atbėgau pas jus.

– Visai be reikalo taip skubėjai, – niūriai pastebėjo padré, – savo sapną būtum spėjės papasakoti ir vėliau. Įsivaizduoju, kokią bjaurastį sapnuoja naktimis toks nusidėjėlis, kaip tu!

– Ak šventasis téve, bet juk aš sapnavau jus. Na, tiesiog visai kaip gyvą. Aplink jūsų galvą spindėjo šviesos ratas, o už pečių plazdėjo du sparnai, nelyginant vištos, tik didesni. Ir taip liūdnai į mane pažiūrėjote, kad aš apsiverkiau, atsibudau ir atbėgau pas jus.

Skambaronus žinojo, ką pasakyti. Kiekvienam malonu išgirsti tokius žodžius, ir padrés Bonifačo širdis ištirpo kaip vaškas nuo karštos liepsnos.

– Prieik arčiau, sūnau mano, – tarė jis susigraudinės. – Tavo sapnas pranašingas ir štai ką reiškia: esi nuodėmių pilnas, jos net per kraštus drimba, nelyginant tešla iš duonkubilio, kurią užmiršo apsileidusi šeimininkė. Atgailok, atgailok, sūnau mano!

Skambaronui to ir tereikėjo.

Jis vikriai suklupo prie pat padrés Bonifačo lovos ir, nužemintai nuleidęs akis, kad sagtis geriau matytų, – juk batai stovėjo po lova! – pradėjo savo išpažintį.

– Ė šventasis téve, aš tiek nuodėmių turiu, kad nežinau, nuo kurios ir pradėti.

– Pradék nuo didžiausių, – patarė padré.

– Na, gerai. Prieš kokią savaitę mano balandė išperėjo porą balandžiukų. Nepraejo né diena, o jūsų katyté vieną balandžiuką sudraskė. Tada aš, nepataisomas nusidėjėlis, užuot jai

atidavės antrajį balandžiuką, sučiupau tą bjaurybę už uodegos ir taip iškaršiau kailį, kad ji ištisus metus į balandžius né žiūrėti nepanorės.

– Ak sūnau mano, – priekaištingai tarė padrė, – tu ne tik nusidėjai, nekaltą padarą nuskriausdamas, bet ir dabar nusidedi, nesgi tavo liežuvis ištarė plūstamus žodžius.

– Taigi, taigi, – nusitvérė Skambaronus, – aš dar ne tiek prikalbu. Ne daugiau kaip prieš penkias minutes jūsų gerbiamąją tarnaitę išvadinau sena ragana.

– Ai, kaip negražu, sūnau mano, – suaimanavo padrė ir įbedé akis į lubas.

Tą pačią akimirką Skambaronus vienu trūktelėjimu nuplėše nuo padrės Bonifačo batų sagtis ir įsikišo jas į kišenę.

– Na, didžiosios nuodémės lyg ir visos, – lengviau atsiduso jis. – Pereisim prie mažujų. Visai neseniai iš vieno gero žmogaus aš pavogiau porą sidabrinių sagčių.

Padrė net šoktelėjo lovoje.

– Kaip, sūnau mano, ir tai tu vadini maža nuodėme?! – pasibaisėjo jis, įsivaizdavės, kaip pats jaustusi, jei sagtys būtų pavogtos iš jo. – Ir jos tau nepradegino kišenės, bedievi?!

– Kol kas nepradegino, – atsakė Skambaronus, – bet degina baisiai. Ar nepaimtumėt tų sagčių iš manės, šventasis téve?

– Ką tu, ką tu! Nieku gyvu aš prie jų neprisiliesiu. Šiandien pat atiduok jas tikrajam savininkui.

– Nežinau, ką ir daryti, padre Bonifačai, – krapštė pakauši Skambaronus. – Matote, aš jau bandžiau taip pasielgti. Bet savininkas jų neima.

– Tada kitas reikalas, – nusprendė padrė. – Kodėl gi anksčiau nesakei? Jeigu taip, vadinasi, sagtis tu ne pavogei, tiesiog gavai dovanų.

– Ačiū, padre, – tarė atsistodamas Skambaronus. – Jūs palengvinote man sielą! Ji dabar be jokios nuodėmės ir gryna, tartum vynmaišis, iš kurio išgertas vynas ligi paskutinio lašelio.

– Tada keliauk su Dievu, sūnau mano, – palaimino ji padré Bonifačas.

Skambaronus išėjo labai patenkintas. Bet ar buvo patenkintas mūsų padré, kai pradėjo rengtis, spręskite patys.

STRAZDAI IR VARNĖNAI

EDÉJO KARTĄ du įsimylėjė jauni žmonės ant ežero kranto. Staiga virš jų skambiai pragydo du paukščiai. Vaikinas ir mergaitė įsiklausė.

– Koks nuostabus šitų paukštelių balsas! – tarė susižavėjusi mergaitė.

– Tavo balsas dar švelnesnis, – atsakė vaikinas. – Jokie strazdai tau neprilygs.

– Tu norėjai pasakyti – varnėnai, tiesa?

– Žinoma varnėnai, jeigu taip tau labiau patinka, – sutiko vaikinas.

Argi kas nors, juo dėtas, būtų kitaip atsakęs?

– Ne, ne, – tučtuojau nusileido mergaitė. – Jeigu tu sakai, kad čia strazdai, tegu būna strazdai.

Jie pažvelgė vienas iš kitą ir užmiršo tiek strazdus, tiek varnėnus, tiek visą pasaulį.

Netrukus jiedu iškėlė vestuves ir gražiai, laimingai gyveno.

Praėjo lygiai metai nuo jų vestuvių dienos. Tokiai šventei močiutė sumanė iškepti pyragą. Kol pyragas kepė, vyras patraukė gurkštelėti vienos kitos stiklinėlės vynuogių vyno. Bet, vos tik jis atėjo prie vyno krautuvės, susitiko senij, apsikarsčiusi narveliais, kuriuose ant plonučių kartelių striksėjo marga-plunksniai paukščiai.

„Kaip tik laiku, – pagalvojo vyras. – Pradžiuginsiu pačią, nupirksiu jai dovaną.“

Ir jis šūktelėjo:

– Ei paukštininke, kiek kaštuoja pora paukštelių žaliame narvelyje?

Paukšteliai buvo verti keturių soldų. Bet pardavėjas atsakė:

– Šeši soldai, sinjore.

Juk jis buvo pardavėjas.

– Du soldai, – pasiūlė vyras.

Juk jis buvo pirkėjas. Sulygo, žinoma, už keturis.

– Imkite, sinjore, štie pauskeliai jūsų namams atneš laime, – pasakė pardavėjas, atiduodamas narvelį vyrui.

Vyras paėmė narvelį, išgérė stiklinę vyno ir parėjo namo.

Tuo tarpu pačiutė gražiai apruošė namus ir pasipuošė geriausia savo suknele. Kaip tik ir pyragas iškepė. Vos pačiutė spėjo pastatyti jį ant stalo, vyras atidarė duris ir šuktelėjo nuo slenksčio:

– Pažiūrėk, pačiute, kokią dovaną tau atnešiau. Nuostabūs strazdai, ar ne tiesa?

– Nuostabūs, – atsakė nudžiugusi pačiutė. – Tik čia ne strazdai, o varnėnai.

– Ne, strazdai! – ginčijo vyras.

– Ne, varnėnai! – ginčijo pačiutė.

– Strazdai! – nenusileido vyras.

– Varnėnai! Varnėnai! Varnėnai!!! – sutrepsejo pačiutė.

– Ak, jeigu varnėnai, tai eisiu ir parduosiu savo strazdus turguje! – suriko išvestas iš kantrybės vyras.

Tada pačiutė įsikibo į narvelį.

– Varnėnai ne tavo, o mano! Tu man juos padovanojai.

– Bet aš tau padovanojau strazdus, – atsakė vyras ir truktelėjo narvelį į save.

Narvelis subraškėjo ir suiro. Paukšteliai purptelėjo pro langą ir išskrido. Pačiutė garsiai pravirko iš sielvarto.

– Kam tu paleidai mano varnénus! – suriko ji.

– Jeigu ne tu, strazdai būtų neišlékė! – suriko vyras.

Susitaikė jiedu tik pavakare, kai šventė – jų vestuvių metinės – jau éjo į galą.

Tris šimtus šešiasdešimt keturias dienas jiedu negaléjo vienais kitu atsidžiaugti.

Prabégo metai, atéjo antrosios vestuvių metinės. Ši kartą vyras padovanojo pačiutei gélių puokštę. Pačiuté įmerké géles, pabučiavo vyra, o paskui jiedu susédo už švenčių stalo.

– O prisimени, – taré šypsodamas pačiutę, – kaip prieš metus mudu susivaidijome dèl gryno nieko – dèl poros varnénų?

– Baisiai kvailai susivaidijome, – sutiko vyras. – Bet vis dèltu, brangioji pačiute, ten buvo ne varnénai, o strazdai.

- Varnénai! – pasaké pačiutę.
- Strazdai! – pasaké vyras.
- Ne, varnénai! – ginčijo pačiutę.
- Ne, strazdai! – ginčijo vyras.

Ir viskas prasidéjo iš pradžių.

Taip jiems visada ir bûdavo: visus metus puikiausiai sutaria, o vos ateina vestuvių metinės – bûtinai susibara.

Pasakoje laikas greitai bëga. Apie pačiutés akis atsirado raukšlelių, pabalo vyro smilkiniai.

Per dvidešimtåsias vestuvių metines pačiuté pasaké vyrui:

– Šiandien pyrago nekepsiu. Diena tokia puiki, eime pasi-vaikščioti.

Jiedu išéjo iš namų ir patrauké, kur akys vedá. Éjo, éjo ir priéjo tą patį ezerą, tą pačią vietą, kur buvo sédéjé prieš dvidešimt metu.

- Gal pailsétume? – paklausé vyras.
- Pailsékime, – atsaké pačiutę.

Ir jie atsisédo po tuo pačiu medžiu.

Staiga virš jų galvų sučiulbo du paukšteliai. Gal ir ne tie patys, bet lygiai tokie pat.

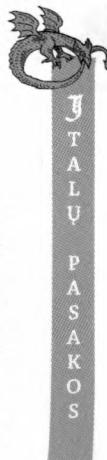
– O pameni, – tarė pačiutė, – kaip prieš vestuves mudu čia klausémės var... varnė... paukščiukų.

– Argi aš galiu užmiršti tokius nuostabius str... straz... paukščiukus! – atsakė vyras.

Jiedu pažiūrėjo vienas į kitą ir nusijuokė. Pasirodė, kad ne taip jau sunkiai pačiutė gali nusileisti vyrui, o vyras pačiutei.

Nuo to laiko jiedu niekuomet nebesivaidijo, net per vestuvių metines.

KALIAUSĖ PRIE ŠULINIO

N ETOLI PALERMO ant dviejų kalvų stūkso du kaimai: Iznelas ir Kjana. Paklauskit sustabdė bet kurį kjanietį – jis jums pasakys, kad Iznelo kaimas geras, tik vanduo toli. Tą patį jums pasakys apie Kjaną bet kuris žmogus iš Iznelo. Ir tai bus gryna tiesa.

Žinomas daiktas, kuo aukščiau, tuo ir saulė arčiau, o saulė tuose kraštose kaitri. Šit jinai ir išdžiovino kalvas tartum du džiūvėsius. Nors kiaurai jas perkask, žemė bus sausutėlė. Dėl kiekvieno lašo vandens ir kjaniečiams, ir izneliečiams tekdavo leistis į slėnį tarp kalvų.

Ten buvo tik šulinys, bet toksei gilus, kad jo tyro vandens būtų užtekę dar trims kaimams.

Ką ir bekalbėti, ne per maloniusia kėblinti į tokias tolybes, – žemyn tuščiomis, į kalną su vandeniu. Mulai, vos tik pajutę, kad prie jų šonų dirželiais rišamos statinaitės arba vynmaišiai, visa gerkle užbliaudavo. Na, o žmonės? Įsivaizduokite, žmonės nesiskundė. Juk kiekvienam įdomu sužinoti, kokios naujienos gretimame kaime. Taip, nei iš šio, nei iš to, šiokiadienį pas kaimynus neišsiruoši – laiko néra, be to, į svečius nekvieстиems vaikščioti ir nedera. O prie šulinio abiejų kaimų žmonės susitikdavo beveik kasdien. Moteriškės plepėdavo apie visokius moteriškus niekus, vyrai, papsédami pypkes, svarstydavo rimtesnius dalykus. Pati nepaslankiausia mergaitė bet kurią valandėlę buvo pasiruošusi bėgti prie šulinio, vytelėmis apipintu moliniu ąsočiu nešina; pats didžiausias dykaduonis vaikinas tik ir taikstydagosi pakinkyti mulą ir nusileisti slėnin vandens. Kiek čia užsimedzavo pažinčių, kurios baigdavosi vestuvėmis, kiek šulinys matė vaidų, kiek

susitaikymų – net suskaičiuoti sunku! O vaikams žaisti geresnės vietas tikrai nesurastum.

Vieną ankstų rytą izneliečiai pirmieji nusileido į slėnį vandens. Ir ką gi jie pamatė? Prie šulinio buvo susispėtęs didelis varnų pulkas. Varnos taip plėšė gerkles bekanksėdamos, kad jeigu ir kjaniečiai, ir izneliečiai būtų émę rékti visi iš karto, vis tiek būtų savų balsų neišgirdę. Paukščiai strakséjo, pešesi ir plaké sparnais. Bet visa tai dar pusé bédos! Svarbiausia, kad tyram šulinio vandenyn plūduriavo plunksnos, skiedros ir šiukšlés, o žemé aplink šulinį buvo paukščių apteršta.

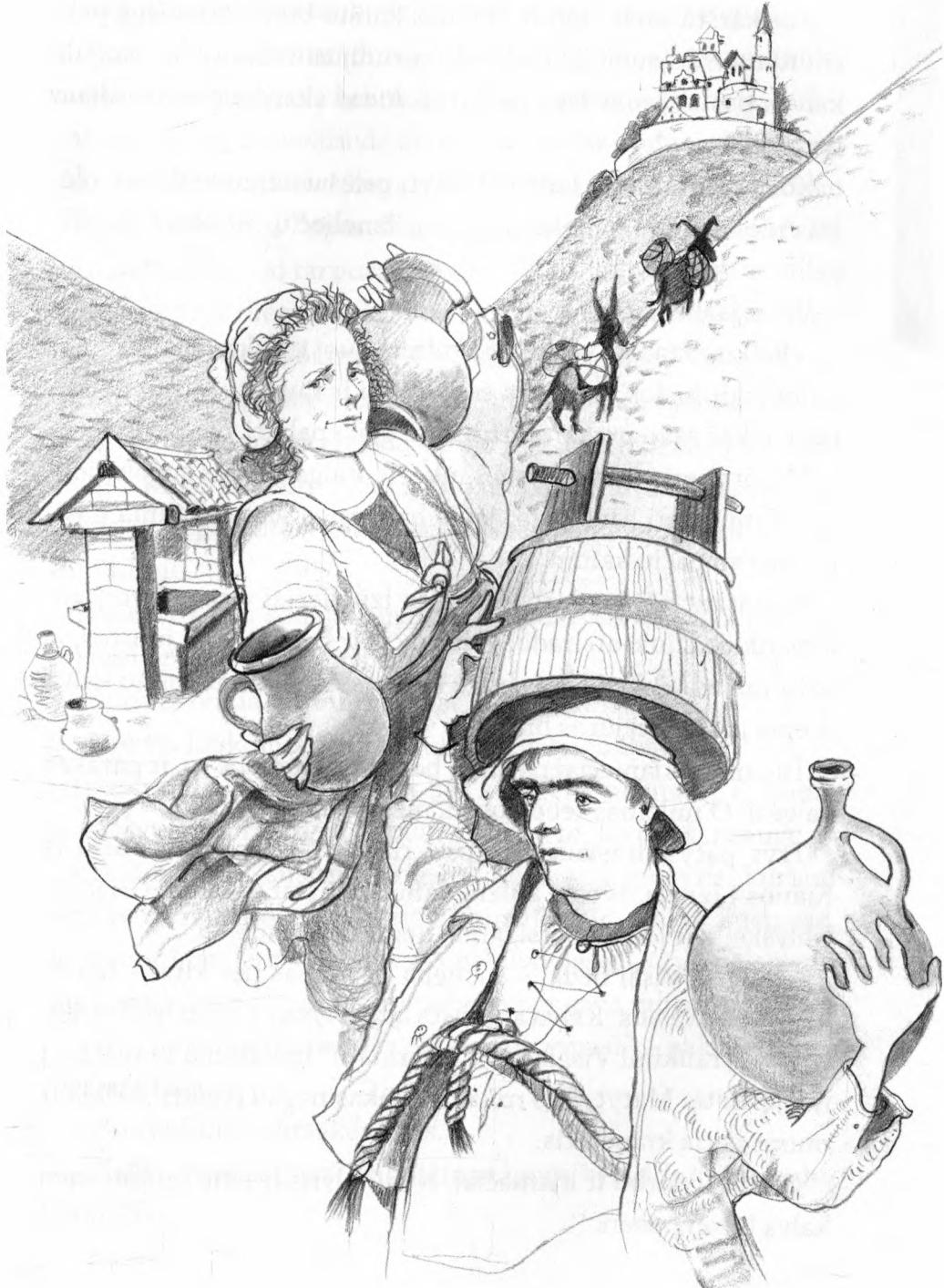
Ko tik izneliečiai nedaré – ir įkalbinéjo varnas, ir gédino, ir grasino joms... Bet kur tau, prakeiktieji paukščiai né neketino nuskristi. Tada kažkoks daug kur buvës, daug pasaulio matës žmogus pasiūlė prie šulinio pastatyti kaliausę.

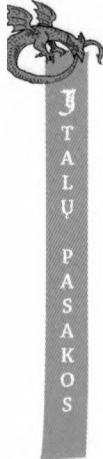
Pasakyta – padaryta. Izneliečiai nepagailéjo nei karčių, nei šiaudų, nei skarmalų. Vaje, kokia kaliausé išéjo! Didžiulé, aukšta! Ji stovéjo palei pat šulinį ir maskatavo sudriskusiomis rankovémis. Varnos pabūgo ir išlaksté, izneliečiai prisisémë vandens ir nuéjo sau.

Manote, kad tuo negandai ir baigësi? Ne, jie dar tik prasidéjo. Vos izneliečiai nuéjo, nuo kalvos, esančios anapus slénio, émë leistis kjaniečiai. Iš tolo jie pamaté baisų milžiną. Galva jo kaip statiné, liemuo lyg kokios trys statinës, rankos – tartum maluno sparnai. Kur čia neišsigąsi! Kjaniečiai pabandé milžiną sugédinti:

– Ei tu! Pasitruauk nuo šulinio. Leisk žmonëms vandens pasisemti.

Bet milžinas tyli ir tik mostaguoja rankomis, grūmodamas kjaniečiams.

Kur karšta saulė, ten ir žmonės karšto būdo. Užsidegė pykčiu Kjanos drąsuoliai. Jie išvalė surūdijusius šautuvus, sugulė kalvos pašlaitėse ir émė pyškinti. Aidas skardeno ir skardeno tarp kalvų.

Koks sąmyśis kilo Iznele! Matyt, priešai užpuolė Kjaną, plėšia, niokoja! Neaplenks ir mūsų, izneliečių, nelaimę. Reikia gelbėtis, kol nevėlu!

Vyrai įsakė pačioms:

– Riškite mantą, veskite gyvulius! Tuoj traukiamės.

Tai išgirdusios, moterys émė klykti ir raudoti. Visko neišsi-
neši, o kas savo prakaitu uždirbta, gaila palikti.

Moterys aimanavo, vyrai šaukė, ir staiga kažkas sugalvojo:

– Kam mesti savo gerą, jei iš baisiosios vietas galima pasitraukti su pačiu kaimu.

Bematant užvirė darbas. Surišo izneliečiai visas virves, ko-
kios tik sodžiuje atsirado. Pritiko čia ir kamanos, ir juostos, ir
batų raišteliai. Vos lynas buvo baigtas, izneliečiai aprišo kalvą
ir émė ją traukti jūros link.

Tuo metu kjaniečiai pavargo bepyškindami, be to, ir parakas
baigësi. O milžinas tebestovi, kaip stovėjës!

Trys patys drąsiausi ir apsukriausi vaikinai nuskubéjo iš
Kjanos į Iznelą, iš tolo aplenkdamai šulinį su milžinu. Grižo jie
išblyškë, dar labiau persigandę negu anksčiau.

– Baigta! Visai bėda! – sušneko jie vienas per kitą. – Iznele
nė gyvos dvasios. Kalva apjuosta storu lynu, o už kalvos girdé-
ti: „Na, traukim! Visi iškart! Smarkiau!“ Izneliečiai kraustosi į
naują vietą. Matyt, šito milžino niekas negali įveikti. Reikia ir
mums iš čia kraustytis.

Griebési darbo ir kjaniečiai. Nuvijo lyną ir émė tempti savo
kalvą kiton pusén.

Nežinia, kuo visa tai būtų baigęsi, jei ne Čikas ir Bepas.

Jiedu abu, paėmus drauge, turėjo lyguteliai aštuoniolika metų ir buvo šaunūs berniokai. Čikas gyveno Kjanoje, o Bepas Iznele, bet tai nekliudė jiems būti neišskiriamais bičiuliais. Jei vaikėzai užpuldavo Bepą, Čikas jį užstodavo. Jei užpuldavo Čiką, jį užstodavo Bepas. Na, o jeigu jau niekas jų nepuldavo, bičiuliai pešdavosi tarpusavy.

Kokios trys dienos prieš baisiuosius įvykius Čikas su Bepu rado neįkainojamą brangenybę – seną lanką nuo suirusios statinės. Jiedu tą lanką ir raičiojo, ir mėčiojo aukštyn, ir sukiojo tarsi vilkutį. O pavakare, kai turėjo grįžti kiekvienas iš savo sodžių, kad né vienam nebūtų skriaudos, bendrają brangenybę Čikas su Bepu nutarė paslėpti,. Užkasė jiedu lanką į smėlį, netoli šulinio.

Ir šit, vos abu sodžiai susiruošė kraustytis kitur, berniukai prisiminė savo brangenybę.

„Būtinai reikia pasiimti lanką!“ – pagalvojo Čikas.

„Kad tik lanko neužmiršciau!“ – pagalvojo Bepas.

Ir abu nubėgo prie šulinio. Bet kaipgi jie nebijojo? Ė, būdamas devynerių metų, bükštauji visai ne to, ko bijosi suaugę.

Čikas ir Bepas susitiko prie šulinio ir émė ginčytis, kuriam lankas turės atitekti. Ginčijosi, ginčijosi ir, aišku, susipešė. Taip smarkiai, kaip dar niekada nebuvo pešęsi. Galų gale jiedu lanką sulaužė ir žliumbdami nubėgo pas savo motinas.

– Kur buvai pražuvės per patį kraustymąsi? – paklausė kjaniečiai Čiką.

– Prie šulinio, – atsakė Čikas.

– Kaip – prie šulinio? Ir milžinas tavęs nesuėdė? – nustebo kjaniečiai.

Y
T
A
L
U
P
A
S
A
K
O
S

– Koks ten milžinas! Ten kékso šiaudinė kaliausė. Izneliečiai ją pastatė varnoms baidyti.

Lynas iškrito iš kjaniečių rankų.

– Kur tu buvai? – paklausė izneliečiai Bepą.

– Prie šulinio, – atsakė Bepas.

– Kaip – prie šulinio?! Ir priešo kariuomenė tavęs nepaėmė į nelaisvę?

– Kokie ten priešai! Tai kjaniečiai pyškino į mūsų kaliausę.

Izneliečiai susižvalgė ir tylėdami išsivaikščiojo į namus.

Taip visi ir liko savo vietose: ir Kjana, Iznelas, ir kaliausė prie šulinio.

ŽUVIS KOLÁ

ESINOJE, PAČIOJE ŽYDRO Mesinos sąsiaurio pakrantėje, stovėjo lūšnelė. Joje gyveno žvejo našlė su vienturčiu sūnumi Kolá.

Kai mažasis Kolá išvydo ši pasaulį, jį pasveikino jūros šniokštinas. Kai pirmą kartą jis susijuokė, tai susijuokė ant bangų šokantiems saulės zuikučiams.

Vos išmokės vaikščioti, berniukas nubėgo tiesiai prie jūros. Išdžiūvusios jūrų žvaigždės ir vandens nugladinti žvilgą akmenukai būdavo jo žaislai.

Kas čia nuostabaus, kad berniukui jūra buvo artimesnė už gimtuosius namus! O motiną jūra baugino. Juk jūra iš jos atėmė tévą, broli, o paskui ir vyrą. Todėl vos berniukas nuplaukdavo kiek tolėliau, motina išbėgdavo iš namų ir šaukdavo:

– Grįžk, Kolá! Grįžk, Kolá!

Ir Kolá paklusniai plaukdavo kranto link.

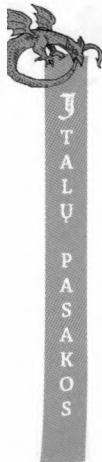
Bet vieną kartą, motinos šaukiamas, Kolá nusijuokė, pamojavo jai ranka ir nuplaukė tolyn.

Tada motina perpyko ir suriko:

– Jeigu tau jūra už motiną brangesnė, tai ir gyvenk sau jūroje kaip žuvis!

Nieko blogo savo sūnui ji nenorėjo, tiesiog riktelėjo iširdusi, kaip, vaikų įpykintos, padaro daugelis motinų. Bet nežinia, ar ta diena buvo stebuklų diena, ar jos žodžius išgirdo piktas burtininkas, tik Kolá ir iš tikrujų visam laikui pasiliko jūroje. Tarpupirščiuose jam išaugo plévelės, o gerklė išsipūtė tartum varlės.

Vargšė motina, pamačiusi, ką pridarė jos neapgalvoti žodžiai, susirgo iš sielvarto ir po keleto dienų mirė.

Lūšnelė, kurioje niekas nebegyveno, aptriušo ir sukrypo. Bet kartą per metus, tą pačią dieną, kai motina netyčiom sūnų prakeikė, Kolá atplaukdavo prie kranto ir liūdnai žiūrėdavo į gimtuosius namus, kur jam nebebuvo lemta sugrižti.

Tomis dienomis Mesinos žvejai, jų žmonos ir vaikai nesiaartindavo prie lūšnelės. Ir visai ne todėl, kad jie būtų bijojesi žmogaus-žuvies. Kolá buvo geras jų bičiulis. Jis išpainiodavo žvejų tinklus, jeigu juos suraizgydavo jūrų velnias – raja, parodydavo, kokia vieta plaukia žuvų būriai, perspėdavo, kur teka nuolatos besikeičiančios klastingos povandeninės srovės. Žvejai neidavo prie senosios lūšnelės, kad Kolá galėtų vienas pasielvartauti. Juk jie ir patys taip darydavo: džiaugsmą stengdavosi su visais dalintis, o sielvartą kësdavo kas sau.

Kartą gandas apie žuvį Kolá pasiekė karalių. Ir panoro jis pamatyti tokį stebuklą. Karalius liepė visiems jūreiviams, vos tik išplaukus į jūrą, akylai žiūrėti, ar nepasirodys kur Kolá. Jei kas ji pamatys, tegu pasako, kad pats karalius nori su juo pasikalbėti.

Vieną ankstyvą rytą burinės škunos jūreivis atviroje jūroje pastebėjo Kolá, bežaidžiantį ant bangų tartum didelį delfiną. Jūreivis pridėjo delnus prie burnos ir sušuko:

– Ei žuvie Kolá, plauk į Mesiną! Su tavim nori kalbėtis karalius!

Kolá bematant pasuko kranto link. Vidurdienį jis priplaukė prie rūmų laiptų, kurie leidosi tiesiai į vandenį.

Kranto sargybos viršininkas tai pranešė durininkui, durininkas – jaunesniajam liokajui, jaunesnysis liokajus – vyriausiam kamerdineriu, o jau vyriausasis kamerdineris išdrįso pranešti karaliui.

Apsisautęs mantija, su karūna ant galvos karalius nusileido ligi pusės laiptų ir prašneko:

– Klausyk, žuvie Kolá! Mano karalystė turtinga ir didelė. Savo žemės lobius aš galiu suskaičiuoti aliai vieną. O kas slypi mano valdose po vandeniu, niekam, net man, nežinoma. Aš noriu, kad tu tai sužinotum ir papasakotum savo karaliui.

– Gerai, – atsakė Kolá ir nunérė į jūrų gelmes.

Sugrižęs Kolá apsakė daug nuostabių dalykų. Papasakojo jūros dugne matęs slēnius, kalnus ir olas. Papasakojo apie įvairiaspalvių koralų giraites, apie šaltasias sroves ir karštusios šaltinius, trykštančius iš jūros kalnų tarpeklių. Papasakojo apie keisčiausias žuvius, kurių joks žmogus néra matęs, nes jos gyvenančios labai giliai, neišbléstančiose žaliose sutemose. Tik vienoje vietoje Kolá negalėjės pasiekti dugno – prie didžiojo Mesinos švyturio.

– Ak, kaip gaila! – sušuko karalius. – Aš kaip tik visų labiausiai norėjau sužinoti, ant ko stovi Mesina. Prašau tave, nusileisk giliau.

Kolá linktelėjo galvą ir vėl panérė – tik vos girdimai pliaukštėlio bangą.

Ištisą dieną ir ištisą naktį jis išbuvo jūros gelmėse. Išnérė nusikamavęs, išvargęs ir pasakė karaliui:

– Klausyk, karaliau, aš vėl nepasiekiau dugno. Bet pamačiau, kad Mesina stovi ant uolos, o tą uolą remia trys kolonus. Kas tavęs laukia, Mesina! Viena kolona dar sveika, kita įtrūkusi, o trečioji – beregint grius.

– O ant ko stovi kolonus? – paklausė karalius. – Mes būtinai turime tai sužinoti, žuvie Kolá.

– Giliau nebegaliu pasinerti, – atsakė Kolá. – Ten vanduo sunkus kaip akmenys. Nuo jo skauda akis, krūtinę ir ausis.

– Šok nuo švyturio sargybos bokšto viršaus, – patarė karalius. – Nė nepajusi, kaip atsidursi dugne.

Bokštas stovėjo prie pat sąsiaurio žiočių. Tais laikais pasikeisdami tame bokšte stovėdavo sargybiniai. Artėjant uragaiui, sargybinis pūsdavo ragą ir išskleisdavo vėliavą pavėjui. Pamatę tą vėliavą, laivai išplaukdavo į atvirą jūrą, toliau nuo žemės, kad nesudužtų į pakrantės uolas.

Žuvis Kolá užkopė ant sargybos bokšto ir nuo jo viršaus šoko į banguojančią jūrą.

Ši kartą Kolá nesirodė tris dienas ir tris naktis. Tik ketvirtąją austant jo galva išniro iš vandens. Jis vargais negalais priplaukė prie rūmų laiptų ir atsisėdo ant pirmojo laiptelio.

– Vargas tau, Mesina, ateis lemtingoji diena, ir tu subyrėsi į dulkes! – prašneko jis kiek atsikvapstęs.

– Greičiau papasakok, ką tu matei! – nekantriai suriko karalius. – Kas dedasi dugne?

Kolá papurtė galvą.

– Nežinau. Aš né dabar dugno nepasiekiau. Kažkur iš apačios kyla dūmai ir liepsna. Dūmai sudrumstė vandenį, nuo ugnies jis įkaito. Joks gyvas padaras, nei žuvis, nei jūrų žvaigždės, negali nusileisti giliau, negu aš nusileidau.

Karalius įpyko.

– Pirma aš tavęs prašiau, o dabar įsakau tau: kad ir kas ten, apačioje, bebūtų, tu privalai sužinoti, ant ko stovi Mesina!

Žuvis Kolá šyptelejo.

– Klausyk, karaliau! Vėjo ir bangų net pačiu tankiausiu tinklui nepagausi. O aš toksai kaip vėjas ir bangos! Man įsakinėti negalima. Likite sveiki, jūsų didenybe.

Jis nučiuožė nuo laiptelio į vandenį ir buvo beplaukiąs sau.

Tada karalius iš piktumo sutrepsejo, nusitraukė nuo galvos karūną ir sviedė ją į vandenį.

– Ką tu padarei, karaliau! – suriko Kolá. – Juk karūna – tai neįkainojamas lobis!

– Tiesa, – sutiko karalius, – antros tokios karūnos nėra pa-saulyje. Jeigu tu nenusileisi į dugną ir jos neištrauksi, man teks padaryti taip, kaip daro visi karaliai, kai jiems reikia pinigų. Aš apdésiu mokesčiais visus Sicilijos žvejus, ir anksčiau ar vėliau mano mokesčių rinkėjai iš jų išspaus naują karūną.

Žuvis Kolá vėl prisėdo ant laiptelio.

– Tebūnie, kaip tu nori, karaliau! Dėl žvejų vaikų aš pasi-stengsiu pasiekti dugną. Bet jaučia mano širdis, – niekada jau nebepamatysiu gimtojo Sicilijos dangaus. Duokite man sauja lęšių. Jeigu žūsiu gelmėse, jūs tai sužinosite.

Tarnai atnešė lęšių sidabriname dubenėlyje. Sugniaužė Kolá plokščius grūdelius rankoje ir šoko į jūrą.

Toje vietoje, kur žuvis Kolá pasinérė į vandenį, karalius pa-statė sargybinius. Septynias dienas sargybiniai nenuleido akių nuo jūros platybės, o aštuntą dieną ūmai pamatė vandenį at-plaukiančius lęsius. Dabar visi suprato, kad Kolá nebegriš.

O paskui besisupančius ant bangų lęsius išniro tokia nuos-tabi žuvis, kokios niekas niekuomet nėra regėjęs. Matyt, tai buvo viena iš tų dugno žuvų, apie kurias pasakojo Kolá.

Dantytuose nasruose ji laikė brangiąją karaliaus karūną. Žu-vis kilstelėjo galvą iš vandens, padėjo karūną ant žemiausiojo laiptelio ir, pliaukštélėjusi uodega, dingo jūroje.

Niekas nežino, kaip žuvo žmogus-žuvis, nepabūgęs mirties, kad tik vargšus nuo bėdų apsaugotų. Bet garsas apie jį skrido iš lūpų į lūpas: seneliai pasakodavo tévams, tévai – vaikams.

Ir šit iš tikrujų Mesinai atėjo lemtingoji diena. Visa žemė aplinkui sugriaudė ir sudrebėjo. Kalnai suskilo į gabalus ir dundėdami griuvo žemyn. Prasivėrė žemė, ir ten, kur anksčiau buvo lygi vieta, atsivėrė prarajos.

Akimirkšniu klestintis miestas pavirto griuvėsių krūva. Išsi-pildė Kolá pranašystė.

Tačiau žmonės iš Mesinos nepasitraukė. Juk kiekvienam už viską brangesnis kraštas, kur jis gimė ir praleido visą gyvenimą. Išlikę gyvi mesiniečiai pastatė naują, dar gražesnį miestą. Jis ir dabar stovi pačioje žydro Mesinos sasiaurio pakrantėje.

TRYΣ PAPŪGOS PASAKOS

VISA, KAS ČIA PASAKOJAMA, atsitiko seniai seniai. Tais laikais, būdavo, keliausi dieną ir pakliūsi į vieną karalystę, keliausi antrą dieną – pakliūsi į antrą karalystę. Ir, žinoma, kiekvienoje karalystėje, didelėje ar mažoje, buvo savas karalius. Juk ko gi verta karalystę, jeigu joje karaliaus nėra!

Taigi tais senaisiais laikais tankioje gироje gyveno medkirtys.

Jis buvo nei vargšas, nei turtuolis: visas jo turtas tebuvo šyvas asiliukas, aštrus kirvis ir linksma daina. Dar medkirtys turėjo puikią trobelę laukymėje, o toje trobelėje – meilią pačią.

Ko gi dar žmogui bereikia?

Medkirčio laimei ir nebūtų nieko trūkė, jei pati nebūtų liūdėjusi.

Išeina medkirtys į girią arba su asiliuku nuveža malkų į miestą parduoti, o pačiai nuobodu, nė žodelio pratarti nėra kam. Pradeda kurti židinį – užkalbina ugnį, nueina prie šulinio – užkalbina vandenį, griebiasi virimo – ima kalbėti su šaukštais ir dubenimis.

O jie visi klausytis klausosi, bet neatsako. Nors verk. Ir medkirčio pati neretai prijuoste nusibraukdavo ašaras.

Kartą pareina medkirtys namo ir sako:

– Žiūrėk, pačiute, ką aš gироje radau!

Ir paduoda lélé. Medkirčio pati pažvelgė ir akių atitraukti nebegali. Tik pamanykit, kokių lélių pasaulyje esama! Visa šilkuose ir aksomuose, plaukai juodi, akys mėlynos, skruosteliai rausvi, lüputės skaisčiai raudonos – rodos, ims ir prašneks. Susijuokė pačiutė iš džiaugsmo.

Nuo to laiko ji né karto nebeverkė. Vyras išeina į girią, o pati triūsia po namus ir vis su lélé šneka. Tiesa, lélé taip pat tik klausytis mokėjo, bet užtat ji žiūréjo mėlynomis akimis ir šypsojosi raudonomis lūputémis. Todėl moteriškei ir atrodė, kad lélé viską supranta.

Laikas kaip kelias – prieky vis trumpyn, užpakaly – vis ilgyn.

Kartą sédėjo medkirčio pati ir pats medkirtys už stalo savo namelyje ir vakarieniaavo. Lélé taip pat sédėjo už stalo ir žiūréjo į juos apvaliomis mėlynomis akutémis.

Staiga kažkas pabeldė į langą.

– Kas ten galėtų būti? – nustebo medkirčio pati.

O medkirtys, nė žodžio nesakes, pakilo ir atidarė langą. Pro jį iškrido paukštė ir atsitūpė stalo vidury. Dabar ir medkirtys nustebo. Ko ko, o paukščių tai jis girioje buvo matęs nesuskai-tomą daugybę, bet tokios dar né karto nepasitaikė.

Paukštė žemai nulenkė kuoduotą galvą ir prašneko žmo-gaus balsu:

– Tegu jūsų namai visko būna pertekę, tik ne ašarų ir vargo.

– Ačiū už gerą žodį, – tarė medkirtys, kuris, dažnai buvoda-mas mieste, išmoko mandagiai elgtis. – Bet ar nepasakytumė-te, sparnuotoji sinjora, kas jūs tokia?

– Aš – stebuklinga paukštė, kalbančioji papūga. O pas jus atskridau štai dėl ko. Man reikalinga lélé, ta pati, kuri sèdi už jūsų stalo. Mano šeimininkė, gražioji Rozalinda, tebeliūdi nuo to laiko, kai ją pametė. Kartą voveraitė, kuri gyvena pušyje netoli jūsų prieangio, pamatė lélé pro langą ir papasakojo mels-vaplunksnui kékštui, tasai – šarkai, o šarka šitą žinią atnešė ant uodegos tiesiai į rūmus, kur gyvena jos kūma – rūmų var-na. Na, o ką žino šarka ir varna, tą žino visa paukščių giminė. Štai aš ir atlėkiau lélės parsinešti.

– Ak pačiute, – tarė medkirtys, – juk iš tikrujų teks atiduoti lélę, jeigu šeimininkė atsirado.

Bet medkirčio pati stvérė lélę ir stipriai prispaudė prie krūtinės.

– Né neketinu atiduoti. Aš ją puoselėjau kaip tikrą dukrelę, o dabar imk ir atiduok kažkokiai Rozalindai, apie kurią nė girdėti niekada negirdėjau.

– Kaip? – nustebo papūga. – Jūs nieko negirdėjote apie išmintingąją ir gražiąją Rozalindą? Na, tai aš jums papasakosiu apie šaunius ir gerus jos darbus. Klausykite.

PIRMOJI PAPŪGOS PASAKA

Gyveno turtingas pirklys. Jis turėjo dukterį, vardu Rozalinda, gražią kaip ménulis ir saulė, jeigu jie drauge šviestų padangėje.

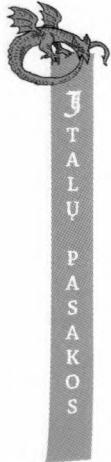
Vieną kartą pirklys išsirengė į tolimą kelionę, į užjūrio šalis. Prieš išplaukdamas, jis paklausė Rozalindos:

– Dukra mano, ką lauktuvii tau parvežti iš tolimųjų kraštų? Gal auksu siuvinėtą suknią, gal perlų vérinį?

– Ak téve, man nereikia nei suknių, nei perlų vérinio. Jeigu jau nusprenpei man ką nors padovanoti, parvežk stebuklingą paukštę – kalbančiąją papūgą, kuri gyvena užjūrio šaly. Tu paskyrei mane prižiūréti tris senas aukles, bet jos tik bumba ant manęs ir vaidijasi tarpusavy. Aš turiu mylimą draugę, gražuolę lélę, bet ji nemoka kalbėti. Taigi pats matai, kaip man reikia kalbančios papūgos.

Pasijuokė pirklys iš savo dukrelės užgaidos, bet prižadėjo išpildyti jos norą. Paskui sėdo į laivą ir išplaukė tolimon kelionėn.

Rozalinda liko viena su savo trimis auklémis. O reikia jums pasakyti, kad auklės taip apie ją šokinėjo, tartum ji būtų bu-

vusi visai mažutė. Žingsnio jai neleisdavo žengti, dulkelei ant jos neduodavo užkristi. Per dvi dienas jos Rozalindai mirtinai įkyrėjo. Juk jai buvo jau šešiolika metų.

Trečią dieną, kai auklės dar kietai miegojo, Rozalinda pasie-mė mylimą savo lélę ir paslapčiom spruko į girią.

Pievelėje ji pamatė didžiaakį laumžirgį ir sumanė jį pagauti. Nubėgo mergaitė, o lélė liko po krūmu. Rozalinda – paskui laumžirgį, laumžirgis – nuo Rozalindos, vis gilyn ir gilyn į gi-rią. Pagaliau laumžirgiui nusibodo toks žaidimas, jis zvimbte-lėjo aukštyn ir dingo. Apsidairė mergaitė – aplink gūdi giria, nei kelio, nei takelio.

Bandė ieškoti kelio į namus, bet dar labiau paklydo. Jau ir saulė pakrypo vakarop. Pavargo Rozalinda, atsigulė po ąžuolu ant nukritusiu lapu ir užmigo.

Nusileido saulė, patekėjo ménulis. Nusileido ménulis, pate-kėjo saulė. O Rozalinda kaip miegojo, taip ir tebemiega.

Užtat nemiegojo tą ankstų rytą jaunas karalaitis. Jis šuolia-vō per girią ristu žirgu, vijosi baltą elnią.

Staiga karalaičio žargas, įsilékęs šuoliais, atsistojo piestu. Karalaitis supyko, supliekė žirgą rimbu, bet tasai – né iš vietas. Žiūri karalaitis – ogi po ąžuolu miega neregėto grožio mergai-tė. Jo širdis tarsi pasidalijo pusiau: viena pusė veržiasi paskui elnią, kita liepia amžinai pasilikti šalia mergaitės. Bet paskui karalaitis pagalvojo, kad spēsiąs nušauti elnią, kol mergaitė miega, ir padovanosiąs gražuolei tą didžiulį laimikį.

Išsitraukė jis iš už diržo šilko skarelę ir pridengė ja mergai-tės veidą, kad niekas, né pati saulė jos grožio nematytu. Paskui jis vėl pentinais suragino žirgą ir nušuoliavo.

Tegu sau karalaitis vejas elnią. Mes pasiliksime prie Roza-lindos. Štai ji atsibudo ir pamatė, kad ant jos veido šilko skare-

lė, o aplinkui nieko nėra. Nustebo Rozalinda, paslėpę skarelę užantin ir vėl patraukė ieškoti kelio.

Ieškojo jinai kelio ne dieną, ne dvi, bet pagaliau rado. Kelią ją atvedė tiesiai tiesutėliai į rūmus. Mergaitė sutriko – jai niekada dar neteko būti karaliaus rūmuose. Bet ką bedarys? Ji taip pavargo ir išalko! Todėl mergaitė tylutėliai pasibeldė į geležinius vartus.

Patsai karalius atskubėjo jos pasitikti, paėmė už rankos ir kaip brangią viešnią nusivedė į rūmus. Tris dienas Rozalinda viešėjo rūmuose ir taip patiko senajam karaliui, kad tasai émė ją prašyti:

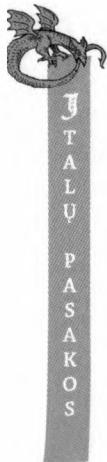
– Pasilik pas mane, vaikeli. Štai jau metai kaip dingo mano duktė. Ji dabar būtų buvusi tokia, kaip tu. Kai skamba tavo juokas, man atrodo, kad ji sugrįžo, ir sielvartas ne taip gelia širdį.

Rozalinda paklausė:

– Kas gi atsitiko jūsų dukteriai?

Dūsaudamas karalius jai papasakojo, kaip prieš metus į rūmus užklydo kažkoks senis ir papraše karalių prieglobscio. Karalius senį priémė ir liepė dvariškiams su juo elgtis kaip su kilmingu svečiu. Bet seniui to buvo maža. Jis užsimanė pasimatuoti karaliaus karūną. Aišku, karalius nesutiko, juk karūna – ne sena skrybėlė. Tada senis pasakė: „Jeigu taip, tai neturėsi nei karūnos, nei dukters!“ Tą pačią dieną senis dingo, o kartu su juo dingo ir vienturtė karaliaus duktė. Kiek visi jos beieškojo, niekur nesurado.

Klausėsi, klausėsi Rozalinda to liūdno pasakojimo ir pagalvojo: „Mano tėvas grįš dar negreitai, taigi nėra kam dėl manęs nerimauti. Mylimąją savo lélę pamečiau gирioje. Vadinasi, namie manęs laukia tik auklės bambeklės. Na, ir tegu

sau laukia! O šitam senam karaliui aš nors trumpam padėsiu užmiršti sielvartą.“

Ir ji pasiliko.

Rozalinda dainuodavo karaliui daineles arba pasakodavo juokingus atsitikimus, kad jis pralinksmėtų. O kai karalius tvarkydavo savo karališkuosius reikalus arba miegodavo, – o pamiegoti jis mégdavo, – mergaitė vaikštinėdavo po rūmų sodus. Kartą ji nuklydo į patį nuošaliausią seno parko kampeli, prie veik užželusio tvenkinio. Netoli tvenkinio stūksojo bokštas, užskleistas septyniais surūdijusiais skląsciais. Kampuoti bokšto sienų akmenys buvo baisiai apsamanojė ir apkerpėjė.

Rozalinda atsisėdo prie tvenkinio ir išižiūrėjo, kaip voras audžia savo tinklą prie bokšto durų. Voras dirbo atsidėjęs. Nepraejo né valanda, o jau ant durų buvo ištisai užtrauktas sidabrinis tankus tinklas – nei uodas, nei muselė nepralėks. Pasigérėjo Rozalinda aštuonkojo audėjo darbu ir sugrižo į rūmus.

Atėjo jinai prie tvenkinio ir kitą dieną. Žiūri – tinklas visas supléšytas. „Kas per stebuklas, – pagalvojo Rozalinda, – matyt, kas nors buvo iėjės į bokštą. Bet ne, negali būti.“

Rozalinda prasédėjo prie tvenkinio iki pat vakaro, tačiau aplinkui buvo ramu ir tuščia. Kita mergaitė būtų nuėjusi sau, ir tiek. Rozalinda taip pat nuéjo, bet, žengdama per žolę, paskui save atitaisinėjo kiekvieną sulenkstą stiebelį, kiekvieną užmintą lapelį. O kitą rytą rado žolę išmindžiotą. Vadinasi, vis dėlto čionai buvo kažkas atėjęs. Va, kokia gudri buvo Rozalinda!

Ši kartą ji ir vakare negrižo į rūmus. Pasislėpė už erškėtrožés krūmo ir prasédėjo ten iki pat vidurnakčio. Lygiai vidurnaktį pasigirdo švilpesys, ir ant tvenkinio kranto nutūpė drakonas. Prišliaužė drakonas prie bokšto durų, trenkėsi į žemę ir pavir-

to seniu. Senis nusikabino nuo kaklo paausuočia rakteli, užvertą ant ilgos grandinėlės, ir perbraukė juo per duris iš kairės į dešinę. Ir štai sunkios bokšto durys su septyniais skląsčiais be garso atsivéré. Senis įėjo į vidų. O narsioji Rozalinda ant pirštų galų šmurkštéléjo paskui jį. Ir vos ji spėjo prasmukti, durys taip pat tyliai užsidarė. Razalinda prigludo tamsiame kampe ir laukė, kas bus toliau.

Senis uždegė žibintą. Šikšnosparniai sušmėžavo pašaliuos. Dabar Rozalinda pamatė, kad ant pakreiktų šiaudų asloje sėdi mergaitė, ne vyresnė už pačią Rozalindą.

– Ką tu šiandien man pasakysi? – paklausė burtininkas, nes kiekvienam aišku, kad senis buvo burtininkas.

Bet mergaitė tylėjo.

– E, juk aš pamiršau tau atrakinti burną! – šūktelėjo senis ir auksiniu rakteliu perbraukė mergaitei per lūpas iš kairės į dešinę.

– Na, ką gi pasakysi? – pakartojo jis.

– Ne! – pasakė mergaitė.

Burtininkas taip įtūžo, kad du kartus trenkėsi į žemę. Pirmą kartą jis pavirto drakonu, antrą – vėl seniu.

– Ak tu bjauri, užsispyrusi mergiote! – suriko jis. – Anksčiau ar vėliau tu pasakysi: „Taip“.

– Ne, – atrėžė mergaitė.

– Na, gerai, gerai, – suniurnėjo senis. – Dabar pasistiprinkim, aš ir pats gerokai praalkau.

Jis treptelėjo koja, ir toje vietoje atsirado staliukas, apstačytas valgiais ir gėrimais. Valgo senis su mergaite, o Rozalinda tamšiajame kampe tiesiog seiles ryja: juk jinai taip pat kiaurą dieną nieko burnoj neturėjo.

Senis pavalgė ir tarė:

– Kai sočiai privalgau, mane visada miegas ima. Moterys mègsta paplepèti. Jeigu jos neturi su kuo šnekètis, kalbasi pačios su savimi. Todèl tau dabar burnos neužrakinsiu. Plepèk, kol aš miegosiu. Bet, kad nepabègtum, surakinsiu tau rankas ir kojas.

Burtininkas vél trepteléjo, staliukas dingo, o vietoj jo atsi-rado kilimais išklotas minkštas guolis. Paskui, paémës savo rakteli, perbrauké jis mergaitei per rankas ir kojas iš dešinës į kairę.

Ir šit mergaité, tartum sukaustyta sunkiomis grandinémis, nebegali pakrutéti.

Burtininkas parvirto į guoli ir bematant émë visa gerkle knarkti.

Iš tikrujų dabar mergaité prašneko. Ji pradéjo graudžiai skustis savo likimu:

– Ak, kokia aš nelaiminga! Štai jau ištisi metai kankinuosi šiame tamsiame bokšte. Piktasis burtininkas mane išleistų, jeigu sutikciau jam pavogti savo tévo karùnà. Ir kiekvienà nakti aš jam kartoju „ne“. Juk jeigu pasakysiu „taip“, burtininkas pasidarys karalium, o vargšas mano tévas pavirs mulu, vežiojančiu vandenj. Turbùt aš čia ir mirsiu, nes niekada neištarsiu šito „taip“.

– Neverk, sesute, – sušnibzdéjo Rozalinda ir priéjo prie mergaitës.

Ji tylutéliai nuémë miegančiam burtininkui nuo kaklo gran-dinél su rakteliu ir greitai surakino senio rankas ir kojas. Juk jinai viskà matë, viskà pastebéjo iš savo tamsiojo kampo. Pas-kui Rozalinda išlaisvino mergaitę ir, tuo pačiu rakteliu atida-riusi bokšto duris, drauge su ja nubégo į rùmus.

Kiek buvo pralieta ašarų iš laimës, kai karalius pamatë savo dukrà gyvą ir sveikutéle!

Kitą dieną Rozalinda pasakė karaliui:

– Dabar jūs turite savo tikrąjį dukterį, ir aš jums nebereikalinga. Labai prašau, duokite man karietą gržti į tévo namus.

Bet karalius ir jo duktė tol maldavo Rozalindą jų nepalikti, kol toji sutiko paviešeti dar truputį.

Prasidėjo pokyliai ir visokios linksmybés. Mergaitės taip susidraugavo, kad viena kitą pradėjo vadinti seserimis.

O burtininką karalius liepė kartu su bokštu susproginti ir toje vietoje supilti aukštą kalvą.

Šit ir viskas.

Papūga oriai nusilenkė ir pasakė:

– Dabar jūs žinote, kokia išmintinga, gera ir graži yra mano šeimininkė Rozalinda.

– Ak, kokią įdomią istoriją jūs papasakojote, sinjora stebuklinga paukštė – kalbančioji papūga! – sušuko medkirčio pati.

Medkirtys linktelėjo galvą. Juk jis visada pritardavo savo pačiutei. O toji vėl prašneko:

– Žinoma, aš atiduosiu Rozalindai jos lėlę, bet pirma noriu išgirsti, kas buvo toliau. Juk jūs, sinjora papūga, nieko nepaskėte apie karalaitį. Mudu su vyru net nežinome, ar jis nudėjo baltąjį elnią.

– Na ką gi, – pasakė papūga. – Klausykite, kas buvo toliau.

ANTROJI PAPŪGOS PASAKA

Ispanijos karaliaus dukrai sukako šešiolika metų. Laikas buvo leisti ją už vyro.

Išgirdo tą žinią jaunikiai, ir suvažiavo jų didelę daugybę iš visų pasaulio kraštų.

Čia buvo ir indų radža, ir prancūzų sosto įpėdinis, ir portugalų princas, ir persų šachas, o kunigaikščių ir hercogų nė nesuskaičiuotum. Paskutinis atvažiavo turkų sultonas, senas ir kreivakojis.

Karalaite žiūrėjo pro plyšiuką į jaunikius, kuriuos tévas priiminejo iškilmių saléje, ir leipo juokais. Tik du kartus ji nesijuokė. Pirmąkart – pamačiusi portugalų princą, nes jis buvo stotingas, dailus ir labai patiko karalaitei. Antrąkart ji nesusujuokė, pamačiusi turkų sultoną – toks jis buvo baisus.

Karalaitės tévui apsisuko galva: visi jaunikiai kilmingi ir turtingi – kaip čia išrinksi verčiausią! Juk jis karalaite taip karštai mylėjo, kaip vienturtę dukterį myli kiekvienas tévas, vis vien, ar jis karalius, ar ne. Galvojo jis tris dienas ir pagaliau sugalvojo. Tegu karalaite nežiūrėdama meta auksinį sviedinėli. I kurį pataikys, tas ir taps jos vyru.

Paskirtąją dieną jaunikiai susirinko priešais rūmus. Karalaite išejo į balkoną, ir visi jaunikiai kaipmat užsimerkė, apakinči jos gražumo. Tada karalaite ir metė auksinį savo sviedinėli. Žinoma, ji stengési pataikyti į portugalų princą. Bet, nelaimei, šalia stovėjo turkų sultonas. Pamatęs, kur lekia sviedinys, jis, kiek begalėdamas, prisiglaudė prie portugalų princo. Sviedinėlis pataikė į princo petį, bet – deja! – jis palietė ir gudriojo turko petį.

Ir štai abu stovi prieš karalių ir jo dukterį.

Karalius nebežinojo, ką daryti. Juk visą šią išmonę su sviediniu jis sugalvojo, kad nereikėtų rinktis. O ir mylimoji jo dukrelė, žiūrėdama į abu savo jaunikius, čia verkė, čia juokėsi, ir karalius niekaip negalėjo suprasti, už katra ji nori tekėti.

– Jūsų karališkoji didenybe, – tarė portugalų princas, – aš myliu jūsų dukterį ir prašau jos rankos.

– Man karalaitė ne mažiau patinka, – atkirto turkų sultonas. – Néra ko tokiai gražuolei tekėti už geltonsnapiro, kuris dar né karto nebuvo vedęs. Aš tai kitas dalykas – turiu šimtą žmonų ir gerai žinau, kaip su jomis elgtis. Taigi nesvyruokite, jūsų karališkoji didenybe, išleiskite savo dukterį už manęs.

Bet tada karalaitė ryžtingai tarė:

– Mano vyru galiapti tik tas, kuriam aš būsiu viena, kaip širdis krūtinėje.

Ir ji pažiūrėjo į portugalų princą.

Pagaliau karalius suprato, ko nori jo duktė, ir atsakė:

– Nieko nepadarysi, jūsų turkiškoji sultonybe, paieškoki te sau šimtas pirmosios žmonos kituose kraštose, nes savo dukters aš jums neatiduosiu.

Turkų sultonas baisiai įpyko. Įniršęs jis trypė savo čalmą ir kartojo, kad nieko geresnio ji neverta, jeigu jos savininką galėjo taip pažeminti. Pagaliau jis pasakė karaliui:

– Jeigu tavo duktė neteko man, tai tegu ji niekam netenka.

Ir, pakėlęs savo čalmą, sultonas išėjo.

O kitą dieną Ispanijos karalaitė sunkiai susirgo. Kas valanda ji liesėjo ir blyško, jos akys dubo vis gilyn ir gilyn. Traukuliai varstė jai kūną, ir karalaitė be perstojo lankstési, tartum pėdų rišėja. Daktarai neišmanė, kokia čia liga ir kaip ją išgydyti.

Tada iš nerimo karalius suskambino varpu, sušaukė Tarybą.

– Tarybos sinjorai! – pasakė jis. – Mano duktė diena po die nos nyksta. Patarkite, ką man daryti.

Ir išmintingieji Tarybos sinjorai atsakė:

– Mes girdėjome, kad vieno Italijos karaliaus rūmuose gyvena mergaitė, vardu Rozalinda. Ji tokia pat graži, kaip ir protinga. Ji surado dingusią to karaliaus dukterį ir ją išgelbė-

jo. Nusiųskite jos parvežti, galbūt Rozalinda išgelbės ir jūsų dukterį.

– Puiku! – sušuko karalius. – Jūsų patarimas, Tarybos sinjorai, man patinka.

Karalius suplojo delnais ir paliepė tučtuojau ruošti kelionei laivus. Pasiuntiniu į Italiją jis paskyrė vyriausiąjį Tarybos sinjorą.

Laivai jau kėlė inkarus, kai karalius uždusęs atbėgo prie kranto.

– Ak vyriausiasis Tarybos sinjore, juk aš vos neužmiršau jums įteikti geležinę pirštinę. Jeigu tasai karalius nesutiks išleisti Rozalindos, meskite pirštinę po kojomis – paskelbkite karą.

Pasiuntinys nusilenkė karaliui, paėmė pirštinę, ir laivai išplaukė.

Ir iš tikrujų pirštinės vos neprireikė. Mat karalius, Rozalindos įtėvis, griežtai atsisakė išleisti savo įdukrą į Ispaniją. Ir būtų kiles karas, jeigu pati Rozalinda nebūtų išėgusi į salę. Išgirdusi, ko pasiuntinys atvažiavo, ji pasakė:

– Nesisielokit, brangus karaliau, Ispanijon išvažiuosiu neilgam. Gal ir padésiu Ispanijos karalaitei.

Ir ji taip įkalbinėjo karalių, kad tasai sutiko.

Parplaukė laivai į Ispaniją. Pats Ispanijos karalius ir susisiejojęs portugalų princas išėjo Rozalindos pasitikti.

Vos išlipusi ant kranto, Rozalinda pasakė:

– Greičiau mane veskite pas savo dukterį.

Ir ji atvyko pačiu laiku, nes karalaite jau buvo vos gyva.

„Tai ne paprasta liga, – tarė sau Rozalinda, – čia kažkas kita!“

Ji užsidarė su karalaite jos menėse ir liepė tris dienas ir tris naktis niekam tenai neiti. Ispanijos karalius pats ant dukters menių uždėjo septynis didelius vaško antspaudus.

Atėjo vakaras. Rozalinda norėjo uždegti žvakę, bet neturėjo nei titnago, nei skiltuvo, nei pinties. Ji pažvelgė pro langą ir toli toli ant kalno pastebėjo blausią ugnelę. Ilgai negalvoda, Rozalinda paėmė žvakę, iššoko pro langą ir nubėgo ugnelės link. Kuo toliau ji éjo, tuo ugnis darësi ryškesnë. O priéjusi visai arti, Rozalinda pamaté didelį laužą. Virš laužo kabojø milžiniškas katilas, kuriame kažkas kunkuliavo. Senas kreivakojis turkas su čalma ant galvos maišë tą viralą, kažką murmédamas ne itališkai, ne ispaniškai, o savaip, turkiškai.

„É, – pagalvojo Rozalinda, – ar tik ne šitame katile tirpsta Ispanijos karalaités gyvybė?“

Ir ji pasaké turkui:

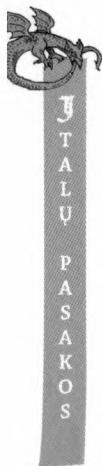
- Ak vargšeli, pailsék truputį, juk tu labai nuvargai.
- Neturiu kada ilsétis, – papurté galvą turkas. – Jau trys ménesciai, kai maišau dieną ir naktį, dieną ir naktį. Turbūt neilgai betruksiu. Greit išvažiuosiu į savo Turkiją, nes, ko gero, susivaidys mano šimtas žmonų.
- Na tai duok, aš už tave pamaišysiu, – pasisiūlé Rozalinda.
- Maišyk, maišyk, bet prisiekiu Mahometo barzda, jei blogai maišysi, aš ir tave šitame katile išvirsiu.

Sukryžiavęs kojas, turkas atsisédo ant žemës, o Rozalinda émë uoliai maišyti dvokiantį viralą džiovinta pelédos koja.

- Ar gerai maišau? – paklausé ji turko.
- Maišyk, maišyk, – suniurnéjo turkas.
- O tu pamiegok, – nuramino jį Rozalinda.

Turkas užmigo.

Tada Rozalinda émë ir apverté katilą su kerais tiesiai ant turko.

Vaje, kas čia atsitiko! Turkas beregint pasidarė liesas kaip šakalys, visai išdžiūvo ir pagaliau subiro į dulkes.

O Rozalinda užsidegė žvakę nuo rusenančių žarijų ir kiek įkabindama nubėgo į rūmus.

Jai sugrįžus, Ispanijos karalaitė pirmą kartą po daugelio dienų miegojo ramiai kaip vaikas. Jos blyškūs skruostai palengva raudo.

Rozalindos paskirtąją dieną Ispanijos karalius nuplėšė septynis antspaudus ir atidarė duris. Linksma ir sveika duktė puolė jam ant kaklo.

Karalius apipylė Rozalindą brangiomis dovanomis ir su didžiausiom iškilmėm išleido į Italiją. Ispanijos karalaitė stipriai ją apkabino, išbučiavo ir prašė neužmiršti, kad Ispanijoje Rozalinda turinti įseserę. O portugalų princas, jos jaunikis, pri-dūrė – ir įbrolį.

– Štai ir viskas, – pasakė papūga.

– Kaipgi viskas! – sušuko medkirčio pati. – Ne, kaip sau norite, sinjora stebuklinga paukštė – kalbančioji papūga, bet aš neatiduosiu lélės, kol sužinosiu viską ligi galos.

– Taip, – susimąstęs pasakė medkirtys, – net turguje ne kiekvieną dieną išgirsi tokių nuostabių istorijų. Taigi, sparnuotoji sinjora, prašom papasakoti, kas buvo toliau.

Papūga sutiko:

– Apie savo šeimininkę aš mielai pasakosiu iki ryto. Jau lyg ir pradeda švisti. Kol patekės saulė, kaip tik spėsiu jums papasakoti pačią trumpiausią ir linksmiausią istoriją apie gražiąją Rozalindą.

TREČIOJI PAPŪGOS PASAKA

Vienoje karalystėje, Italijos pietuose, gyveno karalius. Jis turėjo vienturtį sūnų, liekną kaip kiparisą, miklų ir stiprų kaip jauną liūtą, gražų kaip ménulį padangėje. Labiau už viską pa-saulyje karalaitis mėgo medžioti.

Kartą jis išgirdo, kad Italijos vakaruose, už dešimties kalnų, dešimties klonių, devynių girių dešimtoje girioje gyvena baltasis elnias. Pasiémė karalaitis savo medžiotojus ir išjojo toli-mon medžioklén.

Du mėnesius karalaičio nebuvo, o jam grįžus, karalius, ti-kras jo tévas, nepažino savo sūnaus. Sunki liga buvo suėmusi karalaitį ir kasdien vis labiau sekino jo jėgas. Karalaitis nieko nevalgė, negérė. Kiauras dienas jis pragulėdavo ant paausautos lovos, sunkiai dūsaudamas.

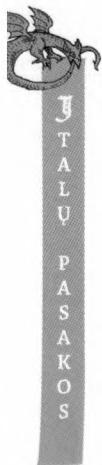
Karalius išklausinėjo karalaičio medžiotojus, ar jam kas be-keliaujant neatsitikę. Bet tie nieko nežinojo ir tepasakė, kad karalaitis dingęs jiems iš akių, besivydamas baltąjį elnią, o grį-žęs tik temstant – liūdnas ir be laimikio.

– O švenčiausioji Madona! – sušuko karalius. – Taip graužtis dėl kažkokio girios žvėries!

Karalius sumanė gudrybę. Jis paliepė artimiausioje girioje sugauti elnią ir ji atgabenti į rūmus. Ničniekam nesakyda-mas, jis pats nudažė elnią balčiausiais dažais, kokius tik galéjo rasti karalystėje. Paskui paleido ji į rūmų parką ir nuskubėjo pas sūnų.

– Sūnau mano, greičiau kelkis, eik į parką ir ten pamatysi, ko geidžia tavo širdis.

Karalaitis pašoko nuo lovos ir, svirduliuodamas iš silpnumo, išbėgo į parką. Toli tarp medžių pamatęs baltąjį elnią, kara-

laitis graudžiai suaimanavo. Kas iš to elnio, jeigu jis dėl savo kaltės prarado gražią mergaitę ir savo širdį!

Nuo to laiko karalaitis visai sublogo. Jo gyvybė tirpo kaip plonytė žvakelė. Visi karalystės daktarai jau sėdėjo rūmų kalėjime, nes né vienas negalėjo karalaičio išgydyti.

Ir štai tuo liūdnu metu karalių pasiekė garsas apie išmintinąją Rozalindą, išgelbėjusią dviejų karalių dukteris. Karalius išruošė pasiuntinius, dėl visa ko įdavė jiems geležinę pirštinę ir išsiuntė Rozalindos parvežti.

– Kokia nelaimė! – pliaukštėlio rankomis Rozalindos įtevis. – Matyt, visi karaliai iš eilės sumanė parodyti, kokios jų pirštinės! Nelengva būti tavo tévu, brangioji Rozalinda.

– Prisiminkite, kaip jūs pats liūdėjote dukters, – atsakė mergaitė, – ir neatkalbinékite manęs.

Taigi Rozalinda su pasiuntiniais iškeliaavo. Pakeliui pasiuntiniai jai papasakojo viską, ką patys žinojo apie karalaičio ligą. Rozalinda susimastė: juk karalaitis medžiojo toje pačioje girioje, kur ji buvo paklydusi.

– O kuo vardu karalaitis? – paklausė ji pasiuntinių.

Pasiuntiniai atsakė:

– Karalaičio vardas – Gabrielis-Džovanis-Marčelas-Alfonas-Pjeras-Česarė-Antonijus-Karlas-Marijus-Domenikas-Polas-Džuzepė.

Rozalinda paslapčiom išsitraukė iš ančio šilko skarelę, tą pačią, kuria nežinia kas buvo jai pridengės veidą girioje. Ji žvilgėjo į skarelę ir pamatė, kad jos pakraščiuose buvo išsiuvinėtos raidės: G.D.M.A.P.Č.A.K.M.D.P.D.

Rozalinda tylutėliai nusijuokė.

Keliavo keliavo pasiuntiniai su Rozalinda ir pagaliau parkeiliavo.

Rozalindą jie įvedė į karalaičio kambarius. Gerosios mergaitės širdį užplūdo gailestis, – juk karalaitis, toks jaunas ir toks gražus, buvo jau visai prie mirties. Jis gulėjo užsimerkęs, tartum negyvas, ir tik iš nelygaus alsavimo buvo galima atspėti, kad jo širdis dar tebeplaka.

– Atsimerkite, brangusis karalaiti, jei norite vėl pasidaryti stiprus ir sveikas, – tarė Rozalinda.

– Nenoriu atsimerkti, – atsakė karalaitis. – Leisk man ramiai numirti.

– Neleisiu, – šyptelėjo Rozalinda, – tol neleisiu, kol nežvilgtelsite, ką aš laikau rankoje. – Ir ji išsitraukė iš ančio tą pačią skarelę.

Bet karalaitis nė nekrustelėjo.

Tada Rozalinda vylingai pasakė:

– Atspėkite, brangusis karalaiti, kas tai būtų: vakar tavo, šiandien mano, o rytoj pasidarys niekieno arba mūsų.

Nors ir kaip karalaitis sirgo, bet neištvrė iš smalsumo, pramerkė vieną akį. Ir ką gi jis pamatė? Savo šilko skarelę. Šita skarele tolomoje gирioje jis buvo pridengės veidą miegančiai gražuolei, kuria gérėjos i tik vieną akimirką ir kurios neteko visiems laikams.

Tada karalaitis atmerkė antrą akį ir pamatė tą, kurios ilgėjosi jo širdis. Jo akys sužibo kaip sveiko žmogaus.

Rozalinda nusišypsojo:

– Dabar mīslė įminta, ir jums reikia pailsėti. Užsimerkite.
– Nenoriu užsimerkti, – sušuko karalaitis, – bijau, kad vėl tavęs neteksiu! Bet aš su malonumu ko nors užvalgyčiau, pavyzdžiu, stipraus buljono.

Nuo tos akimirkos Rozalinda nieko kito ir neveikė, tik valgydino karalaitį buljonu.

J
T
A
L
U

P
A
S
A
K
O
S

Laimingas karalius įsakė, kad rūmų virtuvėje be perstojo būtų verdamas buljonas. Per tris dienas jo tiek privirė, kad vi soje karalystėje pabrango mësa.

Netrukus karalaitis visai pasveiko ir émë prašyti tèvą ruoštis vestuvių puotai.

Po visus kraštus bematant pasklido žinia, kad gražioji Rozalinda išteka už karalaičio. Pirmasis į vestuves atvyko tikrasis Rozalindos tèvas. Jis ką tik buvo grìžęs iš užjùrio šalių ir atvezęs mylimai dukrai jos užprašytąsi lauktuves – stebuklingą paukštę – kalbančią papūgą. Geriau bùti ir negalejo: vis tiek vestuvëms reikéjo kà nors dovanoti.

Atvažiavo ir Rozalindos įtévis su savo dukra, brangia jos sesute. Iš užjùrio atplauké Ispanijos karalius ir Ispanijos karalaité, o drauge su jais – Portugalijos princas, kuris né dienos nenoréjo likti be savo sužadétinës.

Buvo iškelta šauni puota.

- Dabar jùs sužinojote viskà ligi galø! – pasaké papùga.
- Ne, ne, – sušuko medkirčio pati, – dar ne viskà!
- Kaipgi ne viskà, – atkrito papùga. – Jeigu keliamos vestuvës, – vadinasi, pasaka baigta.
- O kaip dabar sekasi Rozalindai? – vienu balsu paklausé medkirtys ir jo pati.
- Labai gerai, bet jai trùksta jos mylimosios lélës. Šit aš ir išlékiau tos lélës ieškoti.

Medkirčio pati padékojo papùgai, kad toji taip gražiai viskà papasakojo, ir atidavé lélé.

Gal jums gaila medkirčio pačios? Gal manote, kad jai be lélës nuobodu? Bùkite ramùs! Ji neboliüdi, – jai gimé dukrelé. O ti-krà dukrelę turëti kur kas geriau, negu pačią gražiausià lélé.

Na, ką gi, pasakysite jūs, vadinasi, su lėle žaidžia Rozalinda? Visai ne. Jai gimė sūnus, o juk sūnus nė kiek ne blogiau už dukrą.

O Ispanijos karalaité, ištekėjusi už Portugalijos princo, iškart susilaukė ir sūnaus, ir dukrelés.

Lelė buvo atiduota pirmajai Rozalindos įseserei. Ji kol kas dar netekėjusi.

KAIP JUOKDARYS GONELA KIRTO LAŽYBŲ

ERCOGAS LORENCAS MEDIČIS, pramintas Puikiuoju, niekada vienas nesėdavo už stalo.

– Tik šuo, – sakydavo jis, – susiradęs kaulą, nulenda su juo į kampą ir ant visų urzgia. O žmogui turi būti maloniu vaišinti draugus, negu pačiam valgyti. Be to, niekas taip nepagardina bet kokio patiekalo, kaip įdomus pokalbis.

Todėl Lorencos rūmuose kiekvieną vakarą rinkdavosi vakanreniauti mokslininkai, poetai, muzikai ir ižymūs miestiečiai. Vieni ateidavo pasiklausyti protingų kalbų, kitiems ne pro šalį būdavo patiemis pakalbėti.

Prašydavosi pas jį į svečius ir tiesiog mēgėjai skaniai valgyti.

Vieną tokį vakarą prie stalo svečiai išikalbėjo, kad Florencija garsėjanti ne tik puikiaus pastatais, fontanais ir statulomis, bet ir nagingais meistrais.

– Daugiausia mūsų puikiame mieste yra gelumbės audėjų, – pasakė senyvas teisėjas, visada rengdavėsis taip puošnai, kad iš jo visi juokdavosi.

– Niekai, – atkrito jaunas dvariškis, pagarsėjęs peštukas, kuris dėl menkiausio nieko tuo griebdavosi savo špagos, – Florencijoje daugiausia yra ginklakalių.

– Ak ne, – išikišo į ginčą graži dama, apsikarsčiusi brangenybėmis, – čia daugiausia auksakalių. Norėdama gauti štai šitą žiedą, aš apvažiavau šimtą dvidešimt aštuonis juvelyrus.

– O ką tu pasakysi, Gonela? – atsigrėžė hercogas Lorencas į savo juokdarį, sédintį šalia ant mažo suolelio.

– Daugiausia Florencijoje yra daktarų, – ilgai negalvodamas, atsakė Gonela.

Hercogas labai nustebo.

– Ką tu! – nusijuokė jis. – Florencijos gyventojų sąrašuose įrašyti tik trys gydytojai: mano rūmų gydytojas Antonijus Ambrodžas ir dar du visiems kitiems.

– Ai ai ai! Kaip maža valdovai težino apie savo pavaldinius. Jeigu ponas Ambrodžas dieną naktį rūpinasi jūsų sveikata, kuri ir be to nebloga, jums atrodo, kad kiti florentiečiai sveiku-tėliai. Tuo tarpu jie nieko daugiau neveikia, tik serga ir gydos. O kas juos gydo? Sakau jums, Lorencai, kad Florencijoje kas dešimtas žmogus – gydytojas!

Hercogas, kuris mieliau juokdavosi, kai Gonela šaipydavosi ne iš jo, o iš jo svečių, susiraukė.

– Tavo žodžiai nedaug ko verti. Aš mielai už juos užmokė-čiau šimtą florinų, jeigu tu juos paremtum faktais.

– Sutinku! – atsakė Gonela. – Aš jums įrodysiu, kad kiekvie-nas mano žodis kur kas vertesnis už floriną. Ne vėliau kaip ryt vakare jums pristatysių gydytojų sąrašą.

Hercogas atsirisko nuo diržo pinigų kapšelių, atskaičiavo šim-tą auksinių monetų ir padėjo į sidabro vazą.

Gonela atsistojo ant suolelio ir nusilenkė sédintiems už stalo.

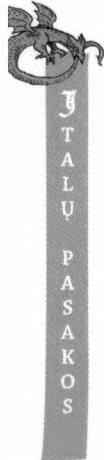
– Ar nenorėtumėte ir jūs, sinjorai svečiai, prisidėti prie lažy-bų? Jūs taip dažnai prisikemšate pilvus už hercogo stalo, kad nepakenks nors kartą užmokėti už vaišes jei ne pačiam šeimi-ninkui, tai nors jo juokdariui.

Svečiams nieko kita nebeliko, tik atrišti savo pinigų kapše-lius. Sidabro vaza buvo priplinta lygmalė.

Kitą rytą Gonela apsirisko skruostą stora vilnone skara ir iš-éjo iš rūmų. Dar nespėjės nueiti né šimto žingsnių, jis sutiko turtingą šilkų pirkli.

– Kas tau, Gonela? – paklausė pirklys.

– Ai, mano dantys! – sudejavavo Gonela. – Pipirai, ištirpdytas švinas, deganti ugnis – štai kas mano burnoje.

– Aš tau patarsiu gerą vaistą, – pasakė pirklys. – Naujujų metų naktį keturių gatvių sankryžoje pagauk juodą katiną ir iš jo uodegos išpešk tris plaukelius. Tuos plaukelius sudegink ir pauostyk pelenus. Skausmą kaip ranka atims!

– Dėkui jums, pone Lučianai! Gaila, kad Naujuosius metus atšventėme prieš dvi savaites. Bet jeigu man dantų nenustos skaudėti iki kitų Naujujų metų, aš pasinaudosiu jūsų patarimu. O kol kas leiskite jį užsirašyti, kad neužmirščiau.

Antrasis juokdario sutiktas žmogus buvo Florencijos vienuolyno vyresnysis.

– Ak šventasis tėve, – vos ji pamatęs, prašneko Gonela, – nuodėmė garsiai plūstis, bet dėl tų prakeiktų dantų aš kiaurą naktį nemiegojau.

– Gerai, kad tu sutikai mane, – tarė vienuolyno vyresnysis. – Aš žinau gerą vaistą. Pareik namo ir pasišildyk raudonojo vyno. Įsigerk pilną burną ir kalbék mintyse maldą. Baigęs maldą, vyną nuryk. Paskui vėl įsigerk į burną vyno ir vėl pasimelsk...

– Ir daug reikia nuryti... aš norėjau pasakyti, sukalbėti maldu? – paklausė Gonela.

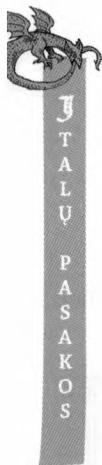
– Aišku, juo daugiau, juo geriau, – atsakė vienuolyno vyresnysis.

– Jūsų patarimas man patinka, – pritarė Gonela. – Raudonajį vyną aš labai mėgstu. Eisiu melstis.

Užsirašės vienuolyno vyresniojo vardą ir jo patarimą į savo sąrašą, Gonela patraukė toliau.

Patarimai pilte pylési. Mokslinkai, poetai, muzikai, įžymūs miestiečiai, amatininkai ir valstiečiai – visi sustodavo, pamatę skara apsirišusį, aikčiojantį Gonelą. Nors ir kaip būtų skubėję savo reikalais, jie negailėjo laiko išaiškinti juokdariui, kaip galima numalšinti dantų skausmą.

Gonela visų klausési ir viską užsirašinėjo. Mažai betrūko, kad jam ir iš tikrujų būtų ēmę dantis skaudėti.

Vakarop, svyruodamas iš nuovargio, Gonela sugrižo į rūmus. Ant laiptų jis sutiko patį hercogą Lorençą, beketinantį prieš vakarienę pajodinėti.

– Vargše mano Gonela! – sušuko hercogas. – Tau skauda dantis?

– Baisiai skauda, jūsų didenybe, – atsakė juokdarys. – Aš net norėjau paprašyti, kad leistumėte kreiptis į jūsų rūmų gydytoją poną Antonijų Ambrodžą.

– Kam tau Ambrodžo? Aš apie tokius dalykus nusimanau ne blogiau kaip jis ir pats tave išgyydysiu. Paimk šalavijo lapų, užplikyk juos kuo stipriau ir dėk karštus kompresus. Dar gerai būtų skalauti burną ramunélių arbata. Neblogai padeda karštasis smėlis drobiname maišelyje. Taip pat naudinga...

Hercogas prisakė tiek patarimų, kad Gonela, jų besiklausydamas, vos benustovėjo ant kojų.

Vakare už hercogo Lorencos stalo vėl susirinko svečiai. Hercogas sėdėjo garbingiausioje vietoje, o šalia jo, ant savo suoliuko, išitaisė Gonela. Skarą jis jau buvo nusirišęs.

– Na, Gonela, – tarė hercogas, – kažkodėl aš nematau pažadėto gydytojų sąrašo. Vadinasi, tu lažybas praloše, ir mes atsiimsime savo užstatą.

Tai pasakės, hercogas prisitraukė sidabro vazą, bet žiūri – ji tuščia.

– Nesirūpinkite, jūsų didenybe, – ramiai tarė Gonela, – aukšinius florinus aš pakeičiau savo teisėtumo įrodymu. Štai jums sąrašas.

Tai pasakės, jis padavė hercogui ilgą ritinėli. Hercogas Lorenco jį išvyniojo ir pradėjo garsiai skaityti:

– Ponas Lučianas, Florencijos pirklys, mokyčiausias daktaras... Pataria... Florencijos vienuolyno vyresnysis, tévas Benedetas...

Puošnios salés sienos, atrodé, tuoj tuoj grius, – taip kvatojosi hercogas ir jo svečiai. Nesijuokdavo tik tas, kurio vardą balsu tardavo hercogas.

Saraše buvo trys šimtai pavardžių ir tükstantis pasišovusių Gonelą gydyti „daktarų“ patarimų.

Kai svečiai jau nė juoktis nebegalėjo, Lorencas suvyniojo ritinėlį, sakydamas:

– Štai ir viskas.

– Kaipgi viskas? – sušuko Gonela. – Jūs kai ką pamiršote!

Jis pačiupo ritinėlį ir perskaitė:

– Nors saraše ir paskutinis, bet žymiausias iš žymiausiųjų mūsų puikaus miesto daktarų – tai jo didenybė hercogas Lorenas Medičis, pramintas Puikiuoju. Ne veltui jo pavardė – Medičis, – jo giminėj buvo medikų. Lorencas ir pats tvirtina gydąs geriau, negu rūmų gydytojas Antonijus Ambrodžas. O argi gali būti kitaip, juk jo herbe puikuojasi šešios piliulės*. Nuo dantų skausmo hercogas pataria...

Dabar suskambėjo net krištoliniai sietynų karuliai. Neištvrėrė nesijuokęs ir pats hercogas.

– Na, Gonela, tu laimėjai! – sušuko jis.

– O kaipgi kitaip! – atsakė juokdarys. – Nebūčiau juokdarys, jei žmonių kiaurai nematyčiau. Juk aš puikiausiai žinau: vienintelis dalykas, kurį žmonės mielai duoda veltui, – tai patarimai.

* Pavarde Medičis tikrai yra kilusi iš žodžio „medikai“. Medičių herbe yra šeši ratukai, labai panašūs į piliules. Juokdarys Gonela – istorinis asmuo, daugelio legendų ir istorijų herojus.

PIEMUO IŠ KALTANISETOS

TAI KAS PASAKOJAMA, kas porinama mūsų krašte.

Kaltanisetos kaime gyveno jaunas piemuo Martinas. Jis visada nešiojo sulopytą prasto milo striukę, nuplyšius batus, seną veltinę skrybėlę, o jam ant peties karojo storos drobės terbelė. „Et, – pasakysite jūs, – kam mums klausyti apie tokį vargšą. Ir be jūsų pasakų nemažai jų esame matę, ir mūsų pačių kišenėse nedažnai pinigai žvanga.“ Kas teisybė, tai teisybė, bet juk Martinas buvo gražus kaip skaisčioji saulė žydroje padangėje. Gal net dar gražesnis. Juk į saulę vos žvilgtelėjus akys suskausta, o į Martiną žiūrėk, kiek nori, kol pačiam nusibos. Dar reikia pridurti, kad niekas taip nemokėjo groti dūdele ir niekas taip skambiai nedainuodavo, kaip Martinas.

Martinas parsisamdydavo už piemenį čia viename, čia kitaime kaime. Ir visur mergaitės iki ausų jį įsimylėdavo, vaikinai – pavydėdavo, o seniai malonai šypsodavosi.

Šit Martinas ir išpuiko.

Kartą jis éjo iš vieno kaimo į kitą ir prisédo atsipūsti ant diadelio akmens laukymés viduryje. Susimastę, išsitraukė iš terbelės dūdelę ir užgrojo.

Išgirdo jo dūdelę miško féja ir įsigeidé pasižiūréti, kas taip gražiai groja. Nuo saulutés ant dobilo, nuo dobilo ant katilélio, nuo katilélio ant gvazdiko, – juk féjos skraido kaip plaštakės, – atbégo ji prie laukymés.

– Vaje, koks tu laimingas! – šükteléjo féja, pamačiusi Martiną. – Kas tik tave išgirs – neatsiklausys, kas tik pažvelgs – neatsižiūrės.

– Ką tu kalbi! Aš nelaimingiausias žmogus pasaulyje! Kad žmonės galėtų į mane pažiūrėti, man tenka kaip benamiam

šuniui klajoti iš kaimo į kaimą. O juk aš vertas, kad žmonės patys bėgtų manimi pasigérēti. Man, tokiam gražuoliui, derėtų būti statula. Tada aš jausčiausi laimingas!

– Jei taip, aš padarysiu tave laimingą. Man tai visai nesunku.

Ir féja palietė Martiną savo burtų lazdele. Beregint jaunikaitis pavirto nuostabia auksine statula. Ir veltinė jo skrybélė pasidarė auksinė, ir sulopyta striukė, ir iš alksnio išsukta dūdelė. Auksinis pasidarė net akmuo, ant kurio sédėjo Martinas.

Féja suplojo mažyčiais delneliais, linksmai nusijuokė ir nubėgo, striksédama nuo gvazdiko ant katilėlio, nuo katilėlio ant dobilo, nuo dobilo ant saulutės, ir bematant visai dingo miško tankmėje.

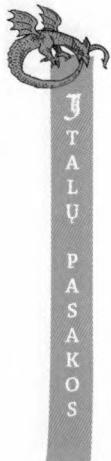
O auksinis piemuo liko besėdės laukymės vidury ant auksinio akmens.

Išsipildė Martino noras. Iš arti ir toli žmonės eidavo juo pasigérēti. Vakarais laukymėje rinkdavosi vaikinai ir mergaitės. Kartais jie dainuodavo, kartais kuris nors vaikinas imdavo groti smuikeliu, o visi kiti – šokdavo.

Tik Martinas negalėjo né pakrutėti. O kaip jis troško dainuoti ir šokti drauge su visais! Jis bandė pakelti prie lūpų dūdelę, bet auksinė ranka jo neklause. Mégino uždainuoti, bet iš auksinės gerklės né garso nepasigirdo. Ketino pašokti su kokia nors dailia mergužéle, bet neįstengė atplėsti auksinių kojų nuo auksinio akmens... Net riktelėti iš sielvarto negalėjo, net pravirkti, nes ašaros netekėjo iš po sunkių auksinių vokų.

Taip slinko diena po dienos, savaitė po savaitės, ménuso po méneso.

Lygiai po trijų metų į laukymę – nuo gélės ant gélės, nuo žolytės ant žolytės – atplasnojo féja.

– Štai sėdi laimingas piemuo, – pasidžiaugė fėja. – Jis gavo viską, ko troško. Sakyk, juk tu dabar laimingas? Tiesa?

Statula tylėjo.

– Ak, – šūktelejo fėja, – ir užmiršau, kad tu negali atsakyti! Nepyk, aš valandėlei tave atversiu gyvu žmogumi.

Fėja palietė auksinį piemenį savo burtų lazdele.

Ir vos ji taip padarė, Martinas pašoko nuo akmens ir puolė galvotrūkčiais bėgti su savo iš alksnio išsukta dūdele ir storos drobės terbele.

– Palauk! Palauk! – šaukė nustebusi fėja.

Bet juo garsiau ji šaukė, juo greičiau šmékščiojo suplyše vargšo Martino batai.

PLYTA IR VAŠKAS

NT VIRTUVĖS LENTYNOS, vienas šalia kito, gulėjo plyta ir vaško gabalas. Plytai čia ir derėjo būti – juk iš ją šeimininkas galasdavo peilius.

Ir kokie aštrūs jie pasidarydavo! O kaip vaškas pakliuvo ant lentynos – niekas nežinojo. Seniai seniai kažkas jį ten padėjo ir užmiršo.

Naktimis, kai virtuvėje nieko nebūdavo, vaškas su plyta ilgai šnekučiuodavosi. Kartą vaškas paklausė plytos:

– Sakyk, kaimyne, kodėl tu tokia kieta?

Plyta atsakė:

– Ne visuomet aš tokia buvau. Aš ir mano seserys esam padarytos iš minkšto molio. Molį žmonės užmaišė su vandeniu, ilgai minkė, prigamino plytų, o paskui sukišo į ugnį. Ten mes ir pasidarėme skambios ir kietos.

– Ak, kaip aš norėčiau būti panašus į tave! – atsiduso vaškas. – Kai tu imi galąsti peilį, malonu žiūrėti. Brükšt brükšt! I visas puses kibirkštys tik lekia. O jei aš pamèginčiau peiliui atstatyti nugarą, jis mane bematant supjaustytu į gabalus. Ne, ne, neįkalbinék manęs, būti minkštam labai bloga.

Kitą rytą šeimininkė užkûrė židinį. Liepsna smagiai šokinėjo pliauskomis.

Tada vaškas prisiminė, kad plyta sukietėjo, pabuvusi ugnyje. Jis pasislinko prie pat lentynos krašto ir nusirito žemyn, ant skardos priešais židinį. Ū ū, kaip jam pasidarė karšta! Jis visas išgležo ir pradėjo tirpti. Tikriausiai būtų visai ištirpęs, jei tuo metu į virtuvę nebūtu jéjės šeimininkas. O reikia pasakyti, kad šeimininkas buvo lėlininkas. Jis vaikščiodavo po kiemus ir su savo skudurinėmis ir medinėmis lélémis rodydavo linksmus vaidinimus.

Šeimininkas pasilenkė, ketindamas žariaja iš židinio užsidegti pypkę, ir staiga pamatė vašką, kuris norėjo tapti kietu, bet tuo tarpu vos neištirpo.

– Tai puikumėlis, – šūktelėjo šeimininkas, – iš šito vaško aš nulipdysiu naują lélé!

Taip jis ir padarė – nulipdė lélé ir pavadino ją Pulčinelu.

Lélé išėjo tokia juokinga, kad kas tik pažvelgdavo į jos riestą nosikę, ligi ausų besišypsančią burną ir šelmiškas akis, būtinai nusijuokdavo.

Vaidinimui baigiantis, šeimininkas iškišdavo Pulčinelą iš už širmos. Pulčinelas lankstydavosi į visas puses, o šeimininkas kalbėdavo už jį plonuteliu balsu:

– Gerbiamieji sinjorai! Buvo metas, kai aš pavydėjau plytai tik todėl, kad ji kiesta. Iš užgrūdintų ugnyje plytų galima pastatyti namą, bet iš jų negalima padaryti Pulčinelo. Iš manęs, žinoma, namo nepastatysi, o ir nuo ugnies mane reikia laikyti atokiau. Bet užtat aš pats linksmas ir jus linksminu. Taigi matote, senieji, jaunieji ir net mažieji sinjorai, kad kiekvienas geras toks, koks jis yra.

Paskui Pulčinelas slépdavosi už širmos, ir žiūrovai patenkinčiai skirstydavosi namo.

O kaipgi Pulčinelo šeimininkas sužinojo, apie ką plyta su vašku šnekučiavosi naktį, tūnodami ant lentynos? Labai paprastai. Jis pats tą pasaką išgalvojo ir mums pasekė. O mes papasakojome jums.

JUODASIS ARKLIUKAS

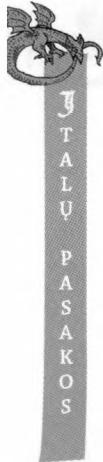
IENAME KAIME, netoli San Marino, gyveno tokis žmogelis Džuzepė Frančozis, paprastai vadinanamas Pepe. Jis turėjo sklypelį žemės ir dvi darbščias rankas. Rankos – geros pagalbininkės ūkyje, bet Pepė visa da norėjo turėti dar ir asilą. Prie soldo pridėjės soldą, jau turi du soldus, du soldai ir dar soldas – jau trys soldai. Taip ir taupė Pepė, kol tiek sustaupė, kad galėjo keliauti į turgų asilo pirkti.

Artimiausią sekmadienį, pasidabinės kaip per šventę ir užsikišes gélę už ausies, Pepė išėjo į turgų. Eina jis ir traukia visa gerkle:

*Aš Pepé,
Džuzepé,
Linksmai pirmyn einu,
Ir girios,
Ir kloniai
Skardena nuo dainų.
Plusėti
Neliauju,
Ir greit lengviau bus dirbt, –
Į turgų keliauju
Sau asilėlio pirk.*

Išgirdo tą dainelę kunigas ir išbėgo už vartų.

- Sūnau mano, Džuzepe, jeigu tavo daina iš širdies, vadinsi, tu ketini pirkti asilą.
- Jūs atspėjot, prete.
- Ak mano sūnau, juk turguje daug sukčių. Parduos kokį dvēseną, ir tasai klups ant kiekvieno akmens. Gaila man tavęs.

Tegu jau bus taip, perleisiu tau geriausią savo draugą, puikų asilą.

Pepé apsidžiaugė. Juk jis nežinojo, kokį asilą turi pretė.

Jiedu greit susiderėjo. Kunigas išvedė asilą už vartų, o pas kui nuskubėjo į namus ir užsisklendė.

Asilas tuož pat parodė, kokį neikainojamą pagalbininką įsigyęs Pepé. Jis vikriai prisitaikė ir tą pačią akimirką įspyrė šeimininkui į koją ir įkando į sprandą. Paskui šoko ir nudūmė pirmyn lyg eiklus žirgas.

– Stok, stok! – suriko Pepé ir pasileido jam iš paskos.

Bet vos Pepé asilą prisivijo, tasai sustojo kaip įkastas.

Pepé ji ir įkalbinėjo, ir niugino, ir bandė šonus vanoti. Asilas – né krust.

Paskui asilui, matyt, pačiam nusibodo stovėti, ir jis vėl nušuoliavo tollyn. Taip jie ir atsikapstė ligi namų. Dvidešimt žingsnių bėga, pusvalandį stovi.

Kaipgi čia Džuzepé Frančozis leidosi apgaunamas? Matote, ir patarlėje sakoma: perprasti sukčių įstengia tik dvigubai didesnis sukčius. O Pepé niekada nesukčiavo. Tačiau mulkiu likti jis taip pat nenorėjo.

Kitą sekmadienį Pepé vėl išsiruošė į turgų. Tik ne pirkti, o parduoti. Už pavadžio jis vedėsi mažą arkliuką. Jis buvo juodas juodutėlis ir žvilgėjo kaip nublizginti auliniai batai.

Eidamas pro kunigo namus, Pepé vėl uždainavo:

Asilėlis šyvas, o arkliukas – juodas.

Gudrią mīslę, prete, šiandien jums užduodu.

Jeigu jūs atspėsite, ką gi – man bėda,

O jei neatspėsite – juoksiuos tada.

Kunigas žvilgtelėjo pro langelį ir pamatė dailutį arkliuką.

- Kur jį vedi, mano sūnau?
- Į turgų, parduoti.
- Juodo plauko ponai patys eikliausi, – pastebėjo kunigas.
- Žinoma, – atsiliepė Pepė, – gyvulius galima iš plauko pažinti, o ant šito nerasi né vienos šviesios dėmelės.
- Ko gero, aš mielai pirkčiau tavo ponį, – pasakė kunigas.
- Kaip norite, prete. Tik žiūrėkit, paskui nejsižeiskite. Pirkėjui šimto akių maža, o pardavėjui ir vienos gana. Aš jau tai gerai žinau.
- Viską, ką reikėjo pamatyti, aš jau pamačiau, – atsakė kunigas, – o dabar noriu išgirsti, kiek tu prašai už savo arkliuką.

Pepė užsiprašė tokią kainą, už kurią buvo galima nupirkti keturis asilus.

Kunigas pasiūlė tokią kainą, už kurią buvo galima nupirkti ketvirtadalį asilo.

Prasidėjo derybos. Pirmasis vis po truputį nuleisdavo, antrasis – pridėdavo. Nepraejo né trys valandos, ir jie sulygo. Kunigas už juodąjį arkliuką užmokėjo dvigubai daugiau, negu Pepė už asilą.

Patenkintas kunigas nusprendė, kad išmaudžius arkliukas pasidarytų dar gražesnis.

Jis liepė tarnui vesti ponį prie upės, o pats nuéjo šalia, gérēdamasis savo pirkiniu.

Staiga ponis spyrė kunigui užpakalinėmis kanopomis ir pabandė jam įkasti.

- É, – pasakė tarnas, – jeigu tasai ponis nebūtų toks juodas, pamanyčiau, kad čia mūsų šyvasis asilas.

- Ką tu, ką tu, – aprékė tarną kunigas, – arkliukas tik užsi-geidé paišdykauti!

Tuo metu jie priéjo prie upės.

J
T
A
L
U
P
A
S
A
K
O
S

Ponis įbrido iki kelių į vandenį ir sustojo. Giliau bristi jis nieku gyvu nenorėjo. Kol tarnas tampė jį už pavadžio, o kunigas vis stūmė iš užpakalio, visas vanduo aplinkui pajuodo kaip rašalas.

– Man atrodo, – pasakė tarnas, – kad vis dėlto čia mūsų asilas. Pažiūrėkit, prete: vanduo pajuodo, o jo kojos – šyvos.

– Negali būti, – nenusileido kunigas. – Juk aš už jį užmokėjau tiek, kiek verti du asilai. Žinai ką, geriau jo nemaudykime.

Bet vos jam tai pasakius, ponis šoko pirmyn, ir visi trys pasinérė į vandenį.

Paskui jie išniro – kunigas, jo tarnas ir... šyvasis asilas.

– Tik pamanykit! – sukliko pretė. – Tasai sukcius Pepé man pardavė mano paties asilą!

Bet nebuvo kas darą.

Teko šlapiam kunigui savo užsispyrusį asilą temptis namo.

Nuo to laiko San Marine ir atsirado priežodis: apgaulė gržta į apgaviko namus!

MATÉJUS IR MARIJUČA

IDŽANELO MIESTELYJE gyveno kartą mergaitė Marijuča ir jaunikaitis Matéjus. Mergaitė buvo tokia daili, kad jos niekas nevadino kitaip, kaip „gražiaja Marijuča“.

O jaunikaitis tarp savo bendraamžių buvo pats vikriausias, pats stipriausias ir narsiausias. Tai ko čia stebėtis, kad jiedu susitikę pamilo vienas kitą. Na, o jeigu jau pamilo, tai ir vestuvės nebe už kalnų.

Marijučos tébai jau viską buvo paruošę vestuvių puotai: papjovę baltutėlį ériuką, du avinus, iškepę tuziną zuikių ir daugiau kaip šimtą kurapkų. Senu papročiu šalia tos vietas, kur turės sédeti jaunieji, buvo pastatytos dvi pintinélés su saldumynais. Po vestuvių puotos jaunikis ir jaunoji ims berti vienas ant kito saldumynus, kad jų gyvenimas būtų saldus kaip medus, iš kurio išvirti tie gardésiai.

Giminės ir svečiai traukė į Marijučos namus iš visų pusiu.

Staiga ant suplukusio arklio gatve prašuoliavo raitelis. Jis garsiai kartojo tik vieną žodį. Bet nuo to žodžio sudrebédavo miestiečių širdys.

– Saracénai! Saracénai! – šaukė raitelis.

Ir tučtuojau nuo kalvos, stūksančios ties Vidžanelu, suskambo Kolombos ir Pelikos – dviejų didžiulių jūros kriauklių balsai. Taikiomis dienomis jos tylėdavo. Bet vos tik Korsikos žemei kildavo pavojuς, sargybiniai pakeldavo jas prie lūpų. Tada nerimastingi Kolombos ir Pelikos balsai aidėdavo virš klonių, šaukdami Korsikos sūnus į mūši. Visi vyrai, – ir beūsiai jaunikaičiai, ir žilabarzdžiai seniai, – išgirdę jų šauksmą, skubédavo pastoti kelią priešui. Nė vienas nevengdavo šventos kario par-

eigos. O jeigu ir būtų atsiradęs toks niekingas žmogus, iki pat karsto lentos jis nebūtų atskiratęs gėdingo bailio vardo.

Taip ir ši kartą. Dar nespėjus Kolombai ir Pelikai nutilti, vyrai, palikę raudančias žmonas ir vaikus, žvangindami ginklais, tekini nubėgo prie jūros kranto, kur iš laivų jau lipo saracénai. O visų priešaky ant eiklaus žirgo šuoliavo Matėjus.

Žiaurus buvo mūšis. Bet gynėjų narsumas neišgelbėjo miesto, – kiekvienam Vidžanelo gyventojui teko kautis su dešimčia saracénų. Viską naikindami, užpuolikai išiveržė į miestą.

Vargšė, vargšė Korsika! Akmens ant akmens neliko sudegintuose tavo kaimuose, nuniokoti derlingieji kloniai, o tavo dailiasias dukras užpuolikai išsiveda vergijon.

Neišvengė liūdnos dalios ir Marijuča. Jos grožis nustebino patį saracénų vadą. Jis pačiupo mergaitę ir užsimetė ją ant peties kaip vilkas prismaugtą avelę.

Netrukus Saracénai, prisiplėšę turto, patraukė atgal prie kranto, kur ant bangų suposi jų laivai.

O Matėjus tuo metu gulėjo po didžiuli figmedžiu, augančiu prie pat kelio. Iš jo žaizdų sroveno kraujas, akyse temo.

Ir štai pro jį praėjo saracénai, visko prisigrobę, dailiomis belaisvėmis vedini. Siaubas apémė Matėjų, kai tarp belaisvių jis pamatė savo sužadétinę.

Pašoko jaunikaitis, ištraukė iki pusės aštrų kardą iš makštų, bet, netekęs jégų, vėl pargriuvo.

O saracénai pražygiavo, net nepažvelgę į nelaimingaji.

Netrukus sutemos apgaubė ištuštėjusį Vidžanelą. Užėjo naktis. Ir lauke, kur dieną, susikryžiuodami ir skeldami kibirkštis, žvangėjo kardai, pasirodė Mirusiuju karalystės valdovas. Juodos varnos kranksédamos suko ratus virš jo galvos. Mirusiuju karalystės valdovas létai éjo nuo vieno kritusio kario prie kito,

palytēdamas juos savo lazda. Ir tie, kuriuos jis palietė, tapo jo pavaldiniai. Prisiartino jis ir prie Matėjaus, bet, pažvelges jaunikaičiui į veidą, pasakė:

– Šitas dar ne mano valdžioje. Jo žaizdos greitai užgis, jam lemta pragyventi ilgus ilgus metus.

– Argi verta gyventi, – suvaitojo Matėjus, – kai gimtasis miestas nuteriotas, o toji, kuri man už gyvybę brangesnė, išvesta į gėdingą nelaisvę!

– Ar tik nenori pasakyti, mirtingasai, kad meilė tau brangesnė už saulės šviesą ir ką tik iškeptą duoną?

– Be Marijučos pasauly man bus nemielas ir duona nereikalinga, – atsakė Matėjus. – Ir kaip aš pažvelgsiu į akis savo miesto žmonėms? Juk aš negalėjau už juos atkeršyti.

– O jeigu aš tau padësiu, ar sutiksi numirti anksčiau negu tau lemta?

– Kam ir klausī?! Žinoma, taip.

– Tai atmink, lygiai po metų tu mirsi! – pasakė Mirusiujų karalystės valdovas ir perbraukė ranka virš bejėgio Matėjaus kūno.

Bematant jaunikaičio žaizdos užsitraukė, jis pašoko ant kojų ir puolė ton pusęn, kur saracénai nutempė Marijučą.

Mirusiujų karalystės valdovas jį sustabdė:

– Kur tu veržiesi, neprotingesai! Vienas saracénų nenugalėsi.

Jis sudavė lazda per gumbuotą figmedžio kamieną. Medis sudrebéjo nuo šaknų ligi viršūnės, pasipylė vaisiai ir lapai. Kur tik vaisius dusliai bumbeldavo į žemę, toje vietoje atsirasdavo karys, šarvuotas ir ginkluotas. Lapai virto kaltiniai skydais, lapų kotai – aštriomis ietimis. Priešais Matėjų išsirikiavo tūkstančio karių pulkas. O senasis figmedis sunkiai nugriuvo, slégdamas ir laužydamas nebegyvas šakas.

Matėjus mostelėjo ranka, ir kariuomenė patraukė paskui jį.

Apsvaigę nuo pergalės, saracénai apsistojo pakrantėje, netoli savo laivų. Dar buvo neišaušę, ir jie kietai miegojo prie laužų, palikę budėti tik sargybinius.

Pamatę atžygiuojančią kariuomenę, sargybiniai sukélé visus ant kojų. Užvirė mūšis, karštas, bet neilgas. Tik saujelė prieš spėjo pasprukti prie laivų, kiti buvo išmušti čia pat, ant kranto.

Matėjus šoko prie surištų belaisvių ir aštriu peiliu nupjaustė virves. Štai ir Marijuča! Jaunikaitis karštai apkabino mylimąją ir atsigrįžo padékoti savo kovos draugams. Bet kariai pranyko, tartum tirpte ištirpo...

Ir sielvartavo, ir džiaugėsi Vidžanelo miestas. Džiaugėsi, nes priešas buvo sumuštas, nes mergaitės grįžo į savo namus. Liejo ašaras, nes daugelyje šeimų, visiems susirinkus prie stalo, likdavo tuščia vyro, brolio ar sūnaus vieta.

Bet gyvenimas éjo kaip éjes. Sielvartą Vidžanelo gyventojai pradéjo miršti, o liūdni jų veidai vis dažniau šypsodavosi.

Ir štai vél imta ruoštis Marijučos ir Matėjaus vestuvėms.

Narsų jaunikaitį žmonės praminé Vidžanelo sūnumi, nes jis išgelbėjo miestą. O jeigu jaunikaičio toks tévas, kokio niekas neturėjo ir neturi, – visas miestas, – tai ir vestuves reikia taip atšvęsti, kad į jas susirinkę vaikai net pasenę turėtų ką pasakoti savo anūkams.

Vestuvių dieną taip pat rinko visas miestas ir nutaré jas kelti pergalės prieš saracénus metinių dieną.

Matėjus jautési toks laimingas, kad net nebegalvojo apie Mirusiuį karalystės valdovui duotąjį žodį. Visa, kas atsitiko tą naktį, jam atrodė tarsi miglotas sapnas.

Ir štai išaušo paskirtoji diena.

Iš pat ryto į gatves pasipylė minios žmonių. Jie buvo išsi-puošę geriausiais drabužiais, tik kur ne kur tarp šventiškų apdarų juodavo gedulo rūbai. Varpai paskelbė, kad vestuvių apeigos prasideda.

Matéjus užmovė žiedą nuotakai ant piršto ir ištiesė ranką, kad jinai užmautų jam. Ūmai atūžė baisus juodas viesulas, susisuko virš Vidžanelo, pačiupo Matéjų ir nusinešė.

Iš visų stovėjusių aplinkui tik viena Marijuča pamatė: ne viesulas, o pats Mirusiuju karalystės valdovas pagrobė Matéjų.

– Ak Matéjau, kaip tu galėjai mane palikti nei žmona, nei nuotaka! – šūktelėjo mergaitė. – Juk jungtuvių apeigos nebaigtos. Bet aš tavęs niekam neatiduosiu. Surasiu tave net Mirusiuju karalystėje.

Korsikos mergaitės tokios pat narsios ir ryžtingos, kaip ir vyrai. Marijuča iškeliaavo ieškoti savo Matéjaus.

Štai praeiti paskutiniai Vidžanelo namai. Marijuča sustojo. Kurgi eiti? Kurioje puseje Mirusiuju karalystė?

Žiūri Marijuča – iš kažkur strykt pastrykt prie jos atšokuoja varna.

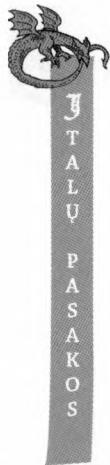
- Gr-ra-žus žiedelis. Padovanok man žiedelį, mergaite.
- Negaliu, – atsakė Marijuča. – Šitą žiedą man ant piršto užmovė mano jaunikis, Matéjus.

Bet varna nesitraukė.

- Tada duok kitą žiedelį, juk tu turi du.
- Ak sesyte, antrajį žiedą aš turiu užmauti ant piršto savo jaunikiui Matéjui Mirusiuju karalystėje. Verčiau padovanosiu tau auskarą.

Marijuča iš įdegusios ausies išsisiegė auskarą, padavė jį varnai.

Varna sučiupo auskarą nagais ir nulékė. Lékdama atsisuko ir sukanksėjo:

– Mirusiuju kar-ralystė toje pusėje, kur leidžiasi saulė. Eik tiesiai saulėlydžio link, mergaite. Niekur nesuk į šalį.

Marijuča pasisuko nugara į rytus, veidu į vakarus ir nuéjo.

Pirmomis dienomis jos kelyje vis pasitaikydavo kaimų. Pas- kui prasidėjo negyvenamos vietas. Marijuča éjo saulës išde- ginta plynai lyguma. Aštrūs akmenys raižé jai kojas, karštasis smélis degino jas kaip ugnis.

Išaušta diena, sutesta naktis, o paskui vél diena ir naktis, diena ir naktis. O mergaitė vis eina ir eina.

Priešaky matyti kalnai. Už jų leidžiasi saulė, iš už jų pateka ménulis.

Nežinia, ilgai ar trumpai Marijuča éjo, kol priéjo pirmąjį kal- ną, apaugusį smagiu mišku. Nuo medžio prie medžio žengda- ma, ji ir pati nepastebéjo, kaip atsidûrė kalno viršünéje. Ten, nedideliam dubury, telkšojo ežeras, apvalus ir blizgantis kaip veidrodis.

Marijuča pasilenké prie vandens praučius ir tučtuoja atšli- jo. Iš vandens į ją žiūréjo žila sené raukšlétu veidu.

– Bet juk aš matau save! – suriko Marijuča. – Nejaugi prabé- go ne dienos, o metai nuo to laiko, kol palikau gimtuosius na- mus? O gal sielvartas mane be laiko pasendino. Kaip aš tokia pasirodysiu Matéjui?

Mergaitė susmuko čia pat pakrantéj ant akmens ir pravirko.

Ji nežinojo, o iš kur galéjo žinoti, kad tasai ežeras buvo už- burtas. Jis viską atspindédavo atvirkšciai. Pažiūrės į jį sené – pamatys save jauną ir gražią. Pažvelgs mergaitė – ir išsigas, kaip išsigando Marijuča. Tartum jai ir iš tikro bûtų metas supti anükus, o ne šokti su berneliais kaimo pakrašty.

Apsiverké Marijuča ir pasiryžo:

– Tegu Matéjus manęs nemylés, bet aš vis vien jį surasiu Mi- rusiuju karalystéje.

Ji nusišluostė ašaras ir émė leistis nuo kalno.

Klonelyje po medžiu tryško šaltinis. Marijuča neiškentė, pasižiūrėjo į jį ir skambiai nusijuokė.

– Ne, Matéjus nenusigręš, mane pamatęs. Aš tebesu daili ir jauna!

Džiaugsmas Marijučai suteikė jégų, ir ji vėl patraukė tollyn.

O jégų reikėjo daug, nes prieš ją iškilo antras kalnas, dar aukštesnis už pirmąjį. Jis buvo akmenuotas ir status. Tačiau ne veltui Marijuča buvo gimusি Korsikoje. Kur praeis kalnų ožka, ten praeis ir jauna korsikietė. Štai jau nebetoli viršūnė, dar keli žingsniai aukštyn, dar keli pakilimai, ir Marijuča jau bus viršuje. Staiga sugriaudė sudundėjo, ir iš po žemės pliūptelėjo ugnies siena. Veltui Marijuča blaškėsi, ieškodama praejimo. Niekur jo negalejo rasti.

Marijuča buvo narsi mergaitė, bet vis tiek mergaitė. Taigi ji vėl graudžiai pravirko. Viena jos ašarėlė kapotelėjo į ugnį. Ugnis sušnypštė, prigludo prie žemės ir užgeso.

Marijuča užkopė į viršūnę ir pamatė, kad už šito kalno dar yra trečias. Stūkso jis kaip niūrus milžinas, o viršūnė debesis remia. Ne, niekas neužkops į tokią statybę. O, kad taip perskridus, bet sparnų Marijuča neturi.

Staiga Marijuča išgirdo gailų klyksmą. Žiūri – baltas balandis blaškosi žolėje: apsisukusi apie jo kojytę ilga žolė, nepajėgia balandis išsipainioti. O virš jo suka ratus balandėlė, – tai praskries palei pat žemę, tai vėl šaus aukštyn, ir taip gailiai klykia, tartum rauda.

– Ak, vargšele, – taré Marijuča balandėlei, – mudviejų sielvartai vienodi. Tu nori išlaisvinti savo balandį, o aš savo Matéjų. Tau aš padésiu, o man, matyt, niekas nepadės.

Mergaitė pasilenkė ir atsargiai nutraukė žolę. Balandis pakilo į orą, apskriejo didelį ratą drauge su balandėle ir sugrižo prie Marijučos.

- Kokios tau reikia pagalbos, mergaite? – paklausė jis.
- Jūs negalite man padėti, – liūdnai atsiliepė Marijuča. – Man reikia patekti antai už ano aukštojo kalno.

Balandis šovė aukštyn ir dingo. Nepraejus nė valandėlei, oras suvirpėjo nuo greitų sparnų plazdenimo. Atlékė tükstantis balandžių. Raudonomis kojytémis jie nutvérė Marijučą už juostos ir pernešė per kalną. Ten jie nuleido mergaitę ant žemės toje vietoje, kur prasideda tarpeklis.

- Laimingos kelionės! Laimingos kelionės! – suburkavo jie nuskrisdami.

Marijuča įžengė į siaurą tarpeklį tarp uolų.

Vos gali prasisprausi mergaitė. Iš abiejų pusiu kyla į padangę akmeniniai skardžiai, užstodami saulės šviesą, drėgna ir tamsu tarpeklyje. Aukštai virš galvos vingiuoja dangaus ruoželis, veda Marijučą tolyn ir tolyn. Vis siaurėja tarpeklis, vis giliau jis leidžiasi. Vos bematyti viršuj dangaus ruoželis.

Staiga uolos prasiskyrė, ir mergaitė priėjo upės pakrantę. Upė nečiурmeno, negurgejo, jos vandenys sunkiai liulėjo lyg juodas gyvsidabris.

Marijučą kankino troškulys. Ji norėjo atsigerti, bet prisimini, ką buvo girdėjusi Vidžanele. Yra tokia upė, skirianti Gyvųjų karalystę nuo Mirusiųjų karalystės: nurysi gurkšnį ir iškart užmirši viską, kas buvo. Gal čia ir yra toji užmaršties upė. Ir Marijuča nė nebandė gerti.

Tuo metu prie kranto priplaukė valtis. Ją irklavo senas senutėlis valtininkas.

– Sveikas, seneli, – taré Marijuča, – perkelk mane anon pusén.

Senis atsakė:

– Gyviesiems néra ko veikti Mirusiuju karalysteje. Nekelsiu tavęs.

– Bet juk aš ieškau savo Matéjaus, – émė prašyti mergaitė. – Pažiūrėk pats: štai šitą žiedą jis užmovė man ant piršto, o šitą aš turiu užmauti jam. O tu sakai, kad man néra ko ten veikti!

– Na ką gi, – taré senis, – lipk į valtį. Bet atmink: suradus savo jaunikį ir vesdamasi jį atgal, tylék ir nesigręžiok.

Senis pakélé sunkų irklą ir létai pasuko valtį skersai upę. Irklas pakildavo ir nusileisdavo, bet vanduo nepliauškėjo.

Išlipusi iš valties aname krante, Marijuča pamatė vartus, o virš jų – užrašą: „Dukart šito slenksčio neperžengsi!“

Bet mergaitė neišsigando. Ji peržengė slenkstį ir atsidūrė Mirusiuju karalysteje.

Čia ją apspito šešéliai. Jie buvo tokie panašūs vienas į kitą, kad Marijuča sumišo.

„Švenčiausioji Madona, – pagalvojo ji, – kaip aš surasiu savo Matéjų, kaip jį pažinsiu?“

Ilgai klajojo Marijuča po niūrią Mirusiuju karalystę. Ten nebuvo nei dienos, nei nakties, ten nečiulpéjo paukščiai ir nekvepéjo pievos. Staiga mergaitės širdis suvirpėjo. Priešais ją sustojo šešélis, toks pat pilkas, kaip visi kiti, bet neaiškūs jo bruožai pasirodė jai lyg ir pažistami.

Marijuča skubiai užmovė žiedą ant šešélio piršto. Ir štai stebuklas, – prieš ją stovi ne šešélis, o Matéjus, jos Matéjus! Mergaitė pastvéré jį už rankos ir nubégo prie Mirusiuju karalystés vartų.

Štai prieš akis sušvito ryški dienos šviesa, sublizgo sunkūs upės vandenys. Vartai buvo atidaryti, bet juos saugojo septyn-galvis slibinas. Kiekviena galva spjaudė dūmus ir liepsną.

Marijuča prisiglaudė prie Matėjaus, ir abu prasmuko pro slibiną. Dar trys keturi žingsniai, ir jiedu grįš į gyvujų pasaulį.

Staiga mergaitė pajuto už nugaros svilinantį dvėsavimą. Ji atsigrėžė ir pamatė, kad slibinas, pakėlęs vidurinę, pačią didžiausią galvą, tiesia ją iš užpakalio į Matėjų, norėdamas pagriebti jį ir praryti.

– Saugokis, Matėjau, mano mielasis! – mirtinai persigandusi, suriko Marijuča.

Ak, kam ji atsigržo, kam riktelėjo! Bematant juos abu saugoję kerai išsisisklaidė. Užsitrenkė sunkūs vartai, Matėjus ir Marijuča virto šešeliais. Vėtra pagavo juos ir émė sukt, tartum nukritusius lapus.

Taip jiedu ir skraido, vėjo gainiojami, negalvodami apie ateitį, neprisimindami praeities. Bet vis délto jiedu drauge, stipriai laikosi susiémę už rankų. Ant Marijučos piršto žiba Matėjaus žiedas, o ant Matėjaus piršto – Marijučos žiedas.

KAS SVARBIAU

USIGINČIJO KARTĄ du draugai: nuo ko priklauso laimė.

– Né galvoti néra ko! – sušuko vienas. – Laimę neša pinigai. Juk žinai, kaip aš pasidariau poetu. Niekas ne norėjo spausdinti mano eiléraščių. Bet štai mirė mano tetulė, paliko man pinigų, ir aš pats juos išleidau. Nuo to laiko leidėjų negaliu atsiginti. Jeigu ne tetulės pinigai, niekas ir dabar nebūtų žinojęs, kad aš poetas.

– Niekai, – pertraukė jį antrasis. – Viską lemia likimas. Dabar aš laikomas geriausiu dainininku Italijoje. O ar seniai niekas manęs né klausytis nenorėjo? Ir dainuodavau tik žuvims ir jūros pakrantei. Likimas panorėjo, kad pats grafas Luidžis tuo metu irstytyusi laiveliu. Grafas išgirdo mano dainas ir pakvietė dainuoti į puotą, keliamą jo sužadėtinės garbei. Taip viskas ir prasidėjo. Kuo čia dėti pinigai? Likimas, drauguži, likimas!

Ginčijosi, ginčijosi poetas su dainininku, né vienas nenusileido ir išėjo pasivaikščioti.

Patraukė jiedu iš namų, kur akys veda. Pačiame miesto parkašty jie pamatė visai sukežusią lūšnelę.

Ant lūšnelės slenksčio sėdėjo apdriskeš jaunikaitis ir skambino gitara.

– Klausyk, bičiuli, tu, kaip matau, labai linksmai gyveni! – šūktelėjo jaunikaičiui poetas.

– Kokios čia linksmybės, – atsakė tasai, – jei žmogus jau antra diena nieko nesi valgęs.

– Tai kodėl gi tu skambini? – paklausė dainininkas.

– Na, matote, gitara – visas mano tévo palikimas!

Draugai susižvalgė, abu galvodami tą patį: „Ko gero, mums tokio žmogaus ir reikia! Štai ir sužinosime, kas svarbiau.“

Abu išsitraukė iš kišenės po penkiasdešimt auksinių monetų ir atidavė jas jaunikaičiui.

– Visas šimtas skudų! – šūktelėjo draugai. – Ačiū jums, gerieji sinjorai.

– Neskubék dékoti. Lygiai po metų mes ateisime sužinoti, ar tie pinigai tau padėjo, – pasakė draugai ir pasuko atgal.

Vos tik jie dingo už kelio posūkio, Alcidė – toks buvo jaunikaičio vardas – tarė pats sau:

– Pirmiausia aš nusipirksiu tiek dešrelių, kiek tilps mano pilve. O paskui jau pagalvosiu, ką veikti su tokiu netikėtu turtu.

Jis subérė pinigus už savo beretės pamušalo ir patraukė į krautuvę.

Nespėjo Alcidė nueiti né dešimties žingsnių, staiga – negirdėtas dalykas! – nuo alyvmedžio šakos nuplasnojo didelė pasišiaušusi varna, suleido nagus į Alcidės beretę ir šovė aukštyn.

– Vagile! Atiduok pinigus! – suriko vargšelis Alcidė.

Bet varna tik dar greičiau sumosavo sparnais ir netrukus dingo iš akių.

Praslinko metai. Poetas ir dainininkas vėl atėjo prie Alcidės trobelės. Jiems né pabelsti nereikėjo, nes Alcidė, kaip ir pirmajį kartą, sédėjo ant slenksčio ir skambino gitara.

– Ką, – šūktelėjo draugai, – tu vis dar brązgini gitarą?

– O kas man belieka daryti, – liūdnai atsakė Alcidė, – jeigu pasišiaušusi varna nusinešė mano laimę kartu su sena berete.

Ir jis papasakojo trumpą, bet liūdną istoriją.

– Na, – atsigrėžė į poetą dainininkas, – ar aš nesakiau, kad laimę ir nelaimę siunčia likimas? Sakysim, kažkokia varna įsigiedė miegoti lizde ne ant plikų šakelių, o ant minkšto skar-

malo. Bet paaiškink man, kodėl jai prireikė Alčidės beretės kaip tik tą valandėlę, kai šis supylė į ją pinigus?

– Niekai! – nutraukė dainininką poetas. – Jei varna nebūtų nudžiovusi pinigų, Alčidė būtų gyvenęs kaip inkstas taukuose. Ne, drauguži, pinigai – viskas.

Tai sakydamas, poetas įkišo ranką į kišenę, vėl ištraukė šimtą skudų ir padavė Alčidei.

Alčidė šoko karštai dékoti draugams, bet tie numojo ranka, prižadėjo ateiti lygiai po metų ir patraukė savo keliais.

Ši kartą Alčidė nusprendė būti protingesnis. Išeidamas į krautuvę dešrelių, – nepamirškite, kad prieš metus jam taip ir nepasisekė pasmaguriauti dešrelėmis, – jis užsikišo už žando vieną monetą, o likusias devyniasdešimt devynias kuo geriausiai paslėpė. Kaip jūs manote, kur? Nagi sename bate, kuris mėtėsi lūšnelės kertėje.

– Jau dabar tai jokia varna jų nepasieks, – tarė jis, labai patenkintas savo gudrybe. – Net ir vagis tokiu senu daiktu nesusivilios.

O tuo tarpu, kol Alčidė suvaikščiojo į krautuvę, štai kas atsitiko: į lūšnelę užklydo kaimynų katė, kuriai šeimininkai tik tada duodavo ėsti, kai patys būdavo sotūs, o to niekuomet nepasitaikydavo. Katė išnaršė visą lūšnelę, bet, suprantama, nieko édamo nerado. Tuo metu iš urvelio ūmai iššoko pelytė. Katė – paskui ją. Pelytė puolė šen, puolė ten ir šmurkštelėjo į tą patį seną batą, į kurį Alčidė buvo paslėpęs pinigus. Katė bematant apvertė batą, monetos pabiro ant aslos, o pelytė paspruko į urvelį. Tada katė émė žaisti monetomis. Rideno jas letenėle tol, kol visas ligi paskutinės surideno į tą urvelį, kuriame pasislėpė pelytė.

Grįžęs iš krautuvės, Alčidė pamatė, kad jis ne turtingesnis, kaip buvo vakar, – prapuolė pinigai, ir tiek! Dar gerai, kad jis spėjo nusipirkti dešrelių.

Todėl nėra ko stebėtis, kad dainininkas ir jo draugas, pasirodė po metų, rado Alčidę ant senosios lūšnelės slenksčio vis taip pat tebebrązginantį gitarą.

– Na, – šuktelėjo poetas, – to jau per daug! Gal imsi mus įtikinėti, kad antrajį šimtą skudų nudžiovė pelės?

– Deja, mano gerieji sinjorai, – atsiduso Alčidė, – niekuo jūsų neįtikinésiu, nes pats nežinau, kur pradingo pinigai.

– Dabar tu galų gale įsitikinai, – pasakė dainininkas poetui, – kad viską lemia likimas, o ne pinigai.

– Priešingai, – atsakė poetas, – aš dar labiau įsitikinau, kad tik pinigai neša žmogui laimę. Bet savo teisingumo daugiau neįrodinésiu. Tai per daug man kainuoja. Dabar įrodinék tu.

– Pamēginsiu, – sutiko dainininkas.

Jis pasirausė kišenėse ir ištraukė nedidelį švino rutuliuką. Tiesą pasakius, ir pats dainininkas neprisiminė, koks čia rutuliukas ir kaip tasai rutuliukas pakliuvo į jo kišenę.

– Paimk, vargšeli, – pasakė dainininkas, paduodamas rutuliuką Alčidei. – Gal jis tau pravers labiau už pinigus.

Draugai atsisveikino ir nuéjo.

Rutuliukas ilgai gulėjo dainininko kišenėje, bet Alčidės kišenėje jis išgulėjo dar ilgiau. Prisiminė vargšas rutuliuką tik tada, kai jam pilvas nuo bado visai susitraukė. Net gitara jo nebedžiugino.

Išsitraukė Alčidė rutuliuką, parideno ant delno ir susimastė:

„Parduoti? Bet už jį nė soldo negausi. Ir vis dėlto jeigu kažkas jį nuliejo, vadinasi, jis kam nors tinka.“

Ir Alčidė pliaukštėjė sau per kaktą.

– Kaip čia anksčiau nesusiprotėjau! Juk tai puikus grimzdas. Jis išsipjovė lanksčią, ilgą žilvičio vytelę, iš smeigtuko išlenkė kabliuką, stipriu siūlu pririšo rutuliuką... Žodžiu, po valandos Alčidė sėdėjo ant didelio akmens jūros pakrantėje ir meškeriojo.

O žuvys kaip nekibo, taip nekibo. Alčidė prasédėjo ant krančio visą rytą ir visą dieną. Kitas, juo dėtas, seniai būtų metęs šitą išmonę. Bet ne toks buvo Alčidė. Jeigu jau jis ką nors pradėdavo, tai tesėdavo ligi galio. Alčidė užsispyrė būti atkaklesnis už žuvis. Ir ištesėjo.

Saulei leidžiantis, žuvys pradėjo kibti. Jaunasis žvejys vos spėjo traukti ir vėl užmesti meškerę. Ak, ir skanios jis išsivirė žuvienės! Kad taip mums tokios paragavus!

Žuvų buvo tiek daug, kad pusę jų Alčidė anksti rytą pardavė turguje. Paskui jis vėl nubėgo prie jūros.

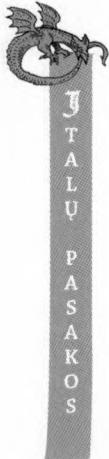
Taip kiauras dienas Alčidė ir prasédėdavo prie jūros su savo meškere. Po pusmečio jis įsigijo nedidelį tinklą. Dar po pusmečio – valtį ir pasidarė tikras žvejys.

O ką gi tuo metu veikė poetas ir dainininkas? O, jie turėjo tiek daug reikalų, kad visai užmiršo vargšą jaunikaitį su gitara. Abu iškeliaavo: vienas – toli į vakarus, kitas – į rytus, ir susitiko gimtajame mieste tik po penkerių metų. Tada jie prisiminė Alčidę ir nutarė jį aplankyti.

Atėjo į senąją vietą. Žiūri – lūšnos nebéra. Vietoj jos stovi dailus namelis. Prie namelio žaidžia du vaikiukai. O nuo slenksčio vaikams šypsosi jauna šeimininkė.

Priėjo draugai arčiau ir paklausė moteriškės:

- Ar nežinote, kur mums rasti Alčidę – jaunikaitį su gitara?
- Kur čia nežinosi! – atsakė moteriškė ir nusigrįžusi šūktelėjo: – Ei vyreli, pas tave į svečius atėjo du žymūs sinjorai.

Vyras pasirodė šaukiamas, ir draugai pamatė, kad čia iš tikrujų tas pats Alčidė. Pasipylė klausimai. Visi susėdo ant slenksčio, ir Alčidė ēmė iš eilės pasakoti viską, kas jam buvo nutikę. Pradžia mums jau girdėta, o to, ko nežinome, pasi-klausysime.

– ...Taigi, brangieji senjorai, įsigijau valtį, gerą tinklą ir padidariau tikras žvejys. Paskui man patiko Džovana, na ir aš, žinoma, jai patikau. Tiesą pasakius, man čia truputėli padėjo gitara... Žodžiu, nepraėjus né trims mėnesiams, mes iškélėme vestuves. Na, o jaunai pačiutei gyventi sugriuvusio lūšnoj netiko. Sumanėme šitoje vietoje pasistatyti namelį. Pradėjome griauti lūšną... Dabar atidžiai klausykite, brangieji sinjorai, tai ir jus liečia. Senajame kamine radome seną varnos lizdą, lizde – beretę, o beretėje – šimtą skudų. Ir aš labai džiaugiuosi, kad pagaliau seną savo skolą galiu atiduoti.

Alčidė nubėgo į kambarį ir atnešė suplyšusią beretę, kurioje skambčiojo monetos. Jis atidavė dainininkui ir poetui po penkiasdešimt skudų ir pasakojo toliau:

– Tai dar ne viskas. Vos išplėšėme lūšnos grindis, kampe, pelės oloje, suradome devyniasdešimt devynis skudus. Šimtajį skudą juk aš tada spėjau išleisti dešrelėms. Dabar tą trūkstamą skudą vėl esu padėjės atgal.

Tariant tuos žodžius, Džovana, Alčidės žmona, išnešė pinigus gražiai surištame kapšelyje, ir Alčidė ji atidavė poetui.

– Na, o rutuliuką, – pasakė jis, – aš pasiliksiu atminimui.

Vos Alčidė baigė, tarp draugų įsiliepsnojo senasis ginčas. „Likimas!“ – šaukė dainininkas. „Pinigai!“ – dar garsiau rėkė poetas. Buvo griebtasi visų senujų įrodinėjimų – ir tetulės palikimo, ir įžymiojo didiko grafo Luidžio.

Alčidė klausési, klausési ir pagaliau įsikišo į ginčą:

– Leiskite ir man tarti žodį. Pinigai lieka pinigais, likimas – likimu, bet patikėkit, svarbiausia – tai darbas ir atkaklumas. Gal ir iš tikrujų tetulės palikimas jums padėjo, sinjore poete, bet juk ilgus metus jūs buvote vargšas ir niekam nežinomas, o vis dėlto nemetėte rašės eiléraščių. Jus, sinjore dainininke, išgarsino grafas Luidžis, bet juk jūs dainavote ir iki tos laimigosios valandos, kai jis praplaukė pro jus savo laiveliu. O visa, ką aš pasiekiau, – mano paties rankų darbas.

Kiek patylėjė, dainininkas ir poetas vienu balsu sušuko:

– Prisiekiame Madona, regis, jo tiesa!

Y
T
A
L
U
P
A
S
A
K
O
S

KARALIAUS SAKALAS

ITĄ ATSITIKIMĄ papasakojo man vienas kaimietis prie stiklinės gero vyno. Kaimietis buvo jį girdėjęs iš savo senelio, o tas – iš savo senelio. O jau iš ko tasai senelis buvo girdėjęs, niekas nežino. Gal tai nutiko jam pačiam, gal jo broliui, gal kaimynui. Na, bet tai nesvarbu! O atsitikimas labai įdomus. Jeigu norite, paklausykite.

Gyveno kadaise karalius. Turėjo jis mylimą medžioklinį sakalą. Myléjo jį karalius už stiprius sparnus, budrias akis ir tvirtus nagus. Trejus metus tarnavo sakalas savo ponui ir nė karto negrįžo be grobio. Ir už tai karalius užkabino jam ant kaklo mažutį varpelį, kurio viena pusė buvo iš aukso, kita – iš sidabro. Vos paukštis pasukdavo galvą, varpelis suskambédavo čia kaip auksas, čia kaip sidabras.

Kartą panoro karalius atsikvėpti nuo savo karališkų rūpesčių. Šit jis ir išjojo į medžioklę. Sakalas, kaip visada, tupėjo ant ištiesto jo piršto. Prijojo karalius lygų lauką ir paleido sakalą. Paleistas pirmą kartą tasai atnešė jam putpelę. Antrąkart sakalas atnešė kurapką. O trečiąjį kartą nulékė ir nebegrīžo. Gal prisiminė paukštis laisvę, gal nusivijo greitą balandį ir nuskrido toli toli. Vienapats atsitiko ar kitaip, karalius turėjo grįžti į savo pilį be numylėtojo sakalo.

Paukščio ieškoti karalius išsiuntė septynis ginklanešius. Ieškojo jie septynias dienas, o aštuntąją grižo tuščiomis rankomis.

Tada karalius paliepė šaukliams visoje karalystėje štai ką paskelbti: kas sakalą ras ir atneš į karaliaus pilį, gaus atpildą – du šimtus auksinių florinų, o kas sakalą ras ir nuslėps, taip pat gaus atpildą – virvę ant kaklo.

Kol karalius liūdėjo mylimo paukščio, kol šaukliai jojo iš vieno karalystės krašto į kitą, sakalas nuléké į tolimus kalnus ir nutüpė medyje.

Ir atsitik tu man taip, kad kaip tik netoli to medžio vienas žmogus arė savo lauką. Jis ir buvo gal senelis to senelio, kuris man papasakojo šitą atsitikimą, gal to senelio brolis, gal kaimynas. Žingsniavo jis vaga paskui asilą, įkinkytą į plūgą, ir balsu kalbėjo sau.

Tasai žmogus turėjo žmoną ir dvi dukteris. Jeigu namuo-se yra trys moterys, tai vyrai verčiau tyléti. Iš moterų žodžiai byra kaip iš suplyšusio maišo pelai. Jų neperšauksi. Bet, deja, ir pats kaimietis mėgo pašnekéti. Tekdavo jam išlieti širdį lauke pačiam sau arba savo asiléliui.

– Gera tau, ilgaausi, – kalbėjo jis, – jokie rūpesčiai tau galvos nekvaršina. O man dvi dukras už vyru išleisti reikia. Jos mergaitės tylios, kuklios, ne daugiau kaip dešimt kartų per dieną susivaidija. Bet va jaunikiai dabar pasidaré per daug išrankūs. Jei grožio néra, tai duok jiems kraitį, o iš kur aš jį imsiu, tą kraitį.

Staiga žmogus išgirdo kažką tyliai skambteliant. Atsisuko ir pamatė medyje paukštį. Žmogus iškélė ranką ir, nieko negalvodamas, pamojo paukščiui pirštu. Kaip jis nustebos, kai paukštis suplasnojo plačiais sparnais ir atsitüpė jam ant piršto, o paukščio pakaklėje vėl suskambėjo varpelis.

– È, – tarė žmogus, – ogi tu nepaprastas paukštis. Juk mano darbšciajam asilui niekas ant kaklo auksinių barškučių ne-kabins.

Jis ısižiūrėjo dar atidžiau ir ant varpilio pastebėjo dailiai išraižytą karūną.

– Apie tokią kepurę esame girdéjë. Žiemą ji nešildo, vasa-rą nuo saulës nepridengia. O žiurék tiktais, kas ją ant galvos

užsimamauna, nieku gyvūnui nenori nusiimti. Žinoma, pasitaiko ir prarasti tą kepurę, bet tik kartu su galva. Na, apie tai geriau patylėti. Žodžiu, paukštis, aš tave pažinau. Tu tas pats sakalas, apie kurį prieš savaitę kaimo aikštėje skelbė šauklys. O juk nebloga, kad tu patekai man į rankas!

Tai pasakės, kaimietis nuėjo namo, sakalu ant ištiesto piršto nešinas.

– Na, dukrelės, – tarė jis, – šit jūsų kraitis, – ir parodė joms paukštį.

– Tu, tévai, matyt, juokiesi iš mūsų! – pasišiaušė dukterys. – Žadi duoti kraičio kažkokį paukštį, kuris ir geros vištos nevertas.

– Daug jūs suprantate, – pasakė kaimietis ir, atsisukęs į žmoną, riktelėjo: – Ei žmon, ruošk vyrą kelionėn! Einu aš į karaliaus rūmus, o jie nearti. Duok man tris paplotelius, tris alyvas ir tris svogūnus.

Kol žmona déjo tris paplotelius, tris alyvas ir tris svogūnus į maišą nuo avižų, kaimietis nuémė savo asiliuko apynasrį, vieną jo galą apvyniojo sakalui apie koją, kitą sau apie ranką. Paskui užsimetė maišą ant nugaros ir iškeliaavo.

Éjo dieną, éjo antrą, o trečiąją priéjo karaliaus rūmus.

Paprasto žmogaus lūšnoje durys visad ligi galio atviros, tik slenkstį perženk – ir viskas. O karaliaus rūmų sienos – mūrinės, geležiniai vartai visada užrakinti. Bet kaimietis nesumišo. Jis priéjo arčiau ir émė daužyti vartus koja, nes jo rankos buvo užimtos – viena prilaikė maišą, ant antros tupéjo sakalas.

Vartai atsidarė, kaimietis jau norėjo įeiti, bet kur tau! Du sargybiniai užtvéré jam kelią ilgomis ietimis, o trečiasis émė skambinti varpu, tartum gaisro gesinti šaukdamas. Tada iš rūmų išbėgo storas sargybos viršininkas ir émė žmogelį kamantinéti:

– Kur eini, juodnugari?

– Pas karalių einu, – atsakė kaimietis.

– O kas tau ant rankos tupi?

– Sakalas.

Sargybos viršininkas, aišku, iš karto pažino paukštį, bet tuoj pat sumojo, kad čia galima pasipelnyti.

– Sakalas tai sakalas, bet kieno? – paklausė jis.

– Karaliaus, – atsakė kaimietis.

– Ak niekše! – suriko sargybos viršininkas. – O ar tu žinai, kad karalius, liūdėdamas savo mylimojo sakalo, nei valgo, nei miega. Pagaliau aš nutvēriau tave, nedorą vagį. Ei dešiniosios vartų pusės sargyba, dirbk savo darbą!

Sargyba nutempė kaimietį į dešinę, ir tiesiog prieš save jis pamatė kartuves jau su tabaluojančia kilpa.

„Ko gero, ir iš tikrujų pakars!“ – pagalvojo vargšas ir sukliko:

– Na ką jūs, gal visai iš proto išsikraustėte? Kur tai matyta, kad vagis pavogtą daiktą pats savininkui atneštų!

– Palaukit, dar nekarkite, – paliepė sargybos viršininkas. – Tai ką tu – ar karaliui šitą sakalą atnešeit?

– Aišku, karaliui, – apsidžiaugė kaimietis.

– Na, tai duokš jį man, – pasakė storasis sargybos viršininkas, – o aš nunešiu karaliui.

– Į, ne! Sakalą pagavau aš!

– Ak, tu! – vėl suriko sargybos viršininkas. – Vadinasi, tu vis dėlto nori nuslėpti karaliaus paukštį. Kairiosios vartų pusės sargyba, dirbk savo darbą!

Sargyba kaimietį vėl pačiupo ir nuvilko į kairę. Kairėje taip pat stovėjo kartuvės, lygutėliai tokios, kaip dešinėje. Kaimiečiui jos patiko ne labiau, kaip pirmosios. Todėl jis ištrūko iš sargybinių rankų ir pribėgo prie viršininko.

– Maloningasis pone, – prašneko jis, žemai lenkdamasis. – Kažkodėl man nesinori tabaluoti tarp dangaus ir žemės. Ar nesusitartume kaip nors kitaip?

Sargybos viršininkui to ir tereikėjo. Jis užsiraite savo ūsus ir oriai tarė:

– Karaliui tarnauti – ne juokai. Kad ir kas beatsitiktų, už viską sargybos viršininkas turi atsakyti. Veltui savo galvos netekti man taip pat nesinori.

– O kam gi veltui, ponas viršininke, – pasakė kaimietis.

– Čia tai kita šneka. Tegu bus taip, einam drauge pas karalių! Tik žiūrėk, susitarkime: sakalą mes pagavome dviese. O jeigu dviese, tai ir apdovanoti reikia abu.

– Tebūnie, kaip tu nori, – atsiduso kaimietis. – Eime pas karalių.

Pamatęs savo mylimajį sakalą, karalius net pašoko iš sosto. Kaimietis atvyniojo apynasrį, ir sakalas nuo jo piršto nuskrido ant savo šeimininko piršto. Tada karalius paklausė:

– Kas mano sakalą sugavo?

– Aš... – pradėjo kaimietis, – ir... jis taip pat.

– Taip, ir aš, – pasiskubino sargybos viršininkas.

– O katras gi pirmasis pamatėte mano sakalą?

– Na, pamačiau tai aš pirmas, – atsakė kaimietis. – Bet kandangi mes gaudėme dviese, tai viskas, kuo jūsų karališkoji didenybė mus apdovanosite, priklauso mums po lygiai. Tik vieno prašau jūsų karališkiosios malonybės – neduokite mums atpildo auksinėmis monetomis.

– O kuo gi? – paklausė karalius.

– Aš norėčiau gauti rykščių. Ir man regis, kad po penkiasdešimt kirčių kiekvienam bus kaip tik.

Karalius labai nustebo. Bet karaliui nedera rodyti nustebu-siam. Jis pašaukė rūmų budelį ir liepė atskaičiuoti abiem po penkiasdešimt kirčių.

Kaimietis pats atstatė nugarą ir atrodė be galio patenkintas. Užtat sargybos viršininką prie budelio tempė šešetas tarnų, – baimė jam kojas visai pakirto.

Tuo metu karalius tiesiog nesitvėrė iš smalsumo, o kadangi karalius – irgi žmogus, tai jis nebeįskentęs liepė atvesti kaimietį.

– Dabar, kai jūs abu gavote tai, ko prašeji tu vienas, – pasakė jam karalius, – paaiškink, kodėl išsirinkai tokį keistą atpildą.

– Todėl, kad mes abu jį užsitarnavome, – émė aiškinti kaimietis. – Aš už tai, kad leidausi apgaunamas, o ponas jūsų sargybos viršininkas už tai, kad mane apgavo.

– Kaip čia dabar?

Tada kaimietis papasakojo, kas buvo atsitikę, nieko neslēp-damas.

– Žinoma, – pridūrė jis, – aš verčiau būčiau norėjės ko nors kito, tuo labiau kad esu vargšas artojas ir turiu dvi dukras išleisti už vyrų. O išplaktas kailis – menkas kraitis. Bet aš žmogus teisingas ir nusprendžiau šitaip: ką nusipelnei, tą ir atsiimk.

Karalius nusikvatojo. Paskui pasakė:

– Na, ir aš žmogus teisingas. Todėl nusprešiu kitaip. Savo sargybos viršininkui liepsiu pridėti dar penkiasdešimt rykš-čių, o tu pasiimk štai šitą kapšą. Jame yra lygiai du šimtai auk-sinių. Neblogą kraitį turės tavo dukros.

– Na, jei taip, bégxiu jų pradžiuginti, – pasakė kaimietis. Pa-émė kapšą, nusilenkė karaliui ir, linksmai dainuodamas, pa-traukė namo.

UGNIS, VANDUO IR GARBĖ

TUO, KAS ČIA PASAKOJAMA, galite tikėti, galite ir netikėti. Bet, išklausę ligi galo, sutiksite, kad tai labiausiai pamokanti istorija, kokią jums kada nors yra tekę išgirsti.

Kartą bekeliaudama Ugnis susitiko Vandeni. Ugnis nemėgssta sédeti vienoje vietoje. Net kai žmonės ją uždaro krosnyje arba židinyje, ji ir tegalvoja, kaip čia ištrūkus. Vanduo irgi neuorama, amžinai kažkur veržiasi. Šit, ištaikę valandėlę, jie ir nusprendé pasivaikščioti.

Vos spėjo jiedu pasisveikinti, žiūri – eina Garbė.

Nustebo Ugnis ir Vanduo, – jiedu né karto Garbės nebuvo sutikę. Ne tokia lengvabūdė toji sinjora: nebėgioja iš vienos vietas į kitą ir nesibasto keliais. Juk jiedu nežinojo, kad šiandien ji turėjo palikti vieną negarbingai pasielgusį aukštос kilmės riterį.

– Sinjora Garbe, – pasakė Ugnis ir Vanduo, – ar nemalonėtumét pasivaikščioti su mumis?

– Ačiū už kvietimą, – atsiliepė Garbė. – Tikiuosi, kad tokia kelionė bus smagi. Bet, atleiskite, esu įpratusi visada žinoti, ką veikia mano palydovai.

– O, nesirūpinkite, sinjora Garbe, – sučiurleno Vanduo, – einant šalia manęs, jums neteks rausti. Aš malšinu pakelėiviu troškulį, plaunu, skalbiu, drékinu laukus ir suku malūnus.

Vanduo čiурmeno tikrą tiesą. Jis nutylėjo tik tiek, kad kartais nebe čiurlendamas, o griausmingai kriokdamas, jis griauna užtvankas, užlieja kaimus ir sudaužo laivus į smulkiausias skeveldras. Bet kam gi malonu apie save šitaip kalbėti, ir dar ką tik susipažinus?

– O aš, – tarė Ugnis, – šviečiu kiekvienuose namuose ir juos šildau, verdu pietus ir kalviams padedu kalti geležį.

Ugnis nenorėjo prieš Garbę pasiodyti blogesnė už Vandenių. Todėl ir ji kai ką nutylėjo. Pavyzdžiui, nepasakė, kad įsimarginusi gali sudeginti visą kaimą arba, nukritusi iš dangaus, juokais suskaldyti garbingą seną ąžuolą, kuris dar tris šimtus metų prastovėtu.

Garbė, kuri buvo gana skrupulinga, bet patikli, susižavėjo tokiais palydovais.

– Tai eime, draugai, ir vaikščiokime visi trys! – šūktelėjo ji.

– Lukterékit, – pasakė Ugnis, – bekeliaujant kuris nors iš mūsų gali pasukti į šoną arba atsilikti. Susitarkime, pagal kokias žymes vienas kitą surasim. Va mane iš tolo galima pažinti pagal dūmus: juk žinia, néra dūmų be ugnies.

Vanduo pasakė:

– Neieškokite manęs ten, kur medžiai ir žolės pageltę ir nuleipę, kur žemė suskeldėjusi nuo kaitros. Aš ten, kur šlama gluosniai svyruskliai, alksniai, nendrės ir aukšta žalia žolė.

– O aš, – pratarė Garbė, – neturiu ypatingų žymių. Jeigu norite su manim draugauti, nuolat rūpinkitės, kad manęs neprarastumėte. Saugokite mane, kaip vienaakis saugo vienintelę savo akį. Matote, aš turiu tokią stebétiną savybę, sinjorai: kas mane praranda, niekada nebeatgaus.

Ir Garbė vienintelė iš visų trijų pasakė tikrą tiesą, nieko neutylėdama.

J
T
A
L
U
P
A
S
A
K
O
S

LINKSMASIS BATSIUVYS

ITĄ KARTĄ GYVENO batsiuvys su didele kupra. Jis turėjo septynetą sūnų: Perotą, Džanotą, Rinaldotą, Erminotą, Arigotą, Ambrodžijolotą ir mažąjį Pepiną. Turėjo batsiuvys ir septynias dukras: Ninetą, Džiletą, Džovanetą, Ermelinetą, Lauretą, Gelizetą ir mažąją Kateliną.

Nagi, suskaičiuokite – septyni ir dar kartą septyni – tai bus keturiolika vaikų. O kiek tie vaikai turi kojų? Vaje, net dvidešimt aštuonias. O kiek tai batsiuvio šeimai reikia batų? Manote, dvi-dešimt aštuonių? Šit ir ne. Ar patį batsiuvių ir jo žmoną priskaičiavote? Visai šeimai reikia trisdešimt dviejų batų. Štai kiek!

Batsiuviui tek davavo tiek daug batų siūti savo šeimai, kad jis vos vos beatrasdavo laiko siūti svetimiems. Todėl šeima vieną dieną valgydavo duoną, užgerdama vandeniu, kitą dieną – gerdavo vandenį, užsikąsdama duona.

Bet batsiuvys nenusiminė. Tai buvo labai linksmas batsiuvys. Dirba – dainuoja, ilsisi – šoka. Jis ir dainelę apie save sudėjo:

*Per kiaurą dieną – tuk tuk tuk –
Vis kaukšiu plaktuku.
Bet vos tik darbas padarytas,
Dainuoju, šoku ligi ryto!*

Kartą linksmasis batsiuvys pasiuvo tris poras batų ir nusprendė juos parduoti gretimo miestelio mugėje. Užsimetė jis batus ant nugaros ir išžingsniavo. Eina, o batai dunkst dunkst per kuprą, dunkst dunkst per kuprą.

„Viskas būtų gerai, – mąsto batsiuvys, – tik kupra man nereikalinga.“

Y
T
A
L
U
P
A
S
A
K
O
S

Atėjo į mugę – su vienu pakalbėjo, su kitu pasijuokė... Ir užmiršo kuprą.

Jo batus bematant išgrobstė. Už gautus pinigus batsiuvys pripirkо savo šeimai krūvą dovanų, sudėjo jas visas į maišą, užsimetė ji ant nugaros ir patraukė namo. Eina, o maišas su dovanomis dunkst dunkst per kuprą, dunkst dunkst per kuprą.

„Ne, – mästo batsiuvys, – vis délto kupra man nereikalinga.“

Tuo tarpu pradėjo temti. O namai dar toli. Nusprendė batsiuvys pasukti tiesiai per mišką. Beeinant jam per mišką, visai sutemo. Gerai dar, kad patekėjo ménulis. Ir šit, ménuliui šviečiant, batsiuvys pamatė... Kaip jūs manote, ką? Miško fēją. Ji buvo visai mažučiukė. Fēja sédėjo ant kelmelio ir verkė.

– Ko tu verki? – paklausė ją batsiuvys.

– Man nuobodu, – atsakė fēja.

– Nuobodu? O va man niekuomet nebūna nuobodu.

Ir jis uždainavo:

Per kiaurą dieną – tuk tuk tuk –

Vis kaukšiu plaktuku.

Bet vos tik darbas padarytas,

Dainuoju, šoku ligi ryto!

Fēja nusišluostė ašaras ir nusišypsojo.

– Bet čia dar ne viskas, – pasakė batsiuvys. – Klausyklis toliau:

Aš dirbu, šoku – nuobodžiaut

Tikrai nėra kada.

Manom kurpaitėm apsiauk

Ir šoksi visada.

– Tai kuo greičiau pasiūk man kurpaites! – sušuko fēja.

– Bematant pasiūsiu, – atsakė batsiuvys.

Jis nuskynė du gysločio lapelius, dervasiūli čia puikiai atstojo sausas žolės stiebelis, adatą – pušies spyglys. Netrukus kurpaitės buvo baigtos. Féja ēmė jas matuotis. Žiūri batsiuvys – ogi féjos nebéra.

– Oi, – pasigirdo balselis iš kairiosios kurpaitės. – Rodos, jos man per didelės.

– Taip, truputį per didelės, – pasakė batsiuvys. – Na, niekis. Aš bematant pasiūsiu tau kitas.

Jis pasilenkė, nuskynė du mažyčius dobilo lapelius ir pasiuvovo kurpaites kaip tik pagal féjos kojytę. Vos jinai spėjo apsiauti, batsiuvys užtraukė savo dainelę, ir féja pasileido šokti.

Visą naktį šoko féja ir batsiuvys. O pradėjus aušti, féja pasakė:

– Ak, ir prisišokau! Smagiai tu mane palinksminai. Sakyk, ką tau už tai duoti?

– Duoti? – nustebo batsiuvys. – Ogi man nieko nereikia.

Paskui kiek pamastė ir sako:

– O gal galėtum iš manės kai ką paimti? Aš su malonumu atsikratyčiau savo kupros.

– Tai vieni niekai! – atsakė féja.

Ji striktelėjo ant kelmelio ir burtų lazdele palietė batsiuvio kuprą. Kupra beregint dingo, tartum jos ir visai nebūtų buvę.

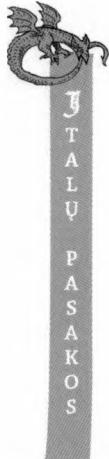
– Dékui! – sušuko batsiuvys, išbučiavo féją ir patraukė namo.

Vos įžengės į kaimą, jis susitiko seną kaimynę. Ji taip pat turėjo kuprą. Tik ne ant nugaros, o ant krūtinės. Pamatė senę batsiuvi, ir jos akys sublizgėjo iš pavydo.

– Ei kūmuti! Ar čia tu, ar ne? Kur tavo kupra?

Ir batsiuvys papasakojo senei, kaip jis atsikratė kupros.

Kitą naktį senę patraukė į mišką.

- Kaip puiku, kad atéjai! – suriko féja, pamačiusi senę. – Ne-
turiu šiandien su kuo pašokti.
- Niekas man, matai, daugiau nerūpi, tik šokti su tavim, –
atrėžė senę.
- O batsiuvys su manim šoko, – pasakė féja. – Bet jei tu ne-
nori, imkim ir užtraukim dainele.
- Dar ką išsigalvojai! – suburbėjo senė.
- O batsiuvys su manim dainavo, – pasakė féja.
- Dykaduonis tavo batsiuvys, ir tu pati dykaduonė. Jums
kad tik dainuoti, tik šokti. Verčiau pasidarbuotum savo burtų
lazdele.
- Gerai, – sutiko féja. – Tik žinok: mano lazdelė gali duoti,
gali ir paimti. Tai kaip – duoti ar paimti?

„Sakysiu – paimk!“ – pagalvojo senė.

Prasižiojo ir sušuko:

- Duok! Duok! – Juk ne veltui ji buvo visame kaime pagarsė-
jusi, kaip godžiausia moteris.

– Na ką gi! Imk! – šyptelėjo féja.

Ji striktelėjo ant kelmelio ir palietė senę burtų lazdele. Ant
senės nugaros beregint išaugo kupra.

Senė ir rėkė, ir barėsi – niekas negelbėjo.

Taip ir liko senė gyventi su dvimi kuprom – viena ant krūti-
nės, kita ant nugaros.

KAIP KORTEZĖ UŽMOKĖJO UŽ PIETUS

AI NUTIKO prie šimtą metų, tikrai ne mažiau, kaip prieš šimtą.

Iš Polo į Popiljaną éjo kilmingas riteris Kortezé. Kodėl jis éjo pésčias? Na, žirgo neturéjo, ir tiek. Riteris turéjo skrybélę su plunksna, batus su sagtimis, aksominę liemenę, o liemenės kišenėje – nė vieno soldo. Kilmingiemis ponams taip dažnai būna. Tačiau Kortezés ne tik kišenės buvo tuščios, bet ir pilvas. Toks tuščias, kad jis, ko gero, būtų suvalgęs keptą akmenį.

Tai bent jis apsidžiaugė, pamatęs pakelėje smuklę!

– Perbacco!* Nebloga būtų čia užkandus, – taré jis pats sau ir atidaré smuklės duris.

Šeimininkas puolė tokio kilmingo svečio pasitikti, pasodino ji į geriausią vietą ir šoko padavinéti vieną patiekalą po kito: spagečius – ilgus plonus makaronus, balandžius su padažu, keptą paršiuką, butelių baltojo vyno ir butelių raudonojo.

Viską suvalgęs, Kortezé užsikélé koją ant kojos, atsidaré tabakinę ir, gerokai šniūkšteliéjės tabako, garsiai pašaukė šeimininką.

– Ar nežinai, mielasis, – pradéjo jis, – kokie papročiai jūsų krašte? Jeigu vienas žmogus rėš kitam gerą antausį, ką dėl to pasakys teisėjas?

Šeimininkas atsakė:

– Geras antausis kainuoja vieną skudą pabaudos.
– O kiek kainuoja pietūs, kuriuos aš suvalgiau? – vėl paklausė Kortezé.

* Po velnių!

– Skudas be dviejų soldų, – lenkdamasis atsakė šeimininkas ir ištiesė ranką užmokesčio.

– Tai ko gi dar bereikia! – suriko kilmingasis riteris. – Greičiau rėžk man į ausį, o du soldus pasilik sau arbatpinigių.

Šeimininkas net išraudo iš pykčio.

– Gana juokus kręsti, sinjore driskiau, mokék už pietus, kitiap tau bus riesta! – Ir šeimininkas émė raitotis rankoves, parodydamas stambias savo rankas.

Tačiau Kortezé né kiek neišsigando.

– Eik su savo pykčiu į rūsi, kur laikai prarūgusį vyną, – ramiai pasakė jis. – Ten tavo karštis truputelį atvés. O jei nepaklausysi, aš priversiu tave bégioti.

– Kaip tai bégioti?! – sušniokštė šeimininkas.

– Ogi paprastai. Kaip zuikj. Arba dar greičiau.

– Po šimts velnių, nebégiosiu!

Bet Kortezé nenusileido.

– Prisiekiu ką tik suvalgyto paršiuko krauju, tu bégiosi.

– O jeigu ne?

– O jeigu taip?

– O jeigu aš né karto per visą gyvenimą nesu bégiojės?

– Na, tai bégisi pirmą kartą.

– O jeigu aš nenoriu?

– Tuoj panorësi.

– Lažinuos iš tiek, kiek verti tavo pietūs, kad aš né nepajudésiu, – sukrioké iš kantrybës išvestas šeimininkas.

Tada kilmingasis riteris Kortezé iškélė kumščius, pašoko ir puolé... pro atviras duris.

– Laikyk jį, laikyk! – suriko šeimininkas ir šoko paskui Kortezę.

Bet riteris mokėjo už pietus taip greitai raitydamas kulnus, kad šeimininkas niekaip negalėjo jo pasivyti. Tokiu būdu pri-skaičiavęs visą skudą, Kortezé sustojo, laukdamas šeimininko.

– Na ką, kūmai, – pasakė riteris, – o juk lažybas laimėjau aš. Tu bégai greičiau už zuikį. Taigi neširsk, verčiau pauostyk mano tabako.

Ir jis prikišo atidarytą tabakinę šeimininkui prie nosies.

Šeimininkas nusijuokė. Ką gi daugiau jam beliko daryti?

LEGENDA APIE KJAPACOS LOBĮ

RIE PAT KJAPACOS KAIMO, ten, kur baigiasi vienintelė jo gatvė, stūkso kalva, o ant jos – sena pilis. Dabar iš pilies belikę tik griuvėsiai, o tam-siuose bokštuoose suka lizdus pelėdos ir šikšnosparniai.

Kaimiečiai pasakoja apie tą pilį nuostabią istoriją. Prieš šimtą metų kiekvieną dieną, lygiai dvynktą valandą, pajudėdavo surūdijęs skląstis. Sunkios durys girgždėdamos atsiverdavo, ir ant slenksčio išeidavo senelis. Ilga balta jo barzda siekė žemiau juostos. Vilkėdavo jis striuke su prašmatniomis rankovėmis ir trumpom kelnėm, ant galvos būdavo užsidėjęs raudoną kepuraitę, o kojas įsispyrės į batus su sagtimis. Sunkiai alsuodamas, senelis sėsdavosi ant laiptų ir šildydavo atokaitoje savo kaulus. O jo kaulai buvo labai labai seni – niekas nežinojo, kiek jam metų, net ir jis pats nebūtų galėjęs jų suskaičiuoti.

Tą valandą prie pilies subėgdavo visi Kjapacos kaimo vaikai. Jie užlipdavo seneliui ant kelių, taršydavo jam barzdą, nutraukdavo nuo galvos raudoną kepuraitę. Bet senelis nepykdamo ant vaikų. O kartais, kai saulė ypač karštai kepindavo ir seneliui kaulai perstodavo gėlę, jis šelmiškai mirkčiodavo mažiesiems, ir tie, aplink šokinėdami, imdavo prašyti:

- Parodyk, seneli!
- Įleisk mus, seneli!
- Leisk, seneli, pažaisti!

Senelis atsikeldavo ir įeidavo pro tamsias duris, vaikai ant pirštų galų sekdamo paskui jį. Jie pereidavo sales, aidinčias nuo jų žingsnių, skliautuotus koridorius, paskui ilgai leisdamo siaurais laiptais. Senelis vargais negalais atitraukdavo geležines duris. Vaikai peržengdavo slenkstį, ir durys užsitrenk-

davo paskui juos. Ir kiekvieną kartą sužavéti jie išsižiodavo ir išpūsdavo akis. Juk požemyje buvo saugomas Kjapacos lobis. Krūvomis gulėjo senoviškos auksinės ir sidabrinės monetos, skrynios su atidarytais dangčiais buvo pilnutėlės brangiųjų akmenų. Akmenys taip švytėjo, kad tamsiame požemyje atrodė šviesu kaip dieną.

Senelis leisdavo vaikams žaisti brangenybėmis. Berniukai juokais surengdavo mūšius. Vieni mojuodavo kardais su auksinėmis rankenomis, kiti prisdengdavo vingriai išmarginčiais didžiuliais skydais. Mergaitės apsikarstydavo blizgučiais, užsidėdavo brangius papuošalus. Jų drabuželiai buvo nudėvęti, bet mergaitės iš karto tartum virsdavo mažomis princesėmis.

O senelis, į juos žiūrėdamas, tylutėliai juokdavosi. Paskui jis paimdavo sidabrinį varpelį ir suskambindavo. Princesės vėl virsdavo mažom apdriskusiom mergaitėm, narsūs kariai – paprastais vaikėzais. Visi skubiai dėdavo brangenybes atgal ir išeidavo iš požemio. Ir niekuomet né vienas vaikas neišsinešė jokio pinigėlio, jokio akmenuko. Tik vieną kartą septynerių metų berniukas, į požemį patekės pirmą sykį, išidėjo į kišenę pinigą su keturkampe skylute, ketindamas iš jo padaryti grimzdą meškerei. Ir nuostabus dalykas, geležinės durys jokiu būdu nenorėjo atsidaryti. Tada senelis tarė:

– Kas paémė – tegu atiduoda.

Paraudės berniukas numetė pinigėli į pinigų krūvą. Durys bematant plačiai atsivérė.

Bet vieną tamsią naktį į pilį vis dėlto įlindo trys vagys. Tie vagys sirgo baisia liga – juos kankino turtų troškulys. Jie atėjo iš toli, nes gimtuosiuose savo kraštuose nebeturėjo ko vogti. Visa, kas tik galima pavogti, jų jau buvo pavogta.

Tie vagys buvo apsukrūs, visokias duris mokėjo tylutėliai atidaryti. Batus jie apsivyniojo milu, veidus prisdengė kaukėmis. Bet senelis vis dėlto atsibudo. Jis išėjo jų pasitikti ir paklausė:

– Ko jums čia reikia, gerieji žmonės?

Vagys, pamatę, kad priešais stovi iškaršės beginklis senis, dar padrąsėjo.

– Žmonės kalba, kad toje pilyje saugomas lobis! – suriko jie.

– Tai tiesa, – linktelėjo galva senelis. – O kam jums tas lobis?

– Aš pasistatysi rūmus su šimtu kambarių, pasisamdyisiu šimtą tarnų ir gyvensiu sau vienas, – atsakė pirmasis vagis.

Antrasis vagis pasakė:

– O aš nusipirksiu didelį laivą ir apkeliausiu visas šalis. Ir kiekvienoje valgysiu tik tai, ką valgo pats tos šalies karalius.

– Na, o aš ne toks kvailas, – atsakė trečasis vagis. – Aš neimsiu tuščiai švaistyti savosios lobio dalies. Paslépsi auksą ir būsiu laimingas, kad jo turiu.

– Leiskite ir man tarti žodį, – prašneko senelis. – Be reikalo jūs dalinatės tai, ko niekada negausite. Išeikite, kol aš nesupykau.

– Ko mes veltui gaištame, klausydami seno kvailio svaičiojimų! – riktelėjo pirmasis vagis. – Ką jis mums padarys!

– Tuoj sužinosi, ką!

Ir vagi apėmė siaubas, pajutus, kokios stiprios pažiūrėti iškaršusio senio rankos. Senis stvérė visus tris už apykaklių ir išvilko pro duris. Tartum kažkokia stebuklinga jėga sviedė jis pirmąjį vagą aukštyn. Dar gerai, kad jam pavyko nusitverti pro šalį plaukiančio debesio. Ant žemės jis nukrito tik po trijų dienų, kada debesis prapliupo lyti.

Antrąjį vagį senelis užmetė dar aukščiau – ant žaibo. Taip jis ir nulékė žemyn, užgriuves ant to žaibo, kai po savaitės sugriaudėjo audra.

O trečiąjį vagį išmetė taip aukštai, kad jis ir ligi šiol negrižo į žemę.

Iš kurgi atsirado lobis Kjapacos pilyje? Kas toks buvo senelis, saugojės lobį, ir kur tas lobis dingo? Ir apie tai gali papasakoti kaimiečiai, jeigu juos labai prašysite.

Žmonės kalba, kad kitados Kjapacos pilis priklausė ižymiai šiame krašte viešpatavusių sinjorų giminei. Paskutinysis pilies šeimininkas ten gyvendavo retai ir neilgai. Jis nekeldavo linksmų, triukšmingų puotų, jo nežavėdavo gražuolių šypsenos, netraukė pokalbiai su mokytais vienuoliais. Labiau už viską pasaulyje jis mėgo su ietimi rankoje joti eikliu žirgu priešo pasitiki ir, karštai susirémus, sukryžiuoti savo kardą su užpuolio kardu. Žodžiu, sinjoras pilies valdovas buvo karys.

Kartą sinjorą pasiekė žinia, kad saracénai išsilaipino pakrantėj ir užpuolė pajūrio miestą. Pilies valdovas nedelsdamas sušaukė savo kareiviu būrį ir nuskubėjo tenai. Bet jau buvo per vėlu. Saracénai apiplėše miestą, sudegino jį ligi pamatų ir išplaukė savo laivais, išsigabendami dideli grobi.

Niūriai susimastęs, sinjoras jojo išgriauta liepsnojančia gatve ir staiga išgirdo tartum iš po žemių kažką graudžiai veriant. Sinjoras nušoko nuo žirgo ir apsidairė. Ne iš karto jis susiprato pažvelgti į apleistą išdžiūvusį šulinį. Pasišvietęs fakelu, šulinio dugne jis pamatė mažą berniuką. Kaip jis ten pakliuvo, išsigandęs berniukas ir pats nemokėjo papasakoti. Sinjoras pagailėjo vaiko, pasisodino jį priešais ant žirgo ir nusigabeno į pilį.

Berniukui paaugus, sinjoras paskyrė jį savo ginklanešiu. Ir jis neturėjo ištikimesnio ir geresnio tarno.

Rinaldas – toks buvo rastinuko vardas – visuose žygiuose lydėdavo savo poną. Jis visada kaudavosi greta sinjoro. Laimė permaininga smarkiuose mūšiuose. Bet kai du žmonės rūpi nasi vienas kitu, mirtis jų lenkiasi. Ne kartą Rinaldas pridengė sinjorą savo kūnu, ne kartą sinjoras savo kardu atmušė priešo kardą, pakibusi virš Rinaldo galvos.

Taip praėjo daug metų. Kartą tolimuose kalnuose sinjoro karai vijosi priešą. Būriui priešų pavyko pasislėpti tarpekliuose. Tuo tarpu sutemo. Vieta buvo nepažistama, ir sinjoras nutarė sulaukti aušros. Stataus skardžio papédėj Rinaldas pastebėjo urvą, privilko ten šakų ir įtaisė patogų guoli savo ponui. O pats Rinaldas atsigulė prie pat urvo angos, pasidėjęs šalia ginklus.

Naktį sinjoras, matyt, negalėjo užmigti. Ginklanešys girdėjo, kaip jis neramiai žingsniuoja po akmeninį urvą, o pakėlęs galvą, matydavo, kaip urvo gilumoje po žemais skliautais rūksta ir mirguliuoja fakelo liepsna.

Rytą sinjoras išėjo iš urvo paniurės ir susirūpinės. Užuot viėsis priešą, jis įsakė būriui grįžti atgal.

Nuo to laiko Rinaldo gyvenimas pasikeitė. Tą naktį urve sinjoras surado nesuskaičiuojamus turtus. Septynerius metus iš eilės ant balto raišo mulo jis gabeno lobį iš tolimų kalnų urvo į gimtosios pilies požemį. O neturėdamas ištikimesnio ir geresnio tarno už Rinaldą, lobį saugoti sinjoras pavedė jam.

Rinaldas su nerimu pastebėjo, kad jo pono būdas, iki tol didžiadvasiškas ir taurus, ēmė smarkiai keistis. Jis pasidarė šykštus ir įtarus, nebeskubėjo gelbėti skriaudžiamujų, užmiršo kario šlovę. Kai sinjoras būdavo pilyje, jis kiauras dienas praleisdavo vienas, užsidaręs požemyje, kur gulėjo brangenybės.

Aštuntaisiais metais sinjoras vėl išsirengė į kalnus su baltu raišuoju savo mulu. Išjodamas jis pasakė Rinaldui:

– Atmink: kad ir kas man atsitiktu, tu privalai saugoti lobį. Užkeikiu tave ugnimi, kuri sudegino tavo gimtajį miestą ir pagailėjo tavęs, užkeikiu tave kardu, kuriuo aš atmūšiau triskart po tris mirtinus kirčius nuo tavo galvos, – saugok lobį! Jeigu nors maža jo dalelė išvys dienos šviesą, tu mirsi!

Sinjoras iškeliavo ir nebegrįžo. Rinaldas laukė jo ilgai, paskui nustojo laukęs. Jam susimaišė dienos, mėnesiai ir metai. Kalvos papédėje, Kjapacos kaime, vienas po kito mirė seniai, kėlė vestuves jaunuoliai, gimė vaikai. Rinaldas iš tolo matyda-vo tai laidotuves, tai krikštynas, tai vestuvininkų virtinę. Tik jo paties gyvenimas nesikeitė. Jis saugojo lobį.

Vieną naktį jis išgirdo švilpiant audrą ir kaukiant vėtrą. Medžiai braškėjo ir lūžo. Per visą savo ilgą ilgą gyvenimą Rinaldas nebuvo matęs tokios audros. Lietus ne lijo, ne čiurkšlėm pylė, o kliokte kliokė iš dangaus. Begalvodamas, kas dedasi ten, apačioje, Kjapacoje, perkarsės ginklanešys niekaip negalėjo užmigti.

Vos prabréško apniukės rytas, senelis atsikėlė ir pažvelgė pro šaudomąją angą. Tai, ką jis pamatė, buvo baisiau už kautynių lauką po ilgo mūšio. Ten, kur stovėjo Kjapaca, kliokė drumsta srovė. Vandenyje sukosi rastgaliai ir visokių rakandų nuolaužos. Kai kur po vandeniu dar juodavo namų griuvėsiai. O ant kalvos, prie pilies sienų, būriavosi nelaimingi permirkę kaimo gyventojai.

Senelis plačiai atidarė pilies duris. Židiniuose, kuriuose tiek metų nebuvo kūrenama ugnis, ėmė traškėti pliauskos. Sušilę, linksmai klykaudami, vaikai pabiro po skambias sales, bet jų tėvų ir motinų veidai tebebuvo paniurė. Viena audringa nak-

tis sunaikino viską, ką ištisos kartos kruvinu prakaitu buvo uždirbusios. Jie neteko pastogės, žuvo jų derlius, nuskendo gyvuliai.

Senasis ginklanešys tylėdamas žiūrėjo į verkiančias moteris. Paskui jis prašneko:

– Kjapacos lobis užkeiktas. Aš saugojau tą lobį daug daug metų, nes taip buvo liepęs mano sinjoras. Jis niekam neatnesešė laimės – nei mano ponui, nei man pačiam, nei tam, kam jis anksčiau priklausė. Bet galbūt dabar atėjo valanda, kada auksas ir brangieji akmenys padės žmonėms, kurie to verti. Aš neatidarysiu jums požemio durų, tai reikštų atverti duris pavydui, plėsimams ir žmogžudystėms. Duosiu jums tiek, kiek reikaltinga Kjapacai atstatyti. Iškeliaudamas sinjoras pasakė: jei nors maža lobio dalelė išvys dienos šviesą, aš mirsiu. Na ir kas! Juk aš jau seniai atgyvenau savo amželį.

Senelis nusileido į požemį ir išnešė iš ten maišą aukso. Moterys nusišluostė ašaras, vyrai atsitiesė. Senasis ginklanešys nusišypsojo jiems ir pasakė:

– O vis dėlto aš lobį saugojau ne veltui.

Ir tai buvo paskutiniai jo žodžiai. Tą pat akimirką jis sukniubo ant akmeninių salės plytų ir mirė.

Senasis ginklanešys padovanojo žmonėms tik mažą turtų dalelę. O kas atsitiko su visu lobiu? Niekas tikrai nežino. Žmonės kalba, kad jis pavirtės šukémis ir anglimis. Pilis paseno ir apgriuvo. Joje niekas nesilanko. Tik retkarčiais koks nors drąsesnis kaimietis sukrauna ten šieną, kad jo nesupūdytu žiememos liūtys.

GENEROLAS FANTA GIRÓ

Š LŪPŲ Į LŪPAS sklinda nuostabi senų laikų istorija.

Gyveno karalius, kuris neturėjo nė vieno sūnaus, bet užtat turėjo tris dukteris. Vyresnioji buvo vardu Bjanka, vidutinioji – Asuntina, o apie jauniausią verta atskirai pakalbėti. Vos tik ji gimė ir atmerkė juodas juodutėles akis, visi tiesiog aiktelėjo – tokia ji buvo gražutė. Ir nutarė ją pavadinti pačiu gražiausiu vardu, kokio niekas niekada pasaulyje nebuvo girdėjęs – Fanta Giró.

Karalius turėjo ne tik tris dukteris, bet ir tris sostus: vieną – žydrą, antrą – juodą, o trečią – purpurinį. Žydrajame soste karalius sédėdavo būdamas linksmas, juodajame – kuo nors nepatenkintas, o purpuriniame niekada nesédėdavo.

Vieną rytą dukrelės atbėgo pasisveikinti su tévu ir pamatė, kad tasai sėdi juodajame soste ir žiūri pro langą.

– Kuo jūs nepatenkintas, téve? – paklausė dukros ir taip pat sužiuro pro langą.

Nieko naujo jos nepamatė. Priešais rūmus žaliavo pieva, kiek toliau – žvilgėjo upės vandenys, dar toliau – stiepési giraitė, už giraitės stūksojo kalnas. O už kalno jau buvo gretimos karalystės žemės, tik jų nesimatė.

– Kuo gi jūs nepatenkintas, jūsų didenybe? – vėl paklausė dukros.

– Kaip aš galiu būti patenkintas, jeigu gretimoje karalystėje saulė pateka visu pusvalandžiu anksčiau. Ir vis dėl šito prakeikto kalno! Aš pragyvenau septyniasdešimt metų ir to nė karto nepamačiau. Bet šiandien pamačiau ir dabar nieku gyvu nenulipsiu nuo juodojo sosto.

Dukros nuliūdo. Jos žinojo, kad rūmuose nebus nei puotų, nei švenčių, kol tévas nepersės į žydrąjį sostą.

Todėl vyriausioji, kiek pagalvojusi, tarė:

– Jeigu patrauktume rūmus tris šimtus žingsnių į dešinę, kalnas nebeužstotų saulės.

Karalius tik papurtė galvą.

Tada vidurinioji duktė pasakė:

– Jeigu nenorite patraukti rūmų į dešinę, galima juos patraukti į kairę.

Dabar karalius vos nepravirko iš sielvarto.

– Va ir matyti, kad jūs mergiotės! – pasakė jis. – Jūsų brolis, mano sūnus, kurio niekada mes neturejome, nedavinėtų tokiu kvailų patarimų. Juk jis puikiai žino, tai yra būtų žinojės, kad karaliaus rūmai ne šuns būda, kurią galima traukyti iš vienos vietas į kitą. Ten, kur gyveno mano proprosenelis, mano pro-senelis, mano senelis, mano tévas, privalau gyventi ir aš.

– Būta dėl ko liūdėti, brangusis téve, – linksmai pasakė Fanta Giró. – Jeigu negalima patraukti rūmų, įsakykite nukasti kalną.

– Ak mano dukrele, – nudžiugės sušuko karalius, – tu beveik tokia pat protinga, kaip tavo brolis... Jeigu aš jį būčiau turėjės.

Karalius tučtuojujau įsakė nukasti kalną.

Žinoma, nukasti kalną nelengva, bet galima. Juk, anot patarlės, tik to namo nesugriausi, kuris ant popieriaus nupieštas. Tiesa, kalnas ne namas, tačiau, greitai ar negreitai, bet darbas buvo padarytas, ir dukros atėjo pasveikinti tévo.

Ką gi jos pamatė! Tévas sédėjo ne juodajame soste, bet ir ne žydrajame. Karalius sédėjo purpuriniame soste.

Šitaip karalius dar nė karto nebuvo pasielgės.

– Kas atsitiko, sinjore téve? – paklausė dukterys.

– Man gresia karas, – atsakė jis. – Gretimos karalystės valdovas nepatenkintas: jo žemėse prapuolė aidas.

– O kurgi jis déjosi, brangusis téve, ir kuo čia détas jūs? – susuko dukterys.

– Na, matote, kalnas, kurį aš paliepiau nukasti, stovėjo mūsų žemėje ir priklausė mums. O aidas, kuris atsimušdavo nuo kalno, buvo gretimos karalystės valdovo nuosavybė. Kai mes nukasėme kalną, kažkur prapuolė ir aidas. Tos karalystės valdovas surinko kariuomenę ir reikalauja, kad jam būtų grąžintas jo karališkasis aidas, antraip jis paskelbsiąs karą. Šit aš ir atsisėdau į purpurinį sostą – karo sostą.

– Ir jūs kariausite? – paklausė dukterys.

– Né pats nežinau, – dūsaudamas atsakė karalius. – Pirma, aš né karto nekariavau ir nežinau, kaip tai daroma. Antra, aš senas ir liguistas. O trečia, mano karalystėje néra generolo. Va, jeigu jūs būtumét turėjusios broli, jis ir būtų buvęs generolu.

– Jeigu jūs leisite, – pasakė Bjanka, vyriausioji duktė, – generolu būsiu aš. Nejaugi aš nesugebésiu komanduoti kareiviams!

– Tai ne moterų darbas, – suniurnėjo karalius.

– O jūs mane išmèginkite, – spryrësi Bjanka.

– Išmèginti, žinia, galima, – sutiko karalius. – Bet atmink, jeigu tu žygyje imsi plepēti visokius moteriškus niekus, – vadinas, tu ne generolas, o tik karaliaus dukra. Tada malonék nedelsdama grjžti namo kartu su visa kariuomene.

Taip ir buvo nusprësta. Karalius liepė ištikimam savo gin-klanešiui Toninui né per žingsnį nesitraukti nuo karalaitės ir klausytis, ką ji kalba.

Štai Bjanka ir Toninas išjojo į karą, o paskui juos – visa kariuomenė. Nušuoliavo per pievą ir prijojo upę, apaugusią nendrémis.

– Kokios puikios nendrės! – sušuko Bjanka. – Grįždami iš karo, būtinai kuo daugiau jų pripjausim ir pridarysim verpstų.

– Nors ir dabar pat galite pjauti, – pasakė Toninas, – todėl, kad jūs jau grįztate.

Jis sukomandavo, ir visa kariuomenė apsigréžė. Taip ir ne-pasisekė Bjankai pasidaryti generolu.

– Dabar išmèginkite mane, – pasakė karaliui vidurinioji duktė Asuntina.

Kariuomenė išzygiavo antrą kartą. Pirma visų šuoliavo Asuntina ir ištikimasis karaliaus ginklanešys.

Prajojo nendryną, Asuntina nė žodžio neištarė. Ijojo į giraitę. Asuntina prašneko:

– Kokie nuostabūs kaštonai! Kokių kotų galima prikapoti verpstams!

– Stok! – sukomandavo kariuomenei Toninas. – Grįztame namo.

Ir visa kariuomenė – kavalerija, artilerija, péstininkai ir gurguolės – patraukė atgal.

Tada pas tėvą atbėgo jauniausioji duktė – Fanta Giró.

– Ne, ne, – pasakė karalius, – tu per jauna.

– Brangusis tėve, nejaugi jūs mane mylite mažiau, negu mano seseris?

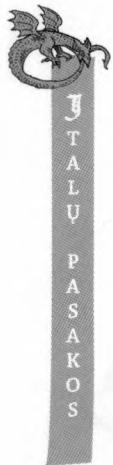
Karalius neatsispyrė. Jis davė trečią įsakymą ir generolu pa-skyrė Fanta Giró.

– Jeigu jau tapsiu generolu, tai tikru, – pasakė sau mergaitė.

Ji užsidėjo šarvus, ilgas kasas paslėpė po šalmu, prisjuosė kardą ir dar pasiémė du pistoletus. Atrodė kaip tikras generolas.

Visi patraukė į žygį trečią kartą. Joja pro nendres – Fanta Giró nė žodžio; joja pro kaštonų giraitę – Fanta Giró tyli, tar-

tum vandens į burną įgérusi. Šit ir sienas, o anoje sienos pusėje stovi priešo kariuomenė. Priešais kariuomenę ant juodo žirgo jodinėja jaunas, gražus ir stotingas karalius.

Čia Fanta Giró sustabdė savo pulkus ir pasakė Toninui:

– Pries pradédama mūši, aš pakalbésiu su kaimynu. O tu dumk tenai, kur stovėjo kalnas, ir pasislépk krūmuose. Jeigu aš prijosiu prie tos vietas ir prašnekésiu, kartok paskui mane kiekvieną mano paskutinį žodį. Ir kuo garsiau, girdi?

Jei Fanta Giró, kaip anksčiau, būtų buvusi tik jaunesnioji karaliaus duktė, gal Toninas būtų mėginęs su ja ginčytis. Juk jis ne bet kas, o ištikimas paties karaliaus ginklanešys. Argi jam tinka slapstytis krūmuose kaip kiškui! Bet dabar Toninas stovėjo priešais generolą. Todėl jis kariškai apsigréžė ir nušuo- liavo į krūmus.

O Fanta Giró atjojo pas priešų karalių ir sako:

– Jūsų karališkoji didenybe, mano kariuomenė pasiruošusi mūšiui. Arkliai sotūs, patrankos užtaisytos, šautuvai išvalyti, kardai išgalasti. Bet imkime ir pakalbékime, dėl ko mes kariau-sime? Juk karalius, mano valdovas, su savo kalnu galėjo daryti viską, kas tik jam patinka.

– Su kalnu – taip, – atkirto jaunasis karalius, – bet juk jis pa-sikésino į svetimą nuosavybę – į mano aidą.

– Ak jūsų didenybe, aš esu tikras, kad jums taip tik pasi-rodė. Nujokime į tą vietą, ir jūs įsitikinsite, kad aidas niekur nedingo.

– Jokime, – sutiko karalius.

Jiedu paragino pentinais arklius ir netrukus atsidūrė ten, kur dar neseniai stūksojo kalnas. Čia jie sustojo, ir generolas Fanta Giró švelniai uždainavo:

– *Aidužėlis sau linksmai gyveno
Ant šių skardžių, kvepiančių, žalių,
Ir, išgirdęs dainą, jau nuo seno
Atsiliepdavo bent žodeliu...*

– ...Žodeliu-u-u! – suriko iš krūmų Toninas, ir taip smarkiai, kad karalius krūptekėjo.

Bet jis bematant užmiršo aidą, nes generolas dainavo toliau:

– *Sklinda gandas, kad prapuolė aidas, –
Nebepratęsia dainų jo linksmos gaidos...
Netikék – né lašo čia néra tiesos.
Uždainuok skambiau – ir aidas pakartos.*

- Oho ho! – sukriokė ginklanešys. – Ir dar kaip pakarto-o-os!
- O švenčiausioji Madona! – sušuko karalius, užsikimšdamas ausis. – Ir dėl to aš, beprotis, norėjau kariauti!
- Aš galu dar padainuoti, – mandagiai pasiūlė generolas.
- Tik ne čia, – skubiai pasakė karalius. – Man labai patinka jūsų dainavimas, bet aido nebenoriu girdéti. Užmirškime visus mūsų kivirčus ir būkime draugais. Ar nesutiktumėte paviešeti mano pilyje?
- Mielai, jūsų didenybe, – pasakė generolas.
- Vos jiedu atjojo į karaliaus pilį, karalius nubėgo į savo motinos menes.
- Motute, aš atsivežiau pasisvečiuoti priešū generolą. Bet jis visiškai nepanašus į ūsuotą kareivą. Ak, kokios akys, kokios lūptytės, koks švelnus balsas! Man rodos, kad tai ne generolas, o persirengusi mergaitė. Jūs išmintinga moteris, patarkite, kaip man sužinoti tiesą.

– Nuvesk generolą į ginklų menę, – atsakė karalienė. – Jeigu generolas iš tiesų mergaitė, ji nė nežvilgtels į ginklus.

Jaunasis karalius paklausė motinos patarimo. Bet, vos peržengės ginklų menės slenkstį, generolas šuktelėjo sužavėtas. Jis gyré ilgavamzdes šaudykles, mègino, ar gerai išgalasti kardai, ar nusmailintos špagos. Jis pačiupo kalaviją ir émè juo mosuoti prieš pat karaliaus nosį.

Tada karalius vél nuskubéjo pas karalienę.

– Motute, – pasakė jis, – generolas elgiasi kaip tikras vyras, bet aš dar labiau, negu pirma, esu įsitikinęs, kad tai mergaitė. Ir ši mergaitė kaskart man vis labiau patinka.

– Ką gi, sūneli, – atsakė karalienė. – Nuvesk generolą į sodą. Jeigu tai mergaitė, ji nusiskins rožę arba našlaitę ir prisisegs prie krūtinės. Jeigu vyras, jis nusiskins jazmino šakelę ir užsi-kiš už ausies.

Jaunasis karalius pakvietė Fanta Giró pasivaikščioti po sodą. Jis akių neatitraukė nuo generolo. O tasai nė nežvilgtelėjo nei į prašmatnias rožes, nei į drovias našlaites. Užtat, praeidamas pro žydintį jazminų krūmą, generolas nerūpestingai nusiskynė šakelę ir užsikišo sau už ausies.

Karalius trečią kartą pasibeldė į senosios karalienės menes.

– Motute, pagal visus jūsų ženklus generolas – vyras, bet mano širdis sako, kad tai mergaitė. Ką gi man daryti?

– Štai tau paskutinis mano patarimas. Pakviesk generolą pietauti. Ir kuo akyliau žiūrėk. Moteris rieka duoną, spausdama kepalą prie krūtinės, o vyras, laikydamas kepalą rankose.

Visi susėdo pietauti. Generolas paémé peilį ir, laikydamas kepalą rankose, atpjovė didelę duonos riekę.

O po pietų motina pasakė sūnui:

– Dabar tu visiškai įsitikinai, kad generolas – vyras.

– Ne, motute, tai mergaitė. Ir aš pats ją išbandysiu.

Priėjo prie Fanta Giró jaunasis karalius ir pasakė:

– Aš taip susidraugavau su jumis, generole, kad noriu supažindinti jus su savo sužadétine. Dabar mes truputį pailsésime, o vakarop, jeigu sutiksite, liepsime pabalnoti žirgus ir nujosime pas ją į svečius.

Vaje, kas pasidarė generolui! Jis išblyško, paskui paraudo ir atsakė drebančiu balsu:

– Mielai, jūsų didenybe. Pamatyti jūsų sužadétinę man bus didžiausias malonumas.

Paskui karalius palydėjo generolą į jam paskirtas menes. Kai po poros valandų jis vėl nuéjo, generolo ir pėdsakai jau buvo dingę. Jaunasis karalius, né valandélės nedelsdamas, šoko ant žirgo ir nudūmė į gretimą karalystę.

O Fanta Giró tuo metu buvo apkabinusi savo tévą, vėl sédintį žydrajame soste.

– Ak, brangusis téve, – kalbėjo ji, gailiai verkdama, – aš išjau kariauti, o grįžau susitaikiusi.

– Tai ko gi tu verki, mieloji dukrele? – paklausė ją tévas.

– Aš palikau ten savo širdį! – atsakė ji ir dar gailiau pravirko.

Staiga po rūmų langais sukaukšėjo žirgo kanopos, ir tuoju į sostų salę įbėgo jaunasis karalius. Jis pribėgo tiesiai prie Fanta Giró ir pasakė:

– Generole, prašau jus, būkite mano žmona.

– O jūsų sužadétinė? – paklausė mergaitė.

– Mieloji Fanta Giró, kai aš jums pasakojau apie sužadétinę, jūs buvote generolas. O juk priešo generolą apgauti tikrai ne nuodémė. Jokios sužadétinės aš neturiu, tik jus, jeigu jūs sustinkate.

J
T
A
L
U

P
A
S
A
K
O
S

– Sutinka ji, sutinka, – atsakė senasis karalius už savo dukterį.

Netrukus buvo iškeltos vestuvės. Fanta Giró, numetusi šarvus ir ginklus, apsivilko suknią su ilgu šleifu ir prisiseigė prie krūtinės rožę. Jaunasis karalius visas švytėjo ir neatitraukė akių nuo savo gražuolės žmonos. O senasis karalius ir senoji karalienė taip šauniai šoko tarantelą, kad smagu buvo žiūrėti.

TRYΣ APELSINAI

ISOJE ITALIJOJE žinoma pasaka apie tris apel-sinus! Bet štai kas nuostabu: kiekvienoje vietoje žmonės ją pasakoja savaip. Vienaip Genujoje, kitaip – Neapolyje, dar kitaip – Sicilijoje. O mes visų pasiklausėme ir dabar žinome, kaip viskas atsitiko iš tikrujų.

Gyveno kitados karalius ir karalienė. Turėjo jie rūmus, kalytę, turėjo, aišku, ir valdinių, o šit vaikų karalius ir karalienė naturėjo.

Kartą karalius pasakė:

- Jeigu mums gimtų sūnus, aikštėje prieš rūmus aš įrengčiau fontaną. O iš to fontano lygiai septynerius metus trykštų aukšta srovė, ir ne vandens, bet gero vyno.
- O aš įsakyčiau šalia šito fontano įrengti kitą, – pasakė karalienė. – Ir trykštų iš jo ne vynas, o auksaspalvis aliyvų aliejus. Septynerius metus prie jo ateidinėtų moterys su ąsočiais ir laimintų mano sūnų.

Netrukus karaliui ir karalienei gimė gražutėlis berniukas. Laimingi tévai išpildé savo įžadus, ir aikštėje émė trykšti du fontanai. Pirmaisiais metais vyno ir aliejaus fontanai tryško aukšciau už rūmų bokštą. Kitais metais jie pasidare žemesni. Žodžiu, karalius sūnus kasdien augo, didéjo, o fontanai – mažéjo.

Septintiesiems metams baigiantis, vynas ir aliejus iš fontanų jau ne srovémis tryško, o po lašą sunkësi.

Kartą karaliaus sūnus išėjo į aikštę kęgliais pažaisti. O tuo pačiu metu prie fontanų atkiūtino žila susikūprinus i sené. Ji atsinešé kempinę ir du molinius ąsočius. Lašas po lašo į kempinę susigerdavo čia vynas, čia aliejus, o sené ją išspausdavo į ąsočius.

Ąsočiai jau buvo beveik pilni. Ir staiga – dzingt! – abu sudužo į smulkiausias šukeles. Po galais, koks taiklus smūgis! Tai karaliaus sūnus dideliu mediniu rutuliu taikė į kęglius, o pataikė į ąsočius. Tą pačią akimirką fontanai išseko, vyno ir aliejaus nebeliko nė lašelio. Juk karalaičiui kaip tik tą minutę sukako lygiai septyneri metai.

Senė pagrasė sukumpusiu pirštu ir gergždžiančiu balsu prasneko:

– Klausyk, karaliaus sūnau. Užtat, kad sudaužei mano ąsočius, aš tame užkeiksiu. Kai tau sueis triskart po septynerius metus, tame apims ilgesys. Ir jis kamuos tame tol, kol rasi medį su trimis apelsinais. O kai rasi medį ir nuskinsi tris apelsinus, panorësi gerti. Va tada ir pažiūrësime, kas bus.

Sené piktais nusijuokė ir nukiûtino sau.

O karaliaus sūnus žaidė sau kęgliais kaip žaidës. Po pusvalandžio jis jau užmiršo ir sudaužytus ąsočius, ir senës užkeikimą.

Prisiminë jį karalaitis, kai jam suéjo triskart po septynerius – dvidešimt vieneri metai. Apémé jį ilgesys, ir nei medžioklës, nei prašmatnios puotos negaléjo to ilgesio išsklaidyti.

– Ak, kur man rasti tris apelsinus! – kartojo jis.

Išgirdo tai karalius ir karalienė ir pasakė:

– Nejaugi savo brangiajam sūnui mes pagailësime nors trijų, nors trisdešimt, nors trijų šimtų, nors trijų tūkstančių apelsinų!

Ir jie suverté prieš karalaitį visą kalną auksaspalvių vaisių. Bet karalaitis tik papurté galvą.

– Ne, čia ne tie apelsinai. O kokie tie, kurių man reikia, aš ir pats nežinau. Pabalnokite žirgą, josiu jų ieškoti.

Tarnai pabalnojo žirgą karalaičiui, tasai užšoko ant jo ir nu-
jojo. Jojo, jojo keliais – nieko nerado. Tada karalaitis pasuko iš
kelio ir nušuoliavo, kur akys veda. Prišuoliavo prie upeliūkščio
ir staiga girdi laibą balselį:

– Ei karaliaus sūnau, žiürék, kad tavo žirgas nesutryptų
mano namelio.

Apsidairė karalaitis į visas puses – nieko nėra. Žvilgterėjo po
žirgo kanopomis ir mato – guli žolėje kiaušinio lukštas. Nu-
sėdo jis nuo žirgo, pasilenkė, žiūri – sėdi lukšte fėja. Nustebi
karalaitis, o fėja sako:

– Seniai manęs jokie svečiai nelanko, dovanų neatneša.

Karalaitis nusitraukė nuo piršto žiedą su brangiu akmeniu
ir užmovė fėjai vietoj juostos. Fėja susijuokė iš džiaugsmo ir
pasakė:

– Žinau, žinau, ko tu ieškai. Gauk deimantinį raktelį ir pa-
kliūsi į sodą. Ten ant vienos šakos auga trys apelsinai.

– O kurgi rasti deimantinį raktelį? – paklausė karalaitis.

– Tai tikriausiai žino mano vyresnioji sesuo. Ji gyvena kaš-
tonų giraitėje.

Jaunikaitis padėkojo fėjai ir užšoko ant žirgo. Antroji fėja iš
tikrujų gyveno kaštonų giraiteje, kaštono kiaute. Karalaitis jai
padovanojo auksinę apsiausto sagti.

– Ačiū tau, – pasakė fėja, – dabar turėsiu auksinę lovą. Už tai
aš tau atskleisiu paslaptį. Deimantinis raktelis guli krištolinėje
skrynutėje.

– O kurgi skrynutė? – paklausė jaunikaitis.

– Tai žino mano vyresnioji sesuo, – atsakė fėja. – Ji gyvena
lazdynė.

Karalaitis surado lazdyną. Pati vyriausioji fėja buvo įsitai-
siusi riešuto kevale. Karaliaus sūnus nusiémė nuo kaklo auk-

sinę grandinėlę ir padovanojo ją fējai. Fēja pririšo grandinėlę prie šakos ir pasakė:

– Tai bus mano sūpuoklės. Už tokią dosnią dovaną aš tau pasakysiu tai, ko nežino mano jaunesniosios seserys. Krištolinė skrynutė rūmuose. Rūmai stovi ant kalno, o tas kalnas už trijų kalnų, už trijų dykumų. Saugo skrynutę vienaakis sargas. Gerai įsidék i galvą: kai senis miega – jo akis atmerkta, kai némiega – užmerkta. Keliauk ir nieko nesibijok.

Ilgai ar trumpai jojo karalaitis, nežinia. Perkopė jis tris kalnus, perjojo tris dykumas ir surado kalną, kurio ieškojo. Čia karalaitis nulipo nuo žirgo, pririšo jį prie medžio ir apsidairė. Va ir takelis, visai užžélęs, matyt, i tuos kraštus seniai niekas kojos nekélė. Nuėjo karalaitis takučiu. Driekiasi takelis, vingiuoja kaip gyvatė, vis aukštyn ir aukštyn. Kopia karalaitis, nesuka i šalį. Ir užlipo jis takeliu iki kalno viršūnės, kur stovėjo rūmai.

Léké pro šalį šarka. Karalaitis jos paprašė:

– Šarka, šarka, žvilgtelk pro rūmų langelį, ar miega sargas.

Šarka žvilgteréjo pro langelį ir sučirškė:

– Miega, miega! Jo akis užmerkta!

– Ė, – tarė sau karalaitis, – dabar ne metas eiti i rūmus.

Palaukė jis nakties. Léké pro šalį peléda. Karalaitis jos paprašė:

– Pelédéle, pelédéle, žvilgtelk pro rūmų langelį, ar miega sargas.

Peléda žvilgtelėjo pro langelį ir suūbavo:

– Ū-ū! Nemiega sargas! Jo akis žiūri tiesiai i mane.

– Va dabar pats laikas, – tarė sau karalaitis ir įėjo i rūmus.

Ten jis pamatė vienaakį sargą. Šalia sargo stovėjo staliukas trimis kojomis, ant jo – krištolinė skrynutė. Karalaitis pakélė

skrynutės dangtį, ištraukė deimantinį raktelį, o ką juo rakin-
ti – nežino. Ėmė jis vaikščioti po rūmų sales ir bandyti, ku-
rioms durims tiks deimantinis raktelis. Išbandė visus užrak-
tus, nė į vieną netinka. Liko tik mažos auksinės durelės pačioj
tolimiausioj salėj. Įkišo karalaitis deimantinį raktelį į užrakto
skylutę, – kaip čia buvės. Durelės iškart atsidarė, ir karalaitis
pateko į sodą.

Sodo vidury stovėjo apelsinmedis, o ant jo buvo tik trys apel-
sinai. Bet kokie apelsinai! Dideli, kvapnūs, su auksine žievelė.
Tartum visa dosni Italijos saulė jiems vieniems būtų tekusi.
Karaliaus sūnus nuraškė apelsinus, paslėpė juos po apsiaustu
ir pasuko atgal.

Vos karalaitis nusileido nuo kalno ir užšoko ant žirgo, viena-
akis sargas užmerkė vienintelę savo akį ir atsibudo. Jis iškart
pamatė, kad deimantinio raktelio skrynutėje nebéra. Bet jau
buvo per vėlu: karalaitis su trim apelsinais šuoliavo ant eiklio-
jo savo žirgo kiek įkabindamas.

Šit perkopė jis vieną kalną, joja per dykumą. Diena kaitri,
žydrame danguje – nė debesėlio. Įkaitęs oras srovena virš įkai-
tusio smėlio. Karalaitis įsinorėjo gerti. Taip įsinorėjo, kad apie
nieką kitą ir galvoti negali.

„Bet juk aš turiu tris apelsinus! – tarė jis sau. – Suvalgysi
vieną ir numalšinsiu troškulį!“

Vos jis įpjovė žievę, apelsinas skilo pusiau. Iš jo išėjo graži
mergaitė.

– Duok man gerti, – paprašė ji graudžiu balsu.

Ką galėjo karalaitis padaryti! Juk ir ji pati kamavo troš-
kulys.

– Gerti, gerti! – atsiduso mergaitė, krito ant karšto smėlio
ir mirė.

Paliūdėjo karalaitis ir nujojo toliau. O atsigrėžęs pamatė, kad toje vietoje žaliuoja apelsinų giraitė. Karalaitis nustebos, bet atgal negrižo.

Netrukus dykuma baigėsi, jaunikaitis prijoko mišką. Pamiškėj smagiai čiurleno upeliükštis. Karalaitis puolė prie upelio, pats atsigérė, ligi soties pagirdė žirgą, o paskui atsisėdo pailsėti po placiašakiu kaštonu. Išsitraukė jis iš po apsiausto antrajį apelsiną, palaikė jį ant delno, ir ēmė karalaitį kamuoti toks didelis smalsumas, kaip anksčiau troškulys. Kas slypi po auksine žievelė? Ir karalaitis prapjovė antrajį apelsiną.

Apelsinas skilo pusiau, ir iš jo išėjo mergaitė. Ji buvo dar gražesnė negu pirmojo.

– Duok man gerti, – paprašė mergaitė.

– Va upelis, – atsakė karalaitis, – jo vanduo tyras ir šaltas.

Mergaitė pripuolė prie srovės ir beregint išgérė visą upelio vandenį, net smėlis jo dugne išdžiūvo.

– Gerti, gerti! – vėl suvaitojo mergaitė, krito ant žolės ir mirė.

Karalaitis labai susisielojo ir pasakė:

– Ė, dabar aš jau né lašelio vandens į burną neimsiu, kol pagirdysiu trečią mergaitę iš trečiojo apelsino!

Ir jis sudavė pentinais savo žirgui. Pajojo truputį ir atsigrėžė. Kas per stebuklas! Upelio pakrantėse kaip siena stovi apelsinų medžiai. Žalių jų šakų paunksmėj upelis prisipildė vandens ir vėl užtraukė savo dainelę.

Bet karalaitis ir dabar negrižo. Jis nujojo toliau, spausdamas prie krūtinės paskutinijį apelsiną.

Kiek jį bekeliaujantį prikamavo kaitra ir troškulys, né apsaiktyti neįmanoma! Vis dėlto, ilgai ar trumpai jojės, pasiekė karalaitis upę, tekančią palei gimtosios jo karalystės sienas. Čia jis

prapjovė trečiąjį apelsiną, patį didžiausią ir labiausiai prinokusį. Apelsinas prasiskleidė tartum gėlės žiedas, ir prieš karalaitį pasirodė neregėto grožio mergaitė. Jau kokios dailios buvo abi pirmosios, o greta šitos būtų pasirodžiusios visai prastos. Karalaitis negalėjo akių nuo jos atitraukti. Jos veidas buvo švelnesnis už apelsino žiedą, akys žalios kaip ką tik užmegztas vaisius, plaukai auksiniai kaip prinokusio apelsino žievė.

– Gerti, gerti! – paprašė mergaitė.

Karaliaus sūnus paėmė ją už rankos ir nuvedė prie upės. Mergaitė pasilenkė ir ėmė gerti. Bet upė buvo plati ir gili. Kad ir kiek mergaitė gérė, vandens nemažėjo.

Pagaliau gražuolė pakélé galvą ir nusišypsojo karalaičiui.

– Ačiū tau, karalaiti, kad grąžinai man gyvybę. Prieš tave – apelsinų karaliaus duktė. Aš taip ilgai tavęs laukiau auksiniam savo kalėjime! Ir mano seserys laukė.

– Ak, vargšelės, – atsiduso karalaitis. – Tai aš kaltas dėl jų mirties.

– Bet juk jos nemirė, – pasakė mergaitė. – Argi nematai, kad jos virto apelsinų giraitėmis? Jos teiks pavėsi pavargusiems keleviams, malšins jų troškulį. Tik jau niekada mano seserys nebegalės pavirsti mergaitėmis.

– O tu manęs nepaliksi? – šūktelėjo karalaitis.

– Nepaliksiu, jeigu nenustosi manęs mylėjęs.

Karalaitis uždėjo ranką ant savo kardo rankenos ir prisiekė, kad nieko nepavadinsiąs savo žmona, tik apelsinų karaliaus dukterį.

Jis pasisodino mergaitę priešais save ant balno ir nušuoliauvo gimtujų rūmų link.

Šit jau toluoj sublizgo rūmų bokšteliai. Karalaitis sustabdė žirgą ir tarė:

– Lukterk manęs čia, aš grįšiu tavęs paimti su aukso karieta ir atvešiu tau atlaso suknią ir kurpaites.

– Nereikia man nei karietas, nei puošnių drabužių. Geriau nepalik manęs vienos.

– Bet aš noriu, kad tu įvažiuotum į mano tévo rūmus, kaip dera karaliaus sūnaus sužadétinei. Nebijok, pasodinsiu tave ant medžio šakos, štai virš tos kūdros. Čia tavęs niekas nepamatys.

Jis pakélé ją, pasodino ant medžio, o pats ijojo pro vartus.

Tuo metu šluba, žvaira tarnaitė atėjo prie kūdros baltinių skalauti. Ji pasilenkė virš vandens ir pamatė kūdroje mergaitės atvaizdą.

– Nejaugi čia aš? – suriko tarnaitė. – Kokia pasidariau daili! Turbūt pati saulė man grožio pavydi!

Tarnaitė pakélé akis į viršų, norédama pažiūrėti į saulę, ir tarp lapų pamatė mergaitę. Dabar tarnaitė suprato, kad vandenye atispindi ne ji.

– Ei, kas tu tokia ir ką čia veiki? – apmaudžiai suriko tarnaitė.

– Aš karaliaus sūnaus sužadétinė ir laukiu, kada jis atvažiuos manęs paimti.

Tarnaitė pagalvojo: „Štai proga apgauti likimą.“

– Na, dar nežinia, katros jis atvažiuos paimti, – atsakė ji ir émė iš visų jégų purtyti medį.

Vargšė mergaitė iš apelsino kaip įmanydama stengési išsilikyti ant šakų. Bet tarnaitė siūbavo medį vis smarkiau ir smarkiau. Mergaitė nusprūdo nuo šakos ir krisdama vėl pavirto auksaspalviu apelsinu.

Tarnaitė vikriai pačiupo apelsiną, įsikišo už ančio ir įsilipo į medį. Vos ji spėjo atsisesti ant šakos, privažiavo karalaitis su karieta, pakinkyta šešetu baltų žirgų.

Nelaukdama, kol ją nukels nuo medžio, tarnaitė nušoko žemėn.

Karalaitis taip ir atšlijo, pamatęs savo sužadétinę šlubą ir žvairą.

Tarnaitė sutarškėjo:

– Ė mano berneli, nesirūpink, visa tai man greit praeis. I akį man įkrito šapelis, o kojų medyje nusédėjau. Po vestuvių pasidarysiu dar gražesnė negu buvau.

Karalaičiui nieko kita neliko, tik vežtis ją į dvarą. Juk jis pri-siekė savo kardu.

Karalius su karaliene labai nusiminė, pamatę mylimojo sū-naus sužadétinę. Negi vertėjo dėl tokios gražuolės keliauti kone į pasaulio kraštą! Bet jeigu žodis duotas, reikia ji teseti. Ir émė jie ruoštis vestuvėms.

Atėjo vakaras. Visuose rūmuose tviskėjo spindėjo žiburiai. Stalai buvo prabangiai užtiesti, o svečiai išsipustę be galos, be krašto. Visi linksminosi. Nelinksmas buvo tik karaliaus sūnus. Ji kamavo ilgesys, toks ilgesys, tartum jis niekada nė nebūtų laikęs rankose trijų apelsinų. Nors imk, vėl sėskis ant žirgo ir jok, kur akys vedą, kur kojos neša.

Suskambo varpas, ir visi sėdo už stalo, o garbingiausioje vietoje pasodino jaunuosis. Tarnai nešiojo svečiams skaniausius valgymus ir gérimus.

Jaunoji ragavo vieno valgymo, ragavo kito, bet kiekvienas kąsnis jai įstrigdavo gerklėje. Ji baisiausiai norėjo gerti. Bet, kad ir kiek gérė, troškulys nemažėjo. Tada jaunoji prisiminė apelsiną ir nutarė ji suvalgyti. Staiga apelsinas iššoko jai iš rankų ir nuriedėjo per stalą, švelniu balsu šnekėdamas:

– *Sédi už stalo šleivoji skriaudėja,
Bet su ja ir tiesa į vidų jéjo!*

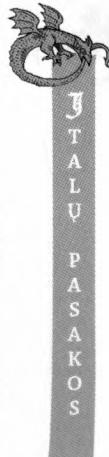
Svečiai sulaikė kvapą. Jaunoji išblyško. Apelsinas apriedėjo aplink stalą, pririedėjo prie karalaičio ir atsivérė. Iš jo išėjo gražioji apelsinų karaliaus duktė.

Karalaitis paėmė ją už rankų ir atvedė pas tévus.

– Štai mano tikroji sužadétiné!

Piktoji apgavikė beregint buvo išvyta. O karalaitis su mergaite iš apelsino atšventė linksmas vestuves, laimingai gyveno ir sulaukė giliose senatvėse.

PIEMUO IR KOVO MĖNUO

REJUS METUS PIEMUO ganė dvarininko bandą.
O kai suderētas laikas baigësi, dvarininkas davė
jam ožką ir ožį, avį ir aviną.

Tada piemuo tarė:

– Daugiau nebebernausiu. Turiu dabar visą bandą – ožką ir ožį, avį ir aviną. Būsiu pats sau ponas.

Kaip jis savo bandą prižiūrėjo, – nė apsakyti neįmanoma. Po žolelę rinko pašarą ir nešiojo striukės skvernuose – juk pintinės jis neturėjo! O vandenį iš tolimo šaltinio tampė savo kepurėje – juk kibiro jis taip pat neturėjo!

Ir šit po metų jo ožka atsivedė du ožiukus, o avis – du ériukus.

Dar po metų kiekviena iš trijų ožkų atsivedė po du ožiukus ir kiekviena iš trijų avių – po du ériukus.

Taip kasmet banda augo ir gausėjo. Praturtėjo piemuo. Gyvena naujame gerame name, su vargšais kaimynais ir sveikintis nustojo. Anksčiau piemuo ir juokauti būdavo greitas, ir pagalbos nešykštus. O dabar vaikščioja pasipūtęs kaip kalakutas, visą laiką lūpas krutina, patylom pelną skaičiuoja.

Jei kas ir išgirsdavo iš jo meilų žodelį, tai tik broliai mėnesiai. Žinoma – koks oras, tokia ir piemens nuotaika. O nuo koralų priklauso? Nagi žmonės kalba, kad broliai mėnesiai juos savo krepšyje atsineša.

Šit piemuo ir stengësi tiems broliams įsiteikti. Kiekvieno išeidavo pasitikti, žemai lenkdavosi, pagyrų nesigailėdavo. Pagirs, pagirs, na, ir paprašys, ko jam reikia. Čia jam Gegužės mėnuo turės vešlesnę ir aukštesnę žolę išauginti, čia Liepa kai-tras pamažinti, kad avys neliesėtų, čia Sausis šalčius prilaikyti, kad ožkos nestirtų. Paprašo, o paskui vėl pagyrom apipila.

J
T
A
L
U

P
A
S
A
K
O
S

Ir nuostabus dalykas – mėnesiai visada jam buvo palankūs, matyt, tikėjo, kad piemuo ir iš tikro juos taip myli. Ko piemuo prašydavo, tą jam ir siųsdavo.

Bet visų baisiausias piemeniui buvo nepastovusis Kovas. Kovas gyvuliams – nelabas mėnuo: prapliups lyti, pasipils kruša, ko gero, ir maru bandą išguldys. Užtat piemuo Kovui ir meili-kaudavo labiau negu kitiemis.

Taigi ir tais metais, apie kuriuos pasaka porina, atėjus Kovo mėnesiui, piemuo pradėjo savo šnekėti:

– Tu, Kovai, ir stiprus, ir gražus. O jau koks ilgas – kur ten Vasariui iki tavęs!

Nuo ryto iki vakaro piemuo Kovą garbsto, o Kovas ir klauso, net ausis pastateš. Prapliumpa kruša – pro šalį praeina, puse kaimynų avių suluosina, o tojo piemens visa banda sveikutėlė. Užgriūva Kovo audra – kaimynų gyvulius po kalnus išblaško, paskui eik, rink juos! Piemeniui ta pati audra avis ir ožkas į krūvą suburia, joms šilta, né viena neprapuola.

Taip ir praėjo Kovas, viena paskutinė dienelė jam beliko – trisdešimt pirmoji.

Nusprendė Kovas pasismaginti prieš pat galą. Sušvilpė, su-kaukė visokiais balsais, émė sukti sniego verpetus.

Atsibudo piemuo, pažvelgė pro langą ir net sudrebėjo iš pykčio. Bet, išėjės ant slenksčio, saldžiai nusišypsojo.

– Ak, ir juokdarys tu, Kovai! Žmones tavimi skundžiasi. O aš visada visiems tvirtinu: jūs kvaili, kaip tokiam galiūnui nepasilinksinti, nepasiausti.

Patiko Kovui tokie žodžiai. Jis dar labiau įsismagino.

Šit ir diena baigési, jau vakaras. Netrukus vidurnaktis, o Kovas nenurimsta. Piemuo émė ir nebeištuvėrė:

– Na, ko dūksti? Juk beveik praėjai. Ak, ir įkyréjai man, Kovai, per tą savo ménėsi! Pasakysiu stačiai: iš visų ménesių tu esi pats netikiausias. Ir pikčiurna tu, ir bjaurybė. Greičiau nešdintumeis!

Išgirdo tokius žodžius Kovo mėnuo, ir iš pykčio jam kvapą užémė, net pūga nutilo, vėjas nuščiuvo. O kai Kovas atsipeikėjo, jam ir iš tiesų jau buvo metas pasitraukti! Susirinko jis savo mantą – vėjus ir pūgas, purvyną ir apšalą, susidėjo viską į krepšį ir išsidangino.

O priešais jį Balandis eina. Susitiko broliai pusiaukelėje lygiai vidurnaktį. Kovas ir sako:

– Balandi, jaunesnysis mano brolau, užleisk vyresniajam broliui tris savo dienas. Tu – geraširdis, pavasario dovanas spėsi išdalinti ir per dvidešimt septynias dienas.

Balandžio mėnuo ir iš tiesų buvo geras, o jau vyresniajam broliui visai nieko negailėjo, – labai jį gerbė už tvirtą būdą.

Gavo Kovas iš Balandžio tris dienas dovanų ir ēmési darbo. Maža jam pasirodė to, ką krepšyje ant nugaros turėjo susidėjęs. Beregint jis aplékė žemę. Kalnų viršūnėse pažadino nuilusias nuo žiemos darbų audras, nusivarė debesis su kruša ir liūtimis. O lékdamas virš pelkynų, pasičiupo drugį. Ir su viskuo, ką tik buvo surinkęs, užgriuvo ant piemens bandos.

Pirmąją dieną pylė ant jos lietų, plakė kruša. Trečdalis bandos padvésė.

Antrają dieną Kovas paleido audras. Sušvilpė vėjai – išblaškė avis ir ožkas po uolas ir tarpekliaus. Prapuolė dar trečdalis bandos.

Galiausiai Kovas užleido drugį.

Šit baigėsi paskutinė pasiskolintoji diena, atėjo pavasario mėnuo – Balandis. Sušildė jis žemę, išaugino žolę, padvelkė šiltu vėjeliu. Bet kam piemeniui visa tai bebuvo reikalinga? Juk jam viso labo teliko ožka ir ožys, avinas ir avelė.

Kiek piemuo turėjo pradėdamas gyventi, tiek jam ir beliko.

GARPALIJONAS – LIŪTŲ VALDOVAS

YVENO PASAULYJE ASILIUKAS. Jokio vardo jis neturėjo, nes vos prieš tris dienas tebuvo gimęs ir šeimininkas dar niekaip nespėjo jo praminti. Asiliukas buvo labai linksmas, labai smalsus ir be paliovos kaišiojo savo snukutį kur reikia ir kur nereikia.

Ketvirtą savo gyvenimo dieną, stripinėdamas po kiemą, jis pamatė smėlyje duobutę. Tai asiliukui pasirodė labai keista. Jis plačiau išsižergė, pasilenkė ir pauostė, kuo ten kvepia. Staiga iš smėlio iššoko siaubinga pabaisa – pilvas apvalus, kojų – daugybė, ir visos į asiliuką kad tiesiasi! Tai vabaliukas, skruzdélių liūtas, tūnojo smėlyje, išsikasęs duobelę, skruzdélių laukė. Žinoma, asiliukas – ne skruzdėlė, bet vis dėlto jis persigando ir subliovė visa gerkle.

Išgirdęs bliaunant, atbėgo jo šeimininkas. Pamatė, kas atsitiiko, ir prapliupo juokais.

– Tai bent narsuolis, vabaliuko, skruzdélių liuto, išsigando! Na, dabar aš žinau, kokį vardą tau duoti. Vadinsies Garpalijonu – liūtų valdovu.

Taip asiliukas gavo vardą.

Augo asiliukas, augo ir pagaliau užaugo didelis asilas. Kartą jis stovėjo garde ir kramsonojo šieną, o jo asiliškoje galvoje sūkuriavo visokiausios mintys.

„Turbūt aš vis dėlto esu nepaprastas asilas. Sakysim, vieno mano pažistamo vardas Ilgausis, kito – Pilkis. Bet visame pasaulyje néra tokio asilo, kurį vadintų Garpalijonu. Turinčiam tokį vardą asilui nepritinka tamptyti nešulius ant nugaras ir klausytis niūksėjimų.“

Ir mūsų asilas nusprendė pakeliauti po pasaulį, geresnės dailios paieškoti.

Jis pasimuištė – nutraukė apynasrį, spyrė kanopomis – išvertė duris ir išbėgo į laisvę.

Bėga asilas per laukus, per plynus. Žolė aplinkui aukšta, daigiu – kiek tik širdis geidžia. Sustojo asilas, pamosavo uodega ir iš džiaugsmo taip užbliovė, kad aidas nuskardeno toli aplinkui.

Éjo pro šalį liūtas, išgirdo asilą blaunant ir panoro sužinoti, kieno toks puikus balsas. Iššoko iš krūmų, pamatė asilą ir nustebo. Niekada tokio žvėries jis nebuvo sutikęs. Balsas kone kaip liuto, uodega su kutu visai kaip liuto, o vis dėlto ne liūtas!

- Kas tu per vienas? Kuo tu vardu? – paklausė jis asilo.
- Garpalijonas, – atsakė asilas.
- Garpalijonas? – apstulbo liūtas.
- Taip, – oriai patvirtino asilas. – Juk aš stipriausias ir protingiausias pasaulyje.

- Jei taip, labai džiaugiuosi, su tavim susipažinės. Būkime draugai, – pasiūlė liūtas.
- Būkim, – sutiko asilas.

Ir jie patraukė toliau dviese.

Netrukus jiems kelią užkrito upė.

- Dabar bus pats nemaloniausias dalykas, – gūždamasis pasakė liūtas. – Teks sušlapinti kailį!
- Niekai! – suprunkštė asilas. – Tik blusos bijosi vandens.

Liūtas įsižeidės suriaumojo ir šoko į upę. Asilas neskubėdamas taip pat įbrido į vandenį. Jam ne sykį teko su nešuliais bristi per seklius upelius. Ir dabar viskas buvo gerai, kol jis po kojomis juto kietą dugną. Bet štai šaltas vanduo émė jam krenti pilvą, paskui teko užriesti galvą, o toliau jau visai bloga

pasidarė – dugnas išslydo iš po kojų. Asilas iškart pasinérė su visa galva ir vos neužspringo. Pasispardė kanopomis, išnérė, vėl murktelėjo į gilumą, vėl išnérė.

O liūtas tuo metu jau seniai buvo iššokęs iš vandens, nusipurtęs ir dabar stebédamas žiūréjo į savo naujajį draugą, kuris vis dar kapanojo si vidury upės.

Pagaliau ir asilas išsikapstė į krantą. Jis švarkštė, švokštė, prunkštė, kosėjo ir čiaudėjo.

– Kas tau? – paklausė liūtas. – Juk sakei, kad plaukti – vieni niekai!

– Taip ir yra, – pasakė Garpalijonas. – Bet matai, vandenyn aš pastebėjau žuvį ir užkabinau ją uodega, norėdamas pavaišinti tave pietumis. Kvaila žuvis negalėjo suprasti, kokia garbė jai teikiama, ir iš visų jėgų spyriojosi. Šit ir teko su ja pasitąstyti.

– Kurgi ta žuvis? – paklausė liūtas.

– Ogi prie pat kranto įsižiūréjau, kad tai tik ašakota lydeka, ir mečiau ją.

Draugai truputį apdžiūvo ir patraukė toliau. Ėjo, ējo ir priėjo aukštą sieną. Liūtas, daug negalvodamas, peršoko ją vienu šuoliu. O vargšas asilas iš pradžių pakélé priešakinės kojas, uždėjo jas ant sienos viršaus, atsispyrė užpakalinėmis ir pakibo ant pilvo – priešakinės kanopos vienoje pusėje, užpakalinės – kitoje.

Liūtas labai nustebo.

– Ką tu ten darai? – suriko jis.

– Argi nematai, kad sveriuosi? – vos beištarė asilas.

Ir, iš paskutiniųjų pasispyrės užpakalinėmis kojomis, brinktelėjo ant žemės.

– Nuostabus dalykas, – pasakė jis savo palydovui, – kiek kartą sveriuosi, visada tas pats – persveria galva, ir tiek. Beje, tai ir suprantama, kas turi tiek daug proto...

– Protinumo tai tu protinges, – sutiko liūtas, – tik... Neįsižeisk, bet jėga, rodos, be reikalo pasigyrei.

– Na, žinai, – pasipiktino asilas, – jėgos turiu ne mažiau kaip proto. Pagaliau ko čia daug ginčytis, pasirunkime, katras stipresnis, tuo pat. Pabandyk sugriauti šitą sieną.

Liūtas linktelėjo gauruota galva, pakélé leteną, užsimojo ir trenkė į akmeninę sieną. Siena liko stovėti kaip stovėjus, o liūtas skaudžiai susimušė leteną.

Atėjo asilo eilė. Iš pradžių jis atidžiai apžiūrėjo, kaip siena sumūryta, ir apačioj pastebėjo nelabai tvirtai besilaikantį akmenį. Paskui atsisuko užpakaliu, prisitaikė ir spryrė į sieną kartą, kitą. Akmuo išlékė, ir didelis gabalas sienos griuvo, užgaudamas liūtui antrają koją.

– Taip, – pripažino liūtas. – Iki šiol maniau, kad stipresnio žvėries už liūtą nėra. Pasirodo, apsirikau. O ką tu dar moki daryti? – pagarbiai paklausė jis.

– O dar aš moku ėsti dyglius, – pasakė asilas, kuris tuo metu jau buvo smarkiai praalkęs.

– Na, jau tuo neįmanoma patikėti! – šūktelėjo liūtas.

Garpalijonas apsidairė, išsirinko vešliausią dagio krūmą ir patenkintas ēmė kramsnoti dygius lapus ir dygius žiedus.

– Dabar matau, tu iš tiesų nepaprastas žvėris ir ne veltui tokį vardą turi, – pasakė liūtas. – Tu esi gimus visus žvėris valdyti. Eime greičiau, aš tave supažindinsiu su savo giminėmis. Esu tikras, kad jie bus laimingi, galėdami tave pavadinti savo valdovu.

– Neatsisakau, – sutiko asilas.

Liūtas dideliais šuoliais nuliuosėjo į priekį. Asilas vos spėjo paskui jį.

Netrukus jie pasiekė dykynę, kur iš geltono smėlio kilo uolų skardžiai. Liūtas užbėgo ant paties aukščiausio skardžio ir griausmingai suriaumojo. Jam atsiliepė toks pat griausmingas riaumojimas, ir iš visų pusų émė rinktis gauruoti jo giminės.

Tiesą pasakius, mūsų asilas neteko drąsos, pamatęs štiekių liūtų. Bet paskui prisiminė, kad jis vadinas Garpalijonu, ir émė dėtis oriu: sulapséjo ausimis ir užrietė uodegą.

Liūtas pasakė:

– Broliai, aš atvedžiau pas jus nuostabų žvérį. Manau, kad geresnio valdovo mes niekur nerasisime.

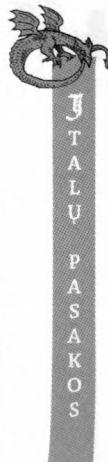
– O kam mums valdovas? – paklausė liūtai.

– Bet jūs nežinote, ką jis moka. Jis uodega gaudo žuvis, jis toks protingas, kad jo galva visada persveria užpakalį, ir toks stiprus, kad nuo tvirtų jo kojų spyrių griūva akmeninės sienos. Bet svarbiausia, – jis moka ésti dyglius. Be to, jo vardas – Garpalijonas.

– Na, jeigu taip, – pasakė liūtai, – tebūnie mūsų karalius.

Ir asilas Garpalijonas tapo liūtų valdovu.

EI, ĮVESK ARKLĮ!

EŽIKAS PETRUČAS VEDĖ. Po vestuvių parsive-
dė jauną žmoną į namus ir sako jai:

– Dabar mudu, Rozina, puikiai gyvensim! Aš dirbsiu, tu namuose triūsies. Darbo aš nebijau. Nors nuo aušros ligi tamsos liepk man arklį raginti – man vieni niekai. Bet užtat kai parvažiuosiu namo – viskas! Tada jau tu paplušėk. Vos tik sustabdysiu vežimą prie vartų ir šūktelsiu: „Ei, įvesk arklį!“ – tu kuo greičiausiai išbék.

– Dar ko! – pasakė Rozina. – Imsiu aš, mat, su arkliu plūktis.
– Kaipgi su juo nesiplūksi, juk jি iškinkyti, pašerti, pagirdyti
reikia! Taigi, vos aš šūktelsiu: „Ei, įvesk arklį!..“

– Sakau tau, – pertraukė vyrą Rozina, – kad aš arklio nė ne-paliesiu. Ne to mane namuose tévas ir motina mokė.

– Nesirūpink, – pasakė Petručas, – aš tave visko išmokysiu.
Įvesi į kiemą arklį...

- Nevesiu!
- Kaipgi nevesi, jeigu aš šūktelésiu: „Ei, įvesk!..“
- Tu šūktelsi, o aš nė iš vietas.
- Oi Rozina, – pasakė Petručas, – nepykdyk manęs, geriau
īvesk arklį.

– Nejvesiu! – suriko Rozina.

Dabar suriko ir Petručas.

- Tučtuojau įvesk!
- Nejvesiu!
- Įvesk!
- Nejvesiu!

Išgirdę triukšmą, subėgo kaimynai ir ēmė jaunavedžių klau-sinėti:

J
T
A
L
U

P
A
S
A
K
O
S

- Kas čia pas jus darosi? Dėl ko vaidijatės?
- Petručas pradėjo aiškinti kaimynams:
- Na, matote, žmona nenori man padėti. Aš jai sakau: „Įvesk arkli“, o ji sako: „Neįvesiu...“
- Ir ne gėda jums dėl to vaidytis? – tarė senukas Džuzepė. – Aš mielai įvesiu jūsų arkli. Kur jis?
- Na, matote, – sumišo Petručas, – kol kas mes arklio dar neturime. Aš tik ketinu jį pirkti.

BUIVOLAS IR BŪGNAS

ARTĄ SUSITIKO DU DRAUGAI. Užsuko į smuklę, atsisėdo už stalelio ir užsisakė po stiklinę vyno.

– É, – prašneko pirmasis, – senokai mudu besimatėme. O per tą laiką man teko būti Neapolyje. Bekeliaudamas tiek visko prisiziūrėjau, kad ir stebėtis nustojau. Bet vieną kartą vis dėlto nustebau. Éjau, éjau keliu, staiga žiūriu – būgnas. Didžiulis didžiulis! Aš aplink jį vos ne vos per tris dienas apéjau. O ant būgno kaimas pastatytas. Kai šito kaimo gyventojai išgena galvijus į ganyklą, nuo karvių kanopų būgnas taip trata, kad už penkių šimtų mylių girdėti.

– Pasitaiko, – nusižiovavęs atsakė antrasis draugas. – Kai ką ir man teko matyti. Pats žinai, aš tikras medžiotojas. Kiek esu visko nušovęs – ir nesuskaičiuotum. O kartą man pavyko nudėti buivolą. Tai bent buivolas buvo! Pirmutinėmis kanopomis jis atsispirdavo į vieno kalno viršūnę, o užpakalinėmis būdavo įsirémės į kitą kalną. Vietoj žolės tasai buivolas šlemšdavo šimtamečius medžius su visomis šakomis ir šaknimis...

– Na! – pasipiktino pirmasis. – Čia jau tu primelavai. Negali būti tokio buivolo.

– Kaip tai negali būti! Juk būgnas, apie kurį tu pasakojai, kaip tik ir yra padarytas iš to buivolo odos.

Turėjo melagis priklaisti liežuvį.

PIKTOJI DALIA

GYVENO KADAISE septynios seserys, septynios karaliaus dukros. Augo seserys rūmuose be vargų ir be rūpesčių. Ne veltui patarlė sako: turtin gam ir laimingam net žvakė kaip saulė šviečia. Bet vos tik vyriausiajai dukrai sukako dvidešimt vieneri metai, o jauniausioji Santina pradėjo penkioliktuosius, laimė apleido karaliaus šeimą. Karalystę užpuolė priešai. Karalius neteko savo kariuomenės, paskui sosto, paskui ir pats pakliuvo į nelaisvę. O karalienė su septyniom dukrom turėjo bėgti į svetimą karalystę ir slėptis gūdžioje girioje, tamsioje lūšnelėje, kur kadaise gyveno angliadegys.

Dabar karaliaus šeima patyrė antrają patarlės pusę – vargšui ir nelaimingam net saulė kaip lajinis žvakigalis smilksta. Vietoj minkštų pūkiniu patalų ir atlasinių antklodžių karalienė su dukrom beturėjo plikas lentas, vos vos sausa žole tepridengtas. Vietoj auksinių ir sidabrinių indų – vieną molinį dubenį ir aštuonis medinius šaukštus. O kas dubenyje? Kartais grybų viralas, o kartais ir visai nieko. Šitaip jos ir gyveno.

Vieną vakarą karalienė išėjo iš lūšnelės prie slenksčio padėti. Prikūprino prie jos sena sena senelė, pintine nešina, ir paklausė:

- Gal pirkumėte iš manęs truputį džiovintų figų?
- Ak geroji moteriške, – atsiduso karalienė, – dar nesenai būčiau galėjusi nupirkti iš tavęs nors šimtą tokią pintinių. Bet dabar aš neturiu né vieno soldo. Paimk šitas šukas ir duok man už jas septynias džiovintas figas septyniom mano dukrom.
- Nereikia man šukų, – pasakė senelė, – aš ir taip figų tau duosiu. Papasakok man savo bédas. Gal aš mokésiu padėti.

Karalienė senelei papasakojo viską, kas joms buvo nutikę per pastaruosius metus.

Senelė išklausė, palingavo galva ir tarė:

– Vargše karaliene! Vienos tavo dukrų dalia pikta. Štai iš kur visos jūsų nelaimės. Kol su jumis mergaitė Sfortūna – mergaitė Nelaimė – nelaukite, kad jums gerai sektuosi.

– Kurios gi mano dukros dalia pikta? – paklausė karalienė.

– Tos, kuri miega, sukeitusi rankas ant krūtinės, – atsakė senelė. – Išvyk ją, ir viskas ims gerai klotis.

Ji pakėlė nuo žemės pintinę ir dingo už medžių.

Karalienė įėjo į lūšnelę, užsidegė žvakę ir pasilenkė prie vyriausiosios dukters. Toji miegojo, ištiesusi rankas. Antroji duktė buvo užmetusi rankas už galvos, trečioji – pasikišusi delnus po skruostu, ketvirtoji – po pagalve, penktoji gulėjo, ranka prisdengusi akis, šeštosios ranka buvo nusvirusi žemyn. Ir kiekvieną kartą karalienė lengviau atsidusdavo. Bet štai ji prinešė žvakę prie jauniausiosios dukters Santinos ir vos nešūktelėjo, – jauniausioji duktė miegojo, sukeitusi rankas ant krūtinės.

Karalienė atsiklaupė prie jos guolio ir graudžiai pravirko. Ašaros riedėte riedėjo jai iš akių. Viena karšta ašara nukrito mergaitei ant skruosto. Ji prabudo ir išiklausė, ką kalba motina.

– Ak mano dukrele! Tu taip mus myli ir esi tokia meili, nejaugi tu iš tikrujų gali nešti nelaimę? Ne, ne, mano vargše Santina, niekada aš tavęs nepavadinsiu Sfortūna, kad ir ką senelė sakytų. Niekada tavęs neišvarysiu. Geriau dalinsimės su tavim viskuo, ką užtrauks tavo piktoji dalia.

Skaudu buvo girdėti tokius žodžius jaunajai karalaitei, bet ji gulėjo tyliai kaip pelytė ir niekuo neparodė atsibudusi. Kai pa-

galiau motina išsiverkusi užsnūdo, Santina atsikėlė, susirišo savo mantą – nudėvėtą suknelę, šukas ir medinį šaukštą, paskutinį kartą žvilgteréjo į miegančias seseris ir motiną ir išéjo iš lūšnelės.

Iki pat aušros ji éjo per mišką, o vos patekėjus saulei, pasieké plyną lauką. Kur pažvelgsi, nei kalvelės, nei krūmelio, tik vienas namas ir stūkso visame plyname lauke. Karalaité priéjo prie to namo ir pasižiūréjo pro langą. Jinai pamatė tris moteriškes, sédinčias staklėse ir audžiančias. Viena audé auksiniais siūlais, kita – sidabriniais, o trečioji – skaisčiai raudonais į mélynas metmenis. Iš po nagingų audéjų pirštų slinko tokie gražūs raštai, kad karalaité negaléjo akių atitraukti.

Staiga toji, kuri audé auksiniais siūlais, pakélė galvą ir pamatė mergaitę. Audéja atsikėlė ir atidaré duris.

- Gal nori užeiti? – paklausé ji.
- Jeigu galima, – atsaké karalaité.
- O kuo tu vardu?

Karalaité pagalvojo: „Jeigu aš ir iš tiesų užtraukiu nelaimę, tegu mane ir vadina Nelaime – Sfortūna.“

Taip ji ir pasaké audéjoms, o paskui pridūrė:

- Jei leisite man likti šituose namuose, – jums tarlausiu. O jei neleisite – keliausiu toliau.
 - Na ką gi, – pasaké audéjos. – Pasilik.
- Ir Sfortūna émësi darbo. Ji išlavë grindis, užkûrë ugnį židinyje ir pradéjo virti.

Ligi vidurdienio pietūs buvo gatavi. Audéjos pavalgé, pagyré puikią viréją ir vël sėdo į stakles.

Kai saulé jau buvo arti laidos, vyriausioji audéja, toji, kuri audé mélynas ir skaisčiai raudonus raštus, taré:

– Šiandien mes pakviestos į svečius. Kelias ten netrumpas, ir grįsime tik paryčiu. Likusi viena, gerai saugok namus. Juk mūsų verpalai iš sidabro, aukso ir šilko, o audeklus, kuriuos audžiame savo staklėmis, užsakė pats karalius vestuviniams jaunosios apdarams. Užsisklęsk duris, o mes dar iš lauko užkabinsime didelę spyną.

Audėjos apsitaisė išeiginiais rūbais ir išéjo.

Sfortūna viską kuo gražiausiai sutvarkė, sumazgojo indus, paskui pasidėjo kampe šiaudinį čiužinį ir, užpūtusi žvakę, užmigo.

Atsibudo ji lygiai vidurnaktį. Jai pasirodė, kad kažkas vaikšto po kambarį. Kažkas džerškėjo ir šiugždėjo.

– Kas ten? – riktelėjo mergaitė.

Iš tamsos atsiliepė gergždžiantis senės balsas:

– Čia aš, tavo dalia. Rytoj pamatysi, kokią puikią dovaną tau paruošiau. – Ir dalia šaižiai sukikeno.

Paskui viskas nutilo. Sfortūna pagalvojo: „Durys tvirtai užsklėstos iš vidaus ir iš lauko užrakintos, niekas iš vidų negali įeiti. Tikriausiai aš sapnuoju.“

Taip pagalvojusi, apsivertė ant kito šono ir užsimerkė.

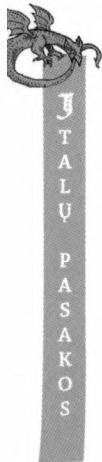
Rytą grįzo audėjos ir émė garsiai belsti į duris.

Karalaitė pašoko ir atidarė šeimininkėms. Saulė įspindo į kambarį, Sfortūna išbalo, audėjos net aiktelėjo. Brangūs verpalai buvo supainioti ir sutraukyti, o auksiniai ir sidabriniai audeklai supjaustyti į gabalus. Štai ką pridarė piktoji Sfortūnos dalia.

– Ak nenaudėle! – aprékė audėjos vargšę mergaitę. – Tai ši- taip tu atsimoki už mūsų gerumą! Nešdinkis!

Ir audėjos ją smarkiai apkumščiavo.

Vėl eina jaunoji karalaitė, kur akys veda.

Vakarop ji priėjo kažkokį kaimą. Visuose languose jau sping-sojo jaukūs žiburėliai. Tokiu metu, kiaurą dieną dirbusi, šeima renkasi prie židinio vakarieniauti. Bet nė viename iš šitų namų néra vietos Sfortūnai. Ji nesiryžo, ir tiek, pabelsti į kokias nors duris. Vargais negalais Sfortūna nuéjo ligi aikštės ir atsisėdo ant akmeninio prieangio laiptelio prie kažkokio turtuolio namų.

Netrukus šeimininkas išėjo uždaryti langinių ir pamatė mergaitę.

- Ką čia veiki? – paklausė jis.
- Aš nebepajégiau toliau eiti, – atsakė Sfortūna. – Susimildami, nevarykite manęs.
- Tu, mergiote, matyt, nežinai, su kuo kalbi. Juk aš pristačiau vyną pačiam karaliui. Aš negaliu leisti tau sédeti čia ant laiptelių. Stokis ir eik į vidų.

Sfortūna iėjo.

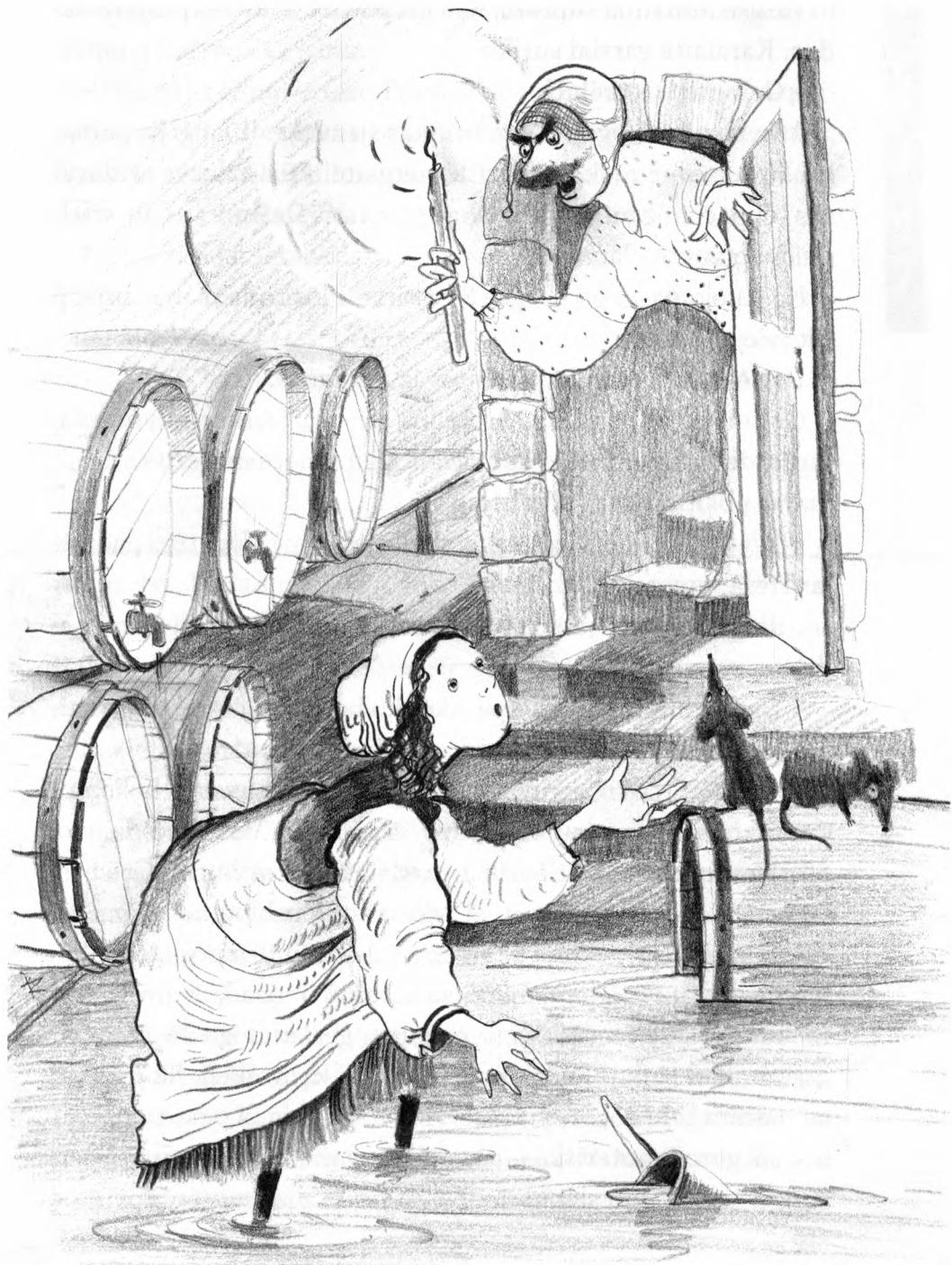
– Lipk ant šitų statinių su vynu ir miegok, – pasakė šeimininkas. – Joms nieko neatsitiks, čia paprastas vynas. O tas, kuris skirtas karaliaus vestuvėms, yra užantspauduotas dešimtyje statinaičių ir laikomas štai čia, rūsyje.

Ir šeimininkas girdamasis pabeldė į rūsio duris grindyse.

Pavargusi Sfortūna kietai užmigo. Paryčiu ji susapnavo nuostabų sapną. Tartum ji sėdi prie upelio. Upelis bėga per akmenukus, čiurlena ir burblena kaip kūdikis. Jo čiurlenimo klausytum neatsiklausytum, bet Sfortūnai kažkodėl baisu.

Nusigandusi ji prabudo ir staiga išgirdo, kad kažkas burba gergždžiančiu balsu:

- Dešimt raudonų upelių, liekitės į ezerą! Aš žinau, ką darau, o mergiotė manęs neatsikratys.

Vargšė Sfortūna suprato, kad jos piktoji dalia vėl pridarė bėdos. Karalaitė garsiai suriko:

– Gelbėkit! Gelbėkit!

Atbėgo užsimiegojės šeimininkas su žvake. Ir ką gi jis pamatė? Krautuvėje nieko nėra, tik mergaitė. Rūsio durys atidarytos. O pačiame rūsyje teliūškuoja vynas. Dešimt tuščių stati-naičių plaukte plaukia.

Ką galėjo pasakyti vargšė Sfortūna! Plūstama ir mušama, ji tik tylėjo ir kentė.

Išsirékės šeimininkas ištūmė ją pro duris.

Graudžiai ašarodama, Sfortūna vėl nuėjo, kur akys veda. Ligi vidudienio ji priėjo upės krantą ir pamatė moteriškę, skalbiančią baltinius.

– Ė, – tarė moteriškė, – pas skalbėją Frančiską atėjo padėjėja. Tiesa, mergaite?

– Jeigu lesite, – atsiliepė Sfortūna, – mielu noru jums padėsiu.

– Na, tai imkis darbo, – pasakė skalbėja Frančiska. – Aš mui-linsiu, o tu skalausk.

Darbas jų rankose virte virė. Saulė dar nepavargo bekepin-dama, o baltiniai jau visi buvo iškabinęti. Vos jie išdžiūvo, Sfortūna atsisėdo ant žolės ir pradėjo adyti skylutes. Griebési jai padėti ir Frančiska, bet jai sekėsi kur kas blogiau.

– Tik pagalvok, – tarė skalbėja, – dvidešimt metų aš skalbiu ir adau baltinius jaunajam mūsų karaliui ir visada maniau, kad niekas pasaulyje nemoka to padaryti geriau negu aš. O dabar matau, kad tinku tau tik padėjėja. Štai ką, vaikeli, lik gyventi su manim.

– Ak geroji moteriške, – atsakė mergaitė, – nedrįstu net per-žengti tavo namų slenksčio. Ne veltui esu praminta Sfortūna.

Mano piktoji dalia užtraukia nelaimes ant manęs ir ant tų namų, į kuriuos aš jėinu.

– Na, tai niekai! – tarė Frančiska. – Dalios, žinoma, nepaisyti negalima. Bet juk ir žmogus ne vėtrungė, kad sukinėtusi, kur vėjas papučia. Galima pasukti ir prieš vėją, galima ir blogą dalią užgerinti. Pasédék čia, aš greitai sugrišiu.

Né valandos netrukusi, skalbėja sugrižo. Ji atnešė du didelius gražiai apskrudusius riestainius.

– Paimk šituos riestainius, – pasakė ji Sfortūnai, – ir eik pasroviui upės krantu. Paupiu tu nueisi prie jūros. Atsistok jūros pakrantėje ir pašauk mano dalią.

– Kaipgi galima pašaukti žmogaus dalią? – nustebo Sfortūna.

– Labai paprastai. Sušuk kiek galėdama garsiau: „Oho ho ho! Frančiskos dalia-a-a!“ Ir taip tris kartus. Tada mano dalia ir pasirodys. Elkis su ja kuo mandagiau, nors, tiesa, tave šito mokyti nereikia... Atiduok mano daliai vieną riestainį, perduok linkėjimų nuo manęs ir išklausinėk, kaip susirasti savają dalią. Antrajį riestainį padovanok savajai daliai.

Éjo, éjo Sfortūna ir priéjo jūros pakrantę. Tris kartus pašaukė ji Frančiskos dalią, ir toji pasirodė priešais ją.

– Sinjora Frančiskos dalia! Frančiska jus sveikina ir siunčia štai šitą riestainį. Ir dar, jeigu būsite tokia maloni, pamokykite, kaip man surasti savają dalią.

– Pamokyti galiu, – tarė Frančiskos dalia. – Tik tu, ją susitikusi, neapsidžiaugsi. Tavo dalia – pikčiurna senė. Bet, jei nori, klausyk. Matai takeli, bevinguojančią į kalnus? Keliauk tuo takeliu. Kai prieisi tarpekli, pasuk į pirmą plyšį tarp uolų. Tenai, tamsiausiamame kampe, stovi krosnis, o prie jos pluša senė. Tai ir yra tavo dalia. O jau šnekékis ten, kaip išmanai, nes su ja ir pats velnias susikalbēti negali.

Sfortūna padékojo Frančiskos daliai ir nuéjo savo dalios ieškoti.

Štai ir tarpeklis, ir plyšys tarp uolų ir krosnis. O štai ir Sfortūnos dalia. Vaje, kaip ji atrodo! Žili plaukai sulipę purvinais kuokštais, pakumpusi nosis visa suodina, drabužiai – vieni skarmalai. Jaunoji karalaitė jau turėjo beveik šešiolika metų, ir buvo galima prisiakti, kad per visus tuos metus jos dalia nė karto nesiprausė.

– Ko čia atėjai? – suniurnėjo senė, pamačiusi Sfortūną. – Kai man prieikis, aš ir pati tave susirasiu. O tuo tarpu nešdinkis.

– Tuojau išeisiu, brangioji sinjora mano dalia. Tik paimkite dovanų štai šitą riestainį.

– Labai čia man reikia tavo dovanų! – burbtelėjo dalia ir nusisuko nuo mergaitės.

Bet Sfortūnai pasirodė, kad senės balsas trupučiuką sušvelnėjo.

Mergaitė padėjo riestainį ant krosnies ir tylutėliai išėjo.

O tuo metu skalbėja Frančiska nunešė baltinius karaliui. Jaunasis karalius pažiūréjo į baltinius ir šūktelėjo:

– Tetule Frančiska...

Karalius skalbėją vadino tetule Frančiska todėl, kad prisiminė ją nuo pat kūdikystės, juk ji skalbė dar jo vystyklus. Taigi, pamatęs baltinius, jis sušuko:

– Tetule Frančiska, niekada jūs nesate taip gerai išskalbusi, kaip šiandien. Kokie jie balti! O suadytos skylutės! Jos gražesnės už mano marškiniai mezginius. Štai jums dešimt skudų magaryčių.

Frančiska labai apsidžiaugė ir už tuos pinigus pripirko visokių gerų daiktų: suknią Sfortūnai, kurpaites Sfortūnai ir juodą nérinių skarą.

Visą savaitę Sfortūna pragyveno pas skalbėją Frančiską. Šit praėjo sekmadienis, išaušo pirmadienis, o pirmadieniais Frančiska visada žlugtą žlugdavo. Jos griebėsi darbo dviese. Iki vidurdienio viskas buvo išskalbta, o paskui Sfortūna kiaurą naktį adė ir lygino.

Kitą rytą, skalbėjai atnešus baltinius, karalius pasakė:

– Ė tetule Frančiska, kaskart tu daraisi vis sumanesnė. Kaip išlaidytos klostės! O baltos apykaklės papurusios kaip jūrų puta.

Ir karalius davė skalbėjai net dvidešimt skudų magaryčių. Tetulė Frančiska padėkojo karaliui ir vėl nuéjo pirkinių. Ši kartą ji vėl nupirko suknią, kurpaites, gražią skarelę. Bet čia dar ne viskas: ji pirko muilo gabalą, kempinę, šukas ir visą buteliuką brangaus rožių aliejaus.

Skalbėja parsinešė pirkinius namo ir pasakė Sfortūnai:

– Žiūrék, kokių dovanų paruošiau tavo daliai. Tuoj iškepsiu riestainį, ir eik pas ją į svečius. Aprenk ją tais visais naujais rūbais, bet pirmiausia gerai išprausk.

Sfortūnos dalia tebebuvo tokia pat apskretusi, bet mergaitę sutiko maloniu.

- Riestainį atneše? – paklausė ji, pamačiusi Sfortūną.
- Žinoma, atnešiau, brangioji sinjora mano dalia.

Ir ji atkišo senei riestainį.

Vos tik dalia priėjo prie Sfortūnos, mergaitė tvirtai sugriebė ją už rankų ir nutempė prie upelio. Na ir klykė senę, kai Sfortūna ją trynė primulinta kempine.

– Nenoriu proustis! Nenoriu proustis! – rėkė ji, stengdamasi ištruksti.

Bet Sfortūna nepaisė jos riksmo. Ji kuo švariausiai išprausė savo dalią, sušukavo, apvilko nauja gražia suknia, apavė nau-

J
T
A
L
U
P
A
S
A
K
O
S

jomis girgždančiomis kurpaitėmis ir išliejo ant jos visą buteliuką rožių aliejaus.

Vaje, kokia maloni gera senutė dabar stovėjo priešais Sfortūną! O kvepėjo jinai kaip dešimt krūmų rožių. Savaime aišku, visos moterys, net pačios seniausios, mėgsta naujus apdarus. Dalia negalėjo savimi atsigrožeti. Ji vis taisinėjo klostytus si-jono apsiuvėlius, girgždino naujas kurpaites, matavosi skarą.

– Gudruole tu mano, – pasakė ji Sfortūnai. – Taip jau būna: jeigu žmogaus dalia pikta, jis nieko kita nežino, tik skustis ir keikti ją. Štai ji ir darosi dar piktesnė. Niekam ir į galvą neat-eina, kad reikia pačiam pasistengti savo dalią pagražinti. Tu, mano balandėle, taip ir pasielgei. Dabar viskas tau seksis. Ačiū už dovanas, priimk ir nuo manęs dovanėlę.

Ir dalia davė Sfortūnai mažą dėžutę. Mergaitė pabučiavo se-nutę į abu skruostus ir nubėgo pas Frančiską.

Kartu su Frančiska juodvi atidarė dėžutę. Ir kas gi joje buvo? Tik galiono galelis, trumputis, piršto ilgumo.

– Nelabai dosni tavo dalia, – pasakė Frančiska ir įkišo dėžu-tę į komodos stalčių.

Na, o pirmadienį, kaip visada, Sfortūna su Frančiska išskal-bė baltinius, ir antradienį skalbėja nunešė juos į rūmus.

Ši kartą karalius net nežvilgtelėjo į baltinius, taip buvo su-sirūpinęs.

– Jūsų didenybe, – pasakė skalbėja, – tetulė Frančiska drįsta jūsų paklausti, kokie rūpesčiai jus taip slegia?

– Ak tetule Frančiska, aš turiau tūkstantį bėdų ir šimtą nemalonumų. Matai, patarėjai man surado nuotaką užjūrio ka-ralystėje. Nuotakos aš niekuomet nė regėte neregėjau ir vesti jos visai nenoriu. Bet jeigu patarėjai ką nors įsikals sau į galvą, tai jokiu būdu neatstos. Aš ir sutikau.

– Kas gi čia bloga? – paklausė Frančiska. – Vestuvės – linksmas dalykas.

– Na, o man visai nelinksma. Pirma, neturiu vestuvėms vyno. Kažkokia mergiotė, užklydusi pas mano vynininką, išleido iš statinaičių visą geriausią vyną...

– Tai dar ne bėda! – pasakė Frančiska. – Prisišokę svečiai nebeatskiria, kokiui vynu malšina troškulį.

– Antra, – kalbėjo toliau karalius, – nuotaka pareikalavo, kad aš jai padovanočiau tris suknias – auksinio, sidabrinio ir melsvai raudono šilko. Trys audėjos tokio šilko priaudė. O kažkokia pas jas užklydusi mergiotė supjaustė visus brangiuosius audeklus.

– Ė jūsų didenybe, – pasakė Frančiska, – gražiausias apdaras nuotakai – balta suknelia.

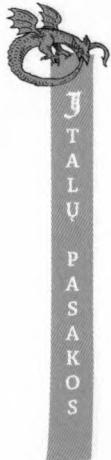
– Taip ir aš pats nusprendžiau. Balta šilkinė suknelia jau pasiūta. Jos apačia apsiūta galionu. Bet štai nelaimė! Išivaizduokite, tetule Frančiska, galiono neužteko. Pritrūko mažutycio galelio, šitokio, sulig pirštu. O tokio galiono nebéra visoje karalystėje.

– Jūsų didenybe! – suriko skalbėja. – Palaukite, aš tuoj grįšiu.

Frančiska nubėgo namo, pasirausė komodoj ir atnešė karaliui déžutę su galionu. Lygutėliai tokiu, kokiu buvo apsiūta nuotakos suknelia.

– Vaje, tetule Frančiska! – šūktelėjo karalius. – Tu išgelbėjai mane nuo gėdos prieš užjūrio karalaitę. Už tai aš tau atsversiu tiek aukso, kiek sveria tavo galionas.

Pradėjo karalius sverti tą galiono galeli. Iš pradžių mažomis svarstyklėmis, paskui vidutinėmis, paskui – pačiomis didžiausiomis. Bet kad ir kiek tarnai pylė aukso, galionas buvo sunkesnis.

– Tetule Frančiska, – paklausė karalius, – sakyk tiesą: kieno tas galionas?

Frančiska papasakojo apie Sfortūną. Ir karalius panoro ją pamatyti.

Ir štai Sfortūna su nauja savo suknelia atejo į rūmus. Vos karalius ir Sfortūna pamatė vienas kitą, iškart įsimylėjo. Ir nieko čia nuostabaus, – juk abu jie buvo jauni ir gražūs.

Karalius beregint pašaukė patarėjus ir tarė:

– Jūs ieškojote man nuotakos už jūrų, o aš suradau ją savo karalystėje. Jeigu kam nors iš jūsų labiau patinka užjūrio karalaitė, tegu veda ją pats.

Ir karalius liepė rengtis vestuvėms.

Paskui jis liepė pašaukti tris audėjas ir vynininką. Tie tiesiog apmirė, pamatę karaliaus nuotaką. Karalius užmokėjo jiems už supjaustytą šilką ir išlietą vyną, ir tie išėjo patenkinti.

Dabar karalaitės niekas nebevadino Sfortūna, juk ji jau nebuvo mergaitė Nelaimė. Visi ją dabar vadino tuo vardu, kurį kadaise jai davė tėvas ir motina, – Santina.

Belikus trim dienom ligi vestuvių, Santina pasakė savo jaučiui:

– Ak jūsų didenybe, kaip man norėtusi nors kokią žinelę gauti apie brangiają savo motiną ir seseris, apie nelaimingąjį tėvą.

– Nusiraminkite, mieloji Santina, – atsakė karalius, – tą dieną, kai pirmą kartą jus pamačiau, aš nusiunčiau pasiuntinius į gretimą karalystę. Šiandien pasiuntiniai grįzo ir atvežė linksmą žinią. Karalius, jūsų tėvas, pabėgo iš nelaisvės, surinko kariuomenę ir susigrąžino sostą. Karalienė, jūsų motina, ir karalaitės, jūsų seserys, dabar važiuoja čionai.

Santinos džiaugsmui nebuvo galio.

Išaušo vestuvių diena. Už viskuo apkrauto stalo, garbingiausioje vietoje, sédėjo jaunieji, o jiems iš šonų – tėvas, motina ir šešetas Santinos seserų. Aišku, buvo čia ir tetulė Frančiska.

O už nuotakos krėslo stovėjo dar viena viešnia. Kiekvieną kartą, išgirdusi Santinos juoką, ji džiaugsmingai linkčiojo galva. Bet niekas kitas nematė tos viešnios, tik jaunoji karalaitė, nes tai buvo jos pačios dalia.

KAIP VIENUOLIS GELBĖJO SAVO AUSIS

YVENO KITASYK vyras ir žmona. Jiedu būtų puikiai sutarę, jeigu...

Vos tik žmona išvirdavo pietums ką nors gardesnio, vyros išbėgdavo į gatvę ir tempdavo už stalo pirmą pasaikiusį praeivį. Toks jau jis buvo žmogus, kad, nepagardintas šnekomis ir juokais, kąsnis nelišdavo jam į gerklę.

Na, o žmona? Ko gi jai džiaugtis, kai jos daliai nuo pietų tekdavo tik apgraužti kauleliai. Tiesa, pagardinimo ji gaudavo tiek pat, kiek vyros, bet vienais juokais sotus nebūsi. Ji ir įkalbinėdavo vyrą, ir pykdavo, ir grasindavo jam. Bet vyros jai tik atsakydavo:

– Brangioji žmonele, argi aš kaltas, kad tu tokia gera šeimininkė? Aš noriu visam pasauliui parodyti, kaip nuostabiai tu gamini valgį.

Kokia moteris atsispirs tokioms pagyroms! Išgirdusi šitočius žodžius, žmona liaudavosi pykus.

Bet kartą ji nupirko turguje porą riebių putpelių. Parėjo namo ir sako vyrui:

– Šiandien, brangusis, nieko nekviesk. Putpelių tik dvi, kaip tik mums abiem. Tuojau jas išdarinésiu, išgaląsk man peilį kuo aštariau.

– Gerai, žmonele, tebūnie, kaip tu nori, nieko nekviesiu, – atsakė vyros, paémė peilį ir išėjo į gatvę, ketindamas ji pagalsti į akmenį šalia prieangio.

Lyg tyčia pro šalį éjo storas vienuolis. Vyros nesusilaikė ir pakvietė ji pietų.

Įsivedės ji į kambarį, vyras pasakė:

– Pašnekink, žmonele, šventąjį tėvą, kaip pridera, kol baigsi galąsti peilį.

Dabar žmonos kantrybė trūko, ir ji nusprendė vyra pamokyti.

– Ak šventasis téve, – patyliukais tarė ji vienuoliui, – baisu ir pagalvoti, kad netrukus jūs neteksite gražiausio savo papuošalo. Ar žinote, kam šitas piktadarys galanda peili? Jis užsi-
kviečia niekuo détus žmones, nupjausto jiems ausis, kepa jas ir valgo.

Išgirdės tokias baisybes, vienuolis pasikélė sutanos skvernus ir, nors buvo riebesnis už meitėlį, nudūmė gatve kaip greitakojis elnias.

- Kas jam atsitiko? – suriko nustebęs vyras.
- Jam nieko neatsitiko, – atsakė žmona, – bet užtat išskrido mūsų putpelés. Išsinešė jas vienuolis, né ačiū nepasakes.

Tai išgirdės, vyras šoko vienuoli vytis.
– Ei šventasis téve, – rékė jis bégdamas, – argi tai gražu!
Kam tau vienam dvi? Atiduok nors vieną!

Bet vienuolis nenorėjo prarasti net ir vienos ausies. Todėl jis dūmė dar greičiau.

– Paklausyk, šventasis téve, aš pasitenkinsiu, gavęs nors puselę!

Veltui vargšas rékė. Vienuolis netrukus visiškai dingo iš akių.

Vyras buvo taip susikrimtęs, kad atsisėdo ant akmens šalia kelio ir prasédėjo iki pat vakaro. O žmona tuo metu iškepė putpeles ir suvalgė jas abi iki paskutinio kaulelio.

Nuo to laiko vyras pradėjo kvesti pietums tik gerus draugus, ir tai tik per šventes.

ROMOS POPIEŽIAUS ATSAKYMAS

YVENO SAN MARINE du kvailiai. Tiesa, patys jie nelaikė savęs kvailiais, bet San Marino gyventojai kiekvieną dieną jiems tai sakydavo. Tačiau kvailiai vis netikėjo.

Kartą susitiko abu ir émė tartis, kaip jiems sužinoti – kvailiai jiedu ar ne. Galvojo jie, galvojo – ko čia paklausus...

– Teiséjo, – pasiūlé pirmasis kvailys.

– É, ne, – atsaké antrasis. – Pas teiséja aš neisiu. Prieš kokį ménėsi apskundžiau kaimyną, kad tasai mane sumušé lazda. O teiséjas, užuot nubaudeš tą niekšą, išvadino mane kvailiu ir išvaré.

– O už ką tave kaimynas mušé? – paklausé pirmasis kvailys.

– Nežinau. Matai, man tas mušimas prisisapnavo. Vos tik buvau kaimyną beklausiąs, už ką jis mane vanoja, tą pačią akmirką prabudau. Geriau eikime pas krautuvininką. Žmonės kalba, kad jis esas toks protinges, jog patį velnią galis apgauti.

– É, pas krautuvininką aš neisiu, – atsaké pirmasis kvailys. – Praeitą sekmadienį ipsisidžiau batus nusipirkti. Davé man krautuvininkas batus. Žiūriu – ogi jie skirtingi: vieno nosis į vieną pusę žiūri, kito – į kitą. Ne, galvoju, manęs neapmausi. Ir paprašiau jo dviejų vienodų batų. Tada krautuvininkas sako: „Jeigu tu užsimanei avéti du kairiuosius, tai mokék ir už du dešiniuosius. O jei ne, nešdinkis, kvaily.“ Na, aš ir išéjau.

– Ką gi mums daryti? – atsiduso antrasis kvailys.

Vél jedu émė sukti galvas. Galvojo, galvojo ir nusprendé keliauti pas patį Romos popiežių. Juk kunigas bažnyčioje saké, kad Romos popiežius niekada neklysta.

Nuéjo kvailiai į Romą pas popiežių.

Pabučiavo jo šlepetes, kaip įprasta, ir émë skustis.

– Švenčiausasis téve, išspręsk, kas teisūs: mes ar San Marino gyventojai. Praminé jie mus kvailiai, o mes netikime. Jeigu iš tiesų esame kvailiai, – vadinas, kvailiai, o jeigu ne, tai liepk kaimynams vadinti mus protingais.

– Na, ką gi, išspręsiu, – sutiko Romos popiežius. – Tik pasakyk, – atsigréžé jis į vieną kvailį, – už ką tave pirmą kartą žmonės kviliu pavadino.

– Ogi štai už ką, – atsaké tasai. – Prieš penkerius metus motina pasiunté mane vieną rytą parnešti vandens. Paémiau aš kibirą, nuéjau prie upelio ir pradéjau semti vandenį lazda. Panardinu lazdą – nukratau lašelį, vél panardinu lazdą – vél nukratau lašelį. Iki pat vakaro sémiau vandenį, o kibiras vis dar nepilnas. Tada atbégo motina ir išvadino mane kviliu. Na, o kaimynai ir nusiklausé. Nuo to laiko kitaip né nevadina: kvailys ir kvailys! O ką gi man – pirštu reikéjo semti? Juk šaltam vandenį jis būtų visai sustiręs.

– O tave už ką pirmajį kartą kviliu pavadino? – paklausé Romos popiežius antrojo.

– È, tokio menkniekio ir prisiminti nenoriu. Pasiunté mane senelé į rūsių ąsočio su pienu parnešti. Nuéjau, bet ten durelés pasirodė žemos. Visas tilpčiau, o galva nelenda. Aš paprašiau senelę, kad ji paaukštintų rūsio duris. O ji, užuot tai padariusi, apšauké mane kviliu. Taip ir prasidéjo.

Išklausé juos popiežius nuo pat pradžios iki galo ir pagalvojo:

„Kviliui aiškinti, kad jis kvailys, – tas pat, kaip véjyje miltus sijoti. Bet ne veltui aš vadinoosi Romos popiežium – neišleisiu jų be atsakymo.“

Jis liepė savo tarnui sugauti pelę ir patupdyti ją į dėžutę. Tą dėžutę padavė kvailiams ir tarė:

– Štai jums mano atsakymas. Nežiūrėkite į dėžutę, kol sugri- šite į San Mariną. Bet žinokite: jeigu atsakymą išleisite, – vadiniasi, jūs paskutiniai kvailiai.

Kvailiai paėmė dėžutę, pabučiavo popiežiui šlepetę, kaip įprasta, ir tuo pačiu keliu patraukė atgal.

Grįžę namo, jie suéjo į kambarį, sandariai uždarė duris ir langus, kad nė plyšelio neliktų. Paskui kilstelėjo dėžutės dangtelį, o iš ten kažkas kaip šoks!

Puolė kvailiai gaudyti Romos popiežiaus atsakymo, o pelytė šmurkšt į urvelį – ir nebéra.

– Klausyk, – sako vienas kvailys, – koks gi čia atsakymas? Čia, rodos, pelė.

– Pelė? Ko nežinau, to nežinau, – atsiliepė antrasis kvailys. – Aš niekada pelés nesu matęs. O tu?

– Aš mačiau. Ji maža, pilka, su uodegėle, ir užpakaly jos – katė.

– O čia buvo kažkas mažas, kažkas pilkas, ir uodegėlė buvo. O kates nebuvo. Vadinasi, tai ne pelė.

Pažiūréjo kvailiai vienas į kitą ir sako:

– Nieko nepadarysi. Paleidome Romos popiežiaus atsakymą. Vadinasi, iš tikrujų mes kvailiai.

ŠEŠI BROliai

IENAS TĖVAS TURĖJO šešetą sūnų. Penki buvo kvailiai, o šeštas mulkis. Tėvas jais atsidžiaugti negalėjo. Kartą tėvas ir sako:

– Eikite į miestą, nusipirkite, kas patiks.

Patraukė broliai į miestą. Užėjo į krautuvę. Ėmė rinktis. Penki broliai pirkosi šautuvus be vamzdžių, o šeštasis – be tūtos. Užsidėjė šautuvus ant pečių, pasuko jie atgal.

Staiga, kur buvę, kur nebuвę, atbėga priešais šeši zuikiai. Penkių zuikių ausys stačios, o šeštojo atsikišusios. Pamatę brolius, penki zuikiai nudūmė šalin, o šeštasis paspruko.

Broliai bematant kilstelėjo šautuvus ir prisitaikė. Penki užsimerkė, o šeštasis akis užvérė. Pykštėlėjo visi kaip vienas, tik penki prašovė, o šeštasis nepataikė.

Tada broliai šoko zuikių vytis. Penkis sučiupo, o šeštajį sugavo. Tai bent pasisekė!

Parėjo broliai namo. Nusprendė zuikius antpirštyje virti. Penki zuikiai antpirštyje netelpa, o šeštasis – neišsitenka.

Tėvas pamokė sūnus:

– Nueikite pas kaimynus, paprašykit šešių prikaistuviu: vius zuikius kartu virsime.

Nuėjo broliai pas kaimynus. Penki kaimynai buvo šykštūs, o šeštasis – gobšas. Davė kaimynai, ko kam negaila – penkis prikaistuvius skylėtus, o vieną – be dugno.

Parsinešė broliai prikaistuvius ir užkaitė zuikius virti. Po penkiais prikaistuviais jie pamiršo ugnį užkurti, o po šeštuoju visai neuždegė.

Virė zuikiai, virė. Penki neišvirė, o šeštasis liko žalias.

Susėdo broliai zuikius valgyti. Penki sukramtyti negali, o šeštasis nė neatkanda.

Šoko broliai vaišinti tévą. Tévas penkis zuikius suvalgė, o šeštuoju paspringo.

Atvedé broliai šešis daktarus. Penki daktarai buvo nemokšos, o šeštasis ir visai nieko neišmanė. Apžiūrėjo daktarai tévą ir susiginčijo. Penki saké, kad jis nesveikas, o šeštasis, kad serga.

O kaipgi viskas baigési? Kol kas dar nežinia. Daktarai tebesiginčija. Va, kai jie sutars, tada ir toliau bus galima pasakoti.

NAUJAS SIJONAS

UVOS KARTĄ VYRAS IR ŽMONA. Niekaip nepasakytum, kad jiedu gyveno turtingai, buvo tiesiog vargo bitės. Žmona turėjo vieną vienintelį sijoną, apdriskusį nudryžusį, nunešiotą nudėvėtą. Kiauras dienas ji nieko kito ir neveikė, tik lopė. Per lopus nė sijono nebesimatė.

Parėjo kartą vyras namo, o žmona verkia.

– Pažiūrėk – sijone vėl skylė! Ir užloptyti nebéra kuo.

Kitą dieną už visus uždirbtus pinigus vyras nupirko žmonai naują sijoną. Parnešė namo ir sako:

– Nors be vakarienės, bet su nauju drabužiu.

Žmona labai apsidžiaugė.

Vyros atsigulė miegoti, o jinai émësi darbo.

Prabudo vyras, žiūri – žmona visą naujają sijoną gabalaus sukarpiusi ir senajį naujaus lopais sulopiusi. Aikteléjo jisai, o žmona sako:

– Ačiū tau, vyreli, visas skyles užlopiau, ir va dar kiek gabalų liko, ištisiems metams užtekės.

AKMENŲ SRIUBA

YVENO DVI SESERYS – Ana Marija ir Vitorija. Ana Marija buvo ištekėjusi už turtingo krautuvininko. Vitorija – už angliadegio. Anglis degti – ne tas pat, kaip prekes krautuvėje pardavinėti ir pelną skaičiuoti. Angliadegys dirba daug, uždirba mažai. Bet trobelėje, stovinčioje giros pakrašty, visada buvo linksma, – mat angliadegys keldavo ir guldavo su daina, ir ne tą pačią dainuodavo, o vis kitą. Ir iš kur jis tą dainų imdavo! Vitorijos vaikai – dvi mergaitės ir trys berniukai – augo raudonskruosčiai, paklusnūs ir linksni.

O Ana Marija teturėjo vieną sūnų, ir tas pats buvo pikčiurna, verksnys. Kad ir kaip motina jam pataikavo, kad ir kaip lepino, jis tik džiūvo ir blyško iš piktumo. Todėl turtingoji Ana Marija ir pavydėjo vargšei Vitorijai.

Kažkuriais metais toje vietoje, kur gyveno seserys, pasirodė juodoji karštinė su savo bičiule – kauléta giltine. Jos užsukdavo čia į vienus namus, čia į kitus. Neaplenkė baisiosios viešnios né angliadegio lūšnos, pabeldė ir į krautuvininko namus. Vieną dieną seserys ištekėjo, vieną dieną vyru neteko.

Liko Vitorija su penkiais mažais vaikučiais. Anglis degti – ne moterų darbas, o kitokio Vitorija, kad ir ieškojo, negalėjo susirasti. Tada ji ryžosi nueiti pas savo seserį Aną Mariją.

– Padék man, sese, – paprašė Vitorija. – Duok nors riekelę duonos vaikams pavalydinti.

– Užsikorė man ant sprando veltėdžiai! – suriko Ana Marija. – Na, tegu bus taip, dykaduone, apsiruoš namuose, iškuopk tvartą, pašerk gyvulius, išravėk daržą, tada ir prašyk.

Vitorija apsiruošė namuose, iškuopė tvartą, pašérė karves, pamelžė jas, visas piktžoles darže išravėjo.

– O dabar iškepk duoną, – paliepė Ana Marija.

Kai duona iškepė, ji išrinko patį mažiausią kepalėlį ir padavė seserai.

– Rytoj vėl gali ateiti, – pasakė krautuvininkė, o pati sau pagalvojo: „Neilgai tavo vaikai bus raudonskruosčiai, jeigu penkiems padalinsi tokį kepalėlį!“

Vitorija atėjo ir kitą dieną. Sesuo jai davė dar sunkesnį darbą, o vakare priešais ją padėjo dar mažesnį kepalėlį negu varker. Bet ši kartą Vitorija buvo gudresnė: išminkiusi tešlą, rankų nesiplovė. Parėjusi namo, pastatė katilą ant ugnies ir visus prie delnų prilipusius miltus nukratė į vandenį. Išvirė skani miltinė putra. Vaikai jos užsrėbė ir beveik sotūs atsigulė.

Dabar Vitorija kasdien taip darydavo. Ir jos vaikų skruostai dar labiau paraudo negu anksčiau.

Kartą Vitorija sesers kieme rankinėmis girnomis malė grūdus. Netikėtai pro vartus įėjo senas elgeta.

– Duok man gabalėlį duonos, geroji moteriške, – pasakė jis, – aš alkanas.

Vitorija atsakė:

– Mielai tame pavalydinčiau, bet čia šeimininkė ne aš. Pa-
prašyk mano sesers.

Tai išgirdusi, Ana Marija išbėgo iš namo ir ėmė plūstis:

– Nešdinkis, valkata, kol šunim tavęs neužsiundžiau!

O paskui Aną Mariją iššoko jos sūnelis. Jis susižérė prie kojų krūvelę akmenukų ir ēmė svaidyti juos į senį.

Elgeta jau buvo beišeinės, bet Vitorija spėjo jam šnibžtelėti:

– Vakare lauk manęs ten, kur sukasi kelias, po didžiaisiais alyvmedžiais.

Vitorija baigė darbą ir nuėjo namo. Ant akmens ties kelio posūkiu sédėjo elgeta ir laukė Vitorijos. Ji ištraukė iš pintinai-

tės savo kepalėli, sulaužė jį į šešias lygias dalis ir vieną padavė seneliui. Šis paėmė duoną ir paklausė:

- Kieno dalį tu man atiduodi, moteriške?
- Turiu penketą vaikų, – atsakė Vitorija, – šeštoji aš pati. Va ir atidaviau savo dalį. Nesirūpink, šiandien aš daug pasidarbavau ir greitai užmigsiu. O miegodamas žmogus valgyti nenori.

– Ką gi, ačiū. Gal ir aš tau kada nors padésiu, – pasakė senelis.

Praėjo dar kiek laiko. Kartą Anos Marijos sūnus pamatė skriejantį padangėje erelį ir išigeidė su juo pažaisti. Ana Marija taip myléjo sūnų, kad jeigu būtų turėjusi sparnus, tikrai būtų lėkusi erelio vytis. Tačiau sparnų ji neturėjo ir émė įkalbinéti numylétąjį sūnelį pažaisti kitais žaislais. Bet numylétinis norėjo tik erelio. Jis išsižiojo, kiek galėdamas, ir émė klykti. Klykė taip garsiai, kad iki vakaro visi namiškiai apkurto, o jis pats susirgo.

– Na, o tavo vaikai, – paklausė Ana Marija Vitorijos, – ar sveiki?

– Sveiki, – atsakė Vitorija.

Tai išgirdus, Aną Mariją pradėjo graužti baisus pavydas. Ji pasiuntė seserį dirbtį į laukus, o pati nubėgo į jos trobelę. Pamačiusi, kokie raudonskruosčiai ir linksmi Vitorijos vaikai, Ana Marija vos nepravirko iš sielvarto.

– É mielieji giminaičiai, kad jūs geros dienos nematyumėt, kuo motina jus valgydina, kad visi tokie pilnaveidžiai? – Ir ji skaudžiai įgnybo mažiausiajam vaikiukui.

- Mes valgome miltinę putrą, – atsakė vyriausiasis.
- Miltinę putrą? O iš kur motina ima miltų?
- Vos tik parėjus, prie delnų prilipusius miltus mama nukrato į katilą, – pasakė mergaitė.

„Ak, štai kaip!“ – pagalvojo Ana Marija.

Tą patį vakarą ji Vitorijai liepė prieš išeinant kuo švariausiai nusiplauti rankas ir išvijo savo seserį, nedavusi jai né kąsnelio duonos.

Vitorija išėjo namo su tuščia pintinaite. Ties kelio posūkiu ji stabtelėjo ir susimastė. Ką pasakys alkaniems vaikams, kuo juos pavalgydins?

Tuo metu šalia kelio Vitorija pamatė tris akmenis. Ji įsidėjo tuos akmenis į pintinaitę ir pridengė prikyštę.

Belaukdami jos sugrįžtant, vaikai, kaip visada, prinešė vandens ir užkürė ugnį židinyje. Kai Vitorija grįzo, vanduo katile jau buvo pradėjės virti.

– Na, vaikeliukai, – tarė ji, – šiandien valgysime sriubą, bet ne miltinę, o iš geros mésos.

– Ar ta mësa ilgai verda? – paklausė vaikai.

– Ilgai, vaikeliukai, matote, kokia ji kieta, – ir Vitorija mediniu šaukštu pastukseno į akmenis katile. Kai ji suminkštės, sriuba bus išvirusi. O kol kas pažaiskite.

Vaikai nubėgo žaisti. Motina atsisėdo prie katilo, kuriamė virė akmenys, ir graudžiai pravirko.

„Jau vėlус metas, – galvojo ji, – vaikai pažais ir sumigs, užmiršę valgi. Šiandien juos apgavau, o kas bus rytoj? Ar pasiseks man rasti darbo?“

Bet štai durys plačiai atsidarė, ir į vidų įbėgo vaikai. Kaip jūs galvojate, ką jie atsivedė? Nagi tą patį seną elgetą, kuriam Vitorija neseniai buvo davusi duonos.

– Mama, mama, – suriko vyriausiasis sūnus, – senelis pasakė, kad ir jis alkanas! Duok ir jam mūsų sriubos.

– Kodėl gi ne? – prašneko Vitorija. – Bet mësa dar kieta. Tegu senelis pasišildo prie židinio ir palaukia, o jūs dar palakykite.

Vaikai išbėgo. Tada moteriškė tarė seneliui:

– Nepyk, gerasis žmogau. Praeitą kartą atidaviau tau savo dalį. O šiandien nieko neturiu.

– Kas gi verda katile? – paklausė senelis.

– Akmenys, – liūdnai atsakė Vitorija.

– Kam tu mane apgaudinėji? Aš užuodžiu mėsos kvapą.

– Prisiekiu, kad ten nieko néra, tik akmenys, – pasakė moteriškė ir, pribégusi prie katilo, iš jo pasémė sriubos dideliu mediniu šaukštu.

Kaip ji nustebo, pamačiusi šaukšte nemažą gabalą virtos mėsos!

– Aš juk sakiau, kad kvepia mësa, – nusišypsojo senelis. – Šauk vaikus vakarieniauti.

– Bet sriubą dar reikia pasūdyti, o aš neturiu druskos.

– Tavo akys raudonos. Vadinas, tu verkei. Gal viena ašarėlė pakliuvo į katilą. Nieko néra sūresnio už motinos ašaras.

Vitorija paragavo sriubos. Ir tikrai, druskos visai užteko.

– Vaikeliai, eikšekit valgyti, – sušuko ji ir prippylė sriubos į didelį dubenį.

– Duok vaikams prie sriubos po gabalą duonos, – pasakė senelis.

Vitorija papurtė galvą.

– Duonos neturim.

– Tu vél mane apgaudinėji, – šypsodamasis atsakė senelis. – Pažiūrėk spintoje, ant lentynos.

Vitorija klusniai atidarė spintą ir pamatė, kad ant lentynos guli septyni maži apvalūs kepalėliai.

Visi sočiai pavalgė. Paskui senelis tarė:

– Dabar nebloga būtų išgerti stiklinėlę gero vyno ir užkasti griežinéliu sūrio. Nulipk, moteriške, į rūsi.

Nė žodžio nesakydama, Vitorija nusileido į rūsi, nors žinojo, kad ten visiškai tuščia, net pelė nerastų ko pagraužti.

Bet stebuklai nesibaigė. Rūsyje stovėjo statinaitė vyno ir šalia jos gulėjo sūdyti avies sūriai, o ant storo kablio palubėj kabobo rūkyti kumpiai ir virtinės dešrų.

Po vakarienės vaikučiai sumigo.

– Ak sinjore elgeta, – šūktelėjo Vitorija, – jūs, matyt, burtininkas!

– Tai jau taip, – atsakė senis. – Padaryti viską, ką aš padariau, man vieni niekai. Tačiau per pastarajį tūkstantį metų darba vausi nemažai. Vienoje gирioje kalnuose stūkso senas ąžuolas, mano vienmetis; panorėjės aš visada jo drevėje ilsiuosi. Da-bar nusprendžiau trupučiuką nusnūsti, kokį šimtą metelių. Bet, prieš iškeliaudamas į kalnus, noriu grąžinti visas skolas. Viskas, ką padovanojau, liks tavo namuose. Katile nesibaigs mësa, spintoje – duona, rūsyje – vynas, sūriai ir dešros. O da-bar eisiu. Turiu dar vieną skolelę – tavo seserai ir jos sūnui. Ją grąžinti ne taip malonu, bet ką padarysi!

Ir senis krenkšėdamas atsikélé nuo suolelio. Vitorija ji pasi-vijo prie durų ir nutvérė už skverno.

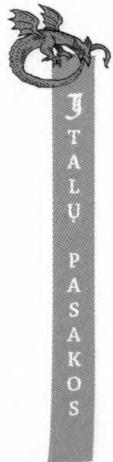
– Ak brangusis sinjore burtininke, būkite geras, pasigailėki-te mano sesers!

– Mielai taip padaryčiau, bet negaliu. Mes, burtininkai, taip pat turime savo įstatymą: už viską mokëti pagal nuopelnus. Kas ką nusipelnė, tą ir gaus.

Senis išėjo.

O Vitorija niekaip neužmigo ligi aušros. Nors ir pikta buvo jos sesuo, bet vis dėlto sesuo. Rytą nubėgo ji pas Aną Mariją.

Žiūri – Ana Marija gyva ir sveika, išeina pasitikti jos į prieangi.

– Béda, sesute! – suriko ji. – Vakar vakare atėjo pas mane tas prakeiktas se... Oi, oi, oi! – ir Ana Marija griebési už žando. – Tas gerasis senelis ir pasakė, kad kiekvieną kartą, kai imsiu keikties, man suskaudės dantis. O kaip nesikeiksi, kad jি kur velniai grieb... oi, oi, oi! Tesaugo jи švenčiausioji Madona!

Tuo tarpu išbėgo į kiemą ir Anos Marijos sūnelis su lazda rankoje. Šalia prieangio ramiai tupėjo šuo. Numylėtasis sūnelis užsimojo šuniui lazda, bet toji išsilenkė kaip gyvatė ir trenkė jam į kaktą.

– Persikėli mano auksinį, – tai pamačiusi, émė raudoti Ana Marija, – ir tavęs nepasigailėjo senasis kvai... Oi, oi, oi! Tik pagalvok, sesute, vargšas kūdikis dabar né pažaisti nebegali! Mes akmenį – į save pataikys. Nieko kito ir nedarau, tik jo mélynes ir įdréskimus vilgau.

Vitorija nusijuokė ir pasuko namo.

Čia lyg ir pasakos galas, bet štai ką dar vertėtų pridurti.

Nuo to atsitikimo praėjo beveik šimtas metų. Netrukus atsibus savo drevėje senasis burtininkas ir vėl ims klajoti po pasauli. Gal ir jūs, vaikai, jи susitiksite. Nebijokite jo, burtininkas – geras senelis. Tik neužmirškit, kad jis už viską moka pagal nuopelnus: kas ko nusipelnė, tą ir gaus.

GUALTJERO SAPNAI

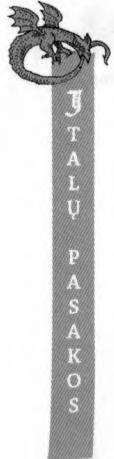
ADAISE FLORENCIJOJE gyveno jaunas bajoras, vardu Gaultjeras. Buvo jis stiprus, gražus ir gana turtingas, tad, kaip sakoma, draugams dėl jo nerimauti neteko, o priešai jam pavydėjo. Tačiau jei Gaultjeras būtų daugiau pasakojęs apie save, draugai būtų nuliūdė, o priešai apsidžiauge.

Matote, nelaimingasis Gaultjeras kiekvieną naktį sapnuodavo baisius sapnus. Jis taip nusikamavo, kad bijodavo užmigti. Prisijodinėjės, svirduliuodamas iš nuovargio, jis išvažiuodavo į pokylį, o jam pasibaigus vėl eidavo pasivaikščioti... Bet be miego žmogus negali gyventi. Galų gale Gaultjeras tartum pa-kirstas griūdavo į patalą.

Ir bematant jį imdavo kamuoti baisūs sapnai. Gaultjeras rėkdavo per miegus, apsipildavo šaltu prakaitu, atsibusdavo vaitodamas ir nebegalėdavo užmigti.

Kartą jaunikaitį aplankė senas jo tévo draugas sinjoras Rikardas. Sinjoras Rikardas gyveno užmiestyje, toli nuo triukšmingos Florencijos, ir labai retai atvažiuodavo į miestą. Jis taip malonai užkalbino Gaultjerą, kad tasai papasakojo jam savo bėdą. Atidžiai išklausęs jaunikaitį, sinjoras Rikardas pasakė:

– Matai, gyvendamas atsiskyrės, aš dažnai skaitau senus rankraščius, ir man pasisekė atskleisti kitiems nežinomas pa-slaptis. Kiti žmonės mane pavadintų burtininku, tačiau tai būtų visai neteisinga – juk aš niekuomet nesinaudoju tuo, ką sužinau. Bet tavo tévą aš myléjau kaip broli, o tave myliu kaip sūnų, todėl pabandysiu tau padéti. Tad klausyk: palauk jauno ménulio ir naktį nuskink miške tris paparčio lapus. Vieną mesk į tekantį vandenį, kitą – į liepsnojančią ugnį, o trečią prieš užmigdamas pasikišk po pagalve. Kad ir kas tau prisisapnuotų,

nesibijok. Būk sapne toks pat narsus, kaip iš tikrujų. Ir štai dar kas... Juk tu žinai – pačiam baisiausiam sapne mums kartais pasirodo koks nors gražus daiktas. Paliesk jį ir pasakyk:

*Tai, ką matau aš, – matau tik sapne,
Bet tu iš tikrujų ateik pas mane!*

Štai viskas, ką galiu tau patarti. O toliau pažiūrėsim, kas bus...

Tai pasakės, sinjoras Rikardas atsisveikino su savo jaunuuoju draugu ir išvažiavo.

Gaultjeras tiksliai išpildė viską, ką jam buvo liepęs Rikardas, ir tą pačią naktį jam prisisapnavo toks sapnas. Rodos, jis atsidūrė puotoje, didelę išpuoštoj salėj. Čia buvo susirinkę daugybė išsipusčiusių ponų ir ponų. Visi jie dainavo, šoko, juokėsi, bet, vos priėjus Gaultjerui, atšlydavo, tartum jis būtų nususės šuo. Ponios pasibjaurėdamos traukdavo šleifus, o vyrai vis taiksty davosi jį niūktelėti. Ak, koks nelaimingas ir pažemintas jautėsi Gaultjeras!

Staiga ponios ir ponai prasiskyrė, ir Gaultjeras atsidūrė prieš aukštą sinjorą. Salėje buvo labai šviesu, bet Gaultjeras, kad ir kaip stengėsi, negalėjo įžiūrėti to žmogaus veido. Ir tai buvo taip baisu, kad jaunikaitį išpyle šaltas prakaitas. Žmogus tarė dusliu balsu:

– Metas pribaigtį šitą padarą!

Iš paauksuotos makšties jis išsitraukė kardą su rankena, nusagstyta brangiaisiais akmenimis. Lyg užkerétas Gaultjeras nedrišo atitraukti akių nuo kardo, kuris létai ir neišvengiamai kilo virš jo galvos. Dar akimirka – ir jį partrenks mirtinas smūgis. Tada Gaultjeras sukaupė visą savo drąsą. Jis šoko pirmyn, palietė žvilgančius ašmenis ir pasakė:

*Tai, ką matau aš, – matau tik sapne,
Bet tu iš tikrujų ateik pas mane!*

Tuoj pat viskas dingo. Užgeso žiburiai salėje, ponios ir ponai tartum tirpte ištirpo, blykstelėjo ir prapuolė kardas...

Gaultjeras ramiai išmiegojo ligi ryto.

O rytą... Gaultjeras negalėjo patikėti savo akimis. Kardas su rankena, nusagstyta brangiaisiais akmenimis, kaboją galvūgalyje.

Kitą naktį Gaultjeras susapnavo, kad jis kaip nualsintas zui-kis bėga per plačiausią lauką. O paskui jি, atstatęs ietį, ant juodo žirgo šuoliuoja raitelis su plevėsuojančiu apsiaustu. Jaunikai-čiui pakirto kojas, širdis veržte veržesi iš krūtinės. Raitelis jau pasivijo jи. „Dabar man galas!“ – pagalvojo jaunikaitis ir puolė ant kelių, nuolankiai laukdamas savo likimo. Staiga jis prisi-minė sinjoro Rikardo pamokymus, pašoko ir atsigrižo į perse-kiotoją. Raitelio veidas buvo pridengtas apsiaustu, bet žirgas! Švenčiausioji Madona, koks puikus buvo žirgas! Juodas, be jokios dēmelės, laibakojis, su vešliais karčiais! Gaultjeras palietė jи ir greitai ištarė savo užkeikimą. Ir vėl viskas dingo.

Rytą Gaultjeras atsibudo. Apsižvalgė jis kambaryste – niekas nepasikeitę. Bet, pažvelgęs pro langą, jaunikaitis pamatė, kad šalia prieangio žemę kasa juodas, be jokios dēmelės žirgas – laibakojis, su vešliais karčiais.

– Kam man žirgas! Kam man kardas! – šūktelėjo Gaultje-ras. – Juk aš nesvajoju apie kario šlovę. Mano širdis trokšta tik ramybės, o sapnai mane tebekamuoją, kaip ir anksčiau.

Vis dėlto jis nusprendė dar kartą pasielgti pagal sinjoro Rikardo patarimą. Atėjus metui gulti, jis vėl pasikišo po pagalve paparčio lapan.

Tą naktį jis susapnavo, kad klaidžioja tamsiame urve. Gaultjeras norėjo iš jo ištrūkti, bet negalėjo rasti angos. Ėjo į vieną pusei ir atsidūrė prieš akliną akmeninę sieną. Ėjo į kitą – ir vėl veltui. Jam atrodė, kad po tais žemais skliautais jis išbuvo am-

Y
T
A
L
U
P
A
S
A
K
O
S

žių amžius. Tada, apimtas nevilties, jis trenkė kumščiu į sieną. Akmenys prasiskyrė, ir ant Gaultjero pasipylė akinanti žérinčių brangenybių srovė – auksinės monetos, rubinai ir smaragdai. Jie parmušė Gaultjerą ir vis byréjo ir byréjo. Dusdamas nuo jų sunkumo, jaunikaitis iš paskutinių suriko užkeikimą.

Rytą, vos atmerkės akis, Gaultjeras tučtuoja vėl užsimerkė: taip skaisčiai mirguliaivo saulės spinduliai brangakmenių krūvoje. Ta krūva kūpsojo kambario viduryje, tartum lauke supilti iškulti kviečiai.

Pasirémęs ranka, Gaultjeras žiūrėjo į raudonas, žalias ir mėlynas tviskančias liepsneles. Staiga į duris kažkas pabeldė. Dar nespėjus Gaultjerui šūktelėti „Prašom!“ – durys lėtai prasivėrė, ir į kambarį įėjo mažytis orus žmogiukas. Jo barzda buvo tokia ilga, kad lyg šluota einant šlavė grindis, nosis buvo panaši į pušies kankoréžį, o akutės – kaip du grąžteliai. Žmogiukas vilkėjo tokiais puošniais drabužiais, kad jam būtų pavydėjęs bet kuris rūmų dabita.

Kad ir kaip nustebės, Gaultjeras neištvrė ir susijuokė.

O žmogiukas tuo metu vikriai tartum voverė užsliuogė lovovs koja ir užsiropštė Gaultjerui ant kelio. Užlipęs taip aukštai, jis nusilenkė ir prašneko šaižiu balsu:

– Sinjore Gaultjerai! Mano Viešpats, jo didenybė sapnų šalies karalius, didžiai susirūpinęs tuo, kas dedasi jo karalystėje. Jūs pasisavinote tokį gražų kardą, kokį galima pamatyti tik sapne! Jūs išsivedėte eiklų žirgą, greitesnį už mintį. O šianakt ištuštinote karaliaus iždą, ir jis dabar tuščias, kaip ką tik gimusio kūdikio miegas, kūdikio, kuris dar nemoka sapnuoti. Taip ilgiau tėstis negali. Mano karalius atsiuntė mane su jumis susitarti.

– Ak, štai kaip! – suriko įtūžęs Gaultjeras. – O kaip jūsų karalius elgiasi su nelaimingais žmonėmis, kurie prieš savo valią pakliūna į sapnų karalystę?! Pagaliau aš su juo atsiskaitysiu!

Tiek metų naktimis bijodavau užmerkti akis, dabar tegu jis dreba, man einant miegoti. Kas šoka, turi mokėti muzikantui, kas perpjovė melioną, turi ji pirkti, kas melžia karvę, tas ją ir šeria. Néra mane įkandusio šuns, kuriam nebūciau iškaršęs kailio. O jūsų karalius mane erzino, kamavo, kankino, tyčiojosi iš manęs, gérė mano kraują ir ašaras... Vapsvų lizdas – štai kas jūsų karalysté! Jūsų upėmis teka ne saldus užsimiršimo vanduo, o svogūnų sultys!..

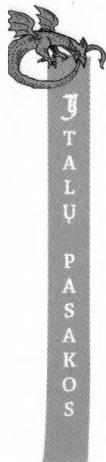
Gaultjeras stabtelėjo, norėjo atsikvėpti. Tada žmogiukas, apkurtintas to žodžių srauto, skubiai įterpė:

- Bet mano karalius pažada jums nebesiusti blogų sapnų.
- Pigiai jis nori manęs atsikratyti! – atsakė Gaultjeras.
- Na, tai mes galime susitarti kitaip, – tarė pasiuntinys. – Jūs atiduosite viską, ką jau esate paémęs iš mano karaliaus, ir prisieksite niekada jokio daikto neišnešti iš jo šalies. O karalius jums mainais siūs pačius puikiausius rinktinius sapnus, kokius mégsta sapnuoti pats.
- Sutinku! – atsakė pralinksmėjės Gaultjeras.
- Taigi maloniausių sapnų! – cyptelėjo žmogiukas ir beringint dingo.

Drauge su juo dingo brangieji akmenys, prapuolė kardas, liko tuščia arklidė.

Nuo to laiko Gaultjeras gyveno ramiai. Jis linksmai leisdavo dienas, o eidamas gulti, iš anksto džiaugdavosi sapnais. Ir iš tiesų sapnai būdavo malonių maloniausi. Kartais juokingi, – prisiminės juos dieną, jaunikaitis pradėdavo juoktis; kartais tokie nuostabūs, kad gaila būdavo atsibusti.

Taip prabėgo treji metai. Ir štai vieną naktį Gaultjeras susapanavo esąs žydinčioje pievoje. Greta jo éjo mergaitė. Niekada Gaultjeras nesijautė toks laimingas, kaip dabar. Jis klausėsi švelnaus mergaitės balso, žiūréjo į spindinčias akis ir jautė,

kad jo širdis kaista nuo karštos meilės. Ūmai Gaultjeras prisiminė, kad čia tik sapnas, ir nuliūdo. Jis pasakė:

– Eikime lėčiau! Bijau, kad, kai prieisime pievos kraštą, tu dingsi. Visada su džiaugsmu laukdavau išauštant ryto, o šiandien norėčiau, kad saulė nepatekėtų ir naktis nesibaigtų. Žodžiu, aš myliu tave...

– Juk tu gali padaryti taip, kad mes nesiskirtume! – sušuko mergaitė. – Ko gi delsi? Greičiau paliesk mane ir ištark savo stebuklinguosius žodžius.

– Bet aš jūsų karaliui prisiekiau niekada neišsinešti iš jo šalies né vieno daikto.

– Argi aš daiktas? – nustebos gražuolė. – Aš – lengvas debesėlis, besisklaidas aukštai padangėje, sapnų svaja, išnykstanti aušrai prašvitus. O jeigu mane paliesi, juk aš ir tada netapsiu daiktu. Aš būsiu gyva mergaitė, kuri myli tave.

– Tu mane myli! – suriko Gaultjeras.

Pamiršęs visą pasaulį, jis stipriai apkabino savo mylimąją ir ištarė:

Tai, ką matau aš, – matau tik sapne,

Bet tu iš tikrųjų ateik pas mane!

Besisklaidas padangėje debesėlis, sapnų svaja virto gyva mergaite. Gaultjeras vedė ją, ir ji edu laimingai gyveno.

Bet nuostabus dalykas – nuo to laiko Gaultjeras émė nieko nebesapnuoti, – nei blogų, nei gerų sapnų. Turbūt sapnų šalies karalius paliepė tarnams jaunikaičio nebejleisti į savo karalystę. Tačiau Gaultjeras nelieudėjo. Juk su juo buvo toji, kurią jis sutiko sapne ir myléjo tikrovėje.

FLORIJAUS PASLAPTIS

AI ATSITIKO garsiajame Florencijos mieste. Argi kokiame nors kitame mieste taip galėjo atsitikti? Mes norime kai ką papasakoti apie puikiąsias statulas. O juk kaip tik Florencija ir pagarsėjo visame pasaulyje didžiaisiais skulptoriais, dailininkais ir architektais.

Taigi garsiajame Florencijos mieste gyveno jaunas skulptorius Florijus. Už statulas, kurias jis nukaldavo iš marmuro arba nuliedavo iš bronzos, žmonės mokėdavo didžiulių pinigus. O tuo tarpu Florijus buvo vis toks pat skurdžius, kone elgeta. Net ir jo vardo beveik niekas nežinojo.

Užtat meno žinovai vis kartodavo jo mokytojo, meistro Fabijano vardą. Fabijanas iš tiesų kadaisė buvo geras skulptorius ir tapytojas. Iš visų Italijos kraštų pas jį važiuodavo jauni dailininkai pasimokyti meistriškumo. Bet šlovė apsuko Fabijanui galvą. Jam pernelyg rūpéjo išgarsinti savo vardą ir praturtėti. Draugauti jis stengėsi tik su kilmungais sinjorais, ir net pats hercogas pasidarė jam palankus. Vis rečiau Fabijanas imdavosi kalto arba teptuko. Tuo metu ir stojo pas jį mokiniai penkioli-kmetis Florijus.

– Sakyk, meistre, – paklausė jis pirmąją dieną, – kaip iškalti statulą, kad ji būtų puiki?

– Labai paprasta! – nusijuokė Fabijanas. – Ir labai sunku. Atsakysiu tau didžiausio skulptoriaus – paties Mikelandželo žodžiais. Paimk marmuro luitą ir atkirsk nuo jo visa, kas ne-reikalinga.

Florijus daug galvojo apie šitą patarimą ir dar daugiau dirbo.

Praėjo metai, antri ir treti. Kartą Fabijanas, vėlai grįžęs iš triukšmingo karnavalо, užsuko į savo dirbtuvę. Tolimiausia-

me kampe spingséjo žvaké. Jai šviečiant, dirbo Florijus. Fabijanas patylom priéjo iš užpakalio ir nustéro sužavétas, – tokia puiki buvo jaunikaičio iškalta statula. Fabijanas su kartéliu pagalvojo, kad mokinys jí pralenké. Susižavéjimas virto pavydu, paskui baime. Jis tartum girdéjo, kaip žmonės visur kalba apie Florijų, o apie jį, Fabijaną, tyli. Linksma karnavalo kauké iškrito jam iš rankų. Florijus krūpteléjo ir atsigréžę. Pamatęs Fabijaną, jis nusilenké ir taré:

– Pažvelkit, meistre! Ar aš ko nors pasiekiau?

– Ką gi, darbas neblogas, – atsainiai pasaké Fabijanas. – Tu ne veltui stengeisi. Bet pasikliauk mano patirtimi. Į nežinomo menininko kūrinius, kad ir kokie gražūs jie būtų, niekas né žiūréti nepanorës. Minia garbina garsius vardus. Bet aš tau padésiu. Aš sutinku iškalti savo vardą ant statulos pjedestalo. Aš padarysiu dar daugiau: užmokésiu tau už ją šimtą florinų, nors joks pranašas nepasakytu, ar gausiu už ją nors dešimtają tū pinigų dalį.

– Ačiū, mokytojau! – nuoširdžiai sušuko Florijus. – Koks jūs man geras! Mano statulą pamatys žmonės ir galbūt ji atneš kam nors džiaugsmo, o tai man bus geriausias atpildas.

– Jeigu taip pat gerai dirbsi, aš gal sutiksiu iškalti savo var-dą ir ant kitų statulų. Ir už kiekvieną tau dosniai mokésiu po šimtą florinų. Bet atmink, niekas neturi žinoti, kad sudaréme tokią sutartį.

– Prisiekiu savo kaltu, – atsaké jaunikaitis, – iš mano lūpų niekas to neišgirs.

Štai kodél Florijus tebeskurdo, niekam nežinomas, o Fabijano šlovė suspindo nauja ryškia šviesa.

Florijus turéjo draugą – jauną poetą Simonę. Nors vienas dirbo kaltu, o antras pyné žodžius į vingriasis eilutes, mintimis

jie buvo artimi kaip tikri broliai. Ilgas valandas jiedu praleis-davo drauge, vaikštinėdami po Florencijos apylinkes. Simonė dažnai skaitydavo ir savo, ir kitų poetų eiléraščius, tačiau Florijus visada kalbėdavo tik apie kitų meistrų kūrinius, niekada neužsimindamas apie savus. Tad Simonė ne kartą klausdavo save, kodėl Florijus, kuris kaip jautri styga atsiliepia į grožio kalbą, skursta, dirbdamas tameistriu, ir pats, kaip matyt, nieko nesukuria. Stebėdavosi jis ir kitu dalyku.

– Linksmybės dievo Bakcho vardu paaiškink, kaip tas rūmų padlaižys Fabijanas gali iš marmuro iškalti gyvybės ir minčių kupinas statulas! Sakau tau, Florijau, čia slypi kažkokia paslaptis.

Užuot atsakęs, Florijus tik liūdnai šypsodavosi.

Bet sykį štai kas atsitiko. Florijus buvo susitaręs su Simone susitikti, bet skirtą valandą pats neatėjo. O Simonė, kaip tik sukūrės naują sonetą, būtinai norėjo draugui ji perskaityti. Ir štai, daug negalvodamas, Simonė nudrožė į Fabijano dirbtuvę. Tačiau dirbtuvės durys buvo užrakintos. Tada Simonė prisimėnė, kad tas namas turi dar ir antrāsias duris – tarnams. Jis perėjo vidinį kiemelį su fontanu, siaurais laiptais užlipo į galeriją ir per virtuvę įėjo į namą. Nė gyvos dvasios jis nesutiko, o dirbtuvėje irgi buvo tuščia. Ir vis dėlto Simonė jautė, kad namuose kažkas yra. Perėjės daugybę kambarių ir koridorių, jis pateko į priestatą tolimiausiamė namo kampe.

Pagaliau Simonė įspėjo Florijaus ir Fabijano paslaptį.

Florijus stovėjo priešais statulą. Ji atrodė jau baigta. Bet Florijus vis dar skaptavo ir skaptavo baltąjį akmenį. Ir kiekvieną kartą Simonė apstulbdavo, – tokia būtina pasirodydavo išrėžtoji linija. Statula vaizdavo mergaitę, beveik dar vaiką, bežiūrinčią į veidrodį. Jos veidas, rankos, pečiai – viskas kalbėte kal-

bėjo, kad ji nujaučia būsianti laiminga, dar pati nežinodama, kokia toji laimė bus. Statula nebuko panaši į jokį kada nors Simonės matytą kūrinį, ir tuo pat metu ji atrodė kaip tikra sesuo visų tų statulų, kurios atnešė Fabijanui šlovę ir ant kurių buvo iškaltas jo vardas.

- Dabar aš žinau tiesą! – šūktelėjo Simonė. – Koks jis niekšas!
- Florijus atsigrėžė ir pabalo.
- Būk toks geras, tylėk, jei nenori man negarbės užtraukti. Aš jam prisiekiau šventai laikytis sutarties.
- Bet juk tu man nieko nesakei. Aš pamačiau pats, – atkrito Simonė.
- Fabijanas niekuomet tuo nepatikės, – papurtė galvą Florijus.

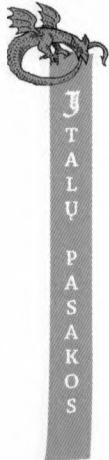
Ir jis taip prašė savo draugo saugoti netyčia atskleistą paslaptį, kad Simonė sutiko.

Po savaitės Fabijanas paskelbė florentiečiams, kad jisai bai-gės naują statulą ir kad kiekvienas, kuris tik nori, galės ateiti jos pažiūrėti. Trečiadienį, lygiai dvylirką valandą, jis nuimsiąs nuo statulos uždangalą.

Trečiadienį, lygiai dvylirką valandą, Fabijano dirbtuvėje susirinko daug žmonių. Čia buvo dailininkų, muzikų, kilmingų miestiečių. Pats hercogas su dvariškiais atėjo pažiūrėti naujo skulptoriaus kūrinio. Žinoma, buvo čia ir Simonė. O nuošalyje stovėjo niekam nežinomas pameistrys Florijus. Daugelis iš ten buvusiųjų net jo vardo nebuko girdėję.

Štai Fabijanas nutraukė statulą dengusią drobę. Dirbtuvėje susirinkusi minia apstulbo sužavėta. Pirmasis prašneko hercogas, juk jis buvo pats kilmingiausias ir jam priderėjo pir-mam tarti žodį.

- Dékoju tau, mano Fabijanai, už mums suteiktą džiaugsmą. Žaismingas šitos mergaitės žavesys grąžina mus į seniai

prabėgusias mūsų jaunystės dienas, kai dar visas gyvenimas buvo mums prieš akis – nežinomas ir viliojantis. Tavo statula kupina gyvybės. Betrūksta, kad ji prakalbėtų.

– O jūsų didenybe, mane džiugina jūsų pagyrimas, – žemai lenkdamas hiscogui, atsakė Fabijanas. – Tikiuosi, kad tas pagyrimas užtarnautas. Jeigu statula iš tikrujų galėtų prakalbėti, ji papasakotų, kiek bemiegiai darbo naktį ir dieną ji pa-reikalavo iš savo kūrejo.

Po tos trumpos kalbos, turinčios tiek kuklaus orumo, pratrūko plojimai. Neplojo tik Simonė. Jis žiūrėjo į savo draugą. Florijaus akys buvo pilnos ašarų. Tada Simonė žengtelėjo į priekį ir kreipėsi į statulą:

Veidelis švyti, rodos, tuoj paraus...

Tu – paslaptis, jaunystė ir svajonė.

Neklausk, mergaitė, veidrodžio, neklausk,

Kodėl tavasis grožis keri žmones.

Nustebę nebegalim atitraukt akių,

Mus baltas marmuras užbūrė.

Sakyki, nebylioji, iš tiesų

Kas gi tave sukūrė?

Ir staiga statula prašneko. Ji nė nekrustelėjo. Tik vos vos pravėrė tartum šaulio lankas išlenktas lūpas. Statula pasakė:

Ne vieną naktį lig aušros mane

Iš marmuro skaptavo ir dabino

Manasis tėvas, – tai ne Fabijanas, ne,

O vargšas Florijus, nors niekas to nežino.

Ištarusi šiuos žodžius, statula nutilo. Bet tada piktais bal-sais suriko kitos statulos, jos seserys ir broliai:

*Ar dar ilgai mes gėda kęsti turim?
Mus Florijus sukūrė!
O Fabijonas pavogė jo šlovę!*

Ir vėl dirbtuvėje įsiviešpatavo tyla. Visi stovėjo lyg perkūno trenkti. Paskui apsidairė, ieškodami akimis Fabijano. Bet jo kambaryje nebebuvo. Ar jis pabėgo nuo negrynos savo sąžinės priekaištų, ar išsigando užtarnauto hercogo pykčio ir florentiečių paniekos – nežinia. Tiktais niekas niekuomet jo nebematė.

– Florijus! Eviva Florijus! Tegyvuoja Florijus! – vienu balsu sušuko dirbtuvėje susirinkę žmonės.

O hercogas tarė:

– Kas gano savo avis svetimoje ganykloje, anksčiau ar vėliau netenka visos kaimenės. Visos lapės kada nors susitiks kailių pirklio krautuvėje. Jeigu velnias prisidengia ragus, ji išduoda uodega, jeigu jis paspraudžia uodegą, žmonės pažįsta ji iš kanopų. Tegu niekšas Fabijanas dabar kartoja sau šituos priežodžius. Bet paaiškink man, Simone, kokia jėga tu privertei prašnekti marmurą? Maniau, kad mūsų šviesiais laikais stebuklų nebūna.

Simonė atsakė:

– O čia ir nebuvo stebuklo! Pažvelkite į statulas, jūsų dide-nybe. Jos nebylios, bet ir dabar šaukte šaukia, kas jas nukalė. Kiekvienas tikras meno kūrinys, ar tai būtų paveikslas, skulp-tūra ar muzika, – kalba savo kūréjo balsu. Aš tik pasistengiau, kad jūs tą balsą aiškiau išgirstumėt.

GANDZIRIO EŽERAS

ARTĄ ATVAŽIAVO į Mesiną turtuolis. Jis buvo taip pralobės, kad ir pats tikrai nežinojo, kiek turtų turi. Išėjo jis pasivaikščioti Gandzirio ežero pakrantėmis, pasigérēti jo gražumu. O turtuoliai turi tokį įprotį – jeigu jau jiems kas nors patinka, būtinai įsigeidžia pirkti.

Ėmė turtuolis teirautis:

- Kieno tas ežeras?
- Karaliaus, – atsako žmonės.

Turtuolis nuėjo pas karalių.

- Jūsų didenybe, gal parduotumėt man šį ežerą?
- Kodėl ne! – tarė karalius. – Jeigu sulygsime dėl kainos, parduosiu.

– O kiek norësite?

- Na, aš paimsiu nebrangiai. Išklokite Gandzirio dugną aukšinėmis monetomis. O paskui pasidalinsime – monetos man, ežeras jums.

– Puiku! – šūktelėjo turtuolis.

Pamatės, kaip lengvai pirkėjas sutiko, karalius išsigando, ar tik ne per pigiai užsiprašės. Todėl jis skubiai pridūrė:

- Bet aš dar ne viską pasakiau. Monetos turi dugną nukloti stačios.
- Ne, jūsų karališkoji didenybe, tai perdaug brangu. Tegu monetos dugną nuklos gulsčios.

– Stačios! – užsispyré karalius.

– Gulsčios! – užsispyré turtuolis.

Taip tą vakarą jiedu ir nesusiderėjo. Bet rytą turtuolis pamatė saulėtekį ties Gandzirio ežeru ir kuo tiesiausiai nubėgo pas karalių.

– Ė jūsų karališkoji didenybe, tebūnie, kaip jūs norite.

O dar po dienos turtuolis pradėjo karavanu gabenti monetą. Šimtas mulų, kurių kiekvienam per nugarą buvo permesti du maišai, ateidavo rytą ir išeidavo vakare lygiai dvidešimt dienų. Ant ežero kranto išaugo aukso kalnai. Paskui tarnai émė monetomis kloti dugną.

Karalius pats seké, kad jos būtų klojamos stačios, viena prie pat kitos. Aukso kalnai greitai tirpo, o Gandzirio ežero dugnas dabar žerėjo kaip auksinės žuvelės žvynai.

Ir šit paskutinę dieną, paskutinę valandą, paskutinę minutę, kai turtuolis jau buvo įsitikinęs, kad ežeras jam priklauso, pasirodė, kad trūksta vienos vienintelės monetos.

– Na, tai nesvarbu, – numojo ranka turtuolis. – Ką čia reiškia vienas auksinis!

– Kaip čia gali būti nesvarbu! – šūktelejo karalius. – Gal jūs manote, kad aš tokį puikų ezerą pusvelčiu atiduosiu? Tučtuoju paklokite monetą!

O tiesą sakant, turtuoliui iš jo turtų nebeliko ničnieko. Tačiau karaliui to prisipažinti jis nenorėjo.

– Negi aš varysiu visą mulų karavaną dėl vienos monetos, – tarė jis. – Jeigu jūs taip primygintai reikalaujate, paskolinkite man tą trūkstamą auksinį.

Dabar jau teks pasakyti visą teisybę. Karalius taip pat neturėjo né vienos auksinės monetos. Puotos, maskaradai ir prabangios dovanos rūmų poniams visai ištuštino iždą. Karaliaus iždas buvo tuščias kaip didelis būgnas. Bet tuo labiau karalius negalėjo to prisipažinti. Ir jis pasakė:

– Aš karalius, o ne koks nors suskretęs pirkliapalaikis, ir pinigų niekam neskolinu. Kas neturi pakankamai pinigų, tegul neperka Gandzirio ežero!

Turtuolis perpyko.

– Na, jeigu taip, – sušuko jis, – tai man jūsų Gandzirio ežero ir nereikia. Už tokią kainą aš, ko gero, nusipirksiu nedidelejūrą.

Ir turtuolis liepē išgriebti monetas iš dugno ir vėl sukrauti jas ant mulu.

Taip jū sandėris ir iširo.

Ar turtuolis nusipirko jūrą – nežinia. O štai karalius iki pat mirties gailėjosi, kad jo ižde nebuvvo vienos vienintelės auksinės monetos. Tik pagalvokite, juk jis galėjo pasidaryti turtin-gu karaliumi!

DURNAROPĖS

EKELIAUJANTĮ PIRKLĮ užklupo naktis. Šit jis ir pasuko į kaimo užeigą. Pirklys pastatė į kampą savo pintinę, kurioje nešiojo prekes, ir paprašė šeimininkės pataisyti vakarienę.

Šeimininkė nuėjo į virtuvę, ketindama pakepti kiaušinienės su lašinukais. Kuria žagarus židiny, ir vis jai knieti: „O, kad žinočiau, ką pirklys turi toje pintinėje...“

Kepa kiaušinienę ir murma sau po nosim: „Pintinė, matyt, pilnutėlė visokiausių daiktų. Kai pirklys statė ją į kampą, grindys net sudrebėjo!“

Paduoda šeimininkė keptuvę pirkliui, nejučiom į pintinę žvairuoja. „Kokia kam iš tos pintinės nauda! Viena šeimininkė kaspinėli nusipirks, kita – sagtį... Visos prekės ir bus išparduotos po mažmožėli. O jeigu jos visos pakliūtų į vienas rankas... Sakysim, į mano!“

Tuo metu pirklys suvalgė kiaušinienę, išbraukė keptuvę duonos pluta ir čia pat ant suolo užsnūdo.

O šeimininkė, nubégusi pas savo vyra, sušnibždėjo:

– Ak, jeigu tu žinotumei, ko tik nėra to pirklio pintinėje! Užtektų tau ir striukei, ir kelnėms, o apie mane ką čia ir kalbėti! Jau kad prisiūčiau suknių! Kaip čia padarius, kad pirklys išeitų, o pintinė liktų?

– Nieko nėra lengvesnio, – atsakė vyras. – Išpilk jam durnaropiu užpilo. Kas nors lašą šito užpilo išgeria, bematant netenk ka atminties. Pirklys išeis, o pintinę užmirš. Taip ji ir atiteks mums.

Žmona labai apsidžiaugė. Nubėgo į pievą, priskynė durnaropiu, užplikė jas arbatinuke ir į stiklinę vyno įpylė tris lašus.

O pirklys vis miega ir miega ant suolo. Šeimininkė prižadino jį ir sako:

- Atsibuskite, sinjore, aš jums atnešiau stiklinę vyno.
- Bet juk aš vyno neužsakiau, – nustebo pirklys.
- Mūsų užeigoje toks paprotys, – paaiškino šeimininkė, – kas užsisako kiaušinienę, tas nemokamai gauna ir vyno.
- Geras jūsų paprotys! – šūktelėjo pirklys ir vienu mauku ištūstino stiklinę.

Paskui jis patogiau atsigulė ir vėl ēmė knarkti.

Šeimininkas ir šeimininkė taip pat sugulė, bet negalėjo užmigti. Visą naktį jie prasišnibždėjo, ką darysią su nelauktais turtais. Užmigo abu tiktais paryčiu, o atsibudo saulei ēmus spinginte spiginti jiems į akis.

Šeimininkė atsikėlė, pažvelgė į kambarį, kur miegojo pirklys, ir šoko barti vyra:

– Žilo plauko susilaukei, o vis dar kitų prasimanymais tiki ir man galvą kvaršini. Senas kvailys! Sakyk, ko vertos tavo durnaropės! Juk néra pintinės, išsinešė ją pirklys.

– Na, pintinę išsinešé, vadinasi, ką nors kita užmiršo, – tarė vyras. – Durnaropės būtinai turi susuktį galvą.

– Juk sakau tau, nieko jis neužmiršo! – suriko žmona.
– Negali būti, – tvirtino vyras, – jeigu gurkštéléjo užpilo, turi užmiršti.

Staiga žmona pliaukštéléjo sau per kaktą.

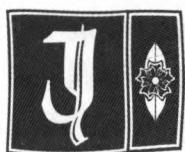
- Taip ir yra!
- Matai, aš sakiau teisybę, – nudžiugo vyras. – Ką gi jis užmiršo?

– Užmiršo sumokėti už vakarienę ir nakvynę, štai ką jis užmiršo!

DIDELIS KRAITIS

SIGEIDÉ PŪGA BOREA ištekėti. Nuléké ji pas Si-roką – pietų vėją – ir sako:

– Don Sirokai, ar nenoréatum manęs vesti?

O Sirokui vedybos ne galvoj. Jis mėgo laisvai gyventi. Čia į Afriką nulekia, čia virš jūros siaučia – kam jam žmona! Todél jis atsaké:

– Ė dona Borea, du vargšai susituokę nepraturtėja. Aš nieko neturiu, o ir tavo kraitis nedidelis.

– Kaip tai nedidelis! – įsižeidé Borea. – Turtingiausias karalius neturi tiek aukso, kiek aš sidabro.

Ir tučtuojau Borea ėmė pūsti iš visų jégų. Pūtė taip, kad jai pačiai kvapą užgniaužė. Na, o kiekvienas žino, kas dedasi, kai ima pūsti Pūga Borea. Siautė ji tris dienas ir tris naktis. Už-klojo puriu sniegu kalvas ir slėnius, namų stogus ir medžius. Blizga saulėje snaigės, žéri šerkšnas tartum tikras sidabras.

– Na, don Sirokai, argi mano kraitis menkas? Argi aš mažai turiu sidabro?

Sirokas nieko neatsaké, tik nusijuoké ir taip pat ēmė pūsti. Pūtė jis tik vieną dieną ir vieną naktį. Ir ištirpdé visą sniegą, né snaigelės nepaliko. O paskui klausia:

– Tai kaipgi, dona Borea, ar tekési už manęs?

– Ką tu! Ką tu! Man reikia taupaus vyro. O tu visą mano kraitį per dieną ir naktį prašvilpei. Netekésiu už tavęs.

Nuo to laiko Borea tik tada barsto savo sidabrą, kai Sirokas siaučia kur nors labai toli.

MOKYTAS KATINAS

J

Š LŪPŪ I LŪPAS sklinda pasakojimas apie Palerme kitados gyvenusį princą, kuris gyrėsi, kad visą pasaulį galis pertvarkyti, kaip jam patinka. Ir iš tikrujų jo rūmuose déjosi keisti dalykai. Arklį jis išmokė ésti mésą, jo šuo kramsonojo šieną, o asilas šoko tarantelą, mušdamas būgną kanopa.

Bet labiausiai princas didžiavosi savo katinu.

Dešimt mokslininkų puošnais perukais ir juodomis mantijomis sugaišo dešimt metų, kol išmoké princą visų mokslų, priderančių aukštam jo luomui. O princas įdėjo dar daugiau darbo negu dešimt mokslininkų per dešimt metų, kad katinas užmirštu, jog jis katinas. Pagaliau pasiekës, ko noréjo, princas tarè savo draugams:

– Ateikite rytoj pas mane vakarienës ir įsitikinsite, kad, labai stengiantis, galima pergaléti prigimtį. Tai jums įrodys mano mokytaisas katinas.

Draugai sutiko. Vienas iš jų, protinges ir nuovokus, pagalvojo: „Jeigu kalbama apie katiną, ne pro šalį būtų nusinešus pele!“

Taip jis ir padarë.

Kitą dieną visi susirinko rūmų iškilmių saléje. Ten stovėjo prabangiai padengtas stalas. O stalo vidury, nejudédamas kaip mediné statula, ant užpakalinių kojų tupéjo mokytaisas katinas ir laiké uždegtą žvakę.

Svečiai susédo už stalo, ir tarnai émë nešioti paaauksuotuose dubenyse valgius: visokiausią mésą, paukštieną, žvérrieną ir žuvį. Iš dubenų sklido toks skanus kvapas, kad pakviestieji

svečiai pradėjo seiles ryti. O katinas? Katinas net ūsų nepakrutino ir kuo ramiausiai tebelaikė degančią žvakę.

Princas pergalingai visus apžvelgė.

– Na, ką aš jums sakiau! – šūktelėjo jis. – Ar ne tiesa, perdirbtį galima net prigimti!

– Žinoma, žinoma! – pradėjo šūkauti sužavėti svečiai.

Tik vienas svečias tylejo. Jis pasidėjo šalia savęs placiabrylę skrybélę, papuoštą plunksnomis, ir slapčiomis paleido po ja pelę.

Pelė pasijuto laisva ir žvitriai kyštelėjo iš po skrybélės smailą savo snukutį. Vos pamatės pelę, katinas bematant užmiršo viską, ko princas taip sunkiai buvo ji išmokęs. Žvakę nuléké į šalį, duždamos suskambėjo taurės, o katinas pačiupo pelę ir nusinešé ją, užrietęs uodegą.

Taip princui ir nepasisekė savaip perdirbtį net kačių prigimties, o ką jau kalbėti apie visą pasauly.

KARALIŠKIEJI KALINIAI

ENIAI SENIAI ITALIJOJE kur tik būdavo miestas, ten ir karalystė, o kur tik karalystė, ten ir karalius.

Štai viename tokiam mieste mirė senas karalius, ir jo karūnā užsidėjo sūnus. Pirmiausia jaunasis karalius nutarė apžiūrėti savo valdas.

Pirmojo ministro ir vyriausiojo pataréjo lydimas, jis apjojo baltu žirgu visą savo valstybę, – mat, ji buvo ne iš didžiųjų. Išjojo karalius vidurdienį, o grįžo į pilį dar saulei nenusileidus.

Atsisėdo jaunasis karalius į sostą ir paklausė:

– Ar mes viską apžiūrėjome?

– Ne, ne viską, – atsakė pirmasis ministras ir vyriausiasis patarėjas. – Jūsų didenybė dar turite karališkajį kalėjimą, kuriame sėdi karališkieji kaliniai.

– Aš būtinai turiau jį tučtuoju apžiūrėti! – riktelėjo karalius, pašokdamas nuo sosto.

– Bet jau sutemė, – paprieštaravo pirmasis ministras.

– Niekai, – atsakė karalius, – jeigu tai tikras kalėjimas, tame ir dieną tamsu. Liepkite tarnams uždegti fakelus ir veskite mane.

Žvangindami grandines, apiplyšę, sunykę kaliniai išsirikiavo priešais karalių.

– Už ką tu nuteistas? – paklausė karalius pirmąjį.

– O jūsų karališkoji didenybe, aš visai nekaltas. Mane pačiuojo gatvėje ir įmetė į kalėjimą.

– Kuo tu nusikaltės? – paklausė karalius antrąjį.

– Niekuo, – atsakė kalinys, apsipildamas ašaromis. – Mane pačiuojo kuo ramiausiai pietaujantį su savo šeima ir įmetė į kalėjimą.

- Na, o tu? – paklausė karalius trečiąjį.
- Dangus mato, kad aš uždarytas be reikalo. Mane pakélė iš patalo vidurnaktį ir įmetė į kalėjimą.

Ketvirtąjį, penktąjį, dešimtąjį klausinėjo karalius, ir visi jie prisiekdinėjo esą visai nekalti.

Pagaliau karalius to paties užklausė paskutinijį kalinį.

– Jūsų karališkoji didenybe, – atsakė tasai, – aš esu padaręs daug nusikaltimų. Vogiau, plėšikavau ir užmušinėjau...

– Ak niekše! – suriko karalius. – Kaipgi tu drįsti būti tarp gerų, garbingų žmonių. Aš neleisiu tau gadinti mano karališkujų kalinių. Nešdinkis!

Ir karalius įsakė nuimti nuo jo grandines ir išvaryti ji iš kalėjimo.

ŽMOGUS, IEŠKOJĘS NEMIRTINGUMO

ITASYK DIDŽIAJAME Romos mieste gyveno vienas mokslininkas. Jo galvoje buvo sukaupta tiek išminties, kad žmonės jį tik ir vadino Grantesta, o tai reiškia „Didžioji galva“. Trejus metus jis mokėsi medicinos. Jis žinojo visų aliai vienos ligų pavadinimus, net tokią, kuriomis niekas niekada nėra sirgęs, ir visų gyduolių žolių vardus, net tokią, kurios niekur neaugo. Trejus metus jis mokėsi istorijos ir neužsikirsdamas galėjo pasakyti, kas buvo atsitikę tokią ir tokią dieną, tokią ir tokią valandą prieš tūksstantį, penkis šimtus ar tris šimtus metų. Bet jeigu kas nors bandydavo jam papasakoti, kas vakar arba šiandien atsitiko Romoje, Grantesta užsikimšdavo ausis.

– Kas man rūpi tie visi menkniekiai, – sakydavo jis. – Jie bus įdomūs po trijų šimtų metų.

Trejus metus jis mokėsi astrologijos ir galejo atsakyti, po kokia žvaigžde geriau gimti, jeigu nori, kad tau gyvenime sektu si, o su kokiui dangaus šviesuliu né prasidėti neverta.

Paskui Grantesta mokėsi geografijos ir matematikos. Jis būtų perpratęs dar daug kitų mokslų, jeigu šit kas nebūtų atsitikę.

Kartą Grantesta prisiminė, kad tolimate kalnų kaimely gyvenanti sena jo motina ir kad juodu jau dešimt metų nesimatę. Jis nenorom atsitraukė nuo knygų, liepė pabalnoti mulą ir išjojo.

Kelias buvo neartimas. Grantesta jojo pamažėle ir mاستé, kad jis yra perpratęs visas gyvų ir negyvų daiktų paslaptis. Jo širdis buvo pilna išdidumo, o protas – ramybės. Vakarop mulas pasivijo senj, létai kiütinanči keliu.

- Kur joji, sūneli? – paklausė senis.
- O kas tau rūpi? – atšovė Gratesta.
- Matai, aš pavargau ir norėčiau nors galą kelio paėjéti, laikydamasis tavo mulo kilpos.
- Ir dėl to tu pertraukei didžiojo Grentestos apmästymus? – pasipūtė mokslininkas. – Netrukdyk man, eik sau.

Senis ramiai atsakė:

- Tebūnie taip. Aš tau nebetrudysiu. Bet metai praléks kaip paukščiai skrajūnai, tu pasensi ir neteksi sveikatos. Gal tada suprasi, kad išmintis ir gerumas neatskiriami. Bet bus vėlu. Baisi tau atrodys mirtis, kvailasai Gratesta, laikantis save protingu.

Gratesta prajojo pro senį ir staiga sustabdė mulą.

- Ką tasai elgeta paistė apie mirtį? – šūktelėjo Gratesta. – Jis pasakė: tu mirsi. O juk tai tiesa. Kuriam galui aš tiek mokiausi? Aš nenoriu mirti.

Gratesta apsuko savo mulą, sušérė jam ir nujojo atgal, į Romą. Motina jam visai išėjo iš galvos.

Nuo to laiko Gratesta užmiršo visus mokslus. Kaip kurmis jis rausėsi po pageltusius rankraščius, pusiau sudūléjusius pergamentus. Ir štai vienoje senoje knygoje perskaitė, kad pasaulyje esąs nemirtingumo slénis ir nemirtingumo ežeras. Gratesta išmoko atmintinai viską, kas ten buvo parašyta, ir patraukė to slénio ir ežero ieškoti.

Jis keliavo taip ilgai, kad nebesuskaičiavo dienų, savaičių ir mėnesių. Jo mulas krito, batai susiavėjo, drabužiai nudrisko. Bet Gratesta vis éjo ir éjo tollyn.

Pagaliau, perkopės kalnus, jis nusileido į slénį, žalią, linksmą, pavésingą, tartum saujoj plytintį tarp niūrių uolų. Čia čiurleno upeliai, ulbėjo paukščiai.

– Ė, – tarė Gratesta, – ar tik ne šitos vietas aš ieškau? Gal čia niekas nemiršta!

– Nemiršta... – kažkas atsiliepė.

Gratesta nežinojo – ar tai aidas, ar kalnai prabilo. Kaip ten bebūtų, jis pasiliko slėnyje.

Kasdien jis vis labiau įsitikindavo, kad čia ir iš tiesų tasai slėnis, apie kurį buvo skaitės senojoje knygoje. Žolė čia nevyto, lapai negelto ir nekrito žemén, net mėlynas drugelis, kuris paprastai gyvena vos kelias valandas, plasnojo ir plasnojo ties ta pačia gėle.

Nejučiom éjo dienos, ménnesiai, metai. Gratesta nenuobodžiavo. Jis ilgai šnekédavo pats su savimi, klausdavo save išmintingų dalykų ir sugalvodavo išmintingus atsakymus, – žodžiu, buvo visiškai savimi patenkintas.

Bet štai vieną karštą dieną, kai aukštai pakilusi saulé kepinė kepino, į slénį atūžė juodas viesulas. Dangus aptemo ir apsiatraukė žemais švininiais debesimis, apelsinmedžiai linko nuo audros gūsių, upelių vanduo nešé drumzlinas putas.

Gratesta sutrikęs dairësi aplinkui.

Véjas nurimo taip pat netikétai, kaip buvo atūžęs. Debesys beregint išsisklaidė, ir saulé vél skaisčiai sušvito padangéje.

Ir staiga Gratesta kažko išsigando dar labiau negu audros. Greičiau už šviesos spindulį į slénį skriejo pabaisa. Jos sparnai buvo pléviniai, visas kūnas karpotas ir minkštasis tarsi maišas, o didžiuliai nasrai pilni atsikišusių dantų.

Pabaisa apléké slénį ir nusileido ant uolos. Ji griebé nasrais vieną vienintelę smiltelę ir vél šové aukštyn.

Gratesta suriko jai iš paskos:

– Ko tau čia reikéjo, bjaurusis padare? Tu mane išgąsdinai. Ar vertéjo kelti tokį triukšmą dėl menkos smiltelės!

Bet pabaisa jau buvo nuskridusi. O Grantestai skardžiu bal-su neskubėdamas atsakė pats aukščiausias kalnas:

– Viskas eina savo vaga. Kartą per tūkstantį metų atskrenda laiko pasiuntinys ir nusineša vieną smiltelę. Kai visi kalnai, besistiepią virš debesų, po smiltelę bus išbarstyti į visus keturis pasaulio pašalius, žus šitas žydintis slėnis.

– Kaip! Vadinasi, ir čia mirštama? – šūktelėjo Grantesta.
– Nesirūpink, žmogau. Praeis milijonų milijonai metų, kol tu pamatysi laiko pasiuntinį, nusinešantį paskutinę smiltelę. Tik tada tu amžiams užmerks akis.

– Ne, – pakratė galvą Grantesta. – Mintis apie mirtį – jau mirtis. Man reikia tikro nemirtingumo. Knygoje dar buvo aprašytas ežeras: eisiu jo ieškoti.

Kaip Grantesta jo ieškojo, – trumpai neapsakysi. Bekeliaudamas jis matė daug ezerų. Bet jie visi buvo paprasti, tik žuvims gaudyti tetiko. Pagaliau Grantesta priėjo dar vieną ezerą, didžiulį kaip jūrą. Trys upės nešė į jį savo vandenis, o į kiekvieną iš tų upių plūdo tūkstančiai upelių. Ant ežero kranto augo senas ąžuolas, kurio šešėlyje būtų tilpęs visas kaimas. Po šituo ąžuolu Grantesta atsisėdo kvėptelti.

Staiga ąžuolas sugirgždėjo:
– Ei tu, žmogau apačioje, eik iš čia. Mirtingiesiems čia néra kas veikti. Šitose pakrantėse nemirštama!

Vaje, kaip nudžiugo Grantesta! Iš džiaugsmo jis net išbučia-vo gruoblétą medžio žievę.

– Neniurnék, seni! – tarė Grantesta ąžuolui. – Mes čia links-mai pagyvensime. Juk aš šito ežero seniai ieškau!

Vos jam tai pasakius, dangus iš karto aptemo. Ežero vanduo subangavo, pasišiaušė tartum plėšraus žvėries ketera, o ąžuolas sudrebėjo nuo pašaknės iki lapų. Ir štai Grantesta pamatė,

kaip už keleto žingsnių nutūpė šiurpi pabaisa – laiko pasiuntinys. Ji sriubtelėjo iš ežero vieną vienintelį vandens lašą ir, sumosavusi sparnais, šovė į padangę.

Sugniaužės kumščius, Grantesta pagrasė ąžuolui:

– Apšepeš stuobry, sakyk, ko pabaisa buvo atskridusi? Tu sakei, kad čia nemirštama. Vadinasi, tu mane apgavai?

– Milijonai milijonų metų praeis, kol laiko pasiuntinys nusineš paskutinį vandens lašą ir šitose pakrantėse užges gyvybę. Ar tai ne amžina, mirtingasai?

– Ne! – suriko Grantesta. – Lik sau su niekinga savo amžinybe, kuriai anksčiau ar vėliau ateis galas. O aš einu ieškoti tikro nemirtingumo.

Ir Grantesta vėl patraukė į kelionę.

Jis leidosi į gilius tarpeklius, kopė į kalnų viršunes, išvaikščiojo dykumas. Štai jis priėjo jūrą. Toliau nebebuvo kur eiti. Grantestą apėmė neviltis ir apmaudas. Jis nusitraukė nuo piršto auksinių žiedų ir sviedė jį į bangas, sušukdamas:

– Kalbama, kad už jūros gyvena fėjos. Jos tai jau tikriausiai nemirtingos. Lai toji fėja, kuri suras mano žiedą, parodo man kelią į savo šalį.

Grantesta sėdėjo pakrantėje iki pat vakaro. Jau visai sutemus, pro jį ėjo moteriškė su žabų ryšeliu. Ji pasakė:

– Matyt, tu keliauji iš tolo. Jeigu nori, gali pernkvoti mano lūšnoje. Aš neturtinga žvejo našlė, bet gniūžtę šiaudų surasiu, kad ne taip kieta būtų miegoti.

Grantesta nuėjo paskui moteriškė į jos skurdžią lūšnelę, kur ji gyveno su mažučiu savo sūnum.

Nuvargės Grantesta greitai užmigo. Naktį jis susapnavo fėją. Ji tylėdama parodė jam erelio plunksnų ir dingo.

Netrukus Grantesta atsibudo ir išgirdo kažką kükčiojant. Tai verkė žvejo našlė.

– Ak gerasis pakeleivi, – tarė ji, pamačiusi, kad Grantesta nebemiega, – susirgo mano sūnelis. Ar nežinai kokių nors žolių nuo piktos ligos?

– Aš žinau visas pasaulio žoles, moteriške, – atsakė Grantes-ta. – Tuojau apžiūrēsiu tavo sūnų.

Jis buvo beeinās prie berniuko, bet staiga pamatė erelio plunksną, gulėjusią palei jį ant grindų.

„Žinoma, čia ta pati plunksna, kurią laikė rankoje fėja!“ – su-prato Grantesta ir paklausė moteriškés:

– Sakyk, ar kur nors netoli ese čia néra erelio lizdo?
– Yra, sinjore, – atsakė žvejo našlė, – į dešinę nuo pirkios durų vingiuoja takelis. Eidamas juo, pasiektum uolą. Ant tos uolos ir yra erelio lizdas. O ką, sinjore, ar erelis gali padėti mano berniukui?

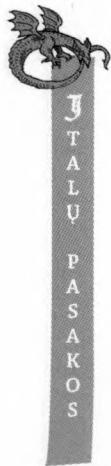
– Nelisk man į akis su tokiais niekais. Man tu ne galvoj.
– Bet vargšas mano sūnelis! Jis dega tartum ugny...

Tačiau Grantesta né žodžio nebenorėjo girdėti. Jis tvirtai su-spaudė plunksną ir išbėgo iš lūšnos. Pasukęs takeliu į dešinę, Grantesta priėjo uolą ir ėmė ropštis aukštyn, kabindamasis už iškyšulių ir plyšių. Uolos viršunėje ir iš tikrujų pamatė erelio lizdą. Lizdas buvo tuščias. Grantesta atsisėdo ant akmens ir ēmė laukti.

Erelis atlékė vidudienį. Dar iš toli jis pastebėjo neprašytą svečią ir piktai sukleetavo. Paskui išskėtė nagus, ketindamas sudoroti žmogų, išdrīsusį prisiartinti prie nuošalaus jo lizdo. Bet Grantesta aukštai virš galvos iškélé fėjos dovaną – erelio plunksną. Ir erelis nulenkė galvą.

– Fėjos draugas – mano draugas, – tarė jis. – Ko tau iš manęs reikia?

– Aš noriu patekti į fėjų šalį, – atsakė Grantesta.

– Gerai, aš tame nunešiu, – sutiko erelis. – Sėskis man ant nugaros.

Grantesta atsisėdo paukščiui ant nugaros, stipriai įsikibo į jo kaklo plunksnas, ir jie pakilo.

Ilga buvo kelionė. Jie praskrido jūrą, lėkė virš aukštų kalnų ir plačių lygumų, virš upių ir ežerų. Paskui Grantesta žemai apačioje vėl pamatė jūrą. Erelis émė vis lėčiau, lėčiau plasnoti ir nutūpė su savo našta į žiedais nusėtą salą vandenyno vidury.

Grantestą pasitiko fēja, ta pati, kuri jam buvo pasirodžiusi sapne. Ant jos piršto žibėjo žiedas, Grantestos įmestas į jūrą. Taip Grantesta galų gale pateko į nemirtingumo šalį.

Kokia nuostabi buvo ta šalis! Gélés čia ulbėjo kaip paukščiai, o švelnios paukščių plunksnos priminė žiedų lapelius. Tigrais galėjai jodinėti, su vilkais ir meškomis žaisti slapukais. Fējai ir jos seserims linksmbybių netrūko. Nuo aušros ligi sutemų jos dainuodavo ir šokdavo, o méniesienoj žaisdavo ratelį.

Kiek laiko taip prabėgo, Grantesta nežinojo, – juk nemirtingumo krašte nereikėjo skaičiuoti minučių, valandų ir dienų.

Bet kartą, nors aplinkui viešpatavo nerūpestinga nuotaika ir ramybė, į Grantestos širdį įsismelkė nerimas. Gal jis atnešė vėjas, papūtęs iš Grantestos paliktų žmonių žemės, o gal jis atsirado jo paties širdyje. Grantesta staiga prisiminė motiną, dėl kurios buvo leidėsis kelionėn iš didžiojo Romos miesto, ir panoro ją pamatyti.

Fēja ilgai jį atkalbinėjo, bet Grantesta laikėsi savo. Tada fēja atvedė jam sparnuotą žirgą ir tarė:

– Žirgas nuneš tame, kur tik panorési. Bet prisimink: tavo koja neturi paliesti žemės.

Apsidžiaugęs Grantesta užšoko ant žirgo, ir tasai nurūko kaip viesulas.

Vos ne vos Grantesta bepažino gimtajį kaimą, taip jis buvo pasikeitęs. Prijojės prie pirmo namo, Grantesta paklausė, kur gyvena senoji Džovana, jo motina. Bet kaimietis nustebė:

– Ką? Senoji Džovana? Mūsų kaime tokios néra. Bet kažką, atsimenu, esu apie ją girdėjęs. Paklausk kurį nors senelį, gal jie žino.

Atvedė kaimiečiai patį seniausią senelį.

Grantesta paklausė jį to paties.

Senelis ilgai stengėsi prisiminti, o paskui linktelejo galvą.

– Aš esu girdėjęs apie ją iš savo senelio. Graži ji buvusi moteriškė, gera ir nuoširdi. Užaugino ji sūnų, o tasai kažkur iškeiliavo ir, matyt, užmiršo motiną. Taip ji, vargšė, ir mirė raudodama skurde ir varge.

– O kuo vardu jos sūnus? – paklausė Grantesta.

– Kam čia prisiminti blogo žmogaus vardą, – atsakė senelis.

– Bet juk jisai didelis mokslininkas.

– O ką jis gera padarė žmonėms?

– Jis ieškojo nemirtingumo ir rado jį.

– Tik pačiam sau? Tai ko čia stebétis, kad žmonės nepamena jo vardo, jeigu jis apie juos negalvojo. Jis už musę niekingesnis.

– Kvailas seni! – suriko mokslininkas. – Mane, Grantestą, tu drisai palyginti su niekinga muse!

Nebetverdamas pykčiu ir norédamas pamokyti įzeidėją, jis nušoko nuo žirgo.

Bet tą patį akimirksni sparnuotasis žirgas dingo, o Grantes-ta subiro į dulkes. Pūstelėjo vėjelis ir išnešiojo tą dulkių sauja Nemirtingojo Grantestos né ženklo neliko.

KOPŪSTO GALVA

TOVĖJO PRIE PAT JŪROS sukrypusi susmegusi lūšnelė, o lūšnelėje gyveno senas senutėlis žvejys su savo pačia. Jie buvo vargšai. Prigaudo senis žuvų, senutė išverda žuvienės – ir sotūs.

Vieną vakarą, ilgai žvejojęs, senis parsinešė dešimtį skumbrių. Senutė jau ir katiliuką žuvienei buvo pastačiusi, bet stai-ga pažiūrėjo į žuvis ir prapliupo aikčioti:

– Kasdien žuvis ir žuvis! Kaip ji man nusibodo. Be galos kopūstų norėčiau.

– Nepaikiok, pačiute! Turime žuvies ir džiaukimės.

Atsiduso senutė ir ėmė pūsti ugnį židinyje.

Dabar senis prašneko:

– Ir aš pats kopūstų be galos norėčiau.

– O kur jū imsi! – atsiliepė senutė. – Kad taip daržą turėtu-me... Štai kaimynės kokios galvos ant lysvių pūpso, didelės, apvalios kaip paršiukai!

– Tai kaimynės darže! O jūra ne daržas, jos nesuarsi, bangos – nė lysvės, jū neužsési. Et, ką čia su tavim kalbéti! Einu, tinklus išdžiaustysi.

Išėjo senis iš lūšnos, stabtelejo už durų ir susimastė: „Gaila man savo senutės. Kad taip nors kartelį ją kopūsta palepinus. O gal ilišti man į kaimynės daržą? Vakaras tamsus, kas ten mane matys.“

Taip sumanės, senis nuėjo takeliu.

O senutė tuo metu irgi susimastė: „Gaila man savo senio. Kad taip nors kartelį jį kopūsta palepinus. Kaimynės kopūstai gražūs užaugo. Viena galva šen ar ten – ji nė nepastebės.“

Sugalvojo taip senutė ir nukiūtino į kaimynės daržą.

J
T
A
L
U

P
A
S
A
K
O
S

Netrukus grįžo senis namo, rūškanas kaip jūra rudenį.
O jam iš paskos ir senutė parėjo, virpėdama kaip pageltęs la-
pas nuo vėjo.

Senis užsipuolė senutę:

– Per tame vos iš gėdos nenumiriau! Kopūstu, mat, ji užsi-
geidė! O aš, senas kvailys, ir nuéjau į svetimą daržą kopūsto.
Pasilenkiau galvos nusukti, žiūriu – kažkokia moteriškė prie
lysвés pasilenkusi, tikriausiai šeimininkė. Nudūmiau atgal,
vos kojos mane parnešė. Ir vis tu kalta!

– Aš, mat, kalta! Juk aš pati iš baimės atsipeikėti negaliu.
Nuéjau į kaimynės daržą tau kopūsto galvos nupjauti, žiūriu –
kažkoks vyras prie lysвés kapstosi, tikriausiai šeimininkas.
Kad šokau bėgti... Dar ir dabar kojos kaip pakirstos.

Staiga atsidarė durys ir į lūšnā įėjo kaimynė, ta pati, kurios
darže kopūstų galvos kaip paršiukai užaugo.

Nustėro žvejys su pačia. O kaimynė tarė:

– Kasdien ant mūsų stalo kopūstai ir kopūstai. Be galio už-
sinorėjome mudu su vyrų žuvies. Ar neduotumėte mums
žuvienei?

Senis apsidžiaugė:

– Imk, imk, šiandien puikių skumbrių sugavau!

Paémė kaimynė žuvį ir tarė:

– Nenorime ir mes likti skolungi. Atnešiau jums kopūstą, pa-
čią geriausią galvą išrinkau.

Susižvalgė žvejys su pačia...

Išvirė senė vakarienei gardžiai kvepiančiu kopūstų. Pradėjo
žvejys valgyti ir staiga padėjo šaukštą.

– Palauk, palauk, pačiut! Iš katros pusės tu éjai į daržą!

– Iš kairės.

– Na, vadinas, mums abiem gėda akis užtemdė. Juk aš į svetimą daržą iš dešinės lindau. Šit ir nepažinome mudu vienąs kito. Tik baimės prisikentėme. O kas galėjo būti paprasciau – nueiti ir paprašyti kopūstų. Kaimynė pasirodė už mus protingesnė!

NARSUSIS MAZINAS IR RAGANA

AI ATSITIKO POKAPALJOJ – mažame kalnų kaimelyje. Čia trobelės susigrūdusios viena prie kitos ant pat aukštostos kalvos viršūnės.

Kalvos šlaitai tokie statūs, kad, kai vištoms ateina metas dėti kiaušinius, pokapaljiečiai kiekvienai vištai pariša drobinį maišelį. Jei nepariši – kiaušiniai nusiris žemyn į pašlaite, apaugusią tankiu mišku. Jau vien iš to matyti, kad pokapaljiečiai visai ne tokie slunkiai, kokiais jie garsėja aplinkui.

Apie vargšus apskritai daug ko gali išgirsti. Yra net toks priežodis sudėtas: „Mūsų Pokapaljoj visko atsitinka – asiliukas ragina, bliauna šeimininkas.“ Bet šitą priežodį sugalvojo slėnio žmonės. Juk slėnių gyventojai ir teieško progos pasijuokti iš kalniečių. O iš pokapaljiečių jie ypač šaipydavosi. „Kodėl gi?“ – paklausite jūs. Na, tik todėl, kad anie buvo žmonės nuolaidūs ir niekam neprieštaraudavo.

– Ė é, – atsakydavo jie pašaipūnams, – lukterkit, pargriš mūsų Mazinas, tada pažiūrėsim, kas garsiau užbliaus – mes ar jūs!

Bet pokapaljiečiai žino, kas toks tasai Mazinas, o jūs nežinote. Na, tai klausykite. Mazinas – viso kaimo numylėtinis. Negalvokite, kad jis koks nors milžinas. Visai ne.

Mazinas gimé tikras baigenélė, mažas ir liguistas. Motina pabūgo, kad jis kartais nesusimanytų visai iškeliauti iš šio pašaulio, ir sugalvojo jį numaudyti šiltu vynu. Mazino tévas raudonai įkaitino ugnyje pasagą ir įmetė ją į kubilėlių vyno, kad tas sušiltų. Po tokios maudynės Mazinas pasidaré ir smarkus kaip vynas, ir tvirtas kaip geležis. O i mažojo Mazino lopši tévai įdėjo neprinokusio kaštono kevalą. Juk kiekvienas žino, kad nuo karčių žalių kaštonų žmogus īgauna proto. Ir tikrai, Maziui proto skolintis nereikėjo – savo užteko.

Štai koks buvo Mazinas! O iš kur jis turėjo parvažiuoti? Iš Afrikos. Jis ten tarnavo kariuomenėje.

O tuo tarpu Pokapaljoje émė détis nesuprantami dalykai. Kiekvieną vakarą ragana Mičilina pagrobdavo iš pokapaljiečių bandos čia karvę, čia jautį.

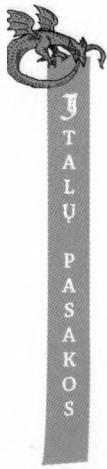
Baisioji ragana Mičilina gyveno miške, prie pat kalvos. Pakakdavo jai tik püsteléti, ir karvës kaip nebûta. Žmonës, girdédami, kaip, sutemoms artéjant, ragana brazdinasi po mišką, kalendavo dantimis iš baimës ir puldavo ant kelių, šaukdamiesi visų šventųjų. Jie net eiles sudéjo:

*Asiliukas ragina,
O bliauna šeimininkas –
Piktoms gûžynéems ragana
Mûs mišką pasirinko.*

*Sutemus mes nedrystame
Né žvilgtelt pro duris, –
Vos ragana sučiaudéja,
Tuoj rodos, mus praris.*

*Kas vakarą sutemus, –
Baisu net pagalvot, –
Čia karvë, čia jautukas
Vis dingsta nuo kalvos.*

*Dél raganos vagysčių
Dejuoja mûs kaimas.
Drebékit, žmonës, békite
Štai ragana ateina!*

Anksčiau Pokapaljoj karvės ganydavosi, kur tik panorėdavo ir kada tik panorėdavo, o nakvodavo, kur papuolė. Dabar jas nakčiai pokapaljiečiai suvarydavo į aikštę, pastatydavo sargus ir sukurdavo didžiulus laužus. Bet ir tai nepadėjo. Juk vos prakeiktoji ragana Mičilina sušnarėdavo krūmuose, sargai glausdavosi kuo arčiau laužo, užsikimšdavo pirstais ausis ir stipriai užsimerkdavo. O praaus, žiūri, – vėl trūksta vienos, arba net ir dviejų karvių. Imdavo sargybiniai klykti ir verkti, grūmodavo kumščiais ir keikdavo raganą.

Negalvokite, kad jie karvių neieškodavo. Pokapaljiečiai rengdavo net gaudynes, tik, suprantama, dieną. Bet nei karvių, nei pačios Mičilinos jie, deja, nė karto nepamatė. Vos tik išaušus, Mičilina dingdavo, palikdama tik didžiulių batų pėdsakus drėgnoje žemėje ir ilgų juodų plaukų kuokštus, užkibusius ant dygliuotų krūmų šakų.

Turėjo pokapaljiečiai uždaryti savo karves tvartuose ir nė žingsnio jų iš ten neišleisti.

Ėjo savaitės ir mėnesiai. Uždarytos karvės visai sumenko. Jos taip sulyso, kad galėjaijas šukuoti ne šepečiu, o grėbliais – grėblių dantys lyguteliai pataikydavo tarp barkšančių šonkaulių.

Niekas nesiryždavo ginti galvijų į ganyklą, niekas neidavo į mišką, ir grybai, kurių niekas nerinko, išaugdavo dideli kaip skėčiai.

Kas vakaras pokapaljiečiai rinkdavosi kaimo aikštéléje ir sukdavo galvas, ką gi jiems daryti. Vakarai kalnuose šalti, tai pokapaljiečiai užsikurdavo laužą. Sėdėdami prie ugnies, jie krapštësi pakaušius, kaip bejmanydami keikė nelemtą savo dalią, o drauge ir raganą Mičiliną.

Krapštësi jie pakaušius savaitę, krapštësi dvi, krapštësi tris savaites ir pagaliau sumanė patį grafą prašyti pagalbos.

Grafas gyveno apvalioj pily ant gretimos kalvos. Pilį supo aukšta akmeninė siena, viršuj prisraigstyta vinių ir apiberta stiklo šukėmis.

Vieną gražų rytą pokaljiečiai atėjo prie pilies vartų. Nušiémė suplyšusias skrybėles ir tik tada nedrąsiai pasibeldé į vartus. Vartai atsidarė, ir pokaljiečiai atsidūrė pilies kieme, pilname grafo samdytų kareivių. Kareiviai sédėjo ant žemės ir tepé vešlius rudus savo ūsus alyvų aliejum. O kiemo vidury, aksominiam krésle, iškilmingai sédėjo pats grafas. Keturi kareiviai, tvirti kaip jauni ąžuolai, keturiomis šukomis rūpestingai šukavo grafui ilgą ilgiausią juodą barzdą. Šukavo jie tą barzdą nuo pat viršaus iki pat apačios ir vėl nuo pat viršaus iki apačios.

Seniausias iš pokaljiečių ilgai trypčiojo vietoje, kol pagaliau išdrīso prabilti:

– Mes atėjome pas jūsų šviesybę prašyti pagalbos.

Grafas nė žodžio nepratarė.

– Prakeiktoji ragana Mičilina, – kalbėjo toliau senis, – mus visai nukamavo.

Grafas nė žodžio nepratarė.

– Mes norime, – pridūrė senis, – prašyti jūsų šviesybę dideles malonės. Įsakykite savo kareiviams pagauti raganą Mičiliną, kad galētume ramiai ganyti savo karves.

Dabar grafas atvérė burną.

– Jeigu pasiūsiu į mišką kareivius, man teks pasiūsti ir kaptioną... – Kaimiečių veidai nušvito. – Bet jeigu aš pasiūsiu kaptioną, – pasakė grafas, – su kuo vakarais žaisiu loto?

Kaimiečiai puolė ant kelių.

– Susimildamas, sinjore grafe, padékite mums!

O kareiviai aplinkui žiovavo visa gerkle ir tepė rudus ūsus alyvų aliejum.

Grafas pasakė:

– Aš esu grafas ir atstoju tris. Todėl jums sakau: ne, ne ir dar kartą ne. Ir apskritai, jeigu aš nesu matęs jūsų raganos Mičilinės, vadinas, jokios raganos nėra.

Dabar kareiviai nusižiovavo paskutinį kartą, atstatė šautuvus ir émė létai žengti pokalpriečių link. Tie traukėsi atbuli, traukėsi ir patys nepastebėjo, kaip atsidurė už vartų.

Nieko kito pokalpriečiams neliko, tik vėl vakare susirinti aikštėje, užkurti laužą ir krapšytis pakaušius. Po valandos kažkuris tarė:

– O gal parašykime Mazinui?

Visi apsidžiaugė. Parašė laišką ir išsiuntė.

Ir štai vieną vakarą Mazinas parvažiavo atostogą.

Koks čia kilo triukšmas, kiek buvo džiaugsmo! Maziną pokalpriečiai apstojo iš visų pusiu, klausinéjo per kits kitą ir pasaikojo per kits kitą, kas antras žodis minédami raganą Mičiliną.

Mazinas klausési, klausési, o paskui pats prašneko:

– Afrikoje aš mačiau žmogédru, kuriems teko misti skériais, nes žmonės nesutiko, kad juos éstų. Jūroje mačiau žuvį, apsiavusią kurpe ir bateliu; ji norėjo tapti visų žuvų valdove tik todél, kad jos draugės neturėjo nei batelio, nei kurpės. Mačiau Sicilioj moterį, kuri turėjo septyniasdešimt sūnų ir vieną vie-nintelį katiliuką sriubai. Mačiau, kaip Neapoly žmonės dumia gatve, nejudindami kojų, – mat jeigu du neapoliečiai stabteli sankryžoj paliežuvauti, nuo jų riksmo kyla toks véjas, kad vi-sose keturiose gatvėse nejmanoma ant kojų nustovëti. Mačiau visokiausią žmonių: juodujų ir baltujų, geltonujų ir raudonujų, mačiau liesų kaip buivolai ir storulių kaip skiedrelés, mačiau

nemaža drąsuolių, o dar daugiau bailių. Bet tokį bailių, kaip mano gimtojoj Pokapaljoj, aš dar niekur nesu sutikęs.

Pokapaljiečiai klausėsi Mazino, pastatę ausis ir išsižioję. Tačiau jam baigus kalbėti, jie susičiaupė ir pirmą kartą pagalvojo, ar nereiktų jiems įsižeisti.

Bet Mazinas neleido jiems ilgiau apie tai galvoti. Jis vėl prasneko:

– Dabar aš jūsų paklausiu trijų dalykų, o kai išmuš vidurnaktį, eisiu gaudyti jūsų raganos Mičilinos.

Kur jau čia beisižeisi!

– Klausk! Klausk! – vienu balsu suriko pokapaljiečiai.

– Tegu pirmasis atsako kirpéjas. Ar daug barzdų jam teko skusti ir kirpti per pastarąją pusę metų?

Ir kirpéjas atsakė:

*Minkštas barzdeles ir barzdas gan šiurkštokes,
Trumpas barzdeles ir barzdas gan ilgokas,
Ir išpuoselėtas, na ir purviniausias,
Barzdas garbanotas, barzdas ȳvairiausias
Kerpu ir skutu, kiek tik spēju, –
Toksai jau, mat, darbas kirpéjo!*

– Taip aš ir maniau, – linktelėjo galvą Mazinas. – Dabar tegu prakalba batsiuvys. Ar daug porų batų tu pasiuvasi per pastarąją pusę metų?

– Kur ten! – atsiduso batsiuvys.

*Kaukšėdavo mano
Skaptuotos klumpelės,
Siuvau aš batus
Išrantytais kulnais...*

*Nebeneša darbo –
Nuskurdo žmoneliai,
Ir basas aš vaikštau
Dabar su visais!*

– Mes jau arti tiesos! – tarė Mazinas. – I trečiąjį mano klausimą teatsako virvių sukėjas. Ar daug virvių tu pardavei per pastarąją pusę metų?

Ir virvių sukėjas atsakė:

*Suktas virves kuo stipriausias,
Pintas virves kuo storiausias,
Siūlus, apvadus, špagatą,
Net dervasiūlius, kaip reta,
Pastarosiomis savaitėm
Ašen pardaviau be skaičiaus.*

– Štai turbūt ir viskas, ką aš norėjau sužinoti, – nusišypsojo Mazinas. – Labai pavargau iš kelionės. Nusnūsiu kokią valandžiukę. Pažadinkite mane lygiai vidurnaktį, eisiu aš raganos gaudyti.

Mazinas atsigulė prie laužo, užsitraukė ant akių savo kareivišką šalmą ir émė knarkti. Iki pat vidurnakčio pokapaljiečiai sédėjo né nekrusteldami, net atsidusti bijojo, kad nepažadintų kareivio.

Lygiai vidurnaktį Mazinas pašoko, išgérė katiliuką šilto vyno, triskart nusispjové į laužą ir, né žodžio netaręs, nužingsniavo keliu miško link.

Pokapaljiečiai émė laukti. Viena po kitos visos pliauskos lauže pavirto anglimis. Paskui visos anglys pavirto pelenais. Pas-kui pelenai émė blésti, blésti...

Tuo metu ir grįžo Mazinas. Jis tempė... Kaip jūs manote, ką? Patį grafą! Mazinas jį tempė už ilgos juodosios barzdos, o grafas maldavo jį paleisti, šaukė, spyriojosi ir spardėsi.

– Šekite savo raganą! – pasakė Mazinas, apsidairė ir susirūpinęs paklausė: – O kurgi jūs pastatėte karštą vyną?

Nors nuo laužo dar sklido šiluma, grafas visas susigūžė, tartum musė per rudens šalčius.

O pokaljiečiai žiūrėjo čia į grafą, čia į Maziną ir iš nustebimo nė žodžio negalėjo ištarti.

– Na ir ko čia stebitės? – riktelėjo ant jų Mazinas. – Paprasčiausias dalykas. Ragana Mičilina turėjo ilgą barzdą. O kirpėjas pasakė, kad jūs visi stropiai skutatės. Vadinasi, nė vienas pokalprietis negalėjo būti ragana Mičilina ir negalėjo kasnakt palikti krūmuose užkibusių barzdos kuokštų. Ragana Mičilina avėjo gerais auliniais batais. O batsiuvys skundėsi, kad pokaljiečiai užmiršę, kaip kurpės apsiaunamos. Vadinasi, ir vėl nė vienas iš jūsų nebuvo ragana Mičilina, – didžiulių vinimis pakaltų batų pėdsakai žemėje – ne jūsų. O jeigu ragana Mičilina ir iš tikrujų būtų ragana, malonėkite pasakyti, kam jai pirkti tiek virvių? Juk piktajai dvasiai nereikia vogtų galvijų pririšinéti... Bet kurgi prapuolė karštą vynas?!

Tuo tarpu grafas stengėsi pasislėpti savo paties barzdoje, nes daugiau slėptis nebuvo kur.

Mazinas paklausė:

– Ką gi su juo daryti?

Pokaljiečiai, ligi šiol tylėjė, dabar émė šaukti visi iš karto:

– Pasmaugti jo paties barzda!

– Pastatyti į daržą vietoj kaliausės!

– Ikišti į maišą su šešiais šunimis ir šešiomis katėmis!

– Ė, – nusijuokė Mazinas, – iš viso to maža naudos. Pirmiausia tegu grąžina visus pavogtuosius jaučius ir karves. Tegu išmėžia tvartus, kuriuose dėl jo kaltės stovi uždaryti pokapaljiečių galvijai. Na, o paskui tegu gano bandą tol, kol karvių šonkauliai apaugs mėsa ir taukais.

Taip jie ir padarė.

O Mazinas, atstatęs tvarką savo gimtajame kaime, vėl iškeiliavo į kariuomenę.

Y
T
A
L
U
P
A
S
A
K
O
S

KODĖL ASILAS NEBEMOKA DAINUOTI

MONĖS PASAKOJA, kad seniai, labai seniai asilas dainas dainuodavo geriau už bet kokį skardžiabalsį dainininką.

Kartą žvérių karalius liūtas, surinkęs savo parvaldinius į tarybą, paklausė:

- Kas jūsų tarpe visų gražiausias?
- Aš! – beregint suriko asilas. – Ir joks žvėris manęs nepranoks!

- Gerai, tu visų gražiausias. O kas gi visų stipriausias?
- Aš! – vėl suriko asilas, kol kiti žvėrys dar nė išsižioti nespėjo. – Ir joks žvėris manęs nepranoks!
- Tegu jau bus taip, – pasakė liūtas. – O kas jūsų tarpe visų kvailiausias?

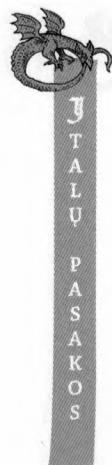
- Aš! – skubinai vėl užbliovė asilas, kad tik kas jam už akių neužbėgtų. – Ir jo...

Sulig tais žodžiais žvėrys taip griausmingai prapliupo juoktis, kad asilas užkando žadą iš sarmatos.

Ir po šiai dienai jis nebeatgauna gražiojo savo balso. Temoka vargšas bliauti:

- Ijo-ijo-ijo!..

SINJORA DEŠRELĖ

GYVENO KADAISE sinjora Dešrelė, ir ji nieko daugiau neturėjo, tik vienturtį sūnų. Sūnus buvo toks rausvutis, mažutis, apskritutis, kad sinjora Dešrelė jį vadino tik Beliucinu – Gražuolėliu.

Kartą senjora Dešrelė pastatė ant ugniaukuro katilą su vandeniu, pasiémė pintinę ir susiruošė į turgų sriubai daržovių pirkti.

Išeidama ji tarė sūnui:

– Brangiausias mano Beliucinai, žiūrėk, kad prie katilo nė artyn neitum, kol aš pargrišiu. Atsimink, kad mes esam iš dešrelių giminės, todėl lengvai galim išvirti.

Ir ji išėjo.

Kad ir kaip skubėjo sinjora Dešrelė, greit apsipirkti jai nepasisekė. Iš pradžių jinai pas vieną pardavėją nusipirko petražolių, paskui pas antrą – morkų, pas trečią – salierų ir su visais ilgai derėjosi. O dėl svogūno galvelės jai teko ištovėti ištisą valandą. Juk svogūnų pardavėja turėjo visą tuziną vaikų ir apie kiekvieną iš to tuzino nori nenori reikėjo išklausinėti atskirai, kad pardavėja neužsigautų ir nuleistų nors soldą, nors pusę soldo, nors ketvirtį soldo. O sinjora Dešrelė buvo taupi moteriškė.

Žodžiu, nė pusdienio neužtrukus, sinjora Dešrelė parejo iš turgaus namo. Atidarė duris, apsidairė aplinkui, žiūri – ogi néra mažojo Beliucino.

Kad ims sinjora Dešrelė raudoti:

– O varge, varge! Išvirė mano mažasis Beliucinas! Іkrito į katilą ir išvirė.

Išgirdo tuos žodžius katilas ir pagalvojo: „Kažkodėl aš nepastebėjau, kad mažasis Beliucinas būtų atidengės mano dangti. Bet jeigu šeimininkė taip sako, vadinasi, taip ir yra.“

Ir katilas suaimanavo:

- Ak! Aš toks nelaimingas, kad tuo suskiliu!

Ir suskilo.

Vanduo išsiliejo į židinį, tiesiai ant ugnies.

- Kas tau, katile? – paklausė ugnis.

– Argi tu negirdėjai? Išvirė mažasis Beliucinas. Sinjora Dešrelė rauda, o aš suskilau.

Ugnis sušnypštė:

- Aš gęs-s-stu...

Ir užgeso.

- Kas tau, ugnie? – paklausė židinys.

– Argi tu negirdėjai? Išvirė mažasis Beliucinas, sinjora Dešrelė rauda, katilas suskilo, o mes – gėstam, – atsakė paskutinės kibirkštélės.

- Tai ir aš sugriūsiu, – pasakė židinys.

Ir sugriuvo. Viena plyta pasišokėjo ir kad trinktelės langu per rémą.

- Kas tau, židiny? – paklausė langas.

– Argi tu negirdėjai? Išvirė mažasis Beliucinas. Sinjora Dešrelė rauda, katilas suskilo, ugnis užgeso, o aš sugriuvau.

– Jeigu šitaip, – nusprendė langas, – tai aš atsidarinésiu ir užsidarinésiu.

Ir įniko blazginti rémus.

– Kas tau, lange? – paklausė gėlių vazonas, stovėjęs ant palangės.

– Argi tu negirdėjai? Mažasis Beliucinas išvirė. Sinjora Dešrelė rauda, katilas suskilo, ugnis užgeso, židinys sugriuvo, o aš darinėjuosi – atsidarau ir užsidarau, atsidarau ir užsidarau.

– Ak štai kas nutiko? – tarė gėlių vazonas. – Tai aš imsiu ir susikulsiu.

Jis nukrito ant grindų ir susikulė.

– Kas tau? – paklausė grindys.

– Argi tu negirdėjai? Išvirė mažasis Beliucinas. Sinjora Dešrelė rauda, katilas suskilo, ugnis užgeso, židinys sugriuvo, langas darinėjasi, o aš nukritau ir susikūliau.

– Na, prisdėsiu ir aš kuo galiu, – pasakė grindys, – visos mano lentos girgždės.

Ir émė girgždėti.

Kur buvus, kur nebuvas, tuo tarpu iš urvelio iššoko pelytė. Ji gyveno po grindimis, todėl tai, kas kitiembs buvo grindys, jai buvo lubos. Todėl jinai paklausė:

– Kas jums, lubos?

Grindys atsakė:

– Argi tu negirdėjai? Išvirė mažasis Beliucinas. Sinjora Dešrelė rauda, katilas suskilo, ugnis užgeso, židinys sugriuvo, langas blazginasi, darinėjasi, gėlių vazonas susikulė, o mano visos lentos girgžda.

Pelytė be galio nustebo.

– Nagi mažasis Beliucinas né nemano išvirti. Antai jis miega sau kamputy, ir tiek.

Sinjora Dešrelė kaipmat nustojo aimanavus ir puolė į tą komputį. O ten iš tikrujų pamatė bemiegantį savo mažajį, rausvajį, apskritutį Beliuciną.

– Švenčiausioji Madona! Ačiū tau, kad išgelbėjai mano sūnų nuo baisios mirties! – sušuko sinjora Dešrelė, juokdamasi pro ašaras.

Stvérė jinai savo numylėtajį Beliuciną ir priglaudė prie širdies. Paskui apsidairė ir pamatė, kas kambarį dedasi: katilas

suskilęs, ugnis užgesus, židinys sugriuvės, langas blazginasi,
darinėjasi, gėlių vazonas suskilęs į smulkias šukeles, o grindų
lentos kad dreba, kad siūbuoja...

Baisiai užpyko sinjora Dešrelė ir nesigailėdama išvanojo ma-
žajį Beliuciną.

O kaip jūs manot, ant ko jai derėjo pykti?

TREDIČINAS

YVENO KADAISE viena neturtelė moteriškė, ir turėjo jinai trylika vaikų. Jaunėlis buvo vardu Tredičinas. Mat jis buvo tryliktas iš eilės sūnus, o Italijoje toks berniukas visada gauna Tredičino vardą. Vargšė moteriškė plušo nuo ryto ligi vakaro, kad kaip nors savo vaikus išmaitintų.

Kartą, kai vaikai paaugo, jinai pasišaukė juos ir tarė:

– Pasenau, nebegaliu jūsų išmaitinti, teks jums patiemis užsidirbtį duoną.

Ir patraukė broliai laimės ieškoti. Eina, eina per girią, tik žiūri – progumélėje namas stovi. O tame name vasarą gyvendavo karalius. Pasibeldė Tredičinas į duris ir paprašė karalių, kad duotų kriaukšlę duonos alkaniems jo broliams. Pasipūtė karalius kaip kalakutas ir sako:

– Imsiu aš mat ir dalinsiu duoną visokiemis alkaniems driskiams! Va, jeigu jūsų tarpe atsirastą narsuolis, kuris iš vilko atimtų mano antklodę, tai aš jam ir duonos duočiau, ir dar pinigų pridėčiau.

Suglumo broliai, nesugalvoja, ką čia karaliui atsakius. Tik vienas Tredičinas nesutriko. Priėjo prie karaliaus ir sako:

– Jei duosite man didelę adatą, atnešiu jums antklodę.

Gavo Tredičinas adatą ir patraukė tiesiai į vilko trobelę. Pasislėpė už medžio ir laukia. Kai tik vilkas išėjo iš trobelės medžioti, Tredičinas tylutėliai užsilipo ant stogo, kaminu nusileido vidun ir šmurkštėlėjo po vilko lova. Nuvarės pargrižo vilkas iš medžioklės, išsitraukė iš skrynios antklodę, atsigulė ant lovos, kaipmat užmigo ir knarkia. Pritykino Tredičinas prie vilko ir kad ims smaigioti jam adata čia į šoną, čia į nugą-

rą... Vilkas suerzėjo, ir antklodė nusmuko ant grindų. Pastvėrė ją Tredičinas, išlindo pro krosnies kaminą ir nubėgo tiesiai pas karalių.

O vilkas, kad žinotumėt, turėjo mokytą papūgą. Kad ir koto tik ją paklaustum, jinai beregint tau atsakys, ir dar pasakys, kuriuo laiku tai nutiko. Atsibudo vilkas rytą ir klausia papūgos, kuri valanda.

– Dar tik penkta valanda ryto, o gudrusis berniūkštis Tredičinas jau nusinešė tavo antklodę! – atsakė papūga.

– Tegu tik tasai plėšikas pakliūva man į nagus, aš jam parodysiu! – sukaukė vilkas taip garsiai, kad visi kiškiai miške persigando.

O Tredičinas tuo tarpu jau buvo karaliaus rūmuose ir laukė pažadėto atlyginimo. Bet karalius nė nemanė savo pažado teséti.

– Šita antklodė ne mano, – pasakė jis Tredičinui. – Nugvelbk iš vilko mano antklodę, su skambaliukais. Va tada aš tikrai tau dosniai atsiteisiu.

– Gerai, – atsakė Tredičinas. – Duokite man vatos ir siūlų, ir aš atnešiu jums jūsų antklodę su skambaliukais.

Naktį Tredičinas įsigavo į vilko trobelę, o kad skambaliukai neskambėtų, gudrusis berniūkštis vata juos apvyniojo ir dar siūlais aprišo. Paskui jis pastvėrė antklodę, per krosnies kaminą išlindo ant stogo, nusileido žemén ir tekinas nudūmė pas karalių.

Pabudo vilkas rytą ir klausia papūgos, kuri valanda.

– Dar tik ketvirta valanda ryto, o Tredičinas jau spėjo nugvelbtį iš tavęs antklodę su skambaliukais!

Oi kaip dabar iširdo vilkas, sugriežė dantimis, suurzgė:

– Sugausiu Tredičiną – į gabalėlius sudraskysiu!

O Tredičinas tuo metu jau buvo nubėgęs į karaliaus rūmus, atidavęs tarnams antklodę ir belaukiąs dovanos.

Gal manot, kad karalius berniuką apdovanojo?

Kur tau!

Dabar karalius įsigeidė gauti mokytą papūgą, kad sakytu, kuri valanda, kai jis atsibus.

Nusiminė Tredičinas: „Kaipgi aš papūgą išsinešiu? Vos tik prieisiu prie jos, ji taip ims čerkšti, kad vilkas iš kažin kur išgirs.“

Ir vis dėlto ne veltui Tredičinas buvo protingiausias iš visų brolių. Galvojo, galvojo jisai ir sugalvojo, kaip papūgą apgauti.

Paprašė Tredičinas, kad karaliaus tarnai jam duotų visokiausią saldumyną, sudėjo tuos saldumynus į pintinę ir vėl nuėjo į mišką. Palaukė, kol vilkas išeis vandens parsinešti, įsigavo į jo trobą, pastatė atidarytą pintinę ant stalo, o pats po stalui pasislėpė. Žiūri papūga – pintinė su saldumynais ant stalio stovi ir né gyvos dvasios troboj. Na argi galėjo papūga atsispirti prieš tokią pagundą, jeigu saldumynus neapsakomai mėgo! Įsilipo ji į pintinę, pilną snapą saldumyną prisikimšo, kramstoja ir liežuviu pliaukši iš to gardumo. O Tredičinas tuo tarpu pritykino, mikliai užvožė dangti, stvérė pintinę ir kiek įkabindamas pasileido pas karalių.

Vargšas Tredičinas buvo įsitikinęs, kad dabar jau tikrai vi-soms jo negandoms galas, ir jis su broliais galės laimingai grįžti namo. Bet kaip jis apsigavo! Paémė karalius iš Tredičino papūgą ir tarė:

– Klausyk, Tredičinai, duodu tau savo karališkajį žodį, kad apdovanosiui tave kaip pažadėjau. Bet pirma turi išpildyti pasutinį mano norą: imk ir pagauk man patį vilką. O jeigu nepagausi, tai nuléks tau galvelė nuo pečių. Supratai?

Kiaurą naktį galvojo vargšelis Tredičinas, kaip jam sugauti vilką ir... sugalvojo. Kai išaušo rytas, jisai sukalė didelę déžę, įkélé tą déžę į vežimėlį ir patraukė miškan.

Priėjo Tredičinas vilko trobą ir kad ims šaukti visa gerkle:

– Karalius ı̄sakė sugauti neklaužadą Tredičiną! Kas man padės sučiupti Tredičiną?

Vilkas bemat prisistatė:

– Tai tu, berniuk, nori sučiupti Tredičiną? Aš tau padėsiu. Dabar tasai nedorėlis nuo mūsų nepaspruks!

– Aš jau ir déžę sukaliau, – sako vilkui Tredičinas. – Tik ar nebus per maža? Žmonės kalba, kad Tredičinas tokio pat didumo, kaip ir tu. Būk toks geras, atsigulk į déžę, pasižiūrėsiu.

Vilkas iš kvailumo ir įlindo į déžę kuo paklusniausiai. Dar nespėjo jis kaip reikiant joje išsitiesti, o Tredičinas stvérė plaktuką ir suskato užkalinėti déžęs dangtį vinimis.

– Ką tu darai, gerasis berniuk, juk aš uždusiu?! – suriko vilkas.

– Niekis, niekis, dėduli vilke, kelias neilgas. Pakenték, – atsakė jam Tredičinas.

Šitaip Tredičinas ir pagavo piktajį vilką.

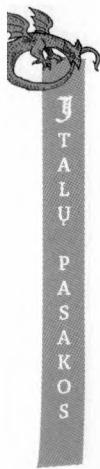
Nori nenori turėjo karalius atiduoti Tredičinui ir jo broliams, ką buvo pažadėjės.

Ne tuščiom broliai pargrižo pas motiną. Pasistaté jie naują trobą ir nuo tolei linksmai santarvėje ten gyveno.

O jų kaime ir dabar dar žmonės sako:

– Gudrus buvo karalius, bet mūsų Tredičinas už jį gudresnis.

BERTOLDO NUOTYKIAI

YVENO KARTĄ Italijoje... karalius.

Ne, ne taip.

Gyveno kartą Italijoje, mažame kaimelyje, žmogus, vardu Bertoldas. Nuo aušros ligi sutemų su savo pačia Markolfa jis triūsdavo sode. O vakarais mėgdavo pasišnekučiuoti su kaimynais: kas būta – papasakoti, ko nebūta – pasiklausyti.

Ir gyveno kartą Italijoje... štai dabar jūs nesuklydot... karalius. Tikras karalius, vardu Astolfas. O jo karalystės sostinė buvo senas senas miestas Verona.

Po visą Italiją sklido kalbos, kad karalius Astolfas – gražuočių gražuolis, vyras iš stuomens ir iš liemens, ir, tik pamanykit, mėgėjas išmoningiausių mīšlių prigalvoti. Na, o Bertoldas kaip tik puikiai mokėjo įminti bet kokią mīslę, ir kuo ji gudresnė, tuo Bertoldui smagiau. Savaime aišku, mūsų Bertoldas įsigeidė pamatyti nepaprastąjį karalių.

Vieną ankstų rytą jisai atsisveikino su savo pačia Markolfa, užsimetė ant pečių krepši ir leidosi į kelionę.

Kiaurą dieną ir kiaurą naktį jis éjo per miškus ir vynuogynus, o auštant priéjo Adidžos upę. Žiūri: priešais jį – didelis miestas. Gatvelės tame mieste siauros, namai iš tvirtų pilkų akmenų sumūryti, stogai smaili. O miesto vidury, erdvioje aikštėje, stūkso paausuočių rūmai. Tuose rūmuose ir gyveno karalius Astolfas su savo žmona – karaliene Malvadža, dešimčia svarbiausių ministru ir aibe dvariškiu.

Bertoldas nudrožė tiesiai į rūmus.

Priéjo jisai prie sosto, kuriamo iškilmingai sédéjo karalius, linkteléjo galva ir taré:

– Pavargusiam keliauninkui ir kietas suolas už duknas minkštėsnis.

Karalius nustebė, kad Bertoldas toks drąsus, bet neišsidavė.

– Sėskis štai čia, – pasakė jis. Ir parodė krėslą šalia sosto.

O tokios garbės netgi ne kiekvienas dvariskis susilaukdavo.

Maloniai nusišypsojo svečiui karalius Astolfas ir paklausė:

– Kas tu esi, iš kur ir kuo vardu?

– Aš – paprastas žmogus iš tos pačios šalies, kaip ir tu, o mano vardas – Bertoldas.

– Ar žinai, Bertoldai, su kuo dabar kalbi?

– Žinau, su karalium Astolfu. Girdėjau žmones šnekant, kad niekas pasauly augumu tau prilygti negali. O dabar matau, kad tu toks pat, kaip ir visi. Gal tik drabužiais prabangesniais apsivilkės.

Atžari Bertoldo kalba šiek tiek suerzino karalių. Bet jis to neparodė.

– Teisybė, augumu aš ne didesnis už kitus. Bet mūsų giminė – seniausia pasaulyje.

– Ė, karaliau, mano giminė senesnė už tavo.

– Nejaugi?! Na, tai įrodyk, jei gali!

– Kodėl ne, galiu. Juk mano propresenelis jau jodinėjo polaukus, kai tavo propresenelis dar né gimęs nebuvo.

– Cha, cha, cha! Pasirodo, tu, Bertoldai, pokštininkas, – nusijuokė karalius. – Tikriausiai ir mīslės įminti moki?

– Néra mīslės be įminimo, – atsakė gudruolis.

– Tai pasakyk mums, Bertoldai, kaip atnešti vandenio su rēčiu, kad né lašelis neišbėgtų?

– Palauk žiemos, vanduo ledu pavirs, tada ir semk.

– Teisybė, – sutiko karalius. – Bet šita mīslė lengvutė, o žinome ir sunkesnių... Ar nepasakytum, žmogeli, kokią žolę net akli atskiria?

– Mūsų krašte tos žolės visi pašaliai pilni, ir žmonės ją vadina dilgėle.

Sulig tais žodžiais dvariškiai suskato murmėti ir šnibždėtis, – girdi, kur matyta, kad vargeta žmogelis šitaip nepagarbiai karaliui atsakinėtų.

O karalius apsimetė, kad nieko nepastebi.

„Ar nepaėmus man to Bertoldo į rūmuis?“ – pagalvojo jis.

– Pažiūrėk, Bertoldai, kiek didikų sukinėjasi aplink mane. Ir bet kuris iš jų mielai šlovintų mane už didžius žygius nuo ryto ligi vakaro. Nori, ir tave dvariškiu padarysiu? Vaikščiosi prabangiai apsidareš, miegosi kiek širdis geidžia.

– Skruzdėlės taip pat aplimpa šermukšnį. O kam? Nagi tam, kad patylom visą žievę nuėstu. Mano téviškéje seni žmonės sako: „Verčiau maža ką turėti, negu junga užsidėti“, – atsakė jam Bertoldas.

Paniuro karalius, susiraukė.

Tą karaliaus permainą pastebėjo vienas storulis plikagalvis dvariškis, visų pramintas Pilvūzu. „Išjuoksiu dabar tą Bertoldą visų akyse, ir karaliaus palankumą užsitarnausiu“, – nusprendė jis.

– Ko gi tavo, driskiau, batai kiauri? Tik pažiūrėk, kaip išsižiojė!

– Taigi jie iš tavęs juokiasi.

Sumišo Pilvūzas ir nebežino, kaip atskirsti.

Karalius ir pats mėgo pasišaipyti iš didžiuoklio Pilvūzo, bet kuriam gi karaliui gali patikti, kad paprastas kaimietis už jo dvariškius sumanesnis.

Vadinasi, karalius Astolfas rūsciai nubaudė akiplėšą kaimietį?

Visai ne! Taip būtų pasielgės kvailys, o karalius anaiptol nebuvo kvailas. Jisai liepė pašaukti finansų ministram ir pasakė jam:

– Už sumanumą aš Bertoldą apdovanoju dešimčia auksinių dukatų iš savo iždo. Tegu išgeria į mano sveikatą.

Tuo tarpu diena jau éjo vakarop. Išikišo Bertoldas pinigus į sulopytą savo kelnių kišenę ir tuo pat iškeliaavo namo. Netrukus sutemo, kaip tyčia ir lietus pradéjo lyti. Bertoldas kiaurai permirko. Laimé, kad prie pat kelio stovéjo smuklė, o joje nuvargęs keleivis visada galéjo rasti karšto viralo ir kampą atsigulti. Bertoldas pasibeldé į duris, ir smuklininkas jam atidaré. „Pagaliau apdžiūsiu prie židinio“, – apsidžiaugé Bertoldas. Bet per anksti jis džiaugési. Besikürenantį židinį buvo apspitę turtingi pirkliai. Jie gurkšnojo vyną ir žaidé kortomis.

Bertoldas priéjo prie židinio, bet né vienas pirklys né nemané pasislinkti. Pamindžiukavo Bertoldas valandéle, paskui pasilenké šeimininkui prie ausies ir liūdnu balsu taré:

– Kad žinotumét, brangus sinjore, kokia didelé nelaimé mane ištiko! Išmintingasis karalius Astolfas teikési man duoti dešimt auksinių dukatų. Priéjës jūsų smuklę, pamačiau lange žiburi ir nusprendžiau patikrinti, ar pinigai tebéra. Įkišau ranką į kišenę, o joje tik du pinigéliai belikę. Štai jie. Kiti aštuoni, matyt, pro skylę išbyrėjo. Dar gerai, kad lietus pila kaip iš kibiro. Vadinasi, pinigai tebeguli ant kelio, manęs laukia. Bükite toks geras, sinjore, padékite man juos surasti. Pažadinkite mane anksti rytą, kai tik praaus. Aš jums už tai atsilyginsiu.

Turtuoliai pirkliai tuo tarpu déjosi, kad visai jo nesiklauso, – žaidžia sau kortomis, ir tiek. Bet vos tik liovési lyti, jie kaip niekur nieko atsikélé, pasiémé kas žvakę, kas deglą ir pasileido tekini pinigų ieškoti.

Ieško tie godūs mulkiai tamsoje dukatu, o Bertoldas tuo tarpu smagiai džiovinasi prie židinio. Ryto laukti jis né nemané.

Kai tik smuklininkas nusileido į rūsi vyno, Bertoldas šmurkštėjo pro duris ir leidosi į kojas.

* * *

O ką tuo tarpu veikė karalius Astolfas? Susišaukė jis savo vyriausius patarėjus ir tarė jiems:

– Karaliaus darbas – bausti ir įsakinėti, o jūsų – galvoti ir patarinėti man. Štai ir sugalvokite Bertoldui tris mīsles, tik kad būtų gudrios. Jei nesugalvosit, visus iš rūmų išvysiu, ir né kjos čia nebeįkelsit!

Jau verčiau jis būtų pagrasęs patarėjams galvas nukirsiąs, negu iš rūmų išvysiąs. Juk karaliaus patarėjai nieko kito nemokėjo, tik patarinėti.

Suka galvas patarėjai, o Bertoldas ramus ramutėlis sėdi už stalo savo namuose ir laukia, kol pati išvirs jam mėgstamo valgio – pupelių su ropėmis. O kol Markolfa prie pečiaus triūsė, jisai pasakojo, ką Veronos mieste matės, apie ką su karalium Astolfu šnekėjės.

– Tik pamanyk, pačiute, jisai siūlési mane dvariškiu padaryti. Žadėjo girdyti ir valgydinti ligi soties ir sakési aprėngsiąs kaip kokį garbingą sinjorą. Gal ir verta sutikti, kaip sakai, Markolfa?

– O tu pirmiau pasakyk, vyreli, ar girdéjai, kas nutiko kaimiečiui, kuris įsigeidė saldžiomis figomis pasmaguriauti?

– Lyg ir ne.

– Tai klausyk. Gyveno viename kaime žmogelis, vardu Pjetras. Turėjo tasai žmogelis sodą, visiškai mažą sodelį, bet jo viduryje augo didelis figmedis. Buvo vasaros metas, ir užsimanė Pjetras saldžių uogų paragauti. Atsargiai įsiropštė į medį ir

skina figas. „Suvalgysiu tris keturias uogas, ir bus gana“, – nusprendė jis. Išsimetė į burną dvi uogas, keturias, penkias, šešias, o paskui taip išsimagino, kad ir skaičiuoti liovėsi. Apleipo Pjetras saulės atokaitoje, miegas émė jam galvą lenkti, o medyje miegoti ne itin patogu. Taigi Pjetras pradėjo ropštis žemyn. Ir, žinoma, bumbteléjo žemén, ne šiaip bumbteléjo, o galvą labai skaudžiai susitrenkė. Guli Pjetras, garsiai aimanuoja, visus iš eilės plūsta: ir pernelyg kaitrią saulę, ir kietą žemę, ir net savo pačią – tik ne save.

Paguldė pačiutė Pjetrą į patalą, aprišo jam galvą, vandenio davé atsigerti. O kai skausmas aprimo, taré jam: „Jeigu tu, vyreli, būtum nepasigobėjės ir nepriskirtęs saldžių figų, nieko tau nebūtų atsitikę!“

– Idomi pasakélė, bet aš vis vien nesupratau, ar man verta parsisamdyti dvariškiu, ar ne, – pasakė Bertoldas.

– Na, kad jau tu toks nesupratingas, – šūkteléjo Markolfa, – tai pasiklausyk dar vienos pasakos!

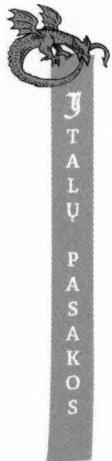
Seniai, labai seniai gyveno Trebijos kaime kaip reta stambus ir tvirtas asilas. Paregėjo jis vieną kartą arklius. Ir šitaip mūsų asilui patiko dailūs jų balnai ir kamanos, kad jis irgi užsimanė tapti arkliu.

Nusipirko tasai asilas jomarke arklio odą, apsimovė ją ir nudūmė į pievą. O pievoje ganési visa arklių banda. Prišuoliavo prie jos asilas, stovi šalia ir tyli. Arkliai apsidžiaugė, svečią pamatę, suskato jį klausinéti, iš kur esas ir kaip čionai patekės. Tyli asilas, nieko neatsakinéja, o paskui nebeįstvéręs kad užbliaus:

– Ijo-ijo-ijo, aš eikliausias žirgas Trebijoje!

Užbliovė ir išsidavė.

– Aš, pačiute, pajuokavau, – taré Bertoldas. – Mane į rūmus tik už pakarpos kareiviai nutemptų.

Sulig tais jo žodžiais kareiviai garsiai pasibeldė į duris.

– Karalius įsakė tame atgabenti į rūmus, – pareiškė vienas kareivis.

– Ir ne bet kaip, o pagarbiai, kad nė plaukelis nuo galvos ne-nukristų, – pridūrė antras.

Pastvérė jiedu Bertoldą ir veža į rūmus. Nė papietauti vargas nesuspėjo.

O karalius jau nekantriai jo laukė.

– Mielas žmogau, – kreipėsi jisai į Bertoldą. – Aš ir mano dvariškiai be tavęs baisiausiai nuobodžiavome. Kadangi tu vél pas mus į svečius atvykai, tai neatsisakyk įminti dar kelias mīsles... Pasakyk man, kada diena labiausiai prailgsta?

– Kai burnoje nė trupinio nesi turėjės. Lygiai kaip ir aš šiandien iš karališkos tavo malonės.

– Tai tu nė papietauti negavai? – sušuko karalius. – Ei, tarnai, atneškite Bertoldui pavalgyti, tik vikriai! Na, o kad laiko neleistume veltui, pasakyk mums: kas savo noru į kalėjimą sédasi?

– Šilkaverpio vikšras. Jis pats į kokoną susisuka.

Karalius nusijuokė ir reikšmingai pasižiūrėjo į savo patrėjus. Tie net pažaliavo iš baimės. Juk jeigu Bertoldas atspės paskutinę mīslę, niekada jie nebeguls į minkštą patalą ir nebesmaguriaus gardžiaus valgymais.

– Teisybė. O kas, tavo nuomone, pasaulyje visų balčiausia?

– Diena, – beregint atsakė Bertoldas.

– Tai jau ne! – džiaugsmingai suriko patarėjai. – Visų balčiausias pasaulyje – pienas.

– Ne, diena, – atkirto Bertoldas.

– Kam ginčytis, – tarė karalius. – Įrodyk mums, Bertoldai, kad diena baltesnė už pieną, ir aš tame dosniai apdovanosiu. O jei neįrodysi, teks belangėj pasėdėti.

Taip pasakės, karalius oriai atsistojo ir išėjo.

Palaukė Bertoldas vakaro ir, kai visiškai sutemo, įtyokino į karaliaus miegamajį. Pastatė kampe ąsotį su pienu, ant visų langų užtraukė užuolaidas, o pats pasislėpė už krėslo.

Miegojo karalius kietai ir atsibudo jau iđienojus. Atsikélé ir eina prie lango pažiūrėti, ar lauke saulė šviečia, ar lietus kra-pnoja. Tik beeidamas užkliuvo už ąsočio su pienu ir sukluo.

– Kas išdrīso pastatyti ąsotį mano miegamajame?! Ei, tar-nai, tučtuojau suraskit tą akiplėšą! – suriko karalius. Ir sulig tais žodžiais pastebėjo Bertoldą. – A, tai tu?!

– Juk tu pats, karaliau, liepei įrodyti, kad diena už pieną bal-tesnė. Aš taip ir padariau. Jei pienas būtų už dieną baltesnis, jis tau būtų apšvietęs kelią ir būtum nesuklupęs.

Taip jam bekalbant, ant karaliaus miegamojo slenksčio pa-sirodė karalienė Malvadža. Mat jai parūpo sužinoti, kas ten subildėjo, kas atsitiko. Žiūri Malvadža: sėdi karalius krésle šla-pias šlaputėlis, ant grindų – pieno bala, kampe – sukultas ąsotis. O prie lango stovi Bertoldas, išsišiepęs iki pat ausų.

Karalienė Malvadža buvo žiauri ir valdinga moteris. Netgi savo rūmų damoms ji neatleisdavo né menkiausios žioplystės. O štai šitas stačiokas Bertoldas pasijuokė iš paties karaliaus.

– Ar ilgai tas vargeta driskius nebaudžiamas iš tavęs šaipy-sis? Ir ko verti tavo patarėjai? Jie visi kaip vienas mulkiai ir bailiai. Bet kuri mano rūmų dama protingesnė ir sumanesnė už protingiausią tavo patarėją. Padaryk savo patarėjais mote-ris, ir kaipmat viskas pasikeis. Aš – karalienė, ir tebūnie taip, kaip aš noriu!

Ji nusuko ir išėjo, trinktelėdama durimis.

Karalius Astolfas susimastė. Jis jau ne kartą buvo patyres, kad valdinga pati kaip ir ugnis gali bėdos prikrėsti.

– Ką man dabar daryti, mielas Bertoldai? Juk negali būti blogesnių patarėjų kaip freilinos, – nusiminės tarė jis.

– Pavesk tai sutvarkyti man. Pamatysi, rūmų damos greitai praras norą būti tavo patarėjais, – atsakė jam Bertoldas.

Karalius labai apsidžiaugė. Iš to džiaugsmo net pažadėjo Bertoldui pilną maišą aukso.

– Ė, verčiau kiaušinis šiandien, negu višta rytoj, – tarė Bertoldas. – Kad jau tu, karaliau, toks dosnus, tai išsiusk į kaimą mano pačiai Markolfai maišą miltų.

– Ne maišą, o visą vežimą išsiusi! – sušuko karalius. – Tik išgelbék mane nuo to negando.

– Paméginisu, – tarė Bertoldas ir nedelsdamas patraukė... Kaip manote, kur?

Nagi į turgų. Nupirko jis tenai zylę, paskui išsiderėjo iš vieno meistro skrynutę, nunešė ją karaliui ir sako:

– Šitą skrynutę pasiūsk rūmų damoms. Bet kuo griežčiausiai uždrausk ją atidaryti. Ir pasakyk, kad jeigu ryt ryta jos grąžins skrynutę nenuémusios antspaudo, galés prašyti, ko tik panorės.

Karalius lygiai taip ir padarė.

Vos tik karaliaus pasiuntinys išėjo, rūmų damos užsidarė savo kambaryste. Pastatė skrynutę ant stalo, čiupinėja, o atidaryti bijo, – uždrausta. Tačiau nesitveria smalsumu, kas gi toje skrynutėje galėtų būti.

Spėliojo, spėliojo rūmų damos ir galų gale sutarė: „Atidarysim skrynutę, pažiūrėsim, kas ten yra, ir tučtuoju vėl uždraysis. Karalius vis vien nieko nesužinos.“ Tylutėliai, atsargiai, kad nesulaužytų, jos nuémė antspaudą, atidare dangtelį... Tą pačią akimirką zylę purptelėjo ir nuskrido. Ji taip greit dingo, kad rūmų damos nespėjo nė pastebėti, koks paukšteliis ten

J
T
A
L
U
P
A
S
A
K
O
S

buvo. Nori nenori teko joms prisipažinti, kad nepakluslo karaliaus valiai.

Kitą rytą pasišaukė karalius Bertoldą į rūmus ir tarė:

– Ta išdaiga su skrynute tau pavyko, Bertoldai. Kad esi toks gudrus ir sumanus, dovanoju tau maišą tavo mėgstamų ropių.

– Ačiū tau, karaliau, – oriai atsakė Bertoldas.

– Derėtų tau Bertoldai, už tai nusilenkti savo karaliui ir valdovui.

– Aš – laisvas žmogus ir niekam neprateš lenktis.

– Na, ką gi, žinokis. Nenori – nereikia, – nusišypsojo karalius. – Dabar eik sau, mielas Bertoldai, pailsék. O po pietų vėl ateik į rūmus. Ketinu tau pavesti svarbią užduotį.

Bertoldas tuoja pat sumetė, kad čia kažkokia klasta slypi. Juk kai karaliai šypsosi, tik perkūnijos ir lauk.

Bet jis né iš tolo neišsidavė, kad ką nors įtaria, ir lyg niekur nieko nuėjo pas savo bičiulį arklininką, kuris gyveno netoli rūmų. Užvalgė tenai virtų ropių su pupelėmis ir vėl į rūmus sugrįžo. Jau buvo beeinąs į menę, ogi žiūri – karaliaus tarnai viršutinę durų pusę lentomis užkalė, trūks plyš turėsiąs karaliui nusilenkti.

Tačiau Bertoldas ir dabar nesuglumo. Nusisuko nugara į duris, pasilenkė ir atbulas įėjo į menę. O tenai, aksomo krėsluose, jau sédėjo karalius Astolfas ir karalienė Malvadža. Oi, kaip jiems abiems knietėjo pasijuokti iš Bertoldo! Ojisai vėl pasirodė už juos gudresnis.

– To jau per daug! – sušuko karalienė, kai Bertoldas išėjo. – Paprasčiausias kaimietis drėsta nepaklusti karaliui! Ir netgi nusilenkti jam nenori. Kad jau šitaip, aš pati jį pamokysiu!

Malvadža buvo gudri ir neskubėjo daryti, ką sumanius. Jini palaukė, kol Bertoldui rūmai visai iš galvos išgaruos, ir tik tada pasiuntė žygūną pas jį į kaimą.

Prijojo žygūnas prie Bertoldo trobelės, nulipo nuo žirgo ir garsiai pasibeldė.

Bertoldas pats atidarė duris ir pamatė karaliaus žygūną.

– Markolfa, pas mus svečias iš rūmų atkako. Pavalgydink jį, pačiute, nešk šen, ką tik turi!

– Kuo gi jūs mane vaišinsite? – paklausė žygūnas.

– Kuo? Nagi žolelémis be druskos, duona be sviesto, – atsakė Markolfa.

– Žolelémis, ir dar be druskos? – nustebo žygūnas. – Nejaugi kitokio pagardo jūs neturit?

– Mums, vargšams, geriausias pagardas – tai alkis, – atrėžė Markolfa.

Aišku savaime, tokią vaišių žygūnas atsisakė. Juk jis rūmuose visai prie kitokių valgymų buvo prateęs.

– Ko atvykai į mūsų kraštą? – pasiteiravo Bertoldas.

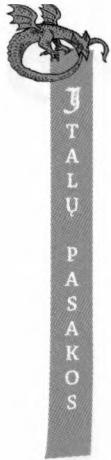
– Mane atsiuntė jos malonybė karalienė Malvadža. Ji serga štai jau antra savaitė ir nori matyti tave. Juk visi žino, kad nėra geresnio vaisto už tavo juokus ir pokštus.

– Girdėjau kad lapė irgi apsimetė serganti, kai norėjo į vištide įlisti. Tik kad ji nieko nepešė.

– Oi, koks tu įtarus, Bertoldai. Mūsų karalienė gera ir atlaidžios širdies. Ji seniai ant tavęs nebepyksta.

– Karalienės žodžiai kaip saulė žiemą – tik kurčias ir aklas nuo jų ištirps.

– Nagi tavęs niekaip neįkalbési! – įširdęs suriko žygūnas. – Tai žinok, kad man liepta pristatyti tave į rūmus gyvą ar mirusį.

– Tai jau verčiau gyvą, – atrėžė Bertoldas. – Kad jau viskas taip susiklostė, nieko neveiksi, teks eiti.

Šoko ant žirgo žygūnas ir nujojo pranešti karalienei, kad jos įsakymas įvykdytas.

O Bertoldas palengvėle, koja už kojos patraukė miško takeiliu. Miške buvo vėsu, medžiuose linksmai čiauškėjo paukščiai. „Gal viskas baigsis laimingai“, – mąstė Bertoldas. Vos tik jis išėjo iš miško, žiūri – priesais pažįstama senutė atkiūtina. Jinai buvo kilus iš to paties kaimo, kaip ir Bertoldas, ir nešiodavo į rūmus parduoti grybus ir uogas. Išgavus pažadą, kad Bertoldas ničniekam neprasitars, senutė apsakė girdėjusi, kad karalienė sumanius ji pražudyti. Kai tik jis prieisiąs rūmus, karaliaus tarnai paleisią nuo grandinių piktus šunis, ir tada Bertoldas tikrai neišnešiąs sveiko kailio.

– Jeigu dangus apsiniaukia, tai dar nereiškia, kad lis, – atsakė jai Bertoldas ir paspartino žingsnį.

Pakeliui jisai užsuko pas savo bičiulį medžiotoją ir nusipirko iš jo gyvą kiškį. Įsikišo žvėrelį į užantį ir drąsiai nudrožė į rūmus. Vos tik Bertoldas ižengė į rūmų kiemą, didžiuliai šunys iš visų pusiu pasileido jo link. Išsitraukė Bertoldas iš užančio kiškutį ir švystelėjo ji žemén! Tasai leidosi bėgti, kiek kojos neša, o šunys bematant užmiršo Bertoldą, – visi kaip vienas lodami nusivijo kiškį.

Pamačius, kad Bertoldas vėl liko gyvas ir sveikas, karalienė Malvadža pabalo iš pykčio. Pliaukštéléjo jinai rankomis, ir Bertoldą tučtuoju apsupo karaliaus tarnai:

– Aha, pakliuvai! Dabar už viską atsimokési!

– „Žioplys buvai“, – pasakė lapė kiškiui, kai jis į spąstus įkliuvo.

– Ko gi tu, išminčiau, vėl į dvarą atsibeldei? – gūžčiojo pęčiais tarnai.

- „Duotą žodį tesék“, – pasakė ežys, lįsdamas į vilko urvą.
- Kas nežino, kad tavo galvoj daugiau patarlių, negu ant galvos plaukų. Kai būsi vedamas prie kartuvių, neužmiršk sugalvoti dar vieną patarlę, visų protingiausią! – sušuko karalienė. – Ei, tarnai, suraskite jo didenybę karalių Astolfą, mano vyrą.

Bet karaliaus nereikėjo ieškoti, – sužinojės, kad Bertoldas tarnų rankose, pats atėjo.

- Tavo malonybe, pasakyk, kuo dar šitas stačiokas prasikalto?
- Karalienė viską smulkiai nupasakojo ir, žinoma, dar pagržindama, kaip jai patiko. Argi kas dris prasižioti, kad karalienė meluoja?
- Bertoldas toks nepaklusnus ir toks akiplėša, kad jis nusipevnė mirties, – pasakė ji.
- Bet juk jis tik savo gyvybę gelbėjo. Gal ši kartą jam dovanokim? – sudvejojo karalius.
- Vadinasi, šitas storžievis gali man, karalienei, nebaudžiamas akis draskyti?

Sulig tais žodžiais karalienė taip rūsčiai pažvelgė į Astolfą, kad tas net susigūžė.

- Nori nenori, Bertoldai, teks tave pakarti. Toks tavo likimas, – atsiprašydamas tarė karalius.
- Ką gi, karaliaus žodis – įstatymas. O su įstatymu nepasiginčysi, – atsakė jam Bertoldas.

Vadinasi, Bertoldas nuolankiai priémė, kas jam likimo siusta? Kur tau, Bertoldas ne toks žmogus, kad be kovos pasiduotų.

- Girdėjau, kad mūsų šalyje esas senas paprotys, – patylėjės tarė Bertoldas. – Net pats didžiausias nusikaltėlis gali prieš mirtį išreikšti paskutinį savo norą. Ir karalius privalo tą norą išpildyti.

– Teisybė, yra toks paprotys, – patvirtino karalius Astolfas.
– Taigi aš noriu, kad mane pakartų ant to medžio, kurį aš pats išsirinksiu.

– Ką gi, Bertoldai, išpildysim tavo paskutinį norą. O jums, ištikimi mano dvariškiai, pavedu nuteistąjį nuvesti į mišką. Ir tegu jis pats išsirenka sau medį, ant kurio jam bus malonu kyboti.

Né žodžio netardami, du dvariškiai pastvérė Bertoldą už rankų ir išsivedė į mišką.

Taigi eina Bertoldas sau kartuvių ieškoti ir linksma dainele švilpauja.

Priέjo jie pamiskę, bet nē vienas medis Bertoldui nebuvo prie širdies. Į gūdžią tankmę jie įsirabždino – ir ten nerado Bertoldas tokio medžio, kad jam patiktų. Vargšai dvariškiai pēsti vaikščioti nebuvo prateę. Paprastai jie net į svečius vienas pas kitą karieta važiuodavo, nors gyveno visai arti.

Ir, neilgai trukus, dvariškiai nusikamavo. Išėjo iš miško visi trys, kai jau pradėjo temti. Abu dvariškiai pervargę vos kojas bepavilko, o Bertoldas žvaliai prilaikė juodu, kad nepargriūtų.

– Ką tai reiškia? Kodėl jūs pargrižote kartu su Bertoldu?! – nustebuo karalius Astolfas.

– Mes parodēme Bertoldui puikią epušę, aukštą tuopą, šimtametį ąžuolą, ir nē vienas medis jam nepatiko, – sielvartingai pranešė vienas dvariškis.

– Nežinom, jūsų karališkoji malonybe, ką dabar su juo bedartyti, – pasiskundė antras.

– Mielasis, – saldžiai šypsodamas, taré karalienė Malvadža, – ar nebūtų paprasčiau tą maištininką kūdroj paskandinti?

– Karaliaus žodis – įstatymas, – atsakė karalius. – O įstatymo reikia laikytis. Paleiskite Bertoldą – tegu jis vienas pats sau

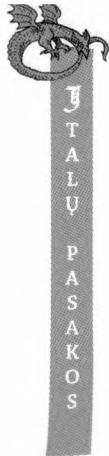
medžio ieško. Va tada, kai tinkamą susiras, tegu tučtuojau at-vyksta į rūmus.

Ir karalius Astolfas meiliai nusišypsojo į širdusiai savo pačiai.

* * *

Jeigu kada nors nukeliautumėt į Italiją, būtinai užsukite į Meričio kaimelį. Pašnekinkit ten žmones, ir jie papasakos, kaip Bertoldas, žmogelis iš jų kaimo, į sostinę buvo nukakes, ten karaliui su karaliene savo gudrumu nosis nušluostė ir sveikutėlis namo pargrižo.

PRINCAS KRABAS

GYVENO KARTĄ ŽVEJYS. Visas sugautas žuvis jis parduodavo, bet pinigų už jas gaudavo tiek mažai, kad nė pusbadžiu pramisti su didele savo šeima negaléjo. Vieną kartą traukia žvejys iš jūros tinklą, o jis toks sunkus, toks sunkus. Ištrauké vargais negalais, žiūri – ogi krabas įkliuves, didžiulis, net rankom neapglébtum.

– Tai bent laimikis! – apsidžiaugė žvejys. – Dabar visi mano vaikeliai galės privalgysti kukurūzų košės ligi soties!

Paréjo jisai namo ir liepė pačiai pastatyti puodą ant ugnies: girdi, netrukus gausiąs miltų kukurūzų koše. O pats nubogino krabą karaliui į jo rūmus.

– Jūsų didenybe, – pasakė žvejys, – būkite maloningas, pirkite iš manęs štai šitą krabą. Pačiutė jau užkaitė vandens kukurūzų koše virti, o aš neturiu už ką nupirkti miltų.

– Ką aš veiksiu su tavo krabu? Parduok jį kam nors kitam, – atsakė karalius.

Sulig tais jo žodžiais įėjo princesė.

– O, koks gražus, koks nuostabus krabas! Mielasis tėve, nupirk tą krabą, būk toks geras! Mes jį įleisim į baseiną, tegu sau gyvena su kefalémis ir auksinémis žuvelémis!

Princesė labai myléjo žuvis. Ji dažnai atsisėsdavo sode prie baseino ir stebédavo plaukiojančias kefales ir auksines žuveles. O karalius savo dukterį be galio myléjo, taigi tučtuojaus išpildė jos prašymą.

Žvejys įleido krabą į baseiną su žuvelémis ir gavo kapšelį auksą. Ir nupirko tiek miltų, kad visą mėnesį galėjo maitinti savo vaikelius kukurūzų koše.

O princesė per dienų dienas nesitraukė nuo baseino – negaléjo krabu atsigérēti. Jinai jau žinojo krabo įpročius ir pa-

stebėjo, kad lygiai vidudienį jis kažkur dingsta. Vieną kartą, taip jai sėdint prie baseino, suskambo varpelis. Princesė priėjo prie vartų ir pamatė elgetą, prašantį išmaldos. Metė princesė jam kapšelį su sidabro pinigeliais, bet jis nepagavo, ir kapšelis įkrito į gilų griovi, pilną vandens.

Elgeta nušliuožė į griovį, panėrė ir plaukia po vandeniu, tikėdamasis rasti kapšelį. O kai vėl išnérė, pamatė, kad jis atsidūrės gražiame baseine, o tas baseinas telkšo didelėje požeminėje menėje, išdabintoje nuostabiausiais kilimais. Menė tuščia, tik stovi joje stalas, indais nukrautas. Elgeta išlipo iš baseino ir pasislėpė už vieno kilimo. Lygiai vidudienį iš vandens išniro undinė ant didžiulio krabo nugaros. Undinė palietė krabą burtų lazdele, jo šarvas beregint prasiskyrė, ir iš jo išėjo gražus jaunikaitis. Atsisėdo jaunikaitis už stalo, undinė palietė stalą burtų lazdele, ir dubenys, kuriais stalas buvo nukrautas, prisipildė visokiausių valgymų, o taurės – vyno. Pasisotinės jaunikaitis vėl įlipo į krabo šarvą. Undinė atsisėdo jam ant nugaros, ir jiedu dingo po vandeniu.

Elgeta išlindo iš už kilimo, panėrė į baseiną ir nuplaukė atgal. Né pats nesuvokė, kaip atsidūrė princesės baseine.

Pamatė karaliaus duktė elgetą ir nustebo:

- Kaip tu čia pakliuvai?
 - Kad žinotum, princese, kokių nuostabių dalykų aš regėjau!
- Išlipo elgeta iš baseino ir apsakė visa, kas jam nutiko.
- Dabar man aišku, kur vidudienį dingsta mano krabas, – tarė princesė.

Kitą dieną jinai drauge su elgeta įplaukė į požeminį kanalą, atsidūrė menėje su baseinu ir pasislėpė už vieno kilimo. Lygiai vidudienį atplaukė krabas, o ant jo nugaros – undinė. Ta undinė burtų lazdele palytėjo šarvą, iš jo išlipo dailus jaunikaitis ir žengė tiesiai prie stalo.

Paragėjo princesė iš šarvo išlipusį jaunikaitį ir tuo pat pamo-lo. Pritykino prie šarvo ir nemačiom šmurkštéléjo vidun.

Pargrižo į šarvą jaunikaitis, žiūri – ogi tenai princesė.

– Jei undinė tave pamatys, mums abiem galas, – sušnibždė-jo jis.

– Noriu išvaduoti tave iš piktų kerų, – tylutėliai atsiliepė princesė. – Sakyk, kuo galėčiau tau padėti!

– Vargu ar tu ištengsi tai padaryti. Nuo piktų kerų mane gali išvaduoti tik mergelė, kuriai aš būsiu už gyvybę brangesnis.

– Aš nieko nepabūgsiu, – atsakė princesė.

Kol jie po šarvu šitaip kalbėjosi, undinė atsisėdo ant krabo, ir tasai, irdamasis letenélémis, išnešė ją per požeminį kanalą į atvirą jūrą. Undinei né į galvą neatėjo, kad šarve slepiasi karaliaus duktė, jinai čiuožteléjo į vandenį ir nuplaukė sau. O prin-cesė su jaunikaičiu patraukė atgal. Beplaukdamas princas – tai buvo tikras princas – tarė savo mergelei:

– Nueik į jūros pakrantę, užlipk ant didelés uolos, o užlipus dainuok ir grok smuiku, kol prie tavęs priplauks undinė – ji nepaprastai mégsta muziką. Undinė išnirs iš vandens ir tars: „Grok, grok, gražuole, man taip malonu tavęs klausytis!“ O tu atsakyk: „Gerai, aš grosiu, jei tu man atiduosि gėlelę, kurią turi įsisegus į plaukus.“ Kai ta gėlelė atsidurs tavo rankose, aš būsiu visam laikui atkerētas.

Ir krabas su princese pargrižo į baseiną.

Karaliaus duktė išlipo iš baseino, padékojo elgetai, kuris jau seniai buvo parplaukės iš požeminės menės, ir dosniai jį apdo-vanojo. Paskui nuėjo pas tėvą ir pasakė, kad įsigeidė mokytis muzikos ir dainavimo. Karalius niekados nieko dukrai neatsa-kydavo. Jis tučtuoja liepė pašaukti geriausius dainininkus ir muzikantus.

Išmoko princesė dainuoti, groti ir sako karaliui:

– Aš noriu nueiti prie jūros ir ten, užsilipus ant didelės uolos, pagroti smuiku.

– Ant uolos, jūros pakrantėj? Ar tau galvoj negerai? – šuktelėjo karalius.

Bet, kaip ir visada, nesipriešino dukters norui. Tik įsakė, kad ją lydėtų aštuonios damos ir būrys karių, ir paliepė jiems nenuleisti akių nuo princesės.

Princesė užlipo ant didelės uolos, o aštuonios rūmų damos sustojo aplink ją ant kitų aštuonių uolų.

Vos tik suskambo smuiko garsai, ant bangų iškilo undinė.

– Kokia nuostabi muzika! Grok, grok, man taip malonu tavęs klausytis!

– Gerai, grosiu, tik padovanok man gėlelę, kurią turi įsise-gus į plaukus. Užvis labiausiai pasaulyje mégstu gèles.

– Pasiimk gėlelę iš ten, kur ją numesiu, ir ji bus tavo!

– Gerai, – atsakė princesė ir vėl užtraukė naują dainą, vėl pradėjo groti.

O kai ji nutilo, undinė švystelėjo gėlelę toli į jūrą ir garsiai sušuko:

– Pasiimk!

Princesė šoko į vandenį ir pasileido plaukti link nuostabios gėlelės, besisupančios ant bangų.

– Princese! Princese! – aiktelėjo visos aštuonios rūmų damos nuo savo uolų.

Vėjai plaikstė baltus jų apdarus. Jos tiesė į jūrą rankas ir šaukė princesę, bet princesė vis tolo ir tolo nuo kranto, čia pradingdama tarp bangų, čia vėl pasirodydama. O kai jau visai pradėjo silpti, atsiritanti banga šliūkštėlio jai gėlelę tiesiai į rankas. Ir iš vandens gelmių atsklido balsas:

– Tu išgelbėjai mane ir dabar tapsi mano pati. Nesibijok, aš padėsiu tau pasiekti krantą. Tik žiūrėk, neprasitark apie mane niekam, net tikram tėvui. Šiandien aš pradžiuginsiu savo tėvus, o rytoj prašysiu karalių tavo rankos.

Taip pasakės, krabas nuplukdė princesę kranto link.

Parėjusi namo, princesė pasakė karaliui, kad jai buvo labai linksma, o visa kita nutylėjo.

Kitą dieną, lygiai trečią valandą, priešais karaliaus rūmus sucaksėjo kanopos, suskardėjo trimitai, sudundėjo būgnai. Dvariškiai karaliui pranešė, kad iš gretimos karalystės atvyko princas.

Princas paprašė karalių jo dukters rankos ir apsakė jam, kaip princesė jį pamilusi ir kaip išvadavusi nuo kerų. Karalius iš pradžių užsirūstino, kad nuo jo viskas buvo slepiama, ir liepė pašaukti dukrą. O princesė, vos tik įžengus, puolė princui į glėbi.

– Ak, mano mylimasis!

Ir karalius suprato, kad jam nieko kito nebelineka, tik iškelti vestuves.

J
T
A
L
U
P
A
S
A
K
O
S

TURINYS

Masaras Teisingasis	5
Kreno ežero féjos dovanos	12
Padrés Bonifačo sagtys	26
Strazdai ir varnénai	31
Kaliausé prie šulinio	35
Žuvis Kolá	41
Trys papūgos pasakos	47
Kaip juokdarys Gonela kirto lažybų	66
Piemuo iš Kaltanisetos	72
Plyta ir vaškas	75
Juodasis arkliukas	77
Matéjus ir Marijuča	81
Kas svarbiau	91
Karaliaus sakalas	98
Ugnis, Vanduo ir Garbė	105
Linksmasis batsiuvys	107
Kaip Kortezé užmokėjo už pietus	111
Legenda apie Kjapacos lobį	114
Generolas Fanta Giró	121
Trys apelsinai	131
Piemuo ir Kovo ménuso	141
Garpalijonas – liütų valdovas	144
Ei, įvesk arklį!	149
Buivolas ir būgnas	151
Piktoji dalia	152
Kaip vienuolis gelbėjo savo ausis	166
Romos popiežiaus atsakymas	168
Šeši broliai	171
Naujas sijonas	173
Akmens sriuba	174
Gualtjero sapnai	181
Florijaus paslaptis	187
Gandzirio ežeras	194
Durnaropés	197
Didelis kraitis	199
Mokytas katinas	200
Karališkieji kaliniai	202
Žmogus, ieškojęs nemirtingumo	204
Kopūsto galva	213
Narsusis Mazinas ir ragana	216
Kodél asilas nebemoka dainuoti	225
Sinjora Dešrelė	226
Tredičinas	230
Bertoldo nuotykiųai	234
Princas Krabas	250

Ka389 **Karaliaus sakalas:** : italų pasakos / iš rusų kalbos vertė Dalia Montviliénė ; iliustravo Irmina Dūdénienė. - Vilnius : Alma littera, 2008. - 256 p
iliustr. - (Pasaulio pasakos, ISSN 1822-6434)

ISBN 978-9955-38-114-3

Tai gražiausios italų pasakos vaikams, kuriose atskleidžia italų temperamentą ir gyvenimo džiaugsmas. Šiose pasakose gausu ne tik karalių ir karalių nuotykių, bet ir kitų stebuklingų veikėjų – geradarių fėjų, kalbančių gyvūnų stebuklingų daiktų – istorijų. Pasakose aprašomi nepaprasti atsitikimai, iš kurių galima pasimokyti būti kilniam, gerbti save bei kitus ir suvokti daugybę kitų gyvenimo vertybų.

UDK 850-93+087.5:398(450)

Serija „Pasaulio pasakos“

Italų pasakos
KARALIAUS SAKALAS

Iš rusų kalbos vertė *Dalia Montviliénė*

Vertėjos redakcija
Korektoriė *Gražina Stankevičienė*
Meninė redaktorė *Irma Sujetovaitė*
Maketavo *Zita Piktūnienė*

Tiražas 1500 egz.

Išleido leidykla „Alma littera“, A. Juozapavičiaus g. 6/2, LT-09310 Vilnius

Interneto svetainė: www.almalittera.lt

Spaudė Standartų spaustuvė, S. Dariaus ir Girėno g. 39, LT-02189 Vilnius

Tapkite Knygų klubo nariu!

- Nemokamas knygų katalogas kiekvieną ketvirtį
- Naujausios ir populiausios knygos
- Ypatingi pasiūlymai
- Knygų pristatymas į namus, darbovietę ar paštą

Informacijos teiraukitės nemokamu tel. 8 800 200 22
www.knyguklubas.lt

